

Міністерство освіти і науки України
Полтавський державний аграрний університет
Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

***X Всеукраїнська науково-практична конференція
молодих вчених***

***«Наукове забезпечення розвитку національної економіки:
досягнення теорії та проблеми практики»***

**09 листопада 2023 року
м. Полтава**

Організаційний комітет

Голова організаційного комітету:

Зоря Олексій – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, заступник декана факультету обліку та фінансів з наукової роботи Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету:

Зоря Світлана – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

Рудик Володимир – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та електронних платіжних систем Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»;

Коваленко Вікторія – доктор економічних наук, професор, професор кафедри банківської справи Одеського національного економічного університету;

Кришталь Галина – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»;

Стамат Вікторія – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та маркетингу, заступник декана обліково-фінансового факультету з навчальної роботи Миколаївського національного аграрного університету;

Аранчій Валентина – кандидат економічних наук, професор, перший проректор Полтавського державного аграрного університету;

Безкровний Олександр – кандидат економічних наук, доцент, декан факультету обліку та фінансів, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;

Дорогань-Писаренко Людмила – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;

Лега Ольга – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (м. Полтава, 09 листопада 2023 року). Полтава, 2023. 386 с.

У збірнику надруковані матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики». Конференція проведена у рамках виконання науково-дослідної теми Полтавського державного аграрного університету «Концепція інвестиційного й фінансово-кредитного забезпечення техніко-технологічного оновлення і розвитку аграрного виробництва як складової продовольчої та економічної безпеки» (номер державної реєстрації 0120U105469). Відповідальність за зміст і редакцію наукових праць несуть їх автори. Для здобувачів вищої освіти та молодих вчених закладів вищої освіти.

Посвідчення про реєстрацію в УкрІНТЕІ № 448 від 01.11.2023 р.

© Колектив авторів, 2023 рік

© Полтавський державний аграрний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Базисом розвитку конкурентоспроможних банків є технології діджиталізації. Digital-технології охоплюють усі бізнес-процеси діяльності банку, зокрема, надання банківських послуг, кадрову політику, банківський маркетинг тощо.

До основних чинників, які впливають на процес діджиталізації, можна віднести: формування концепції, готовність персоналу та наявність застарілих технологій. Також до перешкод щодо діджиталізації банківського бізнесу слід віднести: значний обсяг паперової роботи та надлишок мережі відділень; висока частка операцій з готівкою; відмінності у рівні продуктивності між банками [1, с. 70-71].

Основні напрями введення діджиталізованих технологій у банківську діяльність представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Напрями введення діджиталізованих технологій у банківську діяльність

Етапи введення	Розвиток
Створення корпоративних комп'ютерних систем	Електронний документообіг Розрахункові міжфілійні мережі Розрахунково-клірингова система
Продаж банківських та супроводжуваних послуг у мережі Інтернет	Банк-клієнт Інтернет-банкінг Теле-банкінг Мобільний банк чи WAP-сервіс Інтернет-трейдинг Електронна комерція
Розвиток внутрішньобанківської системи управління та їх автоматизація	Управління взаємовідносин з клієнтами за допомогою технологічних систем Планування ресурсів банку Управління ефективністю бізнесу Отримання управлінської інформації

Джерело: складено автором за матеріалами [2-3]

Запровадження цифрових технологій у банківський бізнес вимагає врахування трьох позицій: споживача, інвестора та самого банку [20].

Перша позиція – це вимоги споживача. До них слід віднести: цілісний досвід призначений для користувача, біометрія, мобільність та повністю цифрові процеси.

Друга позиція – вимоги інвестора, а саме: повністю цифрові платежі, цифрові гаманці, автоматизація продажів і створення нових продуктів, безшовна мультиканальність, робо-едвайзінг, підтримка СМБ.

Третя позиція – вимоги самого банку до себе: гнучка ІТ-інфраструктура, оновлені підходи до проектування і використання сховищ даних, використання платформ штучного інтелекту, комплексна бізнес-модель, безпека даних та захист споживача.

Таким чином, для підтримки конкурентоспроможності на ринку банківських послуг, банки мають враховувати розвиток новітніх технологій у сфері фінансів. Запровадження у свою діяльність банківських інновацій дозволяє банкам підвищити продуктивність праці, ефективно використовувати ресурси, збільшити прибутки і розширити клієнтську базу, оскільки споживачів банківських продуктів приваблюють нові можливості, простота і швидкість проведення операцій. Усе вище зазначене, створює умови для подальшого розвитку банків.

Література:

1. Деркач А.О., Корнєєва М.В., Абакуменко О.В. Діджиталізація банківського сектору України. *Фінансові дослідження*. 2016. №1 (1). С. 69-75.

2. Длігач А.О. Цифрова трансформація як ліфт у майбутнє. URL: <https://tqm.com.ua/ua/likbez/uaarticles/cyfrova-transformaciya-yak-lift-u-majbutnye> (дата звернення: 02.10.2023).

3. Фіщук В.В. «Діджиталізація – це лише початок». URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/didzhytalizaciya-ce-lyshe-pochatok> (дата звернення: 3.10.2023).

4. Маніфест МІТ – насувається третя хвиля банківських інновацій. URL: <http://surl.li/nxxws> (дата звернення: 03.10.2023).

**Тарас Багаліка, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Олексій Томілін, д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

СУТНІСТЬ КООПЕРАЦІЇ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СИСТЕМІ АГРАРНИХ ВІДНОСИН

Кооперація як співпраця всіх галузей кооперативного руху потребує єдиного головного центру. Останній розширить можливості та перспективи для всебічного розвитку організаційного, правового та економічного механізмів функціонування сільськогосподарської кооперації в агропромисловому виробництві України. У своїх дослідженнях А. О. Пантелеймоненко зазначає, що «...кооперація як суспільне та економічне явище є важливим компонентом ринкових економічних відносин, і перш за все в сільській місцевості і виникає саме тоді, коли значна частина людей починає відчувати потребу в об'єднанні з метою колективного вирішення економічних та соціальних проблем» [1, с. 5].

Окремі науковці-дослідники визначають кооператив як заклад, заснований на засадах рівності його членів, створений для удосконалення

ведення господарства. Кооператив слід трактувати як суб'єкт фінансових, правових та економічних відносин, який шляхом об'єднання ресурсів партнерів і забезпечує доступ до цих фінансових ресурсів тим членам кооперативу, які мають в них нагальну потребу.

На наш погляд, поняття «кооперація» слід розглядати як організаційну та правову структуру і вже потім враховувати економічну користь від процесу кооперації. Кооперація має забезпечувати:

- захист інтересів членів кооперативу;
- висвітлювати соціальні, економічні та організаційні переваги від інших соціально-трудова відносин.

Формування та розвиток кооперативних відносин нерозривно пов'язані з пошуком сучасних технологій та перспективних шляхів підвищення ефективності аграрного сектору економіки країни.

Агропромислова корпорація тісно пов'язана з формуванням та розвитком сільськогосподарських виробничих кооперативів.

Існуючі проблеми розвитку сільськогосподарської кооперації зумовлені особливою роллю формування та розвитку інституційної інфраструктури нашої країни. Виходячи з цього слід врахувати врегулювання дії нового Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію».

В продовженні цього питання, Ю. О. Лупенко та інші науковці констатують виявлені певні недоречності цього закону та адаптації його до умов розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні [2, с. 32].

В Європі важливим елементом державного регулювання та контролю кооперативного руху є система оподаткування. Вивільняються від сплати податків кооперативи, які застосовують сучасні екологічні технології, використання альтернативних джерел енергії та ін.

В наші часи має бути підтримка сільськогосподарської кооперації на державному рівні через систему: субсидій, пільгових кредитів, зниження ставок оподаткування [3, с. 40].

Функціонування підприємств на засадах ринкової економіки зумовлює необхідність інтеграції у світовий економічний простір. Зовнішньо-економічна діяльність підприємств пов'язана з міжнародною кооперацією у сфері виробництва, науки, техніки, торгівлі тощо. Міжнародна кооперація включає експорт, імпорт продукції, залучення іноземних інвестицій, створення спільних з іноземними стейкхолдерами підприємств [4, с. 171].

Удосконалення організації кооперативного сектору національної економіки сприятиме надійнішому захисту інтересів кооперативу. Посилення конкурентоспроможності кооперативного сектору сприятиме підвищенню ефективності його функціонування, розширенню та поглибленню міжнародного кооперативного співробітництва.

Крім організаційних удосконалень у кооперативному секторі економіки України слід здійснити і стратегічні заходи соціально-економічного характеру, а саме:

- утвердження кооперативної власності, визначення соціально-економічного статусу кооперативних підприємств;
- удосконалення податкової політики щодо кооперативів, зміцнення їх правового та соціального захисту;
- забезпечення рівних умов для розвитку з приватним і державним секторами економіки.

У цьому і полягає перевага кооперативної форми ведення господарства у порівнянні з іншими формами ведення організації виробництва у сільському господарстві.

Таким чином, в організаційному та економічному відношенні потрібне об'єднання всіх учасників інтеграційного ланцюга в економічну систему, з розподілами загального ефекту на рівновеликий капітал. Розвиток таких формувань на локальному рівні може відбуватися нині тільки на кооперативній основі.

Література:

1. Пантелеймоненко А.О. Аграрна кооперація в Україні: теорія і практика : монографія / А. О. Пантелеймоненко. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 347 с.
2. Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Теоретико-методологічні засади розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні. *Економіка АПК*. 2021. № 8. С. 31–39.
3. Томілін О. О. Обслуговуюча кооперація – один із проявів вертикальної інтеграції при міжгалузевій взаємодії. *Інноваційна економіка*. Тернопіль, 2012. № 10 (36). С. 39–43. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1576>.
4. Дорогань В. К., Томілін О. О., Гаврилова О. А. Основи фінансової діяльності підприємства : підруч. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2008. 259 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8875>.

**Роман Баран, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Ольга Корицька, к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій
Національний університет «Львівська політехніка»**

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Впровадження нових цифрових технологій може створити унікальні можливості та виклики для підприємств. Пропонуємо розглянути як цифрова трансформація впливає на стратегічне управління та конкурентоспроможність підприємств.

По-перше, цифрова стратегія передбачає перетворення компанії на цифрову, в якій цифровий зв'язок забезпечує взаємодію компанії із своїми клієнтами, індивідуалізовані й персоналізовані пропозиції продуктів (товарів, послуг), прийняття управлінських рішень на основі даних і з урахуванням внутрішнього та зовнішнього оточення компанії [1]. Цифрова стратегія

дозволяє підприємствам стати більш гнучкими та швидко реагувати на зміни в бізнес-середовищі. Вона також враховує можливості, які пропонують цифрові технології (роботизація та кіберсистеми, штучний інтелект, великі дані, безпаперові технології, адитивні технології (3D-друк), хмарні та туманні обчислення, безпілотні та мобільні технології) [2], такі як автоматизація бізнес-процесів, підвищення ефективності операцій і створення нових продуктів і послуг.

По-друге, інновації, а саме цифрова трансформація полегшення інновацій на підприємствах. Впровадження цифрових технологій може допомогти підприємствам створювати нові продукти та послуги, оптимізувати процеси виробництва та постачання, а також змінити спосіб взаємодії з клієнтами. Інновації, внесені завдяки цифровій трансформації, можуть стати ключовими факторами конкурентоспроможності підприємства. Вони можуть дозволити підприємствам залишатися актуальними на ринку та задовольняти зростаючі потреби клієнтів.

По-третє, аналітика даних (цифрова трансформація надає підприємству доступ до великої кількості даних). Аналітика даних дозволяє підприємствам краще зрозуміти своїх клієнтів, передбачити тенденції ринку та використовувати обґрунтовані стратегічні рішення. За допомогою аналітики даних підприємства можна виявити можливості та загрози, а також удосконалити стратегії поведінки на ринку. Ці всі підприємства будуть більш конкурентоздатними на ринку.

По-четверте, зміна організаційної культури. Цифрова трансформація вимагає зміни організаційної культури. Підприємства повинні бути готові до прийняття нових підходів до роботи та навчання своїх співробітників новим навичкам. Зміна організаційної культури може бути складною, але вона є важливою для успішної цифрової трансформації.

Отже, цифрова трансформація є невід'ємною частиною еволюції сучасного бізнесу. Ця трансформація відкриває нові можливості і створює нові виклики для підприємств. Упровадження цифрових технологій не тільки змінює спосіб функціонування підприємств, але й змінює підходи до стратегічного управління.

Література:

1. Хромушина Л. Стратегічні аспекти трансформації управлінської діяльності в умовах цифрової економіки та цифрового суспільства: приклад України. URL: <http://surl.li/nivii> (дата звернення: 03.11.2023).

2. Україна 2030E – Країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (дата звернення: 03.11.2023).

**Марат Баскенов, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Альвіна Орехова, д.е.н., професор, завідувач кафедри
менеджменту імені професора Л. І. Михайлової
Сумський національний аграрний університет**

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Кожний суб'єкт господарювання потребує певної форми контролюючої системи за виконанням її вимог і завдань керованою системою. Цей контроль повинен здійснюватися безперервно і реалізуватися протягом усієї управлінської діяльності, включаючи її початковий, проміжний та завершальний етапи, що не лише логічно завершує процес управління, розпочатий виробленням цілей та завдань, але також є початком для ухвалення нових управлінських рішень.

Контроль є однією з функцій управління, це частина та елемент управлінського процесу. Внутрішній контроль за процесами управління та фінансово-господарською діяльністю підприємства здійснюється за допомогою діяльності спеціально створеного контрольного органу - служби внутрішнього контролю (аудиту). Для управління суб'єктом господарювання менеджерам потрібна постійна оцінка оперативності та дієвості прийнятих рішень і заходів, що реалізується шляхом співвідношення поставлених цілей, досягнутих результатів і витрат за досягнення цих цілей. Таку інформацію може надати організований у масштабах суб'єкта господарювання внутрішній контроль, який сприяє цільовому просуванню управлінських рішень. При цьому слід зазначити таку особливість у визначенні ефективності управління як безпосередній зв'язок процесу управління з контрольними, аналітичними та обліковими процесами. Саме цей зв'язок зумовив наявність у сучасних умовах господарювання ступеня невизначеності економічної поведінки суб'єкта, коли потрібно приймати обґрунтовані управлінські рішення, оцінюючи можливі ситуації та альтернативні варіанти її вирішення. Вважаємо, що наявність ефективної системи внутрішнього контролю є базою формування системи управління, що забезпечує захист інтересів засновників організації, кредиторів та інших стейкхолдерів, але, незважаючи на збіг тенденції розвитку, сучасні підприємства орієнтовані на інвестування в контрольні процедури, які формують контрольне середовище та являють собою платформу для побудови ефективної системи внутрішнього контролю в організації. Слід зазначити, що актуальність даного питання формує тенденцію до підвищення рівня інвестування на поліпшення системи внутрішнього контролю на підприємствах. Це означає, що компанії починають замислюватися не лише про дотримання формальних нормативних вимог, а й про формування такої системи внутрішнього контролю, яка б дозволяла на щоденній основі підвищувати ефективність операційної діяльності організації.

Варто зазначити, що однією з найважливіших функцій внутрішнього контролю є інформаційно-аналітична, оскільки система забезпечує інформацією керівників підприємства та дає можливість побудови механізму управління виробництвом, внаслідок чого методологія повинна розвиватися у напрямі збільшення його інформативності. Ця функція здійснюється в основному з використанням даних бухгалтерського обліку, планового, фінансового та інших функціональних та виробничих підрозділів підприємства. Дані, отримані при проведенні процедур внутрішнього контролю, дають можливість більш повно проаналізувати ситуацію і ухвалити відповідне їй управлінське рішення. Аналіз даних дозволяє перевірити ефективність виробничих операцій і внутрішні господарські та виробничі взаємовідносини структурних підрозділів.

При визначенні раціональної організації системи внутрішнього контролю необхідно враховувати організацію системи управління для підприємства.

Контроль при цьому повинен здійснюватися на усіх рівнях управління. На вищій ланці він ведеться через службу внутрішнього аудиту. На середній ланці контроль здійснюється за допомогою відповідних служб: фінансової, бухгалтерської, кадрів та ін. У низовій ланці він здійснюється зазвичай бухгалтерією підприємства, філією або дочірньої організації з наступною передачею інформації до вищого органу. Зазначені служби збирають та обробляють інформацію, що характеризує фактичні результати діяльності за певний період, аналізують ступінь виконання планів, виявляють відхилення від планових показників, встановлюють причини відхилень і т.д.

Отже, чітке розмежування відповідальності суб'єктів внутрішнього контролю є одним із основних чинників, які впливають на ефективність роботи системи управління на підприємстві. Контроль не тільки дозволяє виявляти проблеми та реагувати на них так, щоб досягти намічених цілей, а й допомагає керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення направлені на підвищення ефективності діяльності підприємства.

Література:

1. Мельник А. О., Вабищевіч І. С. Організація системи ефективного внутрішнього контролю на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/7.pdf.

**Олександр Безверхий, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Людмила Бражник, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Валентина Чумак, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ДО ПИТАННЯ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вихідним чинником щодо ефективного господарювання сільськогосподарських підприємств є залежить у вагомій мірі від можливостей залучення та забезпечення необхідними позиковими ресурсами та їх раціонального використання [1]. Однак в умовах сьогодення в аграрних підприємницьких структурах нашої держави відчувається дефіцит саме таких ресурсів, все це обумовлено досить високими відсотками на кредитні джерела фінансування, не всі суб'єкти господарювання можуть скористатися державною програмою «Доступні кредити 5-7-9 %», також є обмеження асортименту фінансово-кредитних послуг, високі ризики відносно платоспроможності агробізнесу та короткостроковий характер кредитного ринку. Для вирішення цих нагальних проблем аграрному бізнесу необхідне якісне управління процесом кредитування [2].

Реалізація управління кредитними джерелами фінансування сільськогосподарських підприємств вбачає виокремлення та анонсування принципів, що визначають базис функціонування кредитного механізму суб'єктів господарювання та враховують сезонність, специфіку виробництва, технічне забезпечення тощо. Важливими принципами є дотримання:

- правового механізму залучення кредитних ресурсів;
- самофінансування;
- розрахунково-платіжної дисципліни;
- фінансово-матеріальної відповідальності;
- адаптованості та динамічності, що є у сучасних реаліях досить актуальним;
- додатковий імпульс для прийняття виваженого рішення є використання принципу плановості.

Для їх впровадження доцільно адаптивно втілити запропонований алгоритм управління процесом кредитування сільськогосподарських підприємств, яких практично зорієнтований та складається з дев'яти основних етапів (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм управління кредитними ресурсами сільськогосподарських підприємств

Запропонований алгоритм втілює можливість комплексної та фокусної оцінки якісного управління в напрямку стратегії нарощування джерел залучення кредитних коштів з одночасним зменшенням їхньої вартості. Якісне управління фінансовими ресурсами за рахунок позикового капіталу сільськогосподарських підприємств залежить від врахування ризиків, грамотного та повноцінного підбору методологічних інструментів, які мають бути націлені на задекларовані сфери впливу вище згаданого механізму, зокрема оцінка кредиторсько-дебіторської заборгованості, структури оборотних активів, ефективності управління фінансового забезпечення кредитними ресурсами тощо [3].

Оцінка ведення бізнесу передбачає його інформаційне наповнення. При управлінні кредитними ресурсами сільськогосподарських підприємств зростання масивів інформації ускладнює організацію та методіку прийняття виважених рішень щодо ведення кредитних відносин між підприємницькими структурами [4]. Зміни у кредитному механізмі зумовлені невизначеністю

зовнішнього середовища, тому фінансова діагностика є дієвим інструментом, за допомогою якого можна відстежувати стан об'єкта та кожному інтервалі часу.

При оцінці альтернатив можна використати методи маржинального аналізу, коли порівнюються додаткові прибутки від використання позикового капіталу до додаткових витрат.

Для розширення обсягів кредитування сільськогосподарських підприємств дієвим фактором стають не зниження розцінок і тарифів, а нецінові методи розширення асортименту та якості комплексу розрахунково-платіжних і фінансових послуг. У світовій практиці широко використовуються факторингові операції, венчурне фінансування, вексельне фінансування, фінансовий лізинг, краутфандинг.

Досвід розвинутих країн також свідчить, що бюджетні асигнування відіграють важливу роль у забезпеченні кредитними ресурсами сільськогосподарських підприємств. Хоча надання цільового фінансування у сучасних реаліях мало ймовірне, проте може бути запроваджено механізм державних гарантів за для здешевлення кредитів, що можливо при підтримці банківського сектору.

Таким чином, кредитне забезпечення сільськогосподарських підприємств має формуватися як цілісна система на ринкових принципах з елементами державного регулювання. Головними завданнями цього регулювання є підтримка економічної ситуації в сільському господарстві, допомога в адаптації до сучасних реалій, підтримка продовольчої безпеки тощо.

Література:

1. Аранчій В.І., Чумак В.Д., Смолянська О.Ю., Черненко Л.В. Фінансова діяльність підприємств : навч. посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2004. 240 с.

2. Білоченко А.М. Кредитування аграрного сектору України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-3> (дата звернення: 25.09.2023).

3. Аранчій В. І., Томілін О. О., Дорогань-Писаренко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Полтава : РВВ ПДАУ, 2021. 300 с.

4. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : Видавництво ПП «Астрая», 2020. 434 с.

**Максим Бердос, аспірант;
 Андрій Косенко, к.е.н., доцент,
 професор кафедри економіки бізнесу;
 Петро Перерва, д.е.н., професор,
 завідувач кафедри економіки бізнесу
 Національний технічний університет «ХПІ»**

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПЕРЕВАГ ТА НЕДОЛІКІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В останні роки дуже часто використовуються поняття «інноваційна діяльність», «інновація», «інновація», «інноваційна політика», «інноваційний шлях розвитку» і так далі. Але загальноприйнята термінологія в сфері інновацій ще не склалася [1-10]. Терміни «інновація» і «інновація» тотожні за значенням. Інновація (інновація) – це складний процес створення, поширення і використання інновації, що сприяє розвитку і підвищенню ефективності в певній сфері діяльності [2, 6, 8].

Слід розрізняти поняття «новизна» і «інновація». Під поняттям «інновація» слід розуміти новий або вдосконалений продукт або технологію, створену в результаті використання інновації і реалізовану на ринку або впроваджену у виробничу, управлінську чи іншу діяльність. Інновація - це складний процес використання інновацій для задоволення конкретних потреб. Сукупність науково-технічних, технологічних та організаційних змін, що відбуваються в процесі реалізації інновацій, можна визначити як інноваційний процес, а період створення, поширення та використання інновацій інноваційним циклом або життєвим циклом інновації [1, 5, 9].

Технологічне нововведення – це джерело технологічного нововведення, яке набуває цієї якості з моменту прийняття його для поширення у вигляді нового продукту. Процес виведення інновації на ринок прийнято називати процесом комерціалізації. З моменту виходу інновації на ринок вона стає інновацією [4, 7].

Таблиця 1

Фактори інноваційної активності

Групи факторів	Сприяння інноваціям	Перешкоди на шляху до інновацій
Економічний, технологічний	– наявність резерву фінансових, матеріально-технічних засобів, передових технологій; – наявність необхідної економічної, наукової та технічної інфраструктури; – матеріальне стимулювання інноваційної діяльності	– нестача коштів для фінансування інвестиційних проектів; – слабкість матеріального забезпечення і науково-технічної бази, застаріла техніка, нестача запасних потужностей; – домінування інтересів поточного виробництва
Політичний Юридичних	– законодавчі заходи щодо стимулювання інновацій; – державна підтримка інновацій	– обмеження з боку антимонопольного, податкового, амортизаційного, патентного та ліцензійного законодавства

Джерело: складено авторами

В табл.1 ми приводим фактори інноваційної активності промислових підприємств, які багато в чому мають вирішальне значення при вирішенні питань використання інноваційних технологій.

В даний час за допомогою сучасних інтелектуальних інформаційних технологій будуються системи, що дозволяють значно підвищити ефективність рішень при організації інноваційного виробництва. У розвитку вітчизняної економіки в ринкових умовах бракує теоретико-методологічної літератури щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності на основі використання резервів, наявних у промислових підприємств, та впровадження інтелектуальних інформаційних технологій для підвищення ефективності інноваційного виробництва. Обґрунтовано, що підвищення ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств у ринкових умовах слід розглядати як один із основних напрямів стратегії підвищення ефективності, прискорення економічного розвитку країни та забезпечення її високої конкурентоспроможності. Інноваційна діяльність промислових підприємств зумовлює необхідність формування та вдосконалення власного, конкретного, адаптованого до цілей і функціональних особливостей підприємства, інноваційного механізму та інноваційного процесу, де використовуються інтелектуальні та інформаційні технології для підвищення ефективності інноваційного виробництва.

Проведене дослідження показало, що впровадження інновацій у виробничій сфері, пов'язане із застосуванням економічних, технічних, технологічних та правових механізмів, використання яких дозволяє підвищити рентабельність інвестицій.

Література:

1. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
2. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика : підруч. К. : Знання, 2009. 1070 с.
3. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 9-16. URL: <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.*
4. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : колективна монографія / за ред. Ілляшенко Н.С. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.*
5. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Стан економічної безпеки будівельних підприємств. *Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених : зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 2022 р. / ред. Є. І. Сокол ; НТУ «ХПІ» [та ін.]. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. С. 250-251.*
6. Кобелева Т.О. Комплаєнс-функція в сфері комерціалізації результатів

інноваційної діяльності підприємства. *Тестування та оцінювання комерційних перспектив товарних інновацій* : колективна монографія / за ред. Є.І. Нагорного. Суми : Триторія, 2019. С. 288-301.

7. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* : колективна монографія / за ред. Ю.С. Шипуліної. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.

8. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

9. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції* : колективна монографія / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.

10. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.

**Карина Білик, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний торговельно-економічний університет**

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У ПРОТИДІІ ФІНАНСОВОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Фінансова злочинність є серйозним соціально-економічним викликом для країни, який негативно впливає на фінансову стабільність та на довіру до фінансової системи. Протидія цьому явищу є пріоритетним завданням для української держави. Одним із найважливіших інструментів у боротьбі з фінансовою злочинністю є фінансовий моніторинг. Фінансовий моніторинг - це система заходів з виявлення, аналізу та управління фінансовими операціями з метою запобігання використанню фінансової системи для відмивання коштів, фінансування тероризму та інших фінансових злочинів. Здійснюючи фінансовий моніторинг, банки і небанківські фінансові установи перевіряють клієнтів та аналізують їхні фінансові операції. У разі виявлення підозрілих операцій банки інформують Державну службу фінансового моніторингу та правоохоронні органи України. Національний банк діє відповідно до Міжнародних стандартів з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення FATF [1]. Роль фінансового моніторингу у протидії фінансовій злочинності в Україні важлива та невід'ємна. Можна виділити основні аспекти цієї ролі:

1. Виявлення та аналіз фінансових транзакцій.
2. Сприяння розслідуванню та викриттю фінансових злочинів.
3. Удосконалення законодавства та політики у сфері боротьби з фінансовою злочинністю.

4. Забезпечення фінансової стабільності та довіри до фінансової системи.

Вплив заходів фінансового моніторингу можна проаналізувати на актуальних проблемах сьогодення, а саме:

1. Фінансові розслідування пов'язані із розкраданням, привласненням бюджетних коштів та інших державних активів.

2. Недостатність контролю та моніторингу в банківській сфері.

3. Фінансові розслідування пов'язані із кіберзлочинами.

4. Фінансові розслідування пов'язані з шахрайством у сфері страхової діяльності.

Призупинення операцій з розкрадання державних коштів дозволяє зберегти державні кошти, покарати винних осіб та замінити їх більш кваліфікованими, що в результаті підвищує імідж країни та рівень економічної безпеки. Щоб уникнути можливості легалізації злочинних коштів через банківські операції потрібно впроваджувати посилений фінансовий моніторинг в банківських установах. Із можливих загроз що можуть виникнути - це несанкціоноване списання коштів з рахунків клієнтів, зниження рівня фінансової стійкості банківських установ та інформаційної безпеки. Виявлення таких операцій дозволяє зберегти кошти клієнтів, забезпечити високий рівень захисту інформаційних технологій. Основними загрозами у сфері страхової діяльності є погіршення стабільності страхового ринку та зниження довіри населення та юридичних осіб до страхових послуг, тому виявлення таких операцій сприяє підвищенню рівня безпеки страхового ринку та його учасників.

Отже, фінансовий моніторинг є невід'ємним інструментом у протидії фінансовій злочинності в Україні. Важливо посилити зусилля у цьому напрямі та сприяти створенню ефективної та прозорої фінансової системи, що сприятиме розвитку країни та забезпечить її фінансову стабільність.

Література:

1. Фінансовий моніторинг. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/monitoring> (дата звернення: 24.10.2023).

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення 25.10.2023).

3. Балануца О.О. Роль і місце фінансового моніторингу в Україні як основоположного чинника ефективної боротьби держави з легалізацією (відмиванням коштів) та фінансуванням тероризму. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби*. 2011. № 1. С. 35–42.

4. Типологічне дослідження «Актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму)». *Державна служба фінансового моніторингу України*. URL: <https://bit.ly/47HyQUN>.

5. Новак О. С. Роль фінансового моніторингу у забезпеченні фінансової безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2016. № 12.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5511>.

**Олександр Бобось, к.вет.н.,
здобувач наукового ступеня доктора наук
в галузі науки «Публічне управління та адміністрування»**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Нормативно-правове забезпечення визначає основні принципи та встановлює правила для забезпечення якості товарів та послуг в Україні. Від формулювання стандартів до їхнього дотримання – правовий аспект є фундаментом, на якому ґрунтується система забезпечення якості.

Доречно наголосити, що у сучасному світі, де зміни відбуваються швидко, адаптація до нових викликів стає нормою. Якісне нормативно-правове забезпечення виступає не лише інструментом регулювання, але й механізмом, що сприяє стабільності та довірі до інститутів контролю якості товарів та послуг.

Варто наголосити, що в Україні, основним правовим керівництвом у сфері захисту прав споживачів виступає Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991р. № 1023-ХІІ [1], який встановлює норми та визначає правила для взаємодії між споживачами та підприємствами, надаючи правовий фундамент для регулювання цих відносин. Регулюючи аспекти якості та безпеки товарів і послуг, він створює рамки, в межах яких виробники та постачальники несуть відповідальність за надання продукції, що відповідає встановленим стандартам та вимогам. Забезпечення високої якості товарів і послуг, відповідно до цього закону, сприяє не лише захисту прав споживачів, а й формує конкурентоспроможний ринок, де підприємства стимулюються до покращення якості та безпеки своєї продукції.

Слід відмітити Закон України «Про стандартизацію» від 05 червня 2014 р. № 1315-VII [3], який визначає систему регулювання стандартів у країні. Цей закон встановлює процедури та принципи розроблення, впровадження та використання стандартів, що визначають технічні та якісні характеристики продукції.

Крім того, Закон України «Про технічні регламенти та оцінювання відповідності» від 15 січня 2015 р. № 124-VIII [4] є ключовим документом, який визначає стратегічний підхід до забезпечення якості та безпеки продукції в Україні. Цей закон не лише регулює процес створення технічних регламентів, але й встановлює обов'язкові вимоги, які продукція повинна відповідати. Однією з ключових аспектів цього закону є визначення порядку розроблення та впровадження технічних регламентів. Це важливе керівництво для

встановлення стандартів якості, які стосуються різних видів продукції. Технічні регламенти визначають не лише технічні параметри, але й стандарти безпеки, що гарантує високий рівень захисту споживачів.

Слід додати, що Закон України «Про рекламу» 03 липня 1996 р. № 270/96-ВР [2] виступає важливим документом, що визначає правила та норми для інформації, що подається у рекламі товарів та послуг. Закон встановлює стандарти, спрямовані на забезпечення достовірності та об'єктивності рекламної інформації, зокрема стосовно їхньої якості. Одним із ключових аспектів цього закону є регулювання змісту рекламних матеріалів, щоб вони відповідали фактичним характеристикам товарів та послуг. Закон передбачає обов'язок рекламодавців надавати точну та достовірну інформацію, щоб споживачі мали змогу приймати інформовані рішення.

Отже, нормативно-правове забезпечення в сфері якості товарів та послуг в Україні визначає ключові стандарти та вимоги, які спрямовані на захист прав споживачів та забезпечення безпеки продукції. Закони, встановлюють не лише правовий фундамент для регулювання взаємовідносин між споживачами та підприємствами, але й забезпечують високий стандарт якості та безпеки продукції. Це законодавство стимулює підприємства до виробництва високоякісних товарів, враховуючи етичні аспекти реклами та ефективно впроваджуючи стандарти якості. Враховуючи динаміку ринкових змін, правові акти також сприяють адаптації до нових викликів та підтримці стабільності в галузі.

Таким чином, нормативно-правове регулювання у цій сфері виступає не лише інструментом захисту інтересів споживачів, але й основою для створення конкурентоспроможного ринку та розвитку професійної культури та етики виробників та постачальників.

Література:

1. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 трав. 1991 р. № 1023-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1023-12> (дата звернення: 25.10.2023).

2. Про рекламу : Закон України 03 лип. 1996 р. № 270/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/270/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.10.2023).

3. Про стандартизацію : Закон України від 05 черв. 2014 р. № 1315-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1315-18> (дата звернення: 25.10.2023).

4. Про технічні регламенти та оцінювання відповідності : Закон України від 15 січ. 2015 р. № 124-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/124-19> (дата звернення: 25.10.2023).

**Аліна Борак, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Ольга Корицька, к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій
Національний університет «Львівська політехніка»**

ДИНАМІКА НАЯВНОГО ДОХОДУ НАСЕЛЕННЯ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Доходи домогосподарств – це результати їх економічної діяльності. Вони можуть мати грошову й натуральну форми.

Джерелом формування домогосподарств можуть бути: заробітна плата, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, продажу сільськогосподарської продукції, вироблених товарів та послуг, доходи від власності, соціальні виплати з державного бюджету та ін. Головним джерелом доходів домогосподарств є доходи від чинників виробництва, насамперед послуг чинника «праця».

Розрізняють номінальні й реальні доходи домогосподарств.

Номінальні доходи – це сума грошових доходів, які одержують домогосподарства.

Реальні доходи – це кількість різних споживчих благ (товарів і послуг), які можуть купити домогосподарства за свої грошові доходи.

Рівень реальних доходів залежить від: номінальних доходів, рівня цін на споживчі блага, величини податків та інших обов'язкових платежів [1].

Основними напрямками збільшення доходів домогосподарств є: державне регулювання; оптимізація доходів працівників на мікрорівні; індивідуальний підхід до координації власних доходів домогосподарствами.

Таблиця 1

Динаміка наявного доходу населення Вінницької області та України в розрахунку на одну особу у період російсько-української війни

№ з/п	Показники	Значення показників							
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Наявний дохід населення Вінницької області, грн /особу	23422	29637	34931	45436	55734	65503	70939	86274
2	Наявний дохід населення України, грн /особу	26782	31803	37080	47270	58442	69140	74688	90036
3	Співвідношення Вінницької області до України, %	87,5	93,2	94,2	96,1	95,4	94,7	95,0	95,9

Джерело: побудовано автором за [3].

Участь держави у формуванні доходів домогосподарств виявляється у трьох основних формах: немонетарна складова (система пільг); монетарна складова (соціальні допомоги та пенсійне забезпечення); ринок праці (регулювання рівня заробітної плати, передусім встановлення її мінімального розміру) [2].

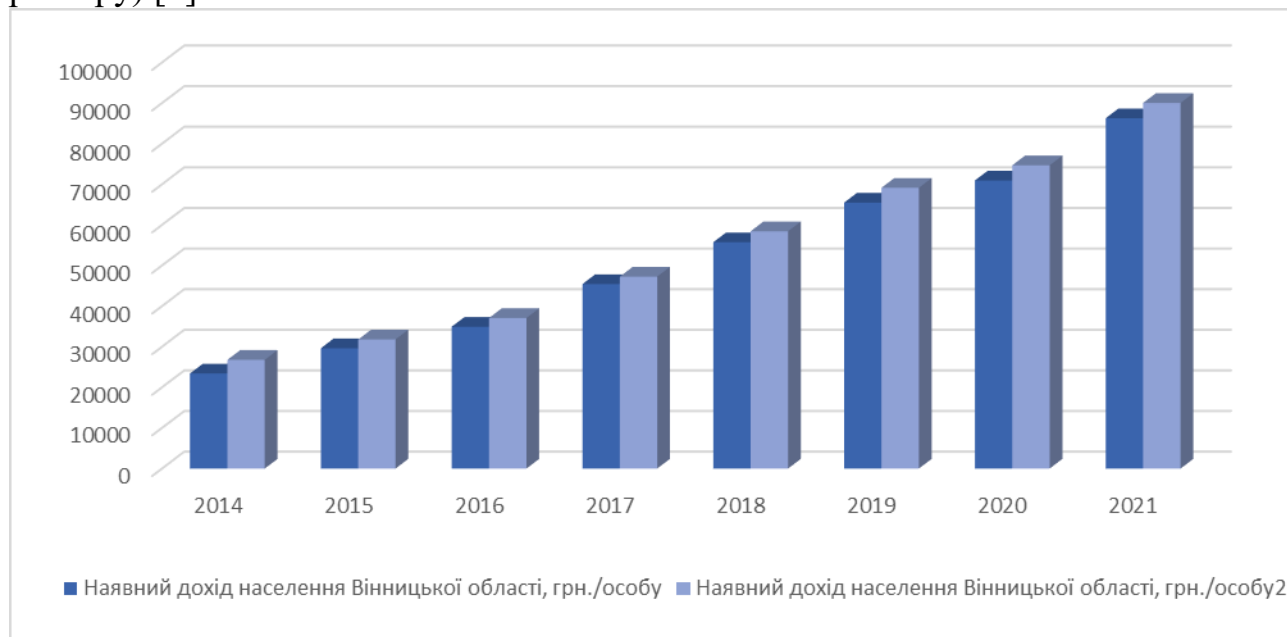

Рис. 1. Динаміка наявного доходу населення Вінницької області та України у період російсько-української війни, грн

Джерело: побудовано автором за [3].

Проведено аналіз таких показників: наявний дохід населення Вінницької області та наявний дохід населення України в розрахунку на одну особу, співвідношення Вінницької області до України. Проведено аналіз показників впродовж 2016-2021 років.

Позитивною ознакою є щорічне значне зростання показника наявного доходу населення Вінницької області (найбільше зростання показника у 2021 році – на 15 335 грн /особу) та показника наявного доходу населення України (найбільше зростання показника у 2021 році – 15 348 грн /особу). Це дає підстави вважати, що в області та в країні загалом був наявний позитивний розвиток стану економіки, внаслідок чого зросли як економічні, так і соціальні можливості населення.

Показник наявного доходу населення Вінницької області був найбільшим у 2021 році (86274 грн /особу), найменшим у 2014 (23422 грн /особу). Найбільше значення показника наявного доходу України у 2021 році (90036 грн /особу), найменше значення у 2014 році (26782 грн /особу).

На основі даних, поданих на рис. 1, можна стверджувати, що рівень наявного доходу населення Вінницької області нижче середнього показника в державі, а його причини і наслідки потребують додаткових досліджень.

Література:

1. Федоренко В. Г. Політична економія : підруч. К. : Алерта. 2016. URL: https://pidru4niki.com/14051003/politekonomiya/dohodi_domogospodarstv_formuvannya_rozpodil.
2. Семенюк М. Доходи домогосподарств в Україні: склад, динаміка та резерви зростання : кваліфікац. робота. Тернопіль, 2020. 74 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/40768/1/Семенюк%20М.Д..pdf>.
3. Доходи населення по регіонах України. Держстат України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2023).

**Дар'я Борисова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Станіслав Партика, старший викладач
кафедри електронних обчислюваних машин
Харківський національний університет радіоелектроніки**

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТРАХОВИЙ БІЗНЕС

На сучасному страховому ринку інформаційні технології є тією рушійною силою, яка дозволяє страховим компаніям успішно взаємодіяти з клієнтами. Споживачі, детально розбираючись в технологічних новинках, і активно використовуючи їх в повсякденному житті, очікують відповідного технологічного рівня обслуговування і від страховиків. В силу динамічності розвитку, високих ризиків, вимог дотримання законодавства страхова діяльність потребує сучасних та ефективних інформаційних систем і технологій. Це обумовлено зростаючими вимогами бізнесу – підтримувати всю діяльність компанії на всіх рівнях управління в єдиному інформаційному просторі, вимогами клієнтів до зручності роботи зі страховою компанією та використання при цьому різноманітних каналів взаємодії, а також вимогами законодавства – надати можливість клієнтам укладати онлайн договори страхування, включаючи підтримку електронних полісів.

Впровадження інформаційних технологій в процес планування і управління діяльністю страхових компаній передбачає не тільки обробку великих і взаємопов'язаних масивів даних, але й використання цих технологій для аналізу та обґрунтування варіантів управлінських рішень. Загальновідомо, що страхові компанії обслуговують сотні, тисячі клієнтів, обробляють велику кількість документів, договорів, а така важлива та конфіденційна інформація повинна бути захищеною, доступ до неї має бути тільки в обмеженого кола співробітників компанії. При цьому працівнику компанії дані клієнтів мають бути доступними, тобто необхідний швидкий пошук. Саме для оптимізації діяльності страховика і використовуються інформаційні технології, має бути створена певна база даних, де будуть збережені дані по клієнтах, що

обслуговуються на даний момент, та сховище даних, що буде являти собою певний архів інформації [1].

Технологія blockchain (блокчейн) є одним із прикладів таких новітніх інформаційних технологій, застосування якої дозволить скоротити витрати часу на здійснення окремих бізнес-процесів страховика, знизити ступінь ризиків страхових та фінансових операцій, а також забезпечити високий ступінь довіри між партнерами в умовах максимальної відкритості. Зараз ця технологія є базою даних для більш швидкого обміну інформацією з високим ступенем захисту, саме тому в її використанні зацікавлені страхові компанії [2]. Blockchain надає великі можливості для страхової галузі: шанс оновити процес обміну даними, обробку звернень за страховими виплатами і захист від шахрайських дій. Блокчейн може звести разом розробників з технологічних компаній, регуляторів і страхові компанії для спільного створення нового цінного активу управління страхуванням. За рахунок свого розподіленого реєстру, смарт-контрактів і неможливості заперечення, які працюють як загальна інфраструктура, блокчейн може перетворювати всі види процесів страхування. За допомогою блокчейна ручні процеси автоматизуються шляхом роздачі інформації про учасників програми, умови отримання виплат і даних, зазначених у заявах на отримання страхових виплат. Смарт-контракти кодуються комп'ютером відповідно до правил реєстрації та перевірки повноважень учасників. Спільність даних і комп'ютеризація смарт-контрактів скорочують кількість подальших суперечок. Перевірка розмірів страхових виплат базується на даних з декількох джерел, які однозначно доступні всім провайдерам послуг.

Перспектива використання технології blockchain у діяльності страхових компаній можлива в таких напрямках: здійснення платежів та грошових переказів швидше та з нижчою комісією; підвищення рівня кібербезпеки страховика шляхом перевірки даних, які надходять (передаються), що є гарантією надійності та достовірності джерел їх походження та недопущення перехоплення інформації на проміжному етапі; реалізація механізму індивідуального мікрострахування, в якому blockchain виступає як третя сторона (гарант); отримання довідок та інших документів, що підтверджують факт настання страхового випадку; участь у торгах на фондових біржах, тобто здійснення інвестицій у різні види цінних паперів, визначені як активи, якими можуть бути представленні страхові резерви; децентралізоване використання хмарних сховищ для зберігання даних [2]. Завдяки використанню блокчейна в страхуванні можна досягти: підвищення інтересу потенційних клієнтів до страхових продуктів та послуг; переходу на цифрові технології як слідування світовій тенденції; оновлення переліку послуг; зниження витрат за рахунок автоматизації процесів; створення децентралізованих хмарних сховищ з великим рівнем захисту для зберігання даних [3].

Таким чином, оскільки розвиток страхового ринку все більше залежить від впровадження нових технологій цифрової економіки, що істотно впливають на страхову індустрію, блокчейн-технологія надасть страховій індустрії шанс

підвищити ефективність своїх операцій, знизити витрати на обробку транзакцій, підвищити якість обслуговування клієнтів і даних, посилити довіру між сторонами та підвищити рівень кібербезпеки страховика.

Література:

1. Корнієнко Ю. В. Вплив інформаційних систем і технологій на результативність надання страхових послуг. URL: <http://pck.kneu.edu.ua/?p=445>.

2. Нагайчук Н. Г., Третяк Н. М. Можливості використання технології blockchain у страхуванні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 18. Частина 2. С. 104-108. URL: http://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/19_2_2018ua/24.pdf.

3. Демчук Д. А., Александрова М. М. Блокчейн технології в страхуванні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/185.pdf>.

**Ірина Босюк, здобувач вищої освіти СВО Бакалвр;
Оксана Цімошинська, к.е.н.,
доцент кафедри обліку і оподаткування
ПрАТ ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом**

РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Актуальною проблемою для України є вдосконалення системи податкового регулювання міжнародної економічної діяльності. Обравши шлях міжнародної інтеграції, Україна потребує коригування правових норм для реалізації політики в усіх сферах соціально-економічного устрою, підвищення соціальних стандартів та закріплення вимог до державного контролю. Податкова політика в Україні має відігравати ключову роль у стимулюванні ділової активності. Соціально-політичні події в даний час оголили низку прихованих економічних проблем, зокрема у фінансовій системі країни. Українська податкова система є однією з найскладніших у світі з точки зору тривалих адміністративних витрат. У цих умовах постали проблеми податкової мотивації та ефективного регулювання міжнародної економічної діяльності, вирішення яких можливе з використанням світового досвіду [1, с.65].

В сучасних економічних умовах, коли чітко виражена політико-економічна ситуація в Україні, а саме: неоголошена війна, нестабільність ринку, коронавірус, тіньова економіка, бюджетний дефіцит, забезпечення сталості податкових надходжень до державного бюджету, чого можна досягти шляхом ефективного заходів та ефективного податкового контролю. Податковий контроль є одним із стабілізуючих факторів суспільного розвитку, оскільки контролює дотримання таких принципів, як універсальність оподаткування, рівність платників перед законом, податкова справедливість, соціальна справедливість та визначення податків і зборів відповідно до

можливостей платників податків. сплатити тощо, визначені ст.4 Податкового кодексу України.

Складність та неадекватність податкового кодексу, а також недосконалість законодавства у сфері трансфертного ціноутворення посилюють правову невизначеність діючих компаній і, як наслідок, призводять до поглиблення негативних процесів приховування доходів компаніями, оптимізації податкових платежів, ухилення від сплати податків та недотримання законодавства у сфері пільгового оподаткування, посилення тіньового бізнесу та втечі капіталу. У міру подорожчання валют податки на транскордонну торгівлю та транзакції зросли. Внутрішній валовий продукт також лише зріс у гривневому еквіваленті, а в доларовому – знизився.

Ставки податку на доходи фізичних осіб від капіталу та приріст капіталу, зокрема дивіденди та відсотки, були збільшені. Підвищення оподаткування цих доходів можна виправдати тим, що вони, по-перше, є незаслуженими, а, по-друге, властиві насамперед заможним верствам населення, тому такий захід необхідний для підвищення стійкості державних фінансів, з точки зору забезпечення принципів оподаткування, справедливих. Однак слід зазначити, що висока ставка податку може стримувати потенційних інвесторів, оскільки податок на приріст капіталу утримується з активів (цінних паперів, акцій), а податок на дивіденди утримується з приросту капіталу. Найбільш несприятливою ситуацією для потенційних інвесторів є ситуація, за якої висока не тільки ставка податку на дивіденди на рівні акціонерів, але й ставка корпоративного податку [2, с.103].

Про успішність облікової політики судять за наявністю рекомендацій щодо вирішення наявних і майбутніх проблем, а показником її якості є повнота аудиту, вартість його проведення та ефективність. Економічна ефективність досягається за рахунок попередження порушень, своєчасного внесення змін до податкових розрахунків, використання податкових переваг, оптимальних принципів ведення бухгалтерського обліку та значного зниження податкових санкцій.

Крім того, декілька країн запровадили нові податки на високоприбуткові типи компаній, такі як банківський податок у Великобританії та додатковий податок на прибуток компаній у паливно-енергетичному секторі в Італії. Одним із можливих заходів збільшення податкових надходжень, особливо в країнах з високим рівнем ухилення від сплати податків, може стати запровадження мінімального корпоративного податку за зразком Словаччини. Цим податком оподатковуються збиткові підприємства або підприємства, у яких нарахований податок на прибуток нижче встановленого ліміту.

Це необхідно враховувати при здійсненні податкової реформи в Україні: зниження оподаткування прибутку підприємств (враховуючи поточний рівень тіньової економіки та корупції) не призведе до очікуваного збільшення податкових надходжень без жорстких заходів щодо вдосконалення адміністрування, але тільки збільшить бюджетні ризики. Тому слід

зосередитися на збільшенні податків на споживання (ПДВ, акцизи), а також на оподаткуванні високооплачуваних і великих компаній.

Тому Україні доцільно використати досвід європейських країн у сфері оподаткування, зокрема щодо зміни податкової ефективності окремих податків та загального оподаткування економіки. Реформування має бути поступовим, щоб створити стабільні умови для ведення бізнесу. Загалом ефективне використання податкової системи має стати важливим інструментом зміцнення всієї фінансової системи України.

Література:

1. Алексєєв І. В., Желізняк Р. Й. Важливість створення програм податкового стимулювання інноваційної діяльності підприємств з урахуванням світового досвіду [Електронний ресурс]. *Фіскальна політика в умовах макроекономічної стабілізації*. 2016. URL: http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/Zbirnyk_IK_2016.pdf.

2. Фурса Т. П., Синиця С. М. Фіскальний механізм: зарубіжний досвід та українські реалії [Електронний ресурс]. *Інтелект XXI*. 2016. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2016/2016_5/6.pdf.

**Олександр Братух, аспірант;
Марина Глізнуца, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н.,
професор, завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХП»**

НАПРЯМКИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Дослідження впливу сучасних технологій, зокрема цифровізації, на трансформацію та майбутній розвиток галузей, а також зміни економічних та маркетингових моделей всередині галузей та їх вплив на комерційну конкурентоспроможність бізнесу є одним із нових напрямів досліджень в економіці. Метою даного дослідження є застосовність новітніх цифрових трендів до систем комерційної діяльності українських компаній для підвищення їх конкурентоспроможності у відкритій цифровій економіці [1-10]. У ході дослідження автори визначили певний прогрес у рівні цифровізації та її сприйнятті в країні, починаючи з розповсюдження сучасного обладнання та закінчуючи підвищенням комп'ютерної грамотності та відкритості до роботи з цифровими інструментами як на рівні кінцевого користувача, так і на рівні бізнес-партнерів, підтверджуючи перспективи діджиталізації польових робіт для компаній та посилення складової персоналізації продажів та маркетингу для підвищення конкурентоспроможності компаній у відкрита цифрова економіка.

Діджиталізація комерційного напрямку компаній (продажі та маркетинг) є одним з основних трендів підвищення конкурентоспроможності бізнесу в контексті розвитку відкритої цифрової економіки [2, 4, 8]. Більшість FMCG-компаній зосереджуються на кінцевому споживачеві та додатках, пов'язаних зі споживачами (цифровий маркетинг, електронна комерція).

Однак пандемія 2020 року прискорила діджиталізацію трейд-маркетингу та партнерських програм на рівні B2B (business-to-business) та B2B2C (business-to-business), а також розвиток мобільних CRM-систем. Мобільність систем, швидкість збору та обробки даних, можливість першого контакту з потенційними споживачами випередити конкурентів стають одними з ключових факторів конкурентної боротьби в цифровій економіці [3, 5, 7]. Під час польового дослідження 2020 року автори визначили такі нюанси, які варто враховувати цифровим експертам та керівникам комерційних відділів компаній при переході на цифрові інструменти для підвищення своєї конкурентоспроможності:

1. Попередній негативний досвід партнерів з менш просунутими цифровими інструментами значно знижує готовність бізнес-партнерів переходити на цифрові системи та пояснювати цифрові інструменти кінцевим користувачам. Для того, щоб полегшити процес переходу, автори рекомендують персональне тестування взаємодії з системою на етапі запуску.

2. Виїзне навчання має включати навчання бізнес-партнерів цифровому шляху клієнта для чіткого розуміння того, як працює система та як виконувати завдання.

3. Перехід від ручної (паперової) до електронної роботи вимагає більшої мотивації партнерів до зміни існуючих звичок у порівнянні із запуском CRM-системи з нуля, саме тому можна створити перехідний період та співіснування двох робочих систем з різною мотивацією для розвитку звикання.

4. Впровадження цифрової системи вимагає випробувального періоду від 2 до 4 тижнів без чітких KPI (ключових показників ефективності) для усунення існуючих бар'єрів і занепокоєнь щодо цифровізації, що також зменшує початковий опір прийняттю.

Порівняння запуску цифрової комерційної CRM-системи у 2022 році із запуском CRM-системи у 2020 році [1, 9] демонструє значний прогрес у рівні цифровізації та її впровадження в різних країнах, включаючи більш широке впровадження сучасного цифрового обладнання, підвищення рівня комп'ютерної грамотності та відкритість до онлайн-прийняття робіт як на рівні кінцевого користувача, так і на рівні польових бізнес-партнерів, що відкриває нові перспективи для цифровізації польових робіт для комерційних підрозділів компаній та підвищення їх ефективності (оптимізація часу та бюджетів компаній, підвищення мобільності та швидкості роботи), що в кінцевому підсумку призводить до підвищення конкурентоспроможності компанії в контексті розвитку відкритої цифрової економіки.

Література:

1. Зіненко К. А., Кобелева Т. О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 9-16. <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.
2. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
3. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія* / за ред. Ілляшенка С. М., Біловодської О. А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.
4. Старостіна А. О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К. : *Знання*, 2009. 1070 с.
5. Pererva P. G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
6. Перерва П. Г., Романчик Т. В., Кобелева Т. О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.
7. Гусаковська Т. О., Кобелева Т. О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.
8. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.
9. Зіненко К. А., Кобелева Т. О. Стан економічної безпеки будівельних підприємств. *Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених*: зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 2022 р. / ред. Є. І. Сокол ; НТУ «ХПІ» [та ін.]. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. С. 250-251.
10. Кобелева Т.О. Комплаєнс-функція в сфері комерціалізації результатів інноваційної діяльності підприємства. Тестування та оцінювання комерційних перспектив товарних інновацій / за ред. Є. І. Нагорного [Монографія]. Суми : Триторія, 2019. С. 288-301.

**Ірина Брюховецька, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»**

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ПЕРЕХІД ДО СТІЙКОЇ МАЙБУТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Страховий ринок України переживає цікавий та перспективний момент у своєму розвитку. В умовах глобальних змін та технологічних інновацій, страхові компанії в країні стикаються з викликами та можливостями, які потребують нових підходів до бізнесу. Актуальним є дослідження ключових перспектив розвитку страхової галузі України та те, як вона може досягти сталого та процвітаючого майбутнього [1 - 3].

Однією із найважливіших перспектив розвитку страхового ринку в Україні є активне впровадження цифрових технологій. Мобільні програми, онлайн-платформи, штучний інтелект та блокчейн можуть значно покращити процеси продажу, адміністрування та обслуговування страхових полісів. Це також дозволить страховим компаніям ефективніше керувати ризиками та пропонувати клієнтам більш персоналізовані продукти [4, с. 101-111].

У світлі всесвітнього інтересу до стійкості та екологічних питань страхові компанії в Україні повинні звернути увагу на розвиток екологічного страхування. Покриття ризиків, пов'язаних з кліматичними змінами та екологічними катастрофами, може бути важливим напрямком для зростання та розвитку.

Мікростраховування може стати ключовим фактором розширення страхових послуг для населення з низьким доходом. Мікрополіси та мікрострахові продукти, доступні через мобільні програми, можуть стати доступними для ширшої аудиторії, підвищуючи ступінь фінансової захищеності громадян України [5, с. 55-60].

Вагомим аспектом у розвитку страхового ринку є продовження ініціатив у сфері законодавчої реформи та покращення регулювання страхової галузі. Прозорість, стабільність та дотримання стандартів сприятимуть залученню інвестицій [6].

Для успішного розвитку страхової індустрії в Україні критично важливо інвестувати у освіту та професійну підготовку кадрів. Кваліфіковані фахівці сприяють покращенню стандартів обслуговування клієнтів та якості продуктів [7].

Перспективи розвитку страхового ринку в Україні обіцяють бути дуже важливими та різноманітними. Країна має всі необхідні передумови для створення сталої та інноваційної страхової галузі. Шляхом активного впровадження технологій, розвитку екологічного страхування, розширення

доступу до мікрострахування та покращення законодавства Україна може домогтися процвітання та задоволення потреб своїх громадян та бізнесу.

Література:

1. Бурбель Л. Шість головних викликів, з якими зустрівся страховий ринок упродовж шести місяців війни. Interfax Ukraine. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/856594.html>.

2. Проект Біла книга «Майбутнє в регулюванні небанківського фінансового сектору». URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=80189428>.

3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/straxuva_1kv2008_last.pdf.

4. Клепікова О. А. Дослідження динаміки розвитку страхового ринку України як складової світового ринку страхових послуг. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. Одеса: Астропринт, 2010. Т. 15. Вип. 20. С. 101–111

5. Клепікова О. А. Моделювання маркетингової стратегії страхової компанії. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Економіка*. 2013. № 6(147). С. 55–60.

6. Стратегія розвитку фінансового розвитку України до 2025. Звіт про реалізацію за 2021 р. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>.

7. Звіт з реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року за 2021 рік. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-z-realizatsiyi-strategiyi-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do2025-roku-za-2021-rik>.

**Владислава Бугайова, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи;
Олена Сергєєва, к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет**

КАДРОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ БАНКОМ

На сьогоднішній день, банківська конкуренція на фінансовому ринку України тільки загострюється, тому, як наслідок, особливого значення набуває підвищення ефективності діяльності банків. Однак, здійснення відповідних заходів стає неможливим без відповідного кадрового забезпечення. При цьому, важливим фактором залишається не кількість працівників, а безпосередньо формування кадрового потенціалу банків, його ефективна діяльність, розвиток професійних навичок, кар'єрне зростання, а також формування умінь щодо вирішення складних завдань в умовах невизначеності.

Одним з найважливіших етапів процесу управління банківськими установами є оцінка рівня управління кадровою політикою. Вона має свої цілі, завдання та методику, яка включає в себе структуру та принципи, методи, критерії і нормативи..

Оцінка кадрової політики банку є необхідним етапом у процесі формування та оцінки загального економічного стану. Основними аспектами її призначення є [1]:

- 1) Визначення завдання процесу управління кадровою політикою;
- 2) Забезпечення основи для резерву кадрів банку;
- 3) Створення можливостей для підвищення ефективності персоналу;
- 4) Виявлення потенційно ключових фахівців, які зможуть докласти необхідних зусиль для забезпечення стабільної роботи банку та досягнення довгострокових стратегічних цілей;
- 5) Розрахувати необхідне скорочення або збільшення кількості персоналу банку.

Основними завданнями оцінки кадрової політики та якості управління нею вважаються:

- 1) визначення основних процесів управління, які спрямовані на досягнення стратегічної мети банку щодо персоналу;
- 2) створення вимог до рівня освіти, знань, навичок і досвіду роботи працівників у тій чи іншій галузі, пов'язаної з цими процесами, для того, щоб працівник розумів, які обов'язки на нього покладаються та яку кваліфікацію він повинен мати для того, щоб виконувати їх;
- 3) розробка методів оцінки та порівняння кваліфікації персоналу;
- 4) використання комплексної моделі процесів прийняття рішень, дії та риси персоналу враховуються у цінності їх політики.

Суб'єктом оцінки виступає банківський персонал, який спроможний проявити свій потенційний хист у процесах перекваліфікації, введення в роботу нового сучасного обладнання, тобто безпосередньо до нього має відбуватися розробка методики управління. Сама ж методика містить у собі необхідну структуру та принципи, методи, критерії і нормативи, які є дуже індивідуальними для кожного банку.

Для того, щоб надати оцінку кадровій політиці банку необхідно провести аналіз динаміки чисельності і складу персоналу, а також рівня його професійної підготовки.

Найбільш точно оцінити кадрову політику можна за допомогою дохідного підходу. Він базується на дослідженні ефективності ресурсів компанії. Використовуються й інші методи аналізу, зокрема ситуаційний аналіз, який є дослідницькою методологією, що передбачає повторну перевірку та глобальні оцінки. Він дає змогу визначити стан персоналу підприємства, його якісний та кількісний склад на конкретний момент часу [2].

Метод експертних оцінок також полегшує оцінку рівня управління кадровою політикою. Такий підхід дозволяє використовувати досвід експертів

під час оцінки ризику та враховувати вплив різноманітних якісних факторів, у цьому його основна перевага.

Існує 2 групи методів експертних оцінок : методи індивідуальних експертних оцінок(метод інтерв'ю ,аналітичний метод ,метод побудови сценаріїв, метод генерації ідей та інші) та методи колективних експертних оцінок (метод комісії, метод колективної генерації ідей, метод Дельфі, матричний метод та інші) [3].

Основними перевагами цих методів є :

- 1) максимальне використання особистих знань та навичок експертів;
- 2) незначний психологічний тиск на окремого виконавця.

Таким чином, можемо зробити висновок, що оцінка рівня управління кадровою політикою має вирішальне значення для процесу управління банком, цей етап процесу дозволяє оцінити загальну економічну ситуацію. Оцінку кадрової політики можна дати за дохідним підходом, який спирається на склад і чисельність працівників банку, а також провівши ситуаційний аналіз. Для оцінки кадрової політики також залучаються експерти.

Література:

1. Мізерна Т. В. Кадровий менеджмент у системі управління персоналом підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. №12(139). С. 234-237.

2. Глебова А. О., Головка С. А. Кадрова політика підприємства: особливості формування у сучасних соціально-економічних реаліях. *Молодий вчений*. 2015. № 12 (27). С.159-164.

3. Гонська М. Р. Удосконалення кадрової політики торговельних мереж. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*. 2015. Т. 20. Вип. 1.2. С. 69-74.

**Олександр Будніков, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Юрій Корецький, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Валерія Шамраєнко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олексій Зоря, д.е.н., професор
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Управління витратами підприємства, пов'язаних з його інвестиційно-інноваційним розвитком, є важливим елементом його успішного функціонування. Оскільки інвестиційно-інноваційний розвиток передбачає нарощення конкурентних переваг, зростання обсягів виробництва, розширення торговельних можливостей, створення та впровадження новацій у галузі

аграрного сектору, то дану статтю витрат варто розглядати як важливу частину стратегії управління підприємством.

В процесі управління інвестиційно-інноваційним потенціалом та розвитком підприємства, суб'єкт господарювання несе цілий ряд витрат, основні на нашу думку, ми навели на рис. 1.

Рис. 1. Витрати пов'язані з інвестиційно-інноваційним розвитком підприємства
Складено авторами на основі джерела [1]

Витрати на управління інвестиційно-інноваційним потенціалом та розвитком характеризуються масштабністю та високим рівнем ризиковості, але при цьому вони є необхідним аспектом при досягненні конкурентних переваг, створенні нових продуктів чи послуг та забезпеченні сталого розвитку суб'єкта господарювання.

Основними аспектами управління витратами підприємства на інвестиційно-інноваційний розвиток, на нашу думку, є: проведення аналізу та ідентифікації витрат, визначення їх пріоритетності з метою раціонального та ефективного спрямування ресурсів; контроль інвестицій, шляхом розробки та виконання бюджетів на інноваційні проекти; розробка стратегій нівелювання підвищеного ризику; контроль та оптимізація внутрішніх процесів з метою зменшення витрат та підтримки інноваційних рішень, зокрема за рахунок автоматизації певних процесів та впровадження ефективних систем управління; співпраця з науковими установами, вищими навчальними закладами, стейкхолдерами для розширення інвестиційно-інноваційного середовища; безперервний моніторинг результатів впровадження інноваційних проектів, їхня оцінка на відповідність стратегічним цілям; залучення кваліфікованих кадрів та їх мотивація; створення та розвиток культури інновацій.

Отже, управління витратами підприємства у сфері інвестиційно-інноваційного розвитку є важливим фактором для забезпечення його

успішності та стійкості на ринку. Враховуючи основні аспекти управління витратами в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку, підприємство може забезпечити оптимізацію ресурсів та досягнення своїх стратегічних цілей.

Література:

1. Зоря О.П., Мауер Д.Р., Самар О.С. Активізація інноваційної діяльності у сільському господарстві з метою забезпечення продовольчої безпеки: виклики та чинники, що гальмують темпи її розвитку. *Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи*. Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 3- 4 листопада 2022 р. Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. С. 210-212.

**Іванна Буковська, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
ВСП «Бурштинський енергетичний фаховий коледж ІФНТУНГ»**

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ТА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Фінансові відносини охоплюють широкий спектр фінансових взаємодій, які відображаються у різних формах грошей і активів між різними учасниками фінансової системи, такими як банки, фондові біржі та страхові компанії.

Банківська та страхова сфери взаємодіють між собою з метою надання різних фінансових продуктів. В Україні спостерігається зростаюча співпраця між банками і страховими компаніями, що називається «банкострахуванням». Оскільки ця концепція є відносно новою для українського фінансового ринку, виникає потреба у детальному вивченні її особливостей. Зростає важливість проведення всебічного аналізу інтегрованого розвитку національного ринку банківських та страхових послуг, який враховує розширення різноманітності компонентів і взаємозв'язків у фінансово-кредитному секторі.

Вчені, такі як Аванесова Н. Е., Марченко О. В., Вовчак О. Д., та Єрмошенко А. М. [2, 3, 4, 5], досліджували питання, пов'язані з унікальними аспектами розвитку банкострахування як форми співпраці між банками і страховими компаніями, особливо в умовах процесів інтеграції та глобалізації. У їх роботах було визначено специфіку банкострахування, яке враховує взаємодію між банківськими та страховими установами в контексті інтеграційних та глобальних тенденцій.

Зростаюча конкуренція на фінансовому ринку змушує банківські та небанківські фінансові установи співпрацювати для покращення та розширення спектру фінансових послуг, які вони надають. Як результат такої співпраці між банками та страховими компаніями виникає концепція «bancassurance» або «банкострахування», яка полягає в інтегрованому розвитку ринку банківських та страхових послуг. Ця концепція вже широко поширена в світі, але в Україні тільки починає набирати популярності.

Незважаючи на значний інтерес, який вчені та практики проявляють до особливостей bancassurance, питання пов'язані з визначенням основних переваг, недоліків та перспектив співпраці між банками і страховими компаніями в сучасних умовах в Україні, залишаються недостатньо вивченими.

Головною мотивацією співпраці між фінансовими установами і страховими компаніями є бажання отримати переваги завдяки економії в масштабах, розширення діапазону своєї діяльності та створення нових джерел прибутку.

Співпраця між страховими компаніями та банківськими установами в Європі має давні коріння, що налічує більше 150 років. Вже в той час Ф. В. Райффайзен, винахідник кредитних спілок, теоретично обґрунтував і практично продемонстрував переваги об'єднання страхової та фінансово-кредитної діяльності [1].

Тим не менш, «банкостраховання» не виключає відшкодування «плати за партнерство». У даному контексті чітко спостерігаються позитивні результати співпраці «bancassurance» для комерційних банків.

Банки мають унікальну можливість підвищити свою прибутковість, надаючи своїм клієнтам страхові послуги у рамках співпраці зі страховиками. В контексті цієї співпраці банки можуть отримувати:

- комісійну винагороду;
- доступ до страхових резервів страхової компанії через відкриття депозитного рахунку;
- прибуток від операцій з цими резервами.

Згідно з думками Н. Е. Аванесової та О. В. Марченко [2], існує значна перевага «банкостраховання», яка полягає в тому, що співпраця зі страховими компаніями дозволяє банку підходити ближче до зменшення своїх ризиків, зокрема кредитних, через страхування об'єкта застави, життя позичальника, ризику невиклати або затримки з погашенням кредиту, відповідальності позичальника за невиклату або затримку з погашенням кредиту, форс-мажорних ризиків та інших подібних факторів [7].

Питання, пов'язані зі зменшенням ризиків банків, є вкрай важливими та становлять основну передумову для успішного запровадження та розвитку «bancassurance» в Україні.

«Банкостраховання» також має свої переваги для клієнтів фінансових послуг, оскільки він є більш вигідним та призначеним для їхніх потреб. Крім того, цей підхід спрощує процедури оплати страхових внесків, оскільки вони автоматично перераховуються з банківського рахунку. Для споживачів також важлива легкість та доступність фінансових послуг, оскільки банківська система загалом є більш розгалуженою, ніж система страхових агентств.

Щодо України, то відповідно до ст. 48 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банківським установам заборонено здійснювати діяльність у сфері страхування. Водночас їм дозволяється виконувати функції страхового агента, що стає основою партнерських відносин між банком та страховою компанією у фінансовому конгломераті [1].

Важливим чинником для підтримки розвитку банківського страхування є впровадження системи податкових пільг для певних видів страхової діяльності, яка є характерною для європейського ринку «bancassurance».

У Франції стрімкий розвиток bancassurance пов'язаний з впровадженням податкових пільг для страхування життя. У суворих умовах конкуренції банки оцінили ці переваги і запропонували страховим компаніям свої канали розповсюдження, зокрема, для іпотечного кредитування.

Отже, розвиток банкострахування у світі відбувається нерівномірно, проте характерною є стійка тенденція до нарощення обсягів надання комплексних фінансових послуг. Не становить винятку й український фінансовий ринок, на якому трапляються випадки консолідації страхового та банківського бізнесу.

В Україні спостерігається позитивна тенденція до поетапної інтеграції банків і страхових компаній в останні роки. Одним з основних напрямків банківського страхування в Україні є страхування заставного майна, що стало активно розвиватися завдяки зростанню банківського кредитування в останні роки.

Основними негативними тенденціями для майбутнього розвитку страхового ринку в Україні, і відповідно, банкострахування, можна визначити наступне: значний ріст внутрішнього перестраховання, постійне збільшення витрат на привласнення клієнтів, поступовий спад кількості здійснених угод, поступове зниження доходності цінних паперів та заборгованість у виплатах страхових відшкодувань [6].

Підсумовуючи, можна виділити основні перешкоди розвитку банкострахування як каналу поширення страхових послуг в Україні. Вони включають низький попит на страхування, недосконалість законодавства, недовіру клієнтів до страхових компаній та неконкурентну поведінку з боку банківських установ і страхових компаній. Однак, навіть у контексті обмежень на фінансовому ринку України порівняно з іншими розвинутими країнами, є перспективи для подальшого розвитку «bancassurance» в Україні.

Література:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-3 від 07.12.2000 р., (із змінами та доповненнями). URL: www.zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 31.10.2023)

2. Аванесова Н.Е., Марченко О.В. Визначення основних етапів та тенденцій розвитку bancassurance. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. О. : ОНУ імені, 2013. Т. 18. Вип. 1/1. С. 8-10.

3. Аванесова Н.Е., Марченко О.В. Визначення переваг та недоліків співпраці банку та страхової компанії в формі bancassurance з точки зору зацікавлених сторін. *Інноваційний розвиток економіки України* : збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. Наукова організація «Перспектива». Дніпропетровськ: «Гельветика», 2013. С.7-10.

4. Вовчак О.Д., Руцишин Н. М., Андрейків Т. Я. Кредит і банківська справа : підруч. Київ : Знання, 2008. 564с.

5. Єрмошенко А. М. Bancassurance як форма взаємодії страхових компаній і банківських установ. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України* : зб. наук. праць. Суми: УАБС НБУ, 2007. Т. 20. С. 265– 269.

6. Журнал «Insurance Top». URL: <http://forinsurer.com.ua> (дата звернення: 31.10.2023).

7. Лідери на ринку страхування життя зміцнюють свої позиції. URL: <http://www.epravda.com.ua/news/2012/06/26/327701/> (дата звернення: 31.10.2023).

**Мілана Бурмінова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

НАКОПИЧУВАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

Накопичувальне страхування життя – це довгострокове страхування, за яким страхова сума виплачується страхувальнику або вигодонабувачу після закінчення строку дії договору, або ж у разі смерті застрахованого його спадкоємцям [1].

Такий вид страхування дозволяє як зберегти й примножити кошти, так і застрахувати життя й здоров'я від непередбачуваних обставин.

Є різні програми накопичувального страхування. Деякі страхові компанії поділяють програми на два класи – для дорослих і для дітей. Для перших метою накопичення є майбутня пенсія або ціль, на яку завжди не вистачало коштів. А дитячі програми зазвичай оформлюють задля примноження коштів на якісну освіту [2].

Зазвичай договір страхування укладають на термін від 5 до 25 років, але він може бути й більшим. На обумовлений час страховик зобов'язаний застрахувати життя й здоров'я страхувальника, а той, зі свого боку, зобов'язується сплачувати страхові внески, що зазначені в договорі. Страхові компанії пропонують це робити щорічно, одноразово або авансово.

Також слід звернути увагу на те, щоб на момент закінчення договору страхувальнику не виповнилося понад 65 або 75 років залежно від умов різних страхових компаній.

Страховим випадком за програмою накопичувального страхування вважають:

- дожиття до закінчення терміну страхування;
- смерть застрахованого з будь-якої причини;
- смерть застрахованого внаслідок нещасного випадку чи ДТП (страхова сума подвоюється, а в програмах деяких страхувальників навіть потроюється);
- втрата здоров'я й непрацездатність від нещасного випадку [1].

До речі, іноді страхові компанії можуть запропонувати комбінований підхід: у випадку смерті власника поліса чи втрати ним здоров'я, страхова компанія може продовжити робити внески за нього. Це означає, що на закінчення терміну договору клієнт або бенефіціар отримають очікувану суму, яку передбачали в договорі.

Такий підхід може бути особливо важливим для осіб, які хочуть забезпечити фінансовий захист для своєї родини у випадку неочікуваних подій. Він надає впевненість у тому, що у разі трагічного випадку або непередбачуваної ситуації кошти продовжать надходити для допомоги сім'ї.

При цьому, якщо людина втратить працездатність до того, як закінчиться термін накопичення й сплатить тільки частину грошей, вона однаково отримає всю страхову суму. А якщо доживе до закінчення дії договору, отримає не тільки накопичену суму, але й інвестиційний прибуток. До того ж упродовж строку дії договору є можливість отримати дисконтовану гарантовану страхову суму.

Територія дії програми накопичувального страхування життя – увесь світ, тобто незалежно від того, людина перебуває вдома, у відпустці, чи відвідує інші країни, вона має захист від непередбачуваних обставин і можливість накопичення коштів для майбутньої безпеки та фінансової стабільності.

В Україні такий вид страхування життя не є розповсюдженим та досі залишається на низькому рівні. На це впливають такі фактори, як низька культура громадян у сфері інвестицій й страхування та стереотипність і недовіра до страхових компаній.

Отже, накопичувальне страхування життя є чудовим способом захистити себе й отримати гарантований накопичувальний капітал після закінчення терміну дії договору. Такий вид страхування допоможе створити фінансовий захист як собі, так і родині, яка отримає грошову компенсацію, якщо навіть настане страховий випадок.

Література:

1. Вартість накопичувального та ризикового страхування життя в Україні. Скільки коштує поліс? URL: <https://forinsurer.com/life>.

2. Захищене майбутнє: гід по накопичувальних програмах life-страхування. URL: <https://uniqa.ua/blog/zaschischnoe-budushee-gid-po-nakopitelnyim-programmam-life-strakhovaniya/>.

**Мілана Бурмінова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Юрій Тютюнник, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному світі, де економічна конкуренція надзвичайно висока, а на ринку постійно відбуваються зміни, бізнес-планування стає необхідним інструментом для підприємств у різних галузях. Воно перетворюється з обов'язкової формальності в стратегічний інструмент розвитку, визначаючи майбутнє підприємства та його успіх на ринку.

Бізнес-планування є процесом створення докладного плану дій задля досягнення певної мети в бізнесі. Воно охоплює аналіз поточного стану підприємства, визначення конкретних цілей та завдань, а також визначення необхідних заходів для досягнення цих цілей.

Бізнес-планування може охоплювати різні аспекти діяльності підприємства, такі як фінансовий план, маркетингову стратегію, оперативний план, ресурсне планування, управління ризиками тощо. Цей процес допомагає підприємствам краще розуміти їхні можливості й обмеження, прогнозувати результати та визначати необхідні кроки для ефективного досягнення бажаних результатів.

Задля підвищення довгострокової ефективності сучасні підприємства вдосконалюють свої системи управління у різних напрямках. Формуючи нові відділи, підрозділи та групи, орієнтовані на довгостроковий розвиток, підприємства створюють платформу для систематичного аналізу й удосконалення своєї стратегії. Ці структури допомагають компаніям активно вивчати зовнішнє середовище, передбачати можливі зміни та реагувати на них швидко й ефективно [1, с. 25].

Такий підхід сприяє не лише аналізу і визначенню тенденцій у зовнішньому середовищі, але й створює основу для вчасної реакції та впровадження стратегічних змін у діяльність підприємства. Це дозволяє забезпечити тривалий розвиток та конкурентну перевагу на ринку, попри надзвичайно динамічний характер сучасних умов бізнесу.

Також важливим аспектом у стратегічному управлінні є здатність розширити горизонти передбачуваності відносно можливих змін у зовнішньому середовищі, а також створення можливостей для своєчасного реагування підприємства на будь-які зміни на ринку [1, с. 25].

Якість планування змін напряму визначається відповідністю методології розробки бізнес-планів. Узагальнення підприємницького досвіду, яке набувається під час створення та обґрунтування бізнес-плану компанії, дозволяє виділити п'ять ключових стадій (ініціювання, підготовка, основна,

просування, авторизація). Вони послідовно змінюються й описують той процес, у ході якого інвестиційний концепт перетворюється на готовий проєкт, для реалізації якого виділяється фінансування [2].

При цьому, інформація плану може бути не зовсім точною, адже спочатку розробляється тільки загальна концепція, яка допоможе побачити наявні переваги й недоліки в діяльності підприємства й зрозуміти, які зміни впроваджувати.

Слід зауважити, що тільки переконавшись у перспективності й можливості реалізації плану, можна втілювати роботу. Важливими є саме доцільність та ефективність запланованих змін.

Загалом розробка бізнес-плану для кожного підприємства є індивідуальною, як такої загальної схеми його створення немає. Розробка залежить від розміру компанії, наявності підрозділів, галузі діяльності, наявних конкурентів, ринку й сегменту тощо.

Отже, бізнес-планування – це важливий елемент стратегічного управління, який допомагає підприємствам досягати стійкого росту, реагувати на зміни на ринку, залучати інвесторів та забезпечувати ефективне використання ресурсів. Він створює можливість адаптуватися до будь-яких викликів та можливостей, які принесені зовнішніми факторами, і допомагає управляти ризиками, пов'язаними з розвитком компаній у непередбачуваному бізнес-середовищі сьогодення.

Література:

1. Євтушенко В. А., Ляшевська В. І., Чупринюк Ю. В. Дослідження та вдосконалення стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. Вип. 6. С. 23–29. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-23-29>.

2. Галько Л. Р. Бізнес-планування розвитку компанії: організаційні та методологічні аспекти реалізації. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-63>.

**Ольга Вахняк, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Ольга Корицька, к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій
Національний університет «Львівська політехніка»**

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ БЕЗРОБІТНОГО НАСЕЛЕННЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Безробіття - це стан, коли людина, яка здатна і готова працювати, не має роботи і шукає можливість знайти заняття заробітку, або втратила свою роботу і на даний момент не має стабільного джерела доходу. Безробіття може бути тимчасовим, коли людина шукає нову роботу після звільнення або завершення навчання, або тривалим, коли вона довгий час не може знайти роботу. Безробіття може бути спричинене різними факторами, включаючи економічні

зміни, сезонність робочих місць, технологічний прогрес, зміни на ринку праці, а також особисті обставини і навички працівника.

Серед видів безробіття виділяємо: фрикційне, структурне, циклічне, добровільне, вимушене, приховане.

Серед причини безробіття виокремлюємо такі:

1. Економічні фактори: зменшення виробництва (коли підприємства скорочують виробництво або закриваються, це може призвести до втрати робочих місць); зміни в економіці (регіональні або глобальні економічні кризи можуть вплинути на рівень безробіття).

2. Технологічний прогрес: автоматизація і комп'ютеризація можуть призвести до зменшення попиту на працю в деяких секторах економіки.

3. Сезонні фактори: деякі види діяльності, такі як сільське господарство або туризм, мають сезонний характер роботи, що може призвести до тимчасового безробіття під час позаробочого сезону.

4. Демографічні фактори: зміна населення (збільшення або зменшення населення може вплинути на ринок праці і рівень безробіття).

5. Навички та освіта: недостатність необхідних навичок або освіти може ускладнити пошук роботи.

Вплив безробіття на економічний розвиток держави вважаємо у:

- соціальних наслідках: посилення соціальної напруги; загострення кримінальної ситуації; зростання кількості психічних захворювань; посилення соціальної диференціації; падіння трудової активізації; послаблення мотивації до праці; зниження продуктивності праці; відтік найбільш кваліфікованих працівників за кордон;

- економічних наслідках: скорочення податкових надходжень; зменшення ВВП країни; падіння життєвого рівня, втрата кваліфікації безробітних; зростання витрат на допомогу безробітним; скорочення виробництва; нівелювання цінності результатів навчання.

Для практичного застосування вищенаведених відомостей проаналізуємо статистичні дані на прикладі Закарпатської області (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка безробітного населення Закарпатської області у 2007-2021 роках

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Безробіття населення Закарпатської області, тис. осіб	37,0	37,8	57,9	50,4	55,2	50,6	45,6	53,1	52,5
Безробіття населення України, тис. осіб	1417,6	1425,1	1958,8	1785,6	1732,7	1589,8	1510,4	1847,6	1654,7
Співвідношення рівня безробіття регіону до України, %	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Безробіття Закарпатської області у % до населення у віці 15-70 р., %	6,3	6,4	9,9	8,7	9,6	8,7	7,8	9,2	9,2

Продовження табл. 1

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Безробіття населення Закарпатської області, тис. осіб	56,3	28,2	56,1	50,9	58,7	60,6
Безробіття населення України, тис. осіб	1678,2	1698,0	1578,6	1487,7	1674,2	1723,2
Співвідношення рівня безробіття регіону до України, %	3	4	4	4	4	4
Безробіття Закарпатської області у % до населення у віці 15-70 р., %	10,0	10,5	10,0	9,1	10,6	11,3

На рис. 1 представлена графічна візуалізація показника безробіття.

Рис. 1. Динаміка безробіття населення Закарпатської області, тис. осіб

Висновок: ми досліджували динаміку безробіття Закарпатської області за період 2007-2021 роки, проаналізувавши всі дані ми можемо побачити, що найменша кількість безробітних була у кризовому 2007 році, натомість показник значно зріс у 2009 році, коли країна почала повертатися у стабільне життя після економічної кризи і ця кількість збільшилась на 20,9 тис. осіб, під час наступної кризової ситуації 2013 року кількість знову зменшується, до 2017 було зростання на 12,6 тис. осіб і коли країна стала більш-менш стабільною в економічному плані, бачимо, що показник зменшується, у 2019 він вже становив 50,9 тис. осіб, що на 7,3 тис. осіб менше ніж у 2017 повну динаміку ми можемо побачити на рис. 1. А у 2020 і 2021 р. внаслідок covid-19 показник кількості безробітних значно зростає і є найвищим за попередні роки. Якщо аналізувати в загальному, то динаміка є негативною, причиною може бути економічна нестабільність, зменшення попиту та брак робочих місць.

Література:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.11.2023).

**Альона Вовк, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Наталія Ткачук, к.е. н., доцент
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова**

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В умовах сьогодення банківська система України переживає складні часи. Впроваджена програма реформування банківської системи Національним банком України призвела до значного зменшення кількості банків і суттєвих змін у функціонуванні найбільших системних банків, а також була суттєво ускладнена військовим конфліктом. Враховуючи ці обставини, виникає необхідність проведення об'єктивного аналізу сучасного стану функціонування банківської системи України з урахуванням можливих перспектив її розвитку.

Банківська система України зазнала значних змін внаслідок фінансової кризи, обмеженої кредитної активності банків та неефективних монетарних заходів. Додатковими чинниками, що погіршили ситуацію, були підвищення валютного курсу, військово-політична нестабільність та проблеми з ліквідністю банків. Ці фактори призвели до втрати довіри населення до банків та зменшення кількості банків, оскільки попит на банківські послуги знизився, і процентна політика стала менш привабливою (рис. 1).

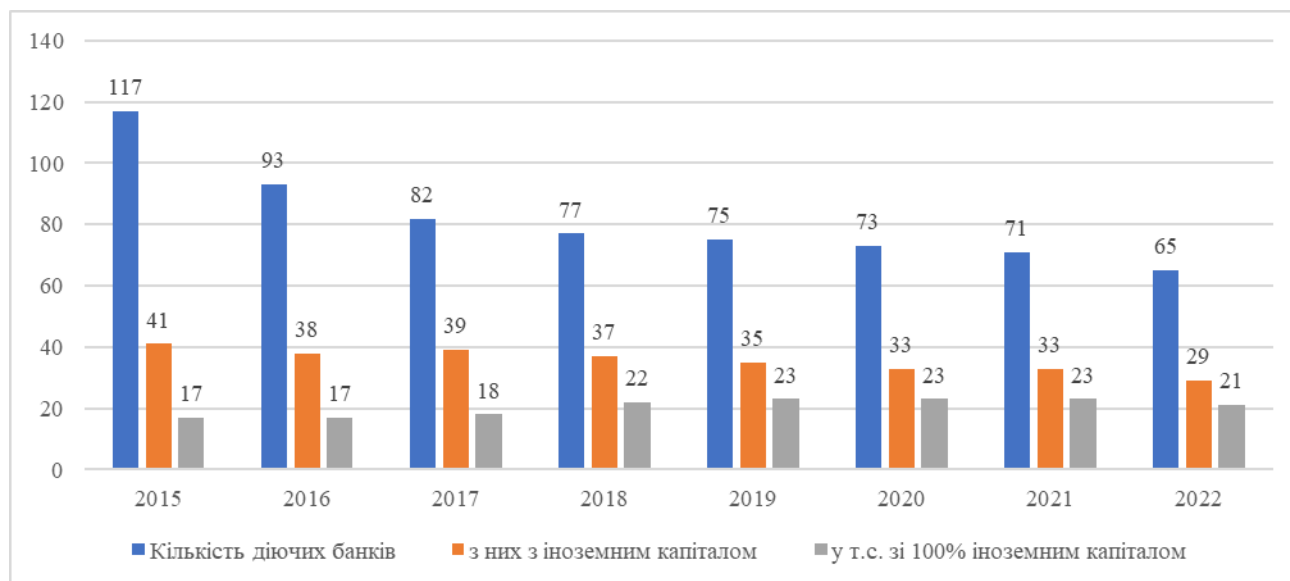

Рис. 1. Кількість банків у банківській системі України в 2015-2022 рр. [1]

Як видно з рис. 1, кількість банків в Україні почала значно скорочуватися: якщо в 2015р. їх кількість становила 117, то на кінець 2022р. вона зменшилася на 52, і становила 65 банків, що свідчить про процес консолідації банківського сектору. Кількість банків з іноземним капіталом також знизилася упродовж розглянутого періоду. На кінець 2015р. функціонуючими налічувалося 41 банк, а в 2022р. - 29. Це, насамперед, пов'язано зі зменшенням інтересу іноземних інвесторів у банківському секторі України, а також іншими факторами, що обмежують залучення іноземного

капіталу. Проте, кількість банків із 100% іноземним капіталом залишилася відносно стабільною впродовж останніх трьох останніх років і становила близько 20% усіх діючих банків.

Варто зазначити, що функціонування банківської системи завжди пов'язане з різними ризиками, що природно супроводжується високим рівнем непостійності. Повномасштабне вторгнення росії в лютому 2022 року з його негативним впливом на економіку, політику і демографію, значно збільшило ці ризики для всіх комерційних банків та банківської системи загалом. На початку вторгнення банківська система пережила стан, що нагадував фінансовий шок. Сьогодні в діяльності вітчизняних банків можна виділити такі проблемні аспекти [2]:

- низький рівень довіри до Національного банку України та комерційних банків;
- зміни в структурі банківської системи через припинення діяльності багатьох банків внаслідок їхньої неплатоспроможності та виведення їх з ринку;
- недостатня доступність корпоративного кредитування від банків;
- велика кількість проблемних кредитів серед всього обсягу кредитів, виданих банками;
- недостатній рівень власного капіталу у банків;
- зростання витрат банків та втрати в їхній діяльності;
- відсутність ефективного механізму управління ризиками в банках.

Підсумовуючи вищесказане відмітимо, що аналіз сучасного стану банківської системи України вказує на значний вплив на діяльність банків військових дій та економічних труднощів, внаслідок чого спостерігається втрата довіри населення до банків, зменшення кількості банків та наявність проблем з їх ліквідністю. Тож в умовах повномасштабного вторгнення, внутрішньої економічної невизначеності та спаду світової економіки, що ускладнюють функціонування банківської системи, досі актуальними залишаються завдання з подолання труднощів та створення умов із забезпечення подальшого ефективного розвитку банківської системи України.

Література:

1. Наглядова статистика. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#4>.
2. Чайковський Я. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України в умовах глобалізації. 2019. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39566/1/202-206%20Чайковський.pdf>.

**Єгор Вознюк, аспірант;
Володимир Кучинський, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ»**

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

У цифровому просторі штучний інтелект може аналізувати шаблони пошуку та використовувати дані з соціальних мереж. Це допомагає компаніям дізнатися, як клієнти шукають товари в Інтернеті. Сьогодні штучний інтелект використовується в чат-ботах, персоналізації пошти, транзакціях електронної комерції та створенні контенту [1-9]. Штучний інтелект можна використовувати в маркетингу впливу, щоб прискорити пошук потрібних блогерів для співпраці. Штучний інтелект виявляє тих, у кого менше фальшивих підписників.

Зміни в уподобаннях користувачів можуть поступово переходити від звичайного пошуку до пошуку за допомогою голосових помічників, що змінює весь цифровий маркетинг. На даний момент багато будинків в Європі і США вже оснащені «розумними колонками», які реагують на голосові команди.

Технологія 5G/6G надає можливості передавати дані значно швидше. Попереднє тестування зафіксувало максимум 25 ГБ проти поточних 10 ГБ. У липні 2020 року Samsung оприлюднила плани щодо технології 6G, виклавши своє бачення створення «цифрових двійників» нашого фізичного тіла. Користувачі отримають надширококутний доступ до мережі Інтернет для масового підключення Інтернету речей, що значно розширить можливості для інновацій у різних сферах: розвиток «розумних міст», безпілотних автомобілів, технологій доповненої та віртуальної реальності [1, 3, 6].

Технології «доповненої реальності (AR)» та «віртуальної реальності (VR)» - прогнозується, що понад 70% компаній у всьому світі почнуть експериментувати з імерсивними (3D) технологіями у 2030-х роках, а 25% почнуть використовувати їх на регулярній основі. AR схожа на VR, але її простіше використовувати на практиці як частину комерційної стратегії. Технології, наприклад, дозволяють побачити, наскільки добре одяг або косметика личить споживачеві, або наскільки нові меблі відповідають дизайну житла [8].

Технологія чат-ботів заснована на штучному інтелекті. Вона має на увазі обмін миттєвими повідомленнями з клієнтами, відвідувачами сайту, соціальних мереж або месенджерів в будь-який час доби. Чат-боти автоматизують повторювані завдання, допомагають скоротити витрати на персонал і забезпечують якісне обслуговування клієнтів. Технологія вже не знаходиться на стадії тестування і стрімко набирає популярність. Прогнозується, що до кінця

2020-х років 25% усіх взаємодій з клієнтами можуть відбуватися через чат-боти, порівняно з 2% у 2021 році [5, 9].

Технологія програмування реклами передбачає покупку таргетованої цифрової реклами відразу на декількох майданчиках в режимі реального часу, що дозволяє платити тільки за контакт з користувачем, який є цільовою аудиторією рекламодавця, а не за весь масив трафіку або контенту. Прогнозується, що понад 86% цифрової реклами в США у 2020-х роках може бути програмною.

Технологія предиктивної аналітики використовується для інтелектуального аналізу даних, предиктивного моделювання та машинного навчання для виявлення закономірностей і прогнозування майбутнього.

Оmnіканальний маркетинг – це спосіб використання кількох платформ для взаємодії з аудиторією одночасно, таких як соціальні мережі, додатки та контент-блоги, що допомагає забезпечити потенційним клієнтам безперебійний досвід спілкування через усі доступні канали. Експерти з технологій цифрового відеомаркетингу прогнозують, що відеомаркетинг стане головним комерційним трендом у найближчі 5-10 років [7]. Зокрема, формат 1:1 для створення персоналізованих відеоповідомлень замість телефонних дзвінків чи листів, купівля відеоконтенту (купівля безпосередньо з відео), 360-градусне відео, що розширює можливості інтерактивного спілкування.

Технологія блокчейн являє собою серію незмінних записів даних з позначками часу. Під визначенням мається на увазі децентралізована база даних, в якій блоки пов'язані за допомогою криптографії. Таке шифрування може виходити за рамки сфери фінансів: воно охоплює багато аспектів цифрового маркетингу (наприклад, при роботі з персональними даними). Блокчейн усуває посередника і робить всі транзакції прозорими.

Література:

1. Зіненко К.А., Кобелєва Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ» 2022. № 4. С. 9-16. <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.

2. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) *Technology transfer*. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.

3. Кобелєва Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія* / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.

4. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К. : Знання, 2009. 1070 с.

5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. *Compliance program: [tutorial]*. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.

6. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелєва Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі*

управління інноваційним розвитком / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.

7. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

8. Кобелева Т.О. Комплаєнс-функція в сфері комерціалізації результатів інноваційної діяльності підприємства. Тестування та оцінювання комерційних перспектив товарних інновацій / за ред. Є.І.Нагорного [Монографія]. Суми : Триторія, 2019. С. 288-301.

9. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Стан економічної безпеки будівельних підприємств. Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених: зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 2022 р. / ред. Є. І. Сокол ; НТУ «ХП» [та ін.]. Харків : НТУ «ХП», 2022. С. 250-251.

**Єлизавета Волох, здобувач вищої освіти;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»**

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ДЛЯ НАВЧАННЯ: РЕВОЛЮЦІЯ В ОСВІТІ НА РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасний світ характеризується стрімким технологічним розвитком, який впливає на всі аспекти нашого життя. Однією з галузей, що переживає суттєві зміни, є освіта. В Україні, так само як і в багатьох інших країнах, цифрові платформи для навчання відіграють ключову роль у зміні та вдосконаленні освітнього процесу. Пропонуємо розглянути деякі аспекти та переваги цього тренду.

1. Гнучкість та Доступність:

Цифрові платформи дозволяють студентам мати доступ до навчального матеріалу з будь-якого місця та у будь-який час. Це особливо важливо в умовах сучасного ритму життя, коли час стає цінним ресурсом. Студенти можуть вчитися вдома, в дорозі або навіть в інших країнах, що розширює можливості освіти для багатьох.

2. Інтерактивність та Адаптивність:

Цифрові платформи часто використовують інтерактивні методи навчання, такі як відеоуроки, віртуальні лекції, тести та ігри, що забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу, оскільки студенти можуть взаємодіяти з контентом. Крім того, багато платформ використовують адаптивне навчання, де програма підлаштовується під індивідуальні потреби кожного студента.

3. Різноманітність Курсів:

Цифрові платформи пропонують широкий вибір курсів та спеціалізацій. Вони можуть включати як загальноосвітні предмети, так і вузькоспеціалізовані

програми, що дозволяє студентам знайти та обрати саме те, що їх цікавить та відповідає їхнім кар'єрним амбіціям.

4. Моніторинг та Оцінювання:

Більшість цифрових платформ надають можливість моніторити прогрес студента в режимі реального часу. Викладачі та самі студенти можуть переглядати результати тестів, завдань і взагалі весь прогрес в навчанні. Це сприяє більш ефективному вивченню та розвитку [1].

5. Взаємодія та Спільнота:

Цифрові платформи для навчання також створюють можливості для взаємодії між студентами. Форуми, чати та онлайн-групи дозволяють створити віртуальні спільноти, де студенти можуть обговорювати теми, допомагати один одному та спілкуватися [2].

6. Адаптація до Сучасних Технологій:

Використання цифрових технологій для навчання також готує студентів до використання новітніх інструментів в їхній подальшій кар'єрі. Це важливо в умовах швидкого технологічного розвитку.

Загалом, цифрові платформи для навчання в Україні відкривають нові перспективи для освіти, забезпечуючи гнучкість та доступність до знань. Вони стають важливим інструментом у формуванні сучасної освітньої парадигми.

Література:

1. Апалькова В.В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій*. 2015. Вип. 4. С. 9-18.

2. Коляденко С. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2016. № 6. С. 106-107. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua.

**Олена Волошина, науковий працівник
відділу обліку та оподаткування
ННЦ «Інститут аграрної економіки»**

ЩОДО ПИТАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

На всіх власників та постійних користувачів земельними ділянками покладається обов'язок із плати за землю (ст. 206 Земельного кодексу України) [1], зокрема у вигляді земельного податку (пп.14.1.73 Податкового кодексу України) [2].

Підпунктом 69.14 підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України прямо закріплене звільнення від нарахування та сплати плати за землю за період з 01 березня 2022 року до 31 грудня 2022 року в частині земельних ділянок, які перебувають у власності чи користуванні, в тому числі на умовах оренди, юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [2].

Зауважимо, що починаючи з 01 січня 2023 року звільнення стосується лише земельних ділянок, які розташовані на територіях активних бойових дій чи на тимчасово окупованих територіях російською федерацією (тобто, пункт 2 розділу I та розділ II Переліку № 309 [3], без застосування пункту 1 розділу 1).

Плата за землю при цьому не нараховується і не сплачується з першого числа місяця, в якому було визначено щодо відповідних територій дату початку тимчасової окупації чи активних бойових дій, до останнього числа місяця, в якому була завершена тимчасова окупація чи активні бойові дії на відповідній території. Дати початку й завершення активних бойових дій або тимчасової окупації необхідно визначати відповідно до даних Переліку № 309 [3].

Державна податкова служба України погодилась, що Перелік № 309 може застосовуватись при визначенні особливостей справляння податків та зборів на відповідних територіях, а в Податковому кодексі України у всіх відповідних місцях зроблені гіперпосилання на цей Перелік.

Якщо платники плати за землю до 06.05.2023 року (дати набрання чинності Законом України №3050-ІХ [4]) задекларували податкові зобов'язання з плати за землю за 2022 та/або 2023 роки за земельні ділянки, що розташовані на вищевказаних територіях, то вони мають право відкоригувати нараховані податкові зобов'язання з плати за землю за період з березня 2022 по грудень 2023 року шляхом подання уточнюючих податкових декларацій.

У свою чергу і платники орендної плати, що до 06.05.2023 року задекларували за 2022 та/або 2023 роки податкові зобов'язання з орендної плати за земельні ділянки, які забруднені вибухонебезпечними предметами чи непридатні для використання через з потенційну загрозу їх забруднення вибухонебезпечними предметами, мають право відкоригувати нараховані податкові зобов'язання з орендної плати за період 2022-2023 років шляхом подання уточнюючих податкових декларацій.

Разом з тим складені та надіслані (вручені) у 2022-2023 роках податкові повідомлення-рішення про сплату плати за землю, за земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню, повинні бути скасовані, а грошові зобов'язання та податковий борг, визначені контролюючим органом по платі за землю, - анульовані [2]. Ті ж наслідки і щодо складених, надісланих (вручених) до 06.05.2023 року податкових повідомлень-рішень за земельні ділянки, що забруднені вибухонебезпечними предметами та непридатні для використання через потенційну загрозу їх забруднення вибухонебезпечними предметами.

Надмірно сплачені суми плати за землю, що виникли внаслідок відкликання податкових повідомлень-рішень, підлягають зарахуванню виключно в рахунок майбутніх платежів з цього податку, крім випадків:

- погашення наявного податкового боргу з плати за землю;
- якщо обов'язок внесення плати перейшов до іншого суб'єкта з підстав, передбачених ст. 120 Земельного кодексу України [1] щодо зміни власника об'єкта нерухомого майна, - сума внесеної плати за зверненням попереднього користувача зараховується в рахунок майбутніх платежів з плати за землю нового користувача такої земельної ділянки, за умови відшкодування новим

користувачем земельної ділянки, який придбав нерухоме майно, попередньому користувачу суми внесеної ним до бюджетів плати за висновком контролюючого органу про таку суму.

Література:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Дата оновлення: 19.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 01.11.2023).

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. Дата оновлення: 03.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 01.11.2023).

3. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309. Дата оновлення: 29.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#n15> (дата звернення: 01.11.2023).

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно: Закон України від 11.04.2023 № 3050-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3050-20> (дата звернення: 01.11.2023).

**Максим Гаврилишин, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Алла Рудич, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

FINTECH: ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Фінансові технології, або FinTech – галузь із компаній які використовують новітні технології та інновації задля конкурування з іншими традиційними фінансовими компаніями у вигляді банків та посередників на ринку фінансових послуг. Вони є невід’ємною частиною нашого життя, тому що ми користуємося ними кожен день. Фінансові технології (фінтех) - термін не новий, але тільки останніми роками вони нарешті почали виходити з банківського світу і перетворюватися на самостійну галузь. За останніми даними, на середину 2017 року обсяг інвестицій у фінтех – індустрію перевищив 8,4 млрд. дол. Компанії, зайняті в зазначеній індустрії, можна умовно поділити на дві групи:

1. Стартапи, які надають технічні рішення для існуючих фінансових компаній.

2. Стартапи, які працюють безпосередньо зі споживачами фінансових послуг.

Згідно з базою даних LTP MEDICI, на сьогодні зареєстровано понад 10 тисяч фінтех-компаній, що працюють у самих різних областях. Звичайно ж, більшість їх них далекі від повноцінної реалізації на ринку. Однак багато хто вже має солідну капіталізацію і портфель клієнтів. Ось деякі ключові аспекти Фінансових технологій:

- Цифрові платежі. Дозволяє користувачам здійснювати цифрові платежі через мобільні додатки та онлайн-гаманці задля спрощення процесу оплати товарів і послуг.

- Онлайн – банкінг. Фінтех компанії надають онлайн – банківські послуги, щоб клієнти могли керувати своїми фінансами, робити перекази, переглядати баланси та інвестувати гроші через інтернет.

- Кредитування. Надання можливості отримувати кредитів та позик через онлайн – заявки.

- Інвестиції. Інвестори мають можливість створювати та керувати інвестиційними портфелями, користуватись послугами платформ для автоматичного інвестування.

- Страхування. Фінтех пропонує цифрові страхові продукти, швидше розглядання заявок та автоматизовану оцінку ризиків.

- Блокчейн та криптовалюти. Фінтех використовує технології блокчейн задля забезпечення безпечної та децентралізованих транзакцій, а криптовалюти надають нові можливості для зберігання та передачі вартості.

- Роботизовані фінанси. Роботизовані консультанти та алгоритмічний трейдинг допомагають інвесторам приймати рішення щодо керування своїми фінансами та інвестиціями.

- Фінансова аналітика. Фінтех використовує аналітичні інструменти та штучний інтелект для аналізу даних та прогнозування трендів у фінансовому ринку.

- Робота з міжнародними операціями. Полегшує глобальні фінансові операції та обмін валют, роблячи їх більш доступними та вигідними для бізнесу та користувачів.

- Фінансова освіта. Відкриття доступу до онлайн – курсів та інформаційних ресурсів сприяє підвищенню фінансової грамотності серед населення [1].

У Фінтех, як і у більшості галузей є свої переваги, такі як швидкість і доступність, коли майже будь – хто може швидко здійснювати фінансові операції; великий вибір продуктів і послуг; та недоліки, наприклад спонтанні рішення, коли споживач має обмеження часу та інформації для прийняття рішення, що часто призводить до необдуманих дій; технологічні ризики, коли більшість фінтех компаній через ваші фінансові операції отримують багато приватної інформації. Як наслідок, ваші приватні дані можуть бути неправильно використані або ви можете стати жертвою кібер-злочину.

Можна помітити такі тенденції розвитку:

- Поступова відмова від фізичних інтерфейсів на користь голосового керування та візуальної аутентифікації.

- Використання технології віртуальної реальності.
- Виведення рівня обчислювальної потужності на абсолютно новий рівень (можна використовувати квантові обчислення).
- Сьогодні такі технології ще недоступні пересічному покупцеві, але їх поява та поширення стане можливим найближчим часом [2].

Однак головною перешкодою для розвитку фінтеху є аж ніяк не технології. Фінансовий сектор все ще досить консервативний, головним чином через те, що операції, які проводяться в ньому, є високо ризикованими: для клієнтів фінансових компаній втрата коштів набагато серйозніша, ніж втрата рахунків в інших сервісах. У результаті фінансова галузь залишається однією з найбільш регульованих галузей. Ініціативи у сфері фінансових технологій часто вимагають ліцензій і спеціальних дозволів, а інноваційні методи часто порушують певні директиви транзакцій і принципи верифікації та ідентифікації.

Проте прогрес йде в обхід і йде далі. Для національного нагляду за фінансовою діяльністю дуже важливим є прогнозування та оцінка тенденцій технологічного розвитку та реагування на появу цих тенденцій шляхом відповідних змін у нормативно-правовій поведінці. Прогрес не вимагає державного стимулювання, він задовольняється тим, що може дати йому ринок. Сучасним інноваторам достатньо відповідного підходу державних чиновників.

Останнім часом регулятор фінансового ринку України неодноразово заявляв про свою лояльність до фінтеху. Сподіваємося, що ці зауваження створять конструктивну взаємодію зі стартапами, а не пусті слова [3].

Література:

1. Що таке фінтех і як він впливає на ваше життя вже сьогодні? *Економічна правда*. URL: <https://web.archive.org/web/20210417093440/https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/> (дата звернення: 31.10.2023).
2. Що таке фінтех. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/shcho-take-fintekh-2445080.html> (дата звернення: 31.10.2023).
3. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки. Науково - практична конференція. 2019. URL: [https://www.janusandal.no/images/Files/LostOpportunity 2019.pdf](https://www.janusandal.no/images/Files/LostOpportunity%202019.pdf) (дата звернення: 31.10.2023).

**Микола Гаврушко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Любов Квасній, к.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту, економіки та туризму
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»**

ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Політика управління оборотними активами є важливою частиною фінансового управління підприємства і має на меті оптимізацію використання цих активів для досягнення фінансових цілей та забезпечення ліквідності. Вона включає в себе різні стратегії, положення та процедури, які допомагають ефективно управляти оборотними активами підприємства. Ефективне використання оборотних активів відіграє велику роль у забезпеченні нормалізації роботи підприємства, підвищення рівня рентабельності господарювання та залежить від дії множини факторів [1].

Ключовими аспектами політики управління оборотними активами є наступні:

- Оцінка ліквідності: Політика управління оборотними активами повинна застосовуватись, які рівні ліквідності підприємство вважають прийнятими. Це включає в себе рівні готівки, рахунків клієнтів та інших оборотних активів, які повинні бути доступні для задоволення поточних зобов'язань.

- Управління запасами: Політика управління оборотними активами визначає, які рівні запасів підприємство вважає прийнятими, і розробляє стратегії зменшення більших запасів та зменшення витрат на їх зберігання.

- Управління рахунками клієнтів: Політика управління оборотними активами вважає, як підприємство буде контролювати кредити, надані клієнтам, та як швидко буде стягувати заборгованість.

- Мінімізація зобов'язань: Політика управління оборотними активами включає в себе заходи щодо мінімізації зобов'язань перед постачальниками та іншими кредиторами.

- Управління готівкою: Визначення, які резерви готівки повинні бути на рахунках підприємства для забезпечення фінансової стабільності та яким готівка повинна бути використана для інвестицій або покриття невідкладних витрат.

- Моніторинг та аналіз: Політика управління оборотними активами забезпечує механізми управління моніторингу та аналізу використання оборотних активів для перевірки їх ефективності та внесення корективу в стратегію, якщо це необхідно.

- Оптимізація робочого капіталу: Політика управління оборотними активами спрямована на забезпечення максимальної ефективності використання оборотних активів та мінімізацію зайвого робочого капіталу.

Кваліфіковане управління грошовими коштами дає можливість зацікавленим особам (зовнішнім і внутрішнім користувачам) приймати певні

оптимальні управлінські рішення, які в майбутньому можуть суттєво вплинути на кінцевий результат фінансово-господарської діяльності підприємства [1].

Політика управління оборотними активами повинна бути розроблена враховуючи конкретні характеристики та потреби підприємства та оновлюватися при змінених умовах. Вона є важливою складовою фінансового планування та забезпечує фінансову стійкість та рентабельність підприємства.

Політика управління оборотними активами підприємства грає важливу роль в його фінансовому здоров'ї та здатності адаптуватися до змін в оточуючому середовищі. Зміни можуть виникати через економічні, технологічні, правові, конкурентні або інші фактори.

Особливості політики управління оборотними активами підприємства в умовах змін:

- Гнучкість.
- Прогнозування.
- Ефективність використання ресурсів.
- Ризиковий менеджмент.
- Оптимізація запасів.
- Управління дебіторською заборгованістю
- Моніторинг та аналіз. Умови змін вимагають систематичного моніторингу та аналізу оборотних активів для часового виявлення будь-яких аномалій чи проблем.
- Диверсифікація.
- Взаємодія з фінансовими інституціями. Умови змін можуть вимагати співпраці з банками та іншими фінансовими установами для забезпечення фінансової стійкості підприємства.
- Постійне оновлення.

Ефективна політика управління оборотними активами допоможе підприємству використовувати можливості та зменшувати ризики в умовах змін, сприяючи стійкості та успішності бізнесу.

Науковці зазначають, що у сучасних умовах великий негативний вплив на ефективність використання оборотних активів, уповільнення їх оборотності мають фактори кризового стану економіки, що діють незалежно від бажання підприємства. Разом з тим, підприємства мають внутрішні резерви підвищення ефективності використання мобільних активів, на які воно може суттєво впливати. До них відносять:

- нормування матеріальних оборотних активів;
- використання тривалих господарських зв'язків;
- удосконалення систем розрахунків;
- раціональна організація продажу;
- систематичний контроль за оборотністю коштів у розрахунках, тощо [2].

Література:

1. Андросова О. Ф., Шестопалова О. В. Оцінка ефективності використання оборотних активів ПАТ «Мотор Січ». URL: <http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/>.

2. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. 2-ге вид. К. : ЦУЛ, 2011. 328 с.

**Юлія Гаркуша, к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет**

ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ

Еволюційний шлях розвитку грошей є досить тривалим. Під впливом зміни суспільних відносин гроші змінювали форму, удосконалювалися грошові розрахунки. Виникнення грошей у цифровій формі є черговим етапом їх розвитку. Поява такого інструменту зумовлена цифровізацією економіки, глобалізацією світу, науково-технічним прогресом, розвитком ІТ-технологій.

Останнім часом центральні банки значну увагу приділяють вивченню застосування цифрових валют у своїй практиці. Причинами цього стали зростання ролі інновації у фінансовому секторі, поява нових платіжних технологій та сервісів, розвиток платіжних систем. Одним із завдань центральних банків є забезпечення надійності, швидкості, безпечності, зручності грошових платежів, що також зумовлює регуляторів досліджувати можливість застосування цифрових валют в грошовому обігу країни [1, с. 72].

Мотивація запровадження цифрових валют центральними банками може бути різною, а саме використання їх:

- як розрахунковий актив для децентралізованої фінансової інфраструктури;
- як універсальний платіжний інструмент у формі безготівкових розрахунків;
- як грошові засоби для роздрібних безготівкових платежів із можливим функціоналом «програмованих» грошей;
- як засіб для здійснення мікроплатежів у мережі Інтернет;
- для забезпечення можливості здійснення транскордонних платежів;
- як цифровий еквівалент готівки;
- як додатковий інструмент монетарної політики для боротьби з інфляцією [2, с. 126].

Поява нових грошей у вигляді цифрової валюти центральних банків призведе до зміни у структурі фінансової системи. На сьогодні досить складно провести оцінку потенціалу цифрових валют, через недостатність досліджень у даному напрямку. Слід зауважити, що запровадження цифрових валют в обіг прискорить еволюцію платіжної інфраструктури країни, підвищить рівень цифровізації економіки, прозорості розрахунків, довіру до центральних банків, покращить якість безпеки банківської діяльності, урізноманітнить спектр банківських послуг. Однак також варто виділити потенційні ризики таких нововведень для національних економік, зокрема: витісненні реальних

національних валют; деформація процентної політики, зміна структури грошової маси, відтік капіталу з банківської системи, ризики мережевих кібератак [3, с. 159]. Застосування у грошовому обігу цифрових валют центральних банків потребує ретельного дослідження, врахування усіх переваг та можливих ризиків як для банківської системи так і для економіки в цілому та розуміння доцільності впровадження саме на даному етапі розвитку.

Література:

1. Ходакевич С.І., Пономаренко К.О., Урванцева С. В. Цифрові валюти центральних банків: сутність та перспективи впровадження. *Стратегія економічного розвитку України*. 2022. №50. С. 71-80. URL: <http://sedu.kneu.edu.ua/article/view/261239>.

2. Хуторна М.Е., Запорожець С.В., Ткаченко Ю.П. Цифрові валюти центральних банків: світові тренди та перспективи в Україні. *Соціальна економіка*. 2021. Вип. 61. С. 123-134. URL: <file:///C:/Users/E-mashines/Downloads/17706-Article%20Text-34904-1-10-20211005.pdf>.

3. Васильчишин О.Б. Основні напрямки впливу криптовалют на монетарну політику та фінансову безпеку банківських систем. *Економічний аналіз*. 2017 рік. Том 27. № 4. С. 153-160. URL: <http://surl.li/nqcbp>.

**Sergii Garmash, an Associate Professor
of the Department of Foreign Languages
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»**

THE PERSONNEL SECURITY MECHANISM AS AN ACTIVE COMPONENT OF THE ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY SYSTEM

«Today, the redistribution of spheres of influence between the world leaders at the expense of the interests of third countries has become a negative trend in the twenty-first century» [3, p. 361]. In the era of transition of the world from unipolar to multipolar one, the era of the global economy is coming to the end. In such situation, it is necessary to pay more attention to the development of national economies based on the national interests of society.

«Ukraine was artificially deprived of the right to be an industrially developed country, turning it into an agricultural one. There is a purposeful destruction of the domestic industry, which manufactures knowledge-intensive and high-tech products with a high added value» [2, p. 90].

Total corruption of all branches of government and management both vertically and horizontally, nepotism, the «virus of consumption» and the rapid implementation of the depopulation policy have long become distinctive national features. This has a negative impact not only on the economy, but also on society as a whole.

Modern conditions of rapid changes in the external and internal environments of Ukrainian enterprises require the management of enterprises to respond to these changes in real time. And it is modern challenges that emphasize the creation of an

effective personnel security mechanism of the enterprise for its survival and functioning in such conditions.

«Based on the definition of the concept of “economic security of the enterprise”, it is advisable to divide personnel security by levels and functions into at least three parts:

- 1) subsystem of economic security;
- 2) independent system;
- 3) ensuring the personnel management process» [3, p. 44].

Many works of scientists have been devoted to the creation of the personnel security mechanism. But most of the conclusions in these works should be adjusted to the rapid changes taking place in the world, taking into account the influence of the human factor on these changes.

From a practical point of view, it is of interest to use the accumulated practical experience of the largest non-state security services of the country in the work of Ukrainian enterprises. For example, the accumulated experience of the security service «Sirius» – the largest non-state security service of Ukraine.

References:

1. Garmash S. Features of the educational process in Ukraine in modern conditions (problems, comparisons, prospects) [Electronic resource]. Science, innovations and education: problems and prospects : proc. of 12-th Intern. Sci. and Practic. Conf., 28-30 June 2022 / ed. M. L. Komarytskyy ; CPN Publishing Group. Electronic text data. Tokyo, 2022. P. 361-367. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/06/SCIENCE-INNOVATIONS-AND-EDUCATION-PROBLEMS-AND-PROSPECTS-28-30.06.22.pdf>, free (accessed 18.08.2022).

2. Гармаш С. В. Розвиток України в аспекті «збереження» ефективного рівня її економічної безпеки. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) = Bulletin of the National Technical University «KhPI» (economic sciences)* : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2021. № 4. С. 88-92.

3. Гармаш С. В. Кадрова безпека як економічна категорія в аспекті економічної безпеки підприємства (понятійний апарат та функції). *Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) = Bulletin of the National Technical University «KhPI» (economic sciences)* : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 44-49.

**Святослав Герчаківський, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія;
Віталій Вовк, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Західноукраїнський національний університет**

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ОФОРМЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до національного законодавства державна політика у сферах національної безпеки в Україні спрямована на захист життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності людини і громадянина, суспільства, держави (її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території) від надзвичайних ситуацій. У зв'язку з цим особливої актуальності в умовах військової агресії проти України, введення на її території 24 лютого 2022 року воєнного стану спричиненого повномасштабною війною, набувають питання митної безпеки, передбаченого реалізацією адміністративно-правового режиму воєнного стану.

Соціально-економічні, демографічні та геополітичні зміни, що відбулися за останні роки в Україні, не могли не позначитися на митній системі держави, що, у свою чергу, спричинило зміни митних процедур контролю та оформлення при перетині митного кордону України. Особливо виразно це проявляється при здійсненні митного адміністрування в умовах виникнення надзвичайних станів, яким є воєнний стан. Тому дослідження правового регулювання митного контролю та митного оформлення представляється актуальним і своєчасним.

Митне законодавство в умовах воєнного стану кардинально змінилося з нападом російської федерації на територію України, що посилило потребу адаптації економіки країни до військових потреб. 1 березня уряд України скасував імпорتنі/експортні мита з метою підтримки підприємницької діяльності в умовах невизначеності. Важка ноша випала саме на митницю через великий потік людей, товарів, гуманітарної допомоги. У цей складний період завдання митних постів на західному та південно-західному кордонах полягали в швидкому та якісному забезпеченні потреб військових у продовольстві та спорядженні, а також для задоволення потреб населення України в основних продуктах і товарах. Водночас митниця мала обслуговувати великий потік біженців, які залишили територію нашої держави в зоні бойових дій. Розуміючи це, було прийнято постанову Кабміну №174 від 1 березня 2022 року про пропуск через митний кордон та порядок митного оформлення гуманітарної допомоги в Україну від юридичних і фізичних осіб.

Гуманітарна допомога декларується за спрощеним порядком при перетині митного кордону України особою, яка перевозить товар. Додаткові дозволи або заяви від бенефіціарів не вимагається. Це скорочує часові та фінансові витрати на пошук митного брокера та оформлення договірних відносин. Для митного оформлення замість митної декларації подається «Декларація про перелік товарів, визнаних в якості гуманітарної допомоги». Форма такої декларації

визначена у додатку до Постанови № 174 (із змінами, внесеними постановою КМУ від 09.03.2022 р. № 235). Декларація подається в паперовому вигляді безпосередньо в пункті пропуску при перетині кордону. Постановою КМУ від 07.03.2022 р. № 224 затверджено перелік категорій товарів, які визнаються гуманітарною допомогою та не потребують процедури визнання такої товарів як гуманітарної допомоги в кожному конкретному випадку. Це, перш за все, паливно-мастильні матеріали, легкозаймисті речовини, військова техніка, обладнання, транспортні засоби, зброя. Проте товари, які не входять до зазначеного Переліку, підлягають визнанню гуманітарною допомогою в загальному порядку. Гуманітарна допомога не підлягає фітосанітарному та ветеринарно-санітарному контролю, державному контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти.

Таким чином, фактично сьогодні існують різні порядки митного контролю для різних підстав ввезення товарів: 1) для гуманітарної допомоги (Постанова КМУ № 174 від 1 березня 2022 р.) ввезення товарів здійснюється за декларативним принципом та/або на підставі подання до митних органів гарантійного листа кінцевого користувача товарів за встановленою формою з використанням спрощеного порядку митного оформлення; 2) для низки товарів, що ввозяться в Україну в період дії воєнного стану, відповідно до Постанови КМУ № 236 від 9 березня 2022 року, яка встановлює можливість отримання відстрочки сплати митних платежів на період дії воєнного стану. До таких товарів належать лікарські засоби, медичні вироби та вироби медичного призначення, продукти харчування за встановленими групами товарів, товари військового призначення, згідно з переліком, визначеним Постановою КМУ № 1807 від 20 листопада 2003 року, товари критичного імпорту згідно з переліком Постанови КМУ № 153 від 24 лютого 2022 року, інші товари [1].

І якщо митний контроль ввезення гуманітарної допомоги зведений до мінімуму, шляхом спрощеної декларації, то інші товари підлягають митному контролю та оформленню в обсязі, визначеному МКУ. Проте Законом № 2142 та іншими нормативно-правовими актами з питань митної справи внесені певні спрощення, пов'язані з митним контролем та митним оформленням товарів.

Отже, в умовах воєнного стану, фінансових та економічних криз необхідно посилювати митний контроль, використовувати механізми і стимули для підвищення фінансової дисципліни, зниження рівня корупції, контрабанди та обсягу тіньового сектору економіки. Також варто забезпечувати ширший доступ громадськості до фінансової інформації. Цілком очевидно, що в результаті повномасштабного російського вторгнення в Україну внаслідок суттєвих змін у ресурсній базі, економічному потенціалі вітчизняна система державних фінансів не функціонуватиме на довоєнних засадах.

Література:

1. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в період запровадження воєнного стану. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice> (дата звернення: 10.10.2023).

**Наталія Гладкова, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Лілія Кошляк, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олена Крук, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія**

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В основі вдалої та ефективної діяльності банківського сектору, та постійного розвитку, в сучасних умовах, лежить не вміння банків в адаптації до змін у навколишньому оточенні, а від завзятості банків у створення та запровадження інноваційних технологій у свою діяльність [1].

Розвиток банківської діяльності пов'язаний з впровадженням та безперервним використанням новітніх інформаційних технологій, тому що в умовах жорсткої конкурентної боротьби саме застосування цифрових трансформацій дозволяє не лише утримувати пріоритетні позиції, а й здобувати стратегічні переваги на фінансовому ринку використовуючи комп'ютерні інновації.

Постійна оптимізація сервісної системи банківської інфраструктури, яка спрямована на розвиток банківської діяльності, потребує цілодобового обслуговування та значних поточних витрат, крім того, для розширення спектра банківських продуктів, – додаткових інвестиційних вливань.

Завжди існує ризик, що вкладання в нові інформаційні технології не принесуть очікувані результати, а одержані вигоди не будуть адекватними до зазнаних витрат. Окрім фінансових ризиків впровадження інформаційних технологій пов'язано з досить великими нефінансовими ризиками, які виникають під впливом таких чинників, як:

- значна концентрація щодо надання основних банківських продуктів та послуг;
- надмірна автоматизація та ІТ-спрямованість банківських продуктів та послуг (загроза кібератак);
- довіра до технологій, які швидко застарівають;
- хибне або помилкове відчуття безпеки завдяки використанню штучного інтелекту.

В умовах стрімкої цифровізації банківського сектору зростає необхідність у проведенні вимушеного скорочення кількості структурних підрозділів, фактичних офісів та філій. Структурна оптимізація пов'язана з вдосконаленням інструментів обслуговування клієнтів на видаленні та інформаційно-комунікаційних технологій надання послуг у цілодобовому режимі.

Під впливом активної цифровізації банківських послуг та зниження кількості відділень потреба у створенні центрів швидкого реагування та підтримки клієнтів з якісним контролем за їх роботою набуває особливої важливості в умовах пікової завантаженості.

Отже, банки, які ефективно конкурують за всіма напрямками, але не приділяють значної уваги інноваціям і їх застосуванню в банківській сфері, ризикують поступитись лідерством на ринку новому поколінню більш інформаційно-комунікативно розвинених та технічно обладнаних конкурентів [2].

Література:

1. Кузнєцова М. А., Гуйгова Ю. І. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8088> (дата звернення: 28.10.2023).

2. Піперков Д.А., Несторенко Т.П., Rokusa Т. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку банківських систем України та Польщі. *Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток» (21-22 квітня)*. Харків. 2021. С. 94-96.

**Олександр Глушенко, аспірант;
Марина Глізнуца, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХП»**

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ СТИМУЛІВ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

Інноваціям часто важко знайти необхідне фінансування. Ефективна підтримка інновацій вимагає не лише додаткових ресурсів. Для цього потрібні спеціалізовані фінансові посередники, здатні надати не тільки грошову, а й управлінську та технічну експертизу. Виникнення та розвиток інфраструктури фінансування для підтримки інноваційних підприємств на різних етапах їх розвитку є складним процесом, який залежить від багатьох умов та потребує ефективного розподілу та перерозподілу капіталу.

Розвитку інноваційного підприємництва сприяють податкові преференції, тобто комплекс заходів, що забезпечують податкові пільги (значне зменшення оподаткованого прибутку на суми, що виділяються підприємствами на наукову та інноваційну діяльність, звільнення від сплати частини податку на прибуток протягом ряду років), пільгове кредитування інноваційних проектів, використання доходів від продажу майна для розвитку наукової діяльності [1-10].

Основними джерелами фінансування інноваційної діяльності є: бюджетні фонди та позабюджетні фонди, до яких належать власні кошти підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність, та кошти інвесторів [2, 4, 7].

Фінансування інноваційної діяльності за рахунок бюджетних коштів здійснюється відповідно до цілей і пріоритетів державної інноваційної політики і покликане як вирішувати масштабні науково-технічні проблеми, так і підтримувати інноваційне підприємництво [3, 5, 9].

Суб'єкти інноваційної діяльності самостійно визначають джерела, структуру і методи залучення позабюджетних коштів.

Підприємство може здійснювати інноваційну діяльність як за рахунок фінансових ресурсів, залучених ззовні, так і за рахунок власних коштів. Важливими внутрішніми джерелами фінансування інноваційної діяльності організацій є амортизаційні відрахування і фонд розвитку виробництва.

Витрати на амортизацію часто є основним внутрішнім джерелом бізнесу. Вони здійснюються для закупівлі нового обладнання, техніки тощо, які необхідні для інноваційної діяльності.

Фонд розвитку виробництва, як і інші цільові фонди, формується за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства. Порядок формування цього фонду і ставки відрахувань самостійно встановлюються підприємством.

Цілі та напрями використання фонду розвитку виробництва безпосередньо визначаються інноваційною політикою підприємств, пакетом інноваційних проектів, здійсненням інноваційної діяльності.

Фінансування інноваційної діяльності за рахунок коштів інвесторів реалізується у вигляді:

- вкладення в цінні папери, емітовані суб'єктами інноваційної діяльності;
- прями інвестиції у вигляді грошей, у вигляді цінних паперів, основних засобів, об'єктів промислової та інтелектуальної власності та прав на них, що здійснюються на основі партнерських угод про спільну інноваційну діяльність;
- за рахунок використання кредитних, лізингових та інших методів залучення фінансових ресурсів.

Інноваційні фонди формуються за рахунок підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність, коштів банків, страхових компаній та інших фінансових установ. Зацікавлені державні органи можуть брати участь у створенні та функціонуванні інноваційних фондів [1, 10].

Основним призначенням інноваційних фондів, як правило, є концентрація коштів на пріоритетних напрямках інноваційної діяльності з метою фінансової підтримки перспективних інновацій. Як правило, інноваційні фонди надають фінансові ресурси інноваційним проектам, які пройшли незалежну експертизу та конкурсний відбір на поворотній або безповоротній основі. Крім того, інноваційні фонди часто виступають гарантами і гарантами за зобов'язаннями інноваційних корпорацій.

Література:

1. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.

2. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 9-16. <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.

3. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) *Technology transfer*. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.

4. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія* / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.

5. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика : підруч. К. : *Знання*, 2009. 1070 с.

6. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. *Compliance program: [tutorial]*. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.

7. Кобелева Т.О. Комплаєнс-функція в сфері комерціалізації результатів інноваційної діяльності підприємства. *Тестування та оцінювання комерційних перспектив товарних інновацій* / за ред. Є.І.Нагорного [Монографія]. Суми : Триторія, 2019. С. 288-301.

8. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

9. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.

10. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Стан економічної безпеки будівельних підприємств. *Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених: зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 185 2022р.* / ред. Є. І. Сокол ; НТУ «ХПІ» [та ін.]. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. С. 250-251.

**Віта Голобородько, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Вікторія Рудик, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Вадим Шкурат, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ЕФЕКТ ФІНАНСОВОГО ЛЕВЕРИДЖУ: СУТНІСТЬ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ

Структура джерел фінансування компанії є дуже важливою з точки зору забезпечення її фінансової стійкості та зниження фінансових ризиків при формуванні капіталу. Загалом вважається, що збільшення частки власного капіталу позитивно впливає на фінансову стабільність. З іншого боку, збільшення частки позикових коштів може ускладнити фінансову діяльність компанії, оскільки вимагає більших витрат на банківські кредити, виплату дивідендів та відсотків власникам облігацій. При цьому знижується ліквідність балансу і зростають майбутні фінансові ризики. Тому фінансові менеджери повинні ретельно оцінювати доцільність залучення додаткового зовнішнього фінансування в кожному конкретному випадку.

Фінансовий леверидж, є досить важливим інструментом впливу на показники прибутковості підприємства за умови використання позичкового капіталу. Адже, при наявності в структурі капіталу позикових засобів, є об'єктивна необхідність у забезпеченні додаткового прибутку на кожен одиницю капіталу.

Ефект фінансового левериджу показує можливий рівень додаткового прибутку отриманого на власний капітал при різних варіантах співвідношення складових капіталу підприємства, визначає приріст прибутковості власного капіталу, а також свідчить, на скільки відсоткових пунктів збільшилася прибутковість власного капіталу підприємства за рахунок використання позикового капіталу. Позитивне значення ефекту фінансового левериджу, можливий лише за умови, що валова рентабельність активів буде перевищувати вартість (ціну) позикового капіталу.

З метою розрахунку ефекту фінансового левериджу (ЕФЛ) з урахуванням податкового навантаження використовують формулу [1]:

$$E_{\text{ФЛ}} = \frac{ЗК}{ВК} \cdot \left(\text{КВР}_A - \bar{k}_{\text{зз}} \right) \cdot (1 - T), \quad (1)$$

де ЗК – вартість позикового капіталу, гр. од.;

ВК – вартість власного капіталу, гр. од.;

$\bar{k}_{\text{зз}}$ – середня вартість (ціна) позикового капіталу, %;

КВРА – коефіцієнт валової рентабельності активів, %;

1-T – податковий коректор.

Зазначимо, що податковий коректор (1-Т) характеризує рівень прояву ефекту фінансового левериджу враховуючи систему оподаткування на підприємстві.

З метою визначення доцільності з економічної точки зору доцільності нарощення позикового капіталу в структурі джерел фінансування ТОВ «Компанія Фармко» у табл. 1 проведено розрахунок ефекту фінансового левериджу по позиковому капіталу за 2020-2022 рр.

Таблиця 1

Розрахунок ефекту фінансового левериджу по позиковому капіталу для ТОВ «Компанія Фармко», 2020-2022 рр.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Вхідні дані			
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	156691	552654	191228
Середньорічна величина активів, тис. грн	1083389,5	1408151	1784561,5
Величина власного капіталу, тис. грн	1116548	1669202	1860310
Величина позикового капіталу, тис. грн	15115	15437	24299
Вартість (ціна) поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, %	5,0	4,5	6,5
Вартість (ціна) інших поточних зобов'язань, %	4,0	3,5	6,0
Середньозважена вартість позикового капіталу, %	4,0	3,6	5,1
Розрахункові дані			
Чиста рентабельності (збитковість) активів, %	14,4	39,2	10,7
Податковий коректор	1,0	1,0	1,0
Диференціал фінансового важеля (%) по:			
- поточній кредиторській заборгованості за товари, роботи, послуги	9,4	34,7	4,2
- інших поточних зобов'язаннях	10,4	35,7	4,7
- позиковому капіталі (на основі його середньозваженої вартості)	10,4	35,6	5,6
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,014	0,009	0,013
Ефект фінансового левериджу по позиковому капіталу (на основі його середньозваженої вартості), %	0,15	0,32	0,07
Висновок про доцільність використання позикового капіталу	Доцільно	Доцільно	Доцільно

Результати проведених розрахунків свідчать, що протягом 2020-2022 рр. ефект фінансового левериджу був позитивним (0,07 % станом на кінець 2022 р.), тобто при залученні кожної додаткової одиниці позикового капіталу при фактичній вартості його залучення та підтримці заданого рівня чистої рентабельності активів, прибутковість власного капіталу збільшувалась.

В свою чергу, в умовах підвищення середньозваженої вартості позикового капіталу (із 4,0 % у 2020 р. до 5,1 % у 2022 р.) а також зниженні коефіцієнта фінансового левериджу із 0,014 до 0,013 пунктів, на фоні зниження валової рентабельності активів на 3,7 відсоткових пунктів (із 14,4 % у 2020 р. до 10,7 % у 2022 р.) відбулося послаблення позитивного ефекту фінансового левериджу за період 2020-2022 рр. Так, якщо у 2020 р. кожна гривня

позикового капіталу залученого ТОВ «Компанія Фармко» збільшувала суму валового прибутку на 0,15 коп. то у 2022 р. – на 0,07 коп.

Таким чином, фінансовий леверидж є досить важливим способом впливу на показники прибутковості компанії при використанні позикового капіталу. Адже коли в структурі капіталу присутній позиковий капітал, виникає об'єктивна необхідність забезпечити додатковий прибуток на кожну одиницю капіталу.

Література:

1. Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту : підруч. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 476 с.

2. Макаренко Ю. П., Клименко Д. О. Формування оптимальної структури капіталу з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Економіка та держава*. 2022. № 1. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2022/10.pdf.

**Юрій Голованов, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Наталія Овсієнко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та інноваційного провайдингу
ПВНЗ «Європейський Університет»**

ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ SEO ЯК ОСНОВНОГО ЕЛЕМЕНТУ СУЧАСНОГО ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА

Що таке SEO? SEO (search engine optimization) розшифровується як пошукова оптимізація. Практики SEO оптимізують веб-сайти, веб-сторінки та їх вміст з метою підвищення рейтингу в пошукових системах, таких як Google.

SEO – це набір методів, призначених для покращення зовнішнього вигляду, позиціонування та корисності різноманітних типів вмісту в результатах звичайного пошуку. Цей вміст може включати веб-сторінки, відеоматеріали, зображення, списки місцевих підприємств та інші активи.

Оскільки звичайний пошук є найкращим методом, за допомогою якого люди знаходять онлайн-контент і отримують доступ до нього, використання найкращих методів оптимізації пошукових систем має важливе значення для того, щоб цифровий вміст, який ви публікуєте, міг знаходити глядачів, збільшуючи органічний трафік вашого веб-сайту.

Отож, основні причини використання SEO у реаліях сучасного цифрового маркетингу.

1. SEO покращує рентабельність інвестицій у цифровий маркетинг.

Вірогідність конверсії потенційного клієнта який був залучений до вашого бізнесу через пошукову систему складає 15 відсотків. У порівнянні із звичайним маркетингом у якого цей показник близько 2 відсотків різниця суттєва. У тому числі покупці дуже довіряють відгукам, тому 80 відсотків

споживачів кажуть, що онлайн-відгуки змінили їхню думку щодо купівлі товару.

2. SEO підвищує авторитет вашого підприємства.

Рейтинг на першій сторінці результатів пошуку сигналізує користувачам про те, що Google або інша пошукова система, як-от Bing, довіряє вашому веб-сайту. Це одна з причин, чому 75 відсотків користувачів залишаються на першій сторінці результатів пошуку.

Вони довіряють пошуковим системам для фільтрації результатів для них, усуваючи спам-сайти. Google, як і інші пошукові системи, це розуміють, тому вони використовують сигнали на сторінці та поза нею для рейтингу веб-сайтів. Ці сигнали, які можуть варіюватися від контенту, який ви створюєте, до швидкості провантажування вашого веб-сайту, демонструють, що ваш веб-сайт й відповідно бізнес, безпечний і надійний.

3. SEO вимірює ваші успіхи або невдачі реальними цифрами.

Дуже важливо розуміти вплив ваших інвестицій, будь то в рекламу чи маркетинг. Ось чому відстежувати успішність своїх стратегій є величезною перевагою не лише цифрового маркетингу, а й SEO. Найважливіше те, що ви можете отримати доступ до аналітики цифрового маркетингу в режимі реального часу.

За допомогою Google Analytics, а також інших інструментів веб-аналітики, легко оцінити ефективність ваших стратегій SEO. Кілька показників, які слід контролювати, включають трафік веб-сайту, конверсії та час перебування на сайті.

4. SEO рекламує ваше підприємство 24 \ 7.

Залежно від вашого бізнесу ви можете запропонувати цілодобове обслуговування. Однак якщо споживачі не можуть знайти ваш веб-сайт в Інтернеті, це не допоможе. Ось де використовується ще одна ключова перевага SEO – робота 24/7. Це критично, особливо якщо врахувати, що Google обробляє понад 60 000 пошукових запитів за секунду.

5. SEO націлюється на кожен етап вашої воронки продажів.

Зростання контент-маркетингу робить SEO ще більш цінним для бізнесу. Завдяки контент-маркетингу, який включає низку типів контенту, від інфографіки до посібників та публікацій у блогах, ви спілкуєтеся зі споживачами на кожному етапі вашої маркетингової воронки.

Хоча користувачі, які читають вміст у верхній частині воронки (TOFU) або в середині воронки (MOFU), не відразу конвертуються, вони з часом це зроблять. Ось чому контент-маркетинг, який залежить від SEO, отримує на 54 відсотки більше потенційних клієнтів, ніж традиційний маркетинг.

Найприємніше те, що споживачам подобається такий підхід. Понад 60 відсотків споживачів віддають перевагу компаніям, які створюють для них оригінальний контент, що також може допомогти підвищити впізнавання бренду та лояльність до вашого бізнесу.

6. SEO підвищує впізнавання бренду серед цінних покупців.

Коли споживачі просуються через воронку купівлі, вони здійснюють багато різних пошуків. Якщо ваша компанія продовжує з'являтися в результатах пошуку, це підвищує впізнавання бренду вашого бізнесу. Що важливіше, це зміцнює їх довіру до вашої компанії.

Ви стаєте цінним джерелом галузевої інформації, що підвищує вашу цінність для аудиторії. Якщо ви інвестуєте у відеомаркетинг, ви також можете значно покращити впізнавання бренду. Коли користувачі переглядають відео, їх асоціація з брендом зростає майже на 140 відсотків – проте, щоб переконатися, що користувачі бачать ваші відео, вам знову ж таки потрібно оптимізувати їх для пошуку.

7. SEO допомагає вам випередити своїх конкурентів.

Оскільки 80 відсотків користувачів покладаються на Інтернет для пошуку продукту, очікуйте, що ваші конкуренти інвестуватимуть у SEO та інші стратегії цифрового маркетингу. Ось чому, якщо ви ігноруєте SEO, ви можете очікувати, що ваші продажі та загальна частка ринку зменшаться.

Однак лише 25 відсотків користувачів переходять на другу сторінку результатів пошуку, що скорочує ваш потенційний прибуток і кількість потенційних клієнтів. Відповідно якщо ви інвестуєте у SEO а ваш конкурент ні, переваги цього неможливо переоцінити.

Також, щоб підкреслити актуальність та важливість використання SEO в сучасному цифровому маркетингу майже будь якого підприємства в Україні, важливо оцінити наступні показники.

Населення України на кінець 2022 року (14-70 років без ОРДЛО\Криму) – 28,7 млн. осіб.

Інтернет проникність в Україні становить 86%.

Загальні користувачі Інтернету в Україні – 24.5 млн. осіб.

Зважаючи на ці данні, можна стверджувати про високу актуальність SEO у сучасних цифрових реаліях України.

Література:

1. Webfx.com ресурсна база статистики. URL: <https://www.webfx.com/seo-guide-marketing-managers/>.

2. Moz.com ресурсна база статистики. URL: <https://moz.com/learn/seo>.

3. Ahrefs.com ресурсна база статистики. URL: <https://ahrefs.com/seo>.

4. Semrush.com ресурсна база статистики. URL: <https://www.semrush.com/academy/courses/seo/>.

5. Дослідження newage. Вплив війни на інтернет-аудиторію – літо 2022 URL: <http://surl.li/mrxvm> (дата звернення: 25.10.2023).

6. The Art of SEO, by Eric Enge, Stephan Spencer, Jassie Stricchiola, Rand Fishkin. Ст 10-22, 34-45, 55-59.

**Віта Головіна, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Оксана Цімошинська, к.е.н.,
доцент кафедри обліку і оподаткування
ПрАТ ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом**

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Ефективна діяльність підприємств в Україні вимагає управління фінансовими ресурсами, найбільше власним капіталом підприємства, що має бути основою для константного розвитку підприємства та її звичного зростання на ринку. В основі порядку управління розлягається опорне поняття капіталу, поняття «капітальні витрати». Отож кожне рішення, пов'язане з управлінням капіталом, має рахуватися з точки зору його впливу на вартість усього підприємства. Як афішує практика вітчизняних підприємств, інвестори звертають перевагу на ті підприємства, які ефективно здійснюють керівництво власним капіталом, що дає можливість забезпечити захист інтересів і показати ефект від використання вкладених коштів. В угодах ребудовизації та переходу суб'єктів господарювання на ринок, а також підготовки України до вступу до Європейського Союзу наболілими є питання підняття конкурентоспроможності продукції та забезпечення фінансової стійкості підприємств, що вимагає, зокрема новітні методи управління бізнесом. Глибоке дослідження наукових проблем управління власним капіталом стає все більш назрілим.

Для оперативного формування та використання власного капіталу підприємств, а також запровадження ефективної системи управління необхідно використати наступних заходів:

1. Розкрити ефективні елементи власного капіталу в структурі капіталу підприємства. Дефініція оптимальної частини капіталу, а саме співвідношення власних і залучених грошових активів у структурі капіталу підприємства, виконає важливу роль, оскільки вигідним чином оптимізована структура капіталу в кінцевому підсумку забезпечує результат у вигляді ефективного формування власного капіталу, який, у свою чергу може вплинути на загальний розвиток підприємства, здійснення її цілей і гаразди засновників. Оптимізація будови капіталу вимагає дотримання чітких положень, таких як: затвердження засад прийняття рішень, яких слід додержуватися в майбутньому, а також фінансовий аналіз будови капіталу та обговорення альтернатив для оптимізації структури власного капіталу.

2. Створення ефективної теорії зберігання та збільшення капіталу. Одним із вирішальних моментів у вдосконаленні управління капіталом є здібність підприємства приберегти власний капітал в умовах постійно зростаючої конкуренції серед інших підприємств і стабільного розвитку зовнішнього

середовища. Актуально також зауважити, що крім здібності підприємства затверджувати свій власний капітал, також важливо збільшувати свій капітал, оскільки без цього капіталу підприємство не може функціонувати та є фінансово нестабільною. А без стабільного зростання власного капіталу підприємство ризикує перетворити свій власний капітал на мертвий капітал, оскільки капітал завжди повинен працювати на користь підприємства.

3. Обрання менеджерів, які уміють безпомилково та ефективно здійснювати управління власним капіталом на підприємстві.

4. Використання програмного забезпечення, впровадження інноваційних інформаційних технологій систем обліку. Це дає можливість отримати адекватні дані про темпи зростання власного капіталу в бізнес-процесі підприємства в залежності від певних факторів (рентабельність продажів, оборотність капіталу, капітал, мультиплікатор, частка в чистому прибутку, амортизаційні відрахування на розвиток виробництва), та дозволить швидко досліджувати величезні обсяги інформації та застосовувати складні алгоритми розрахунків.

Актуально замітити, що введення найсучасніших систем управління власним капіталом забезпечує фінансову стабільність підприємства. За результатами управління власним капіталом на підприємстві має бути розроблена система даних стану та використання власного капіталу, заснована на особистому досвіді та з урахуванням теоретичних узагальнень в економічній літературі.

Тому, управління власним капіталом на підприємствах – це система розроблення та виконання управлінських вирішень, що забезпечує його найкраще багато в чому проектування, а також оперативне використання в відмінних видах господарської діяльності підприємства. Покращання системи управління власним капіталом підприємства, особливо його виготовлення та використання, набуває своєрідного значення, оскільки створення та розвиток неминучої фінансової та ресурсної бази є безмірно важливою умовою звичайного економічного зростання підприємства. При формуванні грошово-кредитної політики підприємств необхідно вибирати таку будову капіталу, яка забезпечує більш ефективне співвідношення коефіцієнта прибутковості підприємства до монетарної політики, тобто максимізує її ринкову капіталізацію.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755- VI, із змінами, внесеними згідно із Законом України № 1621-VII від 31.07.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 28.10.2023).

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.99 р. зі змінами, внесеним згідно із Законом № 663-VII від 24.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 28.10.2023).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затверджене наказом Міністерства

фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12#Text> (дата звернення: 30.10.2023).

4. Голов С.Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. К. : Екаунтінг, 2010. № 49. С. 3-19.

5. Губачова О., Мельохіна О. Нові підходи до побудови балансу та розкриття його статей. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. С.176-182.

6. Чебанова Н. В., Василенко Ю. В. Бухгалтерський фінансовий облік. К. : Видавничий центр «Академія», 2019. 688 с.

**Ліана Горулько, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне російське вторгнення в Україну, що розпочалось 24 лютого 2022 року, призвело до глобальних викликів для України та її жителів. З початком війни в Україні більшість сфер економіки усвідомили, що потрібно вирішувати проблеми, з якими ще не зустрічались. Страховий ринок не став виключенням. Наслідки, які є неминучими під час війни – руйнація та збитки. В свою чергу, страхування є тим самим механізмом, який повинен ці збитки компенсувати та відшкодувати.

Воєнні дії агресора на території України приводять до катастрофічних наслідків, таких як: падіння рівня життя та доходів населення, необхідність ремонтувати пошкоджені будинки та споруди, купувати нове технічне обладнання, автомобілі які вщент знищені або викрадені окупантами потребують великих коштів, саме ці витрати на страхування не є першочерговими для українців у воєнний період.

Основним елементом ринкової інфраструктури та фінансової системи виступає страховий ринок. Страхування є оптимальним варіантом щодо уникнення певних втрат при настанні випадкових подій, які в результаті можуть принести збитки певним особам. А в умовах політичної інтеграції, науково-технічного прогресу та стану довкілля виникає більше ризиків для суспільства. Тому, забезпечення ефективного функціонування страхового ринку, створює надійну систему захисту для держави, бізнесу та в цілому надає підтримку для соціальної стабільності.

Страхування – це захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних страхових випадків, які визначені договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються за рахунок сплати фізичним та юридичним особам страхових платежів та розміщення коштів фондів [1].

Страхові компанії в Україні зіткнулися з новими викликами. Через окупації певних територій, знищення багатьох об'єктів нерухомості та переміщення бізнесу в спокійні міста, в результаті призвели до скорочення кількості центрів обслуговування клієнтів. Компанії, які спеціалізуються на страхуванні життя, повідомляють про зменшення страхових внесків та обмеження діяльності через тяжко досяжність до офісів та оригіналів документів. Всі ці пункти ускладнюють процес здійснення страхових виплат, особливо у тих випадках, які стосуються смерті застрахованих осіб на окупованих територіях [3].

Переважно збитки внаслідок військових дій не вважаються страховими випадками. Так наприклад, договір страхування життя не відшкодовує збитки під час ДТП, що спричинені військовим конфліктом. Хоча в правовому режимі воєнного стану вказано про можливість обмеження певних конституційних прав та свободи громадянина, але це не впливає на договори страхування [2].

За статтею 617 ЦКУ наявність форс-мажору звільняє від юридичної відповідальності, що може виникати внаслідок правових зобов'язань, за умови, що таке недотримання договору є наслідком подій, на які фізичні та юридичні особи не мають впливу. Тобто при настанні форс-мажорних обставин страхові компанії можуть звільнитися від відповідальності за несплату страхових виплат лише за прямих наслідкових зв'язків між обставинами та невиконанням страхових зобов'язань. Через ці причини страхові компанії не можуть відмовити у виплаті страхових виплат на підставі того, що в Україні діє воєнний стан [2].

На даний момент страховий ринок України характеризується помірним темпом розвитку: на ринку функціонують 128 страхових компаній. За період 2017-2022 роки кількість страхових компаній на ринку зменшились у 2,3 рази, що відбулося під впливом посилення нагляду з боку регулятора та високого рівня конкуренції [5].

Страховий ринок є піддатливим до будь-якого економічного спаду, але є ряд негативних процесів, які уже запущені з початку повномасштабної війни. Наразі, одним з головних завдань держави є не тільки забезпечити та підтримати воєнний фронт, а і не менш важливе підтримати фінансово-економічну систему, шляхом максимальної підтримки усіх секторів економіки, до складу якого входить страхування [3].

Для того, щоб страхова галузь була спроможна пережити війну та відновитись необхідно запровадити рішення як на державному рівні так і на рівні страховиків, до них можна віднести: зменшення податкового навантаження на страхові компанії; введення розстрочки з оплати страхових платежів та перегляд цінової політики внаслідок зниження платоспроможності попиту; вивільнення частково коштів страхування з додаткових гарантійних фондів МТСБУ, які в результаті підуть на виплату особам, що постраждали під час ДТП; створення нових видів страхування, які стосуються військових ризиків [4]

Отже, важливою ланкою для помірного економічного зростання держави та для сталого підвищення добробуту населення є добре сформований страховий ринок. Головною функцією якого виступає захист фізичних та юридичних осіб від збитків при настанні певних надзвичайних подій. Фактично страхові компанії виступають, як підтримка громадян країни та різного виду бізнесу.

З початку повномасштабної війни страховий ринок показав великий спад у діяльності та зменшення кількості клієнтів, що негативно впливає на страхові компанії. Але все-таки присутні фінансово стабільні компанії, які незважаючи на події теперішнього часу змогли швидко адаптуватись до подій та спільними зусиллями налагодити стабільну працю. Тобто страховий ринок продовжує працювати вже з урахованими проблемами, які виникли на початку війни. Зі сторони страхових компаній спрацьовує принцип довіри та підтверджується на сьогоднішній час соціальна відповідальність страховиків.

Література:

1. Про страхування : Закон України від 07 бер. 1996 р., № 85 /96 / Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.11.2023).

2. Калугарь А. В., Кучерівська С. С. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. URL: [file:///C:/Users/1/Downloads/2022-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1946-1-10-20230123%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/2022-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1946-1-10-20230123%20(1).pdf).

3. Маршук, Л. М., Поплавська, Є. М. (2022). CHALLENGES OF THE INSURANCE MARKET IN UKRAINE. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, 2(21-02), 26–29. URL: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-21-02-008>.

4. Попович, Д., Біда, М., Закорко, К. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2023. №3 (115), С. 110-114. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-3-115-21>.

5. Хропонюк, Д. О., Длугопольський, О. В. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1, С. 118–126. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.118.126>.

**Олена Грущенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної безпеки
Національна академія внутрішніх справ;
Світлана Залюбовська, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного управління
Національна академія статистики, обліку та аудиту;
Світлана Фурман, старший викладач кафедри фінансів та обліку
Університет «Україна»**

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ ФОРМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ТА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ У ВІДНОВЛЕННІ ЕФЕКТИВНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю посилення інвестиційної та ділової активності в Україні у воєнний та повоєнний часи, активним залученням оптимальних форм інвестицій, розвитку корпоративного сектора, глибоких економічних обґрунтувань мотивації інвесторів щодо набуття та реалізації прав власності.

Зазначимо, що в Рішенні Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22.07.2014 №955 «Про затвердження Принципів корпоративного управління» визначається, що «Належна система корпоративного управління дозволяє інвесторам бути впевненими у тому, що керівництво товариства розумно використовує їх інвестиції для фінансово-господарської діяльності і таким чином збільшується вартість частки участі інвесторів в акціонерному капіталі товариства» [1].

Вдосконалення корпоративного сектора економіки залежить від: управління державними пакетами акцій; «правил гри» держави на фондовому ринку; взаємовідносин Фонду державного майна з незалежними реєстраторами; розроблення єдиної дивідендної політики держави та ін.

Запровадження економічних, правових методів стимулювання інвестиційної і ділової активності в умовах переважно корпоративної форми власності поступово стають пріоритетними в Україні, насамперед, у сфері дотримання прав інтересів приватних вкладників-учасників корпорації, кожен з яких має незаперечне право на участь в управлінні акціонерним товариством.

Так, за результатами опитування Національного Банку України керівників компаній у III кварталі 2023 року щодо ділових очікувань підприємств України визначено, що бізнес зберіг позитивні оцінки перспектив свого економічного розвитку, інвестиційних видатків на машини, обладнання, інвентар, обсягів реалізації продукції власного виробництва, пом'якшення негативних оцінок щодо інвестиційних видатків на проведення будівельних робіт, очікування збільшення обсягів іноземних інвестицій у наступні 12 місяців [2].

Вплив корпоративних засад інвестиційної і ділової активності на відновлення економіки України, може відбуватися різними шляхами.

По-перше, шляхом запровадження нових форм роботи з підприємствами різних організаційно-правових форм господарювання, що передбачає залучення інвестицій в їх реструктуризацію та диверсифікацію їх діяльності.

По-друге, шляхом адекватного нинішньому значному корпоративному сектору економіки розвитку фондового ринку. В цьому відношенні варто запровадити більш жорсткі, аж до адміністративних, заходи щодо організованості та прозорості ринку корпоративних цінних паперів. Ця проблема безпосередньо пов'язана з економічною безпекою держави. Слід зауважити, що серйозні інвестори, яких так очікує наша економіка, віддають перевагу саме організованому ринку цінних паперів, що є прозорим і доступним з точки зору отримання інформації і формування цін.

По-третьє, шляхом створення конкурентного середовища, учасниками якого є акціонерні товариства. Цей варіант розвитку ділової активності та підприємництва є одним з головних напрямків підйому ринкової кон'юнктури.

Однак про реальні кроки в цьому напрямку можна говорити лише за умови створення у законодавчому порядку певних стимулів до виробничої діяльності, зокрема, запровадження пільг щодо оподаткування реінвестицій та формування інвестиційного сегменту фінансового ринку з відносно дешевими та доступними кредитними ресурсами.

По-четверте, шляхом створення дійових механізмів фінансування виробництва та сфери послуг через систему залучення акціонерного капіталу у формі прямих внутрішніх та іноземних інвестицій.

Зауважимо, що інвестиційний капітал – це досить дорогий і привабливий ресурс на світовому ринку, за який йде гостра конкурентна боротьба. Країни, які претендують на залучення інвестиційних ресурсів із зовні мають створити для інвестора сприятливий клімат, насамперед стабільне податкове законодавство, гарантії правового захисту власності та доходів.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що корпоративна форма інвестиційної і ділової активності є найбільш поширеною в усьому світі і покликана відіграти свою позитивну роль у повоєнному відновленні економіки нашої країни. Однак це стане можливим лише за умови ефективної системи управління корпораціями і контролю за їх діяльністю. Такий підхід сприяє вільному залученню капіталу на підприємства та його економічному зростанню.

Література:

1. Принципи корпоративного управління : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22.07.2014 № 955. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr955863-14#Text>. (дата звернення: 01.10.2023).

2. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BOS_2023-Q3.pdf?v=5 (дата звернення: 03.11.2023).

**Олена Губанова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Людмила Сахно, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного**

ОБЛІК БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [1], розроблене засновуючись на принципах та вимогах Міжнародного стандарту фінансової звітності (IAS) 41 «Сільське господарство», [2]. Це положення визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації щодо біологічних активів та одержаних в результаті їх біологічних перетворень додаткових біологічних активів та відповідної отриманої сільськогосподарської продукції та розкриття інформації щодо них у фінансовій звітності. Для деталізації та спрощення практичного застосування вимог НП(С)БО 30 Мінфіном України було затверджено Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів (далі – Методрекомедації), [3], де особливої уваги приділено питанням визнання та класифікації біологічних активів. Незважаючи на приділену увагу цим питанням, положення присвячені класифікації біологічних активів при визнанні не достатньо узгодженні в різних нормативно-правових актах.

Так біологічним активом у відповідності до НП(С)БО 30 слід вважати тварину або рослину, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди [1].

Відповідно п. 2.1 Методрекомедацій, [3] визнання біологічних активів відбувається у разі виконання наступних вимог:

- підприємству перейшли ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на біологічний актив;
- підприємство здійснює управління біологічним активом та контроль за його використанням;
- є впевненість, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з його використанням у сільськогосподарській діяльності;
- вартість біологічного активу може бути достовірно визначена.

Як бачимо щодо визнання біологічних активів застосовуються загальноживані умови, як і для інших різновидів активів, якими може оперувати підприємство.

Основним видом оцінки біологічних активів відповідно до принципів закладених у НП(С)БО 30 та Методрекомедаціях до нього є оцінка за справедливою вартістю. Так відповідно до п. 13 НП(С)БО «визначення справедливої вартості біологічних активів і сільськогосподарської продукції ґрунтується на цінах активного ринку», відповідно ж до п. 11 «поточні біологічні активи, справедливу вартість яких на дату балансу достовірно визначити неможливо, визнаються та відображаються за первісною вартістю».

В той же час Планом рахунків бухгалтерського обліку можливість обліку за первісною вартістю, у вигляді спеціального рахунку, передбачено лише для поточних біологічних активів тваринництва. Для поточних біологічних активів рослинництва передбачено лише субрахунок 211, що відповідно звужує класифікаційні можливості при визнанні, які гарантуються НП(С)БО 30.

Для усунення відповідної суперечності між Планом рахунків та НП(С)БО 30 «Біологічні активи», [1] пропонується доповнити рахунок 21 діючого Плану рахунків бухгалтерського обліку додатковим субрахунком 214 «Поточні біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю», що було б призначено для обліку поточних біологічних активів рослинництва за первісною вартістю. Відповідно зміни також необхідно внести також до Інструкції про застосування плану рахунків. Слід особливо підкреслити, що застосування оцінки біологічних активів за первісною вартістю можливо лише при неможливості достовірного визначення їх справедливої вартості.

Найбільш значущою при визнанні та віднесенні на відповідний рахунок бухгалтерського обліку, на нашу думку, є проблема класифікації додаткових біологічних активів. У НП(С)БО 30 наведено наступне визначення:

Додаткові біологічні активи – біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень. Прикладом додаткових біологічних активів є: у рослинництві – чубуки, саджанці; у тваринництві – приплід, нові рої бджіл, матеріал для розведення риби тощо. Тобто додаткові біологічні активи є живими за своїми природними якістьми, в якому продовжують відбуватися процеси життєдіяльності, та здатними до подальших біологічних перетворень, тобто процесів якісних та кількісних змін внаслідок яких у подальшому вони будуть здатними давати певну сільськогосподарську продукцію та (або) інші додаткові біологічні активи, що дозволяє відносити їх (додаткові біологічні активи, як рослинництва, так і тваринництва) до складу біологічних активів.

Отже, провівши дослідження норм національного 30 «Біологічні активи», розроблених для його практичної реалізації Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів та МСФЗ (IAS) 41 можна зробити висновок, що деякі з них не відповідають одні одним вступаючи в протиріччя. Що утруднює їх застосування для забезпечення якісного та достовірного визнання біологічних активів та їх подальшої класифікації за відповідними групами. Так для відображення в бухгалтерському обліку поточних біологічних активів рослинництва, у випадку відсутності активно діючого ринку, не передбачено відповідного субрахунку у Плані рахунків бухгалтерського обліку, не достатньо обґрунтованою є пропонування Методичними рекомендаціями методика визнання додаткових біологічних активів.

Для усунення досліджених суперечливих аспектів у визнанні та класифікації біологічних активів було сформовано пропозиції щодо внесення змін у відповідні існуючі нормативно-правові акти. Загалом принципи та методологія визнання, класифікації та обліку біологічних активів потребують подальших ґрунтовних досліджень та поступового вдосконалення.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

2. Міжнародний стандарт фінансової звітності (IAS) 41 «Сільське господарство». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-41_ukr_2016.pdf (дата звернення: 01.11.2023).

3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2006 № 1315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1315201-06#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

**Олександра Гузей, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Валентин Дранус, к.е.н., доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили**

ПРОБЛЕМИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Страховий ринок відіграє важливу роль в економіці країни, оскільки має здатність підтримувати фінансову стабільність, відшкодовуючи збитки та витрати, пов'язані з наслідками реалізації ризиків. Це дає можливість запобігти фінансовим кризам та забезпечувати неперервність діяльності підприємств. Через повномасштабне вторгнення фінансовий ринок стикається з політичною та економічною нестабільністю, що створює невизначеність для бізнесу і споживачів. Ця нестабільність може вплинути на здатність страхових компаній до розрахунку ризиків та пропозиції послуг. Ситуація на страховому ринку України особливо погіршується в останні роки. Кількість страховиків зменшується з кожним роком. У червні 2023 року відносно 2019 року кількість страхових компаній зменшилася на 50,6% (рис.1).

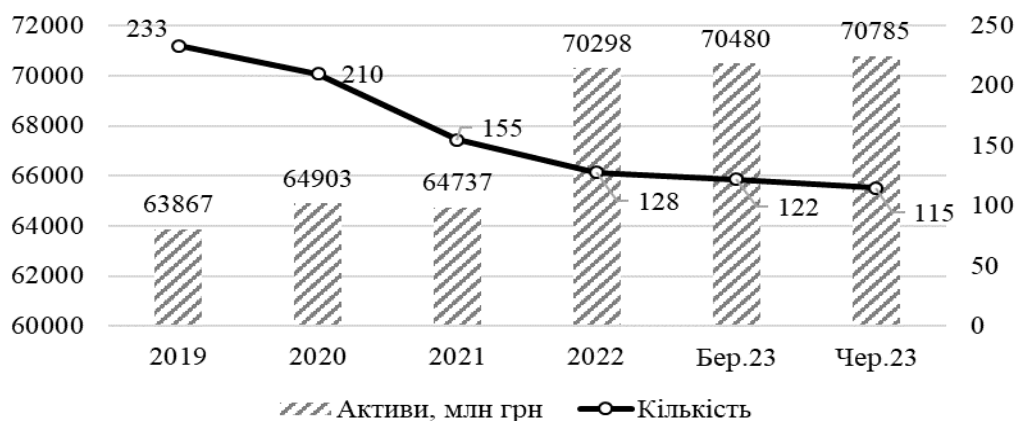

Рис. 1. Динаміка кількості страховиків в Україні та їх загальних активів
Джерело: побудовано автором на основі [1].

Така ситуація може бути загрозовою для розвитку страхового ринку в майбутньому. Водночас розмір активів страховиків загалом зростає, це свідчить про те, що на ринку збільшується кількість великих страхових компаній, що може призводити до обмеженого вибору для клієнтів та конкурентних обмежень. Однак також це вказує на те, що ці компанії стають більш фінансово стійкими, мають більше ресурсів для вирішення страхових випадків та виплат клієнтам.

Страховий ринок недостатньо розвинений в Україні. Про це свідчать ще декілька показників, окрім кількості страховиків (табл.1)

Таблиця 1

Показники розвитку страхового ринку в Україні 2019–2022 рр.

Показник	2019	2020	2021	2022
Валові страхові премії, млн грн	53 001,20	45200,00	48894,00	39616,00
Реальний ВВП, млн грн	3675728,00	3818456,00	4363582,00	3865780,00
Показник проникнення, %	1,44	1,18	1,12	1,02
Показник щільності страхування на одну особу, грн	1257,35	1078,70	1175,66	962,32

Джерело: розраховано автором на основі [2; 3].

Показник проникнення становить від 1 до 1,5%. Для порівняння, у Європі – 5,0%, в середньому у світі – 6,1%. Лідерами за цим показником страхування у світі є Великобританія, Японія та Франція – близько 8–12% [4]. Інший не менш важливий показник – це щільність страхування. Загалом тенденція показника негативна. Станом на 2022 рік він становив лише 962,32 грн або близько 26 доларів за нинішнім курсом. Тоді як навіть в країнах Східної Європи цей показник вимірюється в тисячах доларів. Ринок страхування є незначним за рівнем споживання страхових послуг через проблеми різного характеру.

Одна з найбільш значущих проблем – це проблема соціального характеру (низька платоспроможність населення та недостатній рівень довіри до операторів страхового ринку).

До інших проблем можна віднести: невідповідність структури активів багатьох страховиків взятим на себе зобов'язанням; тимчасова обмеженість обслуговування частини клієнтів, невеликий перелік страхових послуг [5].

Також досить важливими є регуляторні проблеми. Процес регулювання страхового ринку не завжди є ефективним та прозорим, що призводить до проблем з наглядом та забезпеченням виконання страховими компаніями своїх зобов'язань. Для подолання цих основних проблем необхідно посилити регуляторний вплив, збільшити довіру населення до страхового ринку та до фінансового ринку загалом, підвищити обізнаність населення щодо страхового ринку, розширити перелік страхових послуг та покращити їх якість.

Отже, ринок страхування в Україні недостатньо розвинений, про це свідчать проаналізовані показники. Кількість страховиків поступово зменшується, водночас їх активи зростають. Поточна ситуація на ринку

страхування зумовлена багатьма причинами, серед них: недостатній рівень довіри та обізнаності населення щодо страхового ринку, недостатньо широкий спектр страхових послуг, недостатнє регулювання та контроль за діяльністю страхових компаній. Щоб покращити ситуацію необхідно запровадити комплекс заходів, що допоможуть вирішити кожен з перелічених проблем та створити міцне підґрунтя для подальшого розвитку страхового ринку в Україні.

Література:

1. Огляд небанківського фінансового сектору, серпень 2023 року, НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-serpen-2023-roku> (дата звернення: 27.10.2023).

2. Показники діяльності страховик компаній. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6> (дата звернення: 28.10.2023).

3. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2023).

4. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf.

5. Хропонюк Д. О., Длугопольский О. В. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. *Науковий журнал «Innovation and Sustainability»*. 2023. № 1 С. 118-125. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/131>.

**Кирило Гунько, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Наталія Левковець, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
Національний транспортний університет**

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ БАНКУ

Діяльність банківських установ на іпотечному ринку пов'язана з наданням кредитів під заставу комерційної та житлової нерухомості, землі. Механізм банківського іпотечного кредитування формують відносини банківських установ і позичальників на основі фінансових, організаційно-економічних і нормативно-правових засад, а також нормативних умов іпотечного кредитування. Робота банківських установ з метою формування фондів іпотечного кредиту пов'язана з вирішенням трьох завдань: пошук джерел інвестиційних ресурсів за мінімальних витрат; забезпечення проведення інвестиційних операцій у встановлених обсягах і напрямках; ефективне використання власні, залучені та запозичені кошти для інвестування в активи [1, 2].

Базовий аналіз іпотечних кредитів банківськими фінансовими установами показує, що практика їх застосування у відносинах з фізичними та юридичними особами базується на функціонуванні відповідних механізмів.

Організаційно-економічний механізм іпотечного кредитування являє собою сукупність узгоджених елементів, таких як суб'єкти, об'єкти, процедури кредитування, важелі (стимули, санкції), нормативно-правове забезпечення, інституційне забезпечення, ресурсне забезпечення, інформаційне забезпечення [3]. Ці компоненти та їх характеристики визначаються рівнем економічного розвитку країни. Формування економічного механізму іпотечно-кредитної організації вимагає врахування конкретних обставин об'єкта кредитування, особливо впливу факторів зовнішнього середовища (економічних компонентів), принципів і особливостей його формування, розробити та реалізувати процес іпотечного кредитування. Оскільки під економічним механізмом організації прийнято розуміти систему, тобто сукупність інструментів, що визначають послідовність діяльності будь-якого виду, необхідно запропонувати класичну схему економічного механізму організації банківського іпотечного кредитування (рис. 1).

Загальна схема організації та економічного механізму іпотечного кредитування визначає взаємовідносини між суб'єктами та об'єктами кредитних відносин.

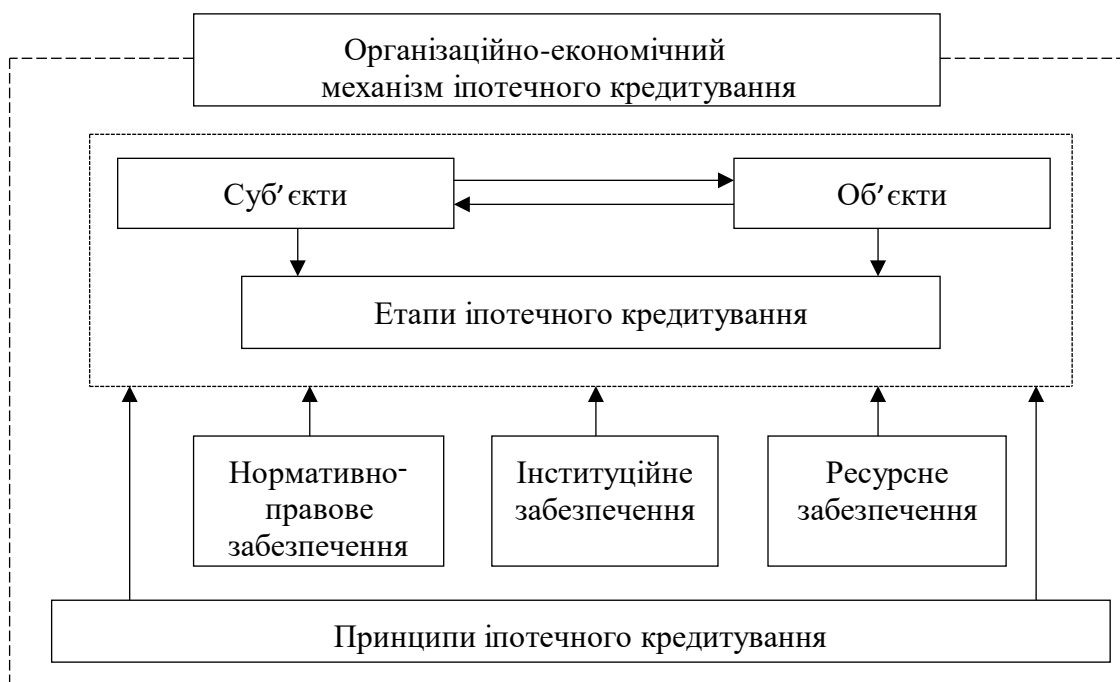

Рис. 1. Загальна схема організаційно-економічного механізму іпотечного кредитування

Джерело: узагальнено автором на основі [3, 4]

Суб'єктами іпотечних кредитних правовідносин є кредитори (банківські установи), позичальники (фізичні та юридичні особи), страхові компанії (які здійснюють страхування заставленого майна та життя позичальників), інші установи на іпотечному ринку (компанії з оцінки нерухомості, національні

реєстраційні органи та установи). Іпотечні кредити включають нерухомість (житлову, комерційну нерухомість, землю), яка може бути використана як застава.

Іпотечні кредити були б неможливими без законодавчих положень, що регулюють предмет іпотечного майна, а саме: правової гарантії приватної власності на нерухоме майно; правової однорідності земельної ділянки та будівель і багаторічних насаджень на ній; вимоги до іпотечного кредитора; правовий нагляд за організаціями та діяльністю, правовий захист іпотечних кредитів.

Не може бути іпотеки без правового забезпечення приватної власності на нерухоме майно. Дуже важливою умовою оформлення іпотеки є забезпечення юридичної однорідності земельної ділянки, будівель і багаторічних насаджень на ній. Тільки в цьому випадку нерухомість може використовуватися як застава за кредитом без обмежень. Правова безпека іпотеки означає наявність ефективної системи реєстрації прав та обтяжень на нерухоме майно та пов'язане з ним майно, а також чіткі правові норми примусової реалізації заставленого майна [4].

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння іпотечному кредитуванню» № 5059-VI, від 05.07.2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5059-17#Text> (дата звернення: 25.10.2023).

2. Закон України «Про іпотеку» № 898-IV, від 05.06.2003 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text> (дата звернення: 25.10.2023).

3. Доценко І. О., Буцало В. С. Механізм державної підтримки іпотечного кредитування в Україні. *Проривні інновації на страховому ринку України : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. Київ, 2021. С. 258-260.

4. Кушнір С. О., Кікош В. В. Аналіз іпотечного кредитування в Україні. *Економіка і суспільство*. 2021. № 24. С. 1-7.

**Юрій Даниленко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Любов Квасній, к.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту, економіки та туризму
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»**

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Система MES (Manufacturing Execution System) є інформаційною системою, призначеною для управління виробництвом на підприємствах Система MES (Manufacturing Execution System) є інформаційною системою,

призначеною для управління виробництвом на підприємствах. Вона виконує цю функцію, забезпечуючи збір, аналіз та обробку даних, пов'язаних із виробництвом, для покращення ефективності та контролю над процесами виробництва. Ось деякі способи, якими система MES реалізує процес управління виробництвом:

Збір та моніторинг даних: MES збирає дані про стан обладнання, виробничих процесів та виробничу продуктивність в реальному часі. Це включає в себе інформацію про витрати сировини, робочий час, виробничий викиди тощо.

Синхронізація виробничих операцій: MES допомагає координувати виробничі операції та хронометраж для досягнення максимальної продуктивності. Вона може автоматично планувати та розподіляти завдання робочим, контролювати час виконання та виробничий обсяг.

Контроль якості: Система MES дозволяє встановлювати стандарти якості для виробничих процесів і продукції. Вона може моніторити якість продукції в режимі реального часу та сповіщати операторів про відхилення від стандартів.

Інвентаризація та управління сировиною: MES веде облік сировини та матеріалів, що використовуються в виробництві, і допомагає в плануванні замовлень та оптимізації запасів.

Звітність і аналіз: MES надає інформацію про виробництво в зручному для аналізу форматі. Вона дозволяє створювати звіти, графіки та аналізувати дані для прийняття рішень щодо оптимізації виробничих процесів.

Інтеграція з іншими системами: MES може інтегруватися з іншими системами виробництва, такими як системи автоматизації, ERP (Enterprise Resource Planning) та іншими. Це дозволяє забезпечити спрощену обмін даними та забезпечує єдність інформації на підприємстві.

Загалом, система MES допомагає підприємствам підвищити продуктивність, контролювати витрати, підвищити якість продукції та забезпечити ефективне управління виробничими процесами.

«Найважливішою складовою частиною виробничого процесу є технологічний процес. Згідно з ДСТУ 2391:2010, технологічний процес – це частина виробничого процесу, яка містить у собі дії, спрямовані на зміну і подальше визначення стану предмета виробництва. Під час здійснення технологічного процесу відбувається послідовна зміна форми, розмірів, властивостей матеріалу чи напівфабрикату з метою виготовлення виробу, який відповідає заданим технічним вимогам» [1, с. 7].

Цифровізація виробничих процесів на будівельних фірмах може збільшити продуктивність, покращити контроль і безпеку робіт, зменшити витрати та покращити комунікацію між командами. На підприємстві можуть бути використані такі інструменти цифровізації [2]:

- Системи управління проектами (Construction Project Management Software) : Популярні системи, такі як Procore, PlanGrid або Autodesk BIM 360, дозволяють керувати проектами, планувати завдання, вести облік витрат і контролювати процес будівництва в режимі реального часу.

- Будівельна інформаційна модель (BIM): BIM-технології дозволяють створювати 3D-моделі будівель, які включають всю інформацію про проект, від конструкції до обладнання. Цей виробничий процес буде більш точним і зменшить конфлікти на будівництві.

- Інтернет-речей (IoT): Датчики та IoT-технології дозволяють вибрати про робочий процес і стан обладнання в реальному часі. Це може бути корисним для покращення обслуговування обладнання та безпеки на робочому місці.

- Системи автоматизації будівельних процесів: Використання автоматизованих машин і робіт може прискорити процеси будівництва і втратити ризик помилок.

- Хмарні рішення (Cloud Solutions): Збереження та обмін даними в хмарі дозволяє командам працювати над проектом з різних місць і просто спілкуватися одна з одним.

- Аналітика та машинне навчання: Використання аналітичних даних і машинного навчання дозволяє передбачати ризики та оптимізувати робочі процеси.

- Мобільні добавки: Мобільні добавки дозволяють робітникам та управлінню легко отримувати доступ до інформації та засобів транспортування з будь-якого місця.

- Автентифікація та безпека: засоби безпеки та аутентифікації допомагають зберегти конфіденційні дані та забезпечити безпеку доступу до важливої інформації.

- Інтерактивні добавки та віртуальна реальність: Ці технології можуть використовуватися для навчання і симуляції перед початком робіт.

- Дрони та аерофотозйомка: Дрони використовують для відслідковування стану будівельних об'єктів і збору даних для аналізу.

Ці інструменти можуть значно полегшити та покращити процеси на будівельній фірмі, зменшуючи ризики та збільшуючи продуктивність. Вибір конкретних інструментів буде залежати від специфіки проектів та потреб фірми.

Література:

1. Федік Л. Ю., Гуменюк Л. Ю., Гуменюк П. О. Виробничі процеси і обладнання об'єктів автоматизації : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 286 с.

2. Невлюдов І. Ш. Виробничі процеси та обладнання об'єктів автоматизації : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Кривий Ріг : Криворізький коледж НАУ, 2017. 444 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальні проблеми управління в сучасному світі вимагають уважного аналізу та надзвичайної уваги, адже швидке їх вирішення допоможе підприємству чи організації продовжувати своє успішне існування. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розробка дієвої системи, яка допоможе визначити та швидко вирішити проблеми, які пов'язані з сучасним управлінням.

Метою дослідження є визначити особливості проблем управління та запропонувати оптимальні шляхи їх вирішення.

В сучасному світі управління стає все складнішим, оскільки організації стикаються з численними викликами та змінами, які вимагають інноваційних підходів та рішень. Незалежно від галузі чи географічного положення, керівники та менеджери мають уважно вивчати актуальні проблеми управління та шукати способи їх вирішення.

Задля успішного функціонування і розвитку, організації повинні вирішувати такі питання, як цифрова трансформація, глобалізація, управління людськими ресурсами, інновації та багато інших. Водночас, вимагається адаптивність, здатність до вирішення проблем та гнучкість у взятті на себе відповідальність.

Цифрова трансформація – це процес впровадження цифрових технологій та змін у всіх аспектах бізнесу або організації з метою поліпшення ефективності та інноваційної діяльності. Підприємства та організації стикаються з викликами, пов'язаними з інтеграцією нових технологій, включаючи штучний інтелект, аналітику даних та Інтернет речей, в свої операційні процеси. Для вирішення цієї проблеми варто сформувати команду, яка буде відповідальною за впровадження цифрової трансформації в організації. Ця команда повинна бути багатосекторною та включати у себе представників різних відділів і фахових областей. Потрібно зробити все можливе, аби нові впровадження приносили тільки користь підприємству [1, с. 36-37].

Управління змінами – це процес планування, впровадження та контролю змін в організації з метою підвищення ефективності та адаптації до нових умов. Зміни в управлінських практиках та стратегіях часто стикаються з опором у власних команд, що ускладнює їх впровадження та успішну реалізацію. Спершу варто проаналізувати всі зміни, які відбулися в організації. Важливо визначити, чому потрібні зміни і як вони позитивно вплинуть на організацію. Провести аналіз сильних і слабких сторін організації, а також загроз і можливостей. Проаналізувавши зміни можна створити докладний план змін, включаючи мету, стратегію впровадження та конкретні кроки; зробити цей план доступним всім працівникам, щоб вони розуміли, що від них очікується.

Глобалізація – це процес інтеграції економік, культур та суспільних структур різних країн у світовому масштабі. Зростання глобальних бізнес-операцій створює виклики в галузі управління міжнародними командами та культурною різноманітністю. Для вирішення проблеми управління в умовах глобалізації, особливо якщо ваша організація має глобальний вимір, важливо розробити чітку глобальну стратегію, яка визначає цілі, завдання та методи взаємодії вашої організації на світовому ринку. Потрібно адаптувати стратегію до місцевих умов і потреб різних регіонів. Також можна використовувати сучасні інформаційні технології для спрощення управління та забезпечення ефективності в глобальному масштабі [3, с. 40].

Людські ресурси – залучення, утримання та розвиток талановитого персоналу стає все важчою задачею, особливо в умовах конкуренції за таланти. Вирішення проблем управління людськими ресурсами включає в себе ряд важливих кроків та стратегій, спрямованих на ефективне управління персоналом. Для вирішення цієї проблеми, потрібно ретельно вивчати потреби вашої організації та визначити, яких працівників вам потрібно для досягнення поставлених цілей. Ще один спосіб вирішення проблеми – це визначити, які компетенції і навички потрібні вашій організації, і розробити стратегію найму, яка включатиме в себе процеси пошуку, відбору і приваблення кваліфікованих кандидатів. Варто надати можливості для навчання та професійного розвитку працівників. Інвестування в навчання допомагає підвищити продуктивність та задоволеність персоналу. Також можна створити систему мотивації та винагород, яка стимулюватиме працівників до високих результатів [2, с. 78].

Отже, успішне управління вимагає постійного навчання, гнучкості та відкритості до змін, співпраці та комунікації як всередині організації, так і з партнерами та клієнтами. Вирішення актуальних проблем управління вимагає не лише знань і досвіду, але і творчості та відкритості до нових ідей. Успішні організації будуть ті, які будуть відповідати на ці виклики, змінювати підходи до управління та навчати своїх працівників адаптуватися до нових реалій сучасного світу. Адже, управління, як і суспільство загалом, постійно розвивається, і тільки ті, хто йде у ногу з часом, здатні досягти успіху в цій постійно змінній обстановці.

Література:

1. Дашко І.М. Нові технології роботи з персоналом в епоху цифрової економіки. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 21. С. 35-42.
2. Павленко О.О., Максименко І.О., Лапін Є.В., Касьяненко В.О. Аналіз ефективності роботи персоналу як елемент бізнес-процесу підприємства. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2019. № 1. С. 77-81.
3. Приймак В. І. Модель оцінки ефективності використання трудового потенціалу регіону. *Вісник Львівського університету. Сер. економічна*. 2007. Вип. 37 (2). С. 42-45.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОШУКУ І ЗАЛУЧЕННЯ КАНДИДАТІВ НА ВАКАНТНУ ПОСАДУ

Пошук і залучення кандидатів на відкриті вакансії – важливий процес, який може істотно вплинути на успіх всієї компанії. Від того, як це буде відбуватися, залежить, чи зможе компанія знайти найкращих кандидатів для задоволення своїх потреб. У сучасних умовах компанії повинні постійно вдосконалювати процеси пошуку та залучення кандидатів. Це допоможе їм залучити більш кваліфікованих кандидатів і скоротити час, необхідний для заповнення відкритих позицій в компанії.

Агресія росії проти України завдала сильного удару по ринку праці країни. У перші місяці війни було втрачено близько третини робочих місць, а рівень безробіття зріс до 30% [1]. У другій половині 2022 року ситуація на ринку праці почала покращуватися. Рівень безробіття знизився до 15,5%, а кількість вакансій збільшилася [1]. Однак ринок праці в Україні все довго буде відновлюватися.

Дослідження ефективності пошуку і залучення кандидатів на вакантну посаду є важливим, оскільки воно може допомогти компаніям зрозуміти, які фактори впливають на ефективність цього процесу в умовах війни, визначити, де є можливості для покращення, розробити ефективні стратегії пошуку і залучення кандидатів.

Очевидно, війна створила ряд нових проблем для рекрутерів. Це ускладнює процес пошуку та залучення кандидатів на вакантні посади. Ключовими факторами, що впливають на ефективний добір кандидатів, є:

- Наявність загрози безпеці може вплинути на бажання кандидата розглянути можливості працевлаштування в певному регіоні.

- Умови війни можуть змінити пріоритети кандидатів. Зокрема, може зрости попит на роботи, пов'язані з безпекою, обороною чи гуманітарною допомогою.

- Співробітники можуть вимагати більшого захисту та гарантій своєї безпеки та добробуту.

- Економічна нестабільність, характерна для війни, може вплинути на вартість праці й заробітну плату, що може відобразитися на рекрутингу.

- Психологічний стан кандидатів та працівників може бути суттєвою перешкодою для ефективного рекрутингу та збереження персоналу в умовах війни.

- Здатність компаній та кандидатів до адаптації, змін і гнучкості у виборі вакансій та процесі рекрутингу також може визначити ефективність цього процесу.

Для того, щоб підвищити ефективність пошуку і залучення кандидатів під час війни в Україні, рекрутерам рекомендується використовувати цифрові технології, вони дозволяють їм:

- швидко і легко знайти кандидатів, які відповідають вимогам вакансії. Це можна зробити за допомогою соціальних мереж, онлайн-порталів з працевлаштування та системи пошуку кандидатів. У своїй роботі Джига Л. В. та Крупський О. П. зазначають, що завдяки таким соціальним мережам, як Instagram, Facebook, LinkedIn чи Telegram, рекрутери та HR-менеджери мають широкий доступ до кандидата та можуть намалювати його психологічний портрет, це допоможе ще більше дізнатися про майбутніх співробітників, ніж просто базове резюме [3].

- оцінити потенціал кандидата з більшою точністю, ніж традиційні методи. Це можна зробити за допомогою таких інструментів, як відео інтерв'ю, тестування та оцінювання [4].

Отже, дослідження ефективності рекрутингу в умовах воєнного конфлікту стає важливим інструментом для компаній. Воно допомагає виявити фактори, які впливають на залучення кандидатів, включаючи загрозу безпеці, зміну пріоритетів, економічну нестабільність та психологічний стан кандидатів. Для підвищення ефективності рекрутингу в умовах війни, рекрутери повинні використовувати цифрові технології, які дозволяють швидко знаходити кандидатів, оцінювати їх потенціал, працювати дистанційно та забезпечувати надійний зв'язок.

При цьому важливо також співпрацювати з місцевими робочими агентствами, надавати психологічну підтримку працівникам. Оцінювання та підтримка нових працівників, а також система мотивації, стають ключовими елементами успішного найму.

За цих умов роботодавці та компанії повинні бути гнучкими, інноваційними та готовими адаптуватися до змін, що відбуваються на ринку праці. Ефективність пошуку та набору кандидатів залежить від їх здатності швидко реагувати на нові виклики та можливості.

Література:

1. Кількість зареєстрованих безробітних (2023). *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2023/>.

2. Ходирєва О. О. Напрямки вдосконалення ефективності процесу рекрутингу з використанням цифрових технологій для українського it-бізнесу в умовах воєнного стану. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2023. № 2'2023. С. 63–66.

3. Джига Л. В., Крупський О. П. Роль соціальних мереж у процесі підбору персоналу в кризових умовах. *Виклики та проблеми сучасної науки*. 2023. Т. 1. С. 343–349.

4. Recruitment as a technology of effective attraction and onboarding of staff / V. M. Zhukovska та ін. *Business inform*. 2021. Т. 12, № 527. С. 257–262.

**Denys Denysevych, baccalaureate student;
Liudmyla Roienko, Senior Teacher,
the Department of Philology and Translation
Kyiv National University of Technologies and Design**

FINANCIAL AND CREDIT, TAX SYSTEMS OF UKRAINE: PROBLEMS AND SOLUTIONS

The financial and tax system are important components of the economic system of any country. They ensure the functioning of economy, contribute to its development and growth. Financial and credit, as well as tax systems, are two fundamental components that shape the functioning of a country's economy. However, they also face numerous challenges that hinder economic development.

The main aim of this research is to examine the main problems in Ukraine's financial and credit, and tax systems and analyze possible solutions regarding them.

Ukraine, like many other countries, has problems in the field of financial and tax system. These problems negatively affect the economic development of the country, constrain investment and economic growth. The main problems of the financial and credit system of Ukraine include:

1) The financial market in Ukraine is unstable, which negatively affects investment and economic development. Ukraine's banking system is known for its instability, with a high number of insolvent banks and a significant level of non-performing loans. This situation significantly limits the functioning of banks and access to financial services.

2) The banking system in Ukraine is underdeveloped, which limits its ability to provide economic growth.

3) Ukraine is highly dependent on foreign investment, which could lead to risks to the financial system.

4) High Levels of Corruption and Money Laundering: Corruption and money laundering remain significant threats to the banking system and the financial sector as a whole. They lead to losses and complaints for banks and undermine trust in the financial and credit system [1].

The main problems of the tax system of Ukraine include:

1) The tax burden in Ukraine is one of the highest in the world, which negatively affects business activity, limiting business development and investments in the country.

2) Numerous Tax Incentives and Shadow Schemes: The tax system is complicated due to numerous tax incentives and opportunities for utilizing shadow schemes. This leads to significant revenue losses for the government and reduces tax collection efficiency.

3) Tax legislation in Ukraine is imperfect, which leads to abuse and violation of tax legislation.

4) The tax system in Ukraine is inefficient, which leads to budget revenue losses.

To solve the problems of the financial and tax system of Ukraine, it is necessary to take the following steps:

- To stabilize the financial market. This aspect is connected with taking measures to increase the transparency of the financial market, protect the rights of investors, and develop the stock market.

- To develop of the banking system. It is necessary to take measures to increase bank capitalization, develop competitive environment in the banking system, and strengthen the regulatory framework.

- To reduce the dependence on foreign investment. It is significant to create a favorable investment climate in Ukraine and develop domestic business.

- To provide the reduction of the tax burden. To do this, it is necessary to take measures to reform the tax system, including reducing tax rates and simplifying tax administration.

- To improve the tax legislation. It is connected with bringing tax legislation in line with international standards and strengthening compliance monitoring.

- To increase the efficiency of the tax system. To do this, it is necessary to take measures to increase the level of automation of tax administration and reduce administrative pressure on taxpayers.

- To make a banking reform: It is essential to implement a comprehensive banking reform, including reducing the number of banks, strengthening supervision, and raising the standards for banking activities.

- To ensure zero tolerance to corruption and money laundering: strengthening anti-corruption measures within the banking system and implementing strict measures against money laundering.

- To reform the tax system to simplify taxation, reduce tax rates, and optimize taxes to enhance Ukraine's competitiveness and attract investments.

To enhance the tax authority efficiency: modernization and improving the efficiency of the tax authority to ensure effective tax collection and prevent tax evasion [2].

The financial and credit, as well as the tax systems in Ukraine, face numerous problems that require a comprehensive approach to resolution. Reforms in the financial sector and tax system are crucial to ensure stability, efficiency, and competitiveness of the Ukrainian economy. Strengthening the fight against corruption, tax system optimization, and banking reforms are steps towards creating a stable and efficient financial-economic system in Ukraine.

Література:

1. Майданюк О. В. Проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи їх вирішення. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01001ops-8832.doc.html>.

2. Шемаєва Л. Г. Проблеми та перспективи зміцнення стійкості фінансової системи України. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-05/rozgornuta-versiya-dopovidi-shemaevoi-l.g.pdf>.

**Андрій Дорошенко, к.е.н., доцент, професор кафедри
фінансів, банківської справи та страхування;
Валерія Арестова, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Максим Дерягін, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Полтавський державний аграрний університет**

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах спостерігається тенденція до формалізації кредитної політики, яка переходить від інтуїтивної до більш осмисленої та збалансованої у відповідь на обставини (наприклад, економічна глобалізація, посилення конкуренції). Однак поточна практика показує, що існуючі кредитні політики більшості компаній не є ідеальними. Кредитна політика є важливою складовою фінансового управління підприємства чи фінансової інституції і визначає стратегію надання та управління кредитами.

Вибір конкретного типу кредитної політики ґрунтується на реальних цілях підприємства. Якщо поточною метою компанії є виживання в умовах жорсткої конкуренції, то логічним буде встановлення нижчих цін на продукцію (товари) та продовження відстрочки платежу постачальникам. Якщо метою є максимізація короткострокових прибутків, то слід встановити такі умови з постачальниками (наприклад, відстрочення платежів, способи погашення заборгованості, ціни), які б найбільш ефективно збільшували короткострокові прибутки, грошові потоки або рентабельність активів. Якщо основною метою компанії є завоювання максимальної частки ринку, то, як і в першому випадку, рекомендується обирати довші періоди відстрочки та нижчі ціни [1].

Необхідно приділяти більше уваги формулюванню та розвитку кредитної політики підприємств. Це пов'язано з тим, що, наприклад, на основі кредитної політики приймаються рішення про кредитування клієнтів або спеціальні умови знижок [5].

Таким чином, головні напрями формування кредитної політики щодо дебіторів наведені в табл. 1.

Існує три основні типи кредитної політики компанії щодо клієнтів: консервативний, поміркований та агресивний, які характеризують базовий підхід до здійснення кредитної діяльності компанії з точки зору співвідношення прибутковості та ризику.

Консервативний тип кредитної політики спрямований на мінімізацію кредитного ризику. Така мінімізація розглядається як основна мета кредитної діяльності. Механізмами реалізації цього типу політики є: суттєве скорочення кількості покупців продукції в кредит за рахунок груп підвищеного ризику; мінімізація строків та обсягів наданих кредитів; посилення умов надання кредитів та підвищення їх вартості; використання жорстких процедур погашення дебіторської заборгованості [3, с. 76].

Поміркована кредитна політика застосовується відповідно до загальноприйнятої комерційної та фінансової практики і орієнтується на середній рівень кредитного ризику при реалізації продукції, що підлягає оплаті за рахунками-фактурами [4, с. 94].

Таблиця 1

Основні аспекти формування кредитної політики на підприємстві

Напрямок	Сутність
Вивчення нормативної бази	Визначення основних принципів, згідно з якими надаються кредити. Це включає встановлення лімітів кредиту, відсоткових ставок, строків погашення, умов забезпечення, а також інших умов.
Визначення цілей та стратегії	Визначення мети надання кредитів та стратегії, яка відповідає фінансовим цілям підприємства. Це може бути стимулювання виробництва, розширення клієнтської бази, покращення фінансового стану тощо.
Сегментація ринку та обрані клієнтські групи	Визначення цільових сегментів ринку та груп клієнтів, які мають пріоритет у наданні кредитів. Це може включати корпоративних клієнтів, малий та середній бізнес, фізичних осіб тощо.
Оцінка кредитоспроможності	Визначення методів та критеріїв оцінки кредитоспроможності клієнтів. Це може включати фінансовий аналіз, оцінку кредитної історії, здатність до погашення кредиту та інші фактори.
Управління ризиками	Розробка стратегій та інструментів для управління ризиками, пов'язаними з наданням кредитів. Це включає в себе політику забезпечення, страхування, моніторинг зобов'язань клієнтів та резервування для можливих збитків.
Визначення принципів кредитної політики для дебітора	Визначається, яку кредитну політику (без ризикову, середньо- або ризиковану) має обрати підприємство.
Визначення умов кредитування	Встановлення умов, за яких надається кредит. Це включає визначення відсоткових ставок, комісій, строків погашення, видів забезпечення, можливості реструктуризації; систему штрафних санкцій за прострочення платежу з боку покупця.
Встановлення процедур стягнення заборгованості	Включають умови та форму до- та після претензійного нагадування покупцям про настання строків оплати, можливість та умови пролонгації строків погашення заборгованості за рахунок кредитів, а також умови ініціювання процедури банкрутства неплатоспроможних боржників).
Моніторинг та контроль	Визначення системи моніторингу та контролю за погашенням кредитів, виявленням ризиків та своєчасною реакцією на них. Це також включає в себе відстеження фінансового стану клієнтів під час строку кредитування.
Взаємодія з клієнтами	Сприяння ефективній взаємодії з клієнтами, вирішенням їхніх проблем та потреб, а також наданням консультацій з фінансових питань.

Агресивна (м'яка) кредитна політика визначає основною метою кредитної політики підприємства максимізацію додаткового прибутку за рахунок збільшення обсягів реалізації продукції в кредит, не беручи до уваги високий рівень кредитного ризику, пов'язаного з кредитними операціями. Механізмами

реалізації такої політики є надання кредитів групам покупців продукції з підвищеним ризиком, збільшення терміну кредитування до мінімально допустимого, надання покупцям розширених кредитних можливостей [2, с. 25].

Таким чином, основою управління дебіторською заборгованістю є кредитна політика. Ця політика передбачає відповіді на три основні питання: кому, на яких умовах і в якому обсязі надавати кредит. Основним критерієм визначення ефективності кредитної політики є збільшення прибутковості від основної діяльності компанії в результаті збільшення обсягів продажів (досягається за рахунок лібералізації кредитів) або прискорення оборотності дебіторської заборгованості (чому сприяє більш жорстка кредитна політика).

Кредитна політика визначається індивідуально для кожної організації і враховує її фінансові цілі, стратегії та ризиковий профіль. Вона є важливим інструментом для досягнення фінансового успіху та збалансованого управління ризиками.

Література:

1. Атаманчук Ю. М. Особливості формування кредитної політики підприємства по відношенню до покупців. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 6. С. 54 – 59.
2. Блакита Г. В., Бровко О. Т. Актуальні питання управління дебіторською заборгованістю. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2012. № 3 (69). С. 23 – 30.
3. Мордань Є. Ю., Соломаха А. О. Системний підхід до управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2019. № 2. С. 70 – 79.
4. Терещенко О. О., Конєва Т. А. Формалізація критеріїв політики фінансування підприємства. *Гроші, фінанси і кредит*. 2020. № 3 (77). С. 88 – 97.
5. Фісуненко П. А., Літовченко С. В. Покращення управління дебіторською заборгованістю сучасних підприємств. *Економічний простір*. 2013. № 75. С. 250 – 262.

**Ольга Дорошенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Каріна Маруняк, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Андрій Хорошковатий, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Полтавський державний аграрний університет**

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Для забезпечення певних темпів розвитку та підвищення ефективності виробництва необхідно посилити відтворення наявних основних фондів та більш ефективно їх використовувати. Забезпечення підприємств відповідними

основними засобами є важливою передумовою ефективної господарської діяльності, в тому числі захисту економічних інтересів країни та збільшення платежів до бюджету.

Оснащеність підприємства необоротними активами, рівень функціонального зносу основних засобів та їх ефективне використання (насамперед ефективне використання основних виробничих фондів) значною мірою визначають обсяг виробництва товарів і послуг та результат діяльності підприємства, пов'язаний з ними. Оцінка необоротних активів повинна здійснюватися комплексно, з урахуванням матеріальних і вартісних факторів. Крім того, така оцінка повинна відповідати меті аналізу основних засобів і ґрунтуватися на аналізі робочого місця, тобто системи «людина-машина», а не на дослідженні окремого активу або засобу виробництва [5].

Аналіз наявності, руху та використання необоротних активів є важливою частиною фінансового управління підприємства. Цей процес дозволяє ефективно використовувати капіталовкладення та забезпечити оптимальні умови для функціонування бізнесу.

Серед першочергових завдань аналізу використання основних засобів підприємствами можна виділити наступні:

- вивчення складу, структури та динаміки основних засобів;
- визначення показників оцінки технічного стану основних засобів (відтворення);
- оцінка ефективності використання основних засобів на основі узагальнюючих показників;
- визначення напрямів поліпшення використання основних засобів на підприємствах [2, с. 114].

Узагальнюючи підходи до проведення оцінки стану та використання необоротних активів, варто виокремити такі групи показників для комплексного аналітичного дослідження основних засобів (рис. 1).

Таким чином, здійснюючи оцінку наявності, руху та використання необоротних активів будь-якого суб'єкта бізнесу, варто зважати на такі аспекти:

1. Аналіз структури необоротних активів (оцінка структури необоротних активів, розглядаючи різні їхні види, такі як основні засоби, нематеріальні активи, інтелектуальна власність тощо; проведення аналізу питомої ваги кожного виду необоротних активів в їх загальній; аналіз динаміки необоротних активів в розрізі видів) [4].

2. Аналіз динаміки інвестицій (вивчення динаміки інвестицій у необоротні активи протягом останніх періодів; визначення об'єктів або проектів, які отримали нові інвестиції, а також які можливо вже амортизувалися або втратили актуальність).

3. Оцінка амортизації (вивчення процесу амортизації для визначення ступеня зносу та фізичного стану основних засобів; оцінка необхідності в проведенні переоцінки (дооцінки, уцінки) об'єктів) [3].

4. Визначення частки орендованих активів (аналіз умови договорів оренди, вивчення впливу орендних платежів на фінансові показники та загальну ефективність використання активів).

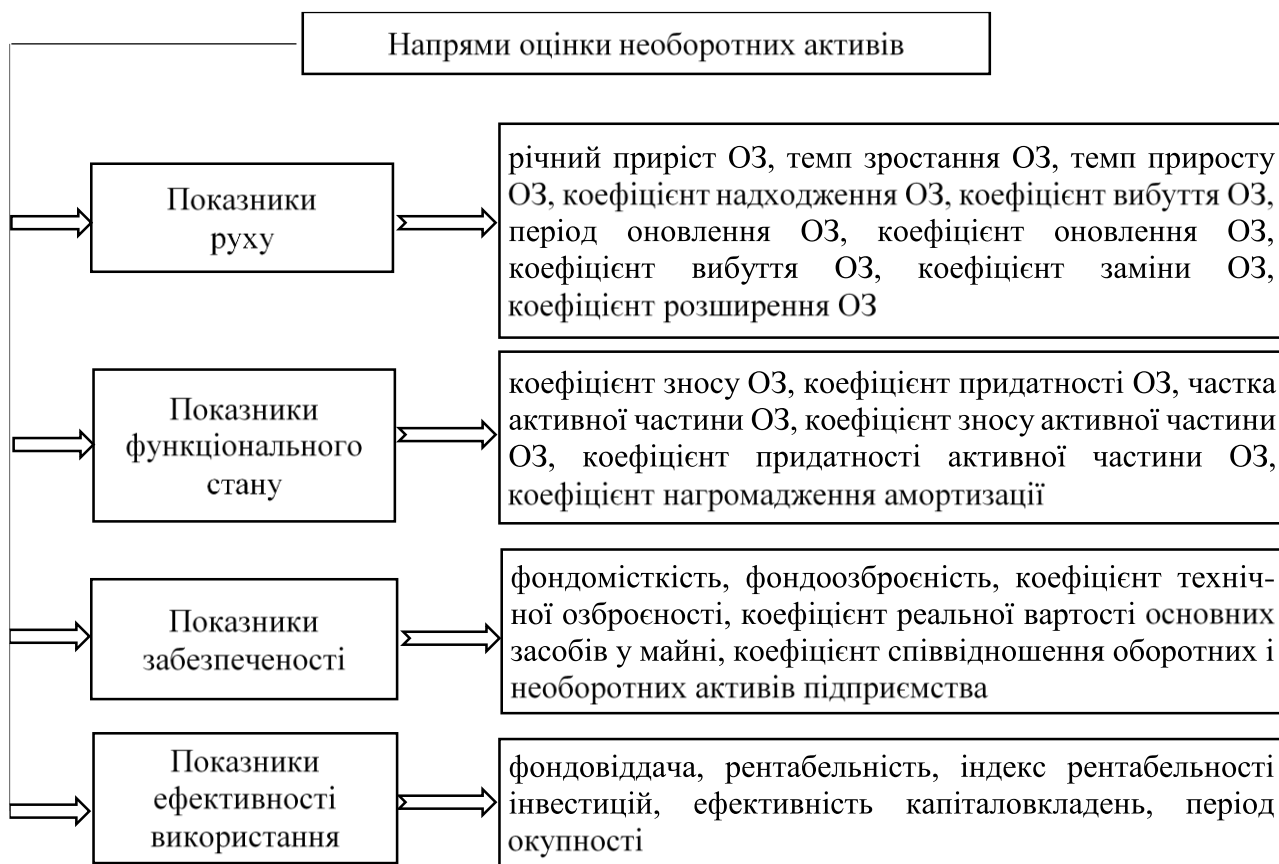

Рис. 1. Напрями аналізу необоротних активів суб'єкта бізнесу

5. Визначення ефективності використання необоротних активів (розрахунок ключові показники, таких як оборотність необоротних активів та рентабельність необоротних активів, для визначення ефективності їх використання; порівняйте розрахованих показників з середніми по галузі або з попередніми періодами) [1].

6. Оцінка ризиків та потенційних втрат (визначення можливих ризиків, пов'язаних з необоротними активами, такі як технологічні ризики, ризики зносу; розробка стратегії для зменшення цих ризиків та збереження вартості активів).

7. Планування розвитку та модернізації (розробка та перегляд планів на розвиток та модернізацію необоротних активів з урахуванням стратегії бізнесу та ринкових умов; аналіз інвестиційних проектів, можуть підвищити ефективність та прибутковість необоротних активів).

Таким чином, аналіз необоротних активів є важливою частиною стратегічного управління підприємством та може допомогти в оптимізації витрат уникненні непередбачених проблем та підвищенні конкурентоспроможності.

Література:

1. Гнатенко Є. П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. *Економічний аналіз*. 2016. Том 26. № 1. С. 99 – 105.
2. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. № 6. С. 113 – 122.
3. Найда А. В., Чигіна Х. С. Науково-методичні аспекти аналізу основних засобів. *Економічний вісник Причорномор'я*. 2022. № 3. С. 59 – 67.
4. Савченко А. М., Олянецька М. С. Особливості аналізу необоротних активів на прикладі підприємства ПАТ «Харківська бісквітна фабрика». *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7457>.
5. Следь О. М. Удосконалення системи показників оцінки оновлення основних засобів виробництва. *Економічний аналіз : зб. наук. праць*. 2013. Том 14. № 3. С. 203 – 210.

**Ольга Дорошенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Катерина Хижняк, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Володимир Бондаренко, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Полтавський державний аграрний університет**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЯВУ КРИЗИ ПРИБУТКОВОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В залежності від напрямів діагностики кризових явищ у бізнес-середовищі можуть мати місце прояви кризи ліквідності, фінансової стійкості (майнової), прибутковості (результатів), що в своїй сукупності визначають загальне фінансово-економічне становище господарюючого суб'єкта та перспективи його розвитку. Для більшості суб'єктів господарювання найбільш важливою в контексті перспектив майбутньої діяльності є діагностика наявності ознак кризи прибутковості (результатів).

Криза прибутковості на підприємстві вказує на ситуацію, коли прибуток компанії вкрай обмежений або взагалі відсутній, що може поставити під загрозу її фінансову стійкість і подальшу діяльність.

Частина науковців характеризує кризу прибутковості через призму негативних фінансових результатів, що призводять до утворення сум по негативних статтях балансу, зменшення розмірів власного капіталу та, як наслідок, негативної структури джерел формування ресурсів [5]. Інша частина науковців схиляється на визначенні кризи результатів на основі діагностики показників ділової активності. Зокрема, важливе значення в даному контексті відіграє дослідження як обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості, так і термінів їх оборотності [2].

Сутність кризи прибутковості може виявлятися в декількох ключових аспектах (табл. 1).

Таблиця 1

Прояв кризи прибутковості на підприємстві

Аспект	Прояв
Зниження прибутковості	В основі кризи прибутковості лежить зменшення рентабельності виробництва чи надання послуг. Це може бути викликане збільшенням витрат, зниженням цін, неефективним управлінням або іншими факторами
Фінансові труднощі	Криза прибутковості призводить до зниження фінансового забезпечення підприємства. Зменшення прибутку може призвести до проблем з виплатою зобов'язань, кредитів, зарплати працівникам та іншими фінансовими труднощами.
Зниження рівня конкурентоспроможності	Криза прибутковості може зумовити втрату конкурентоспроможності на ринку. Якщо інші підприємства пропонують аналогічні товари чи послуги за кращими цінами чи якісніше, це може призвести до втрати клієнтів та падіння обсягів продажів.
Втрата довіри інвесторів	Якщо підприємство неспроможне генерувати прибуток, інвестори можуть втратити довіру до його фінансової стійкості. Це може призвести до відмови від інвестицій та погіршення фінансового стану компанії.
Вплив на персонал	Криза прибутковості може призвести до скорочень, зниження заробітної плати та інших заходів з раціоналізації, що може вплинути на задоволеність працівників та загальний емоційний клімат на підприємстві.

Діагностика та вирішення проблем прибутковості вимагає комплексного підходу, оцінки всіх аспектів бізнесу та розробки стратегій для виходу з кризи. Ефективний аналіз та управління можуть допомогти відновити прибутковість та забезпечити стабільність підприємства. Діагностика кризи прибутковості на підприємстві – це процес визначення причин зниження прибутковості та розробка стратегій для виходу з цієї ситуації.

Нижче наведено напрями діагностики кризи прибутковості на підприємстві:

1. Аналіз фінансових звітів (оцінка прибутковості підприємства загалом та в розрізі окремих видів діяльності, порівняння ключових фінансових показників (прибуток, рентабельність) з попередніми періодами та іншими суб'єктами галузі) [3, 4].

2. Аналіз собівартості (аналіз структури собівартості продукції або послуги, аналіз причин збільшення витрат на виробництво або обслуговування).

3. Аналіз ринку (вивчення ринкових умов, конкуренції та зміни попиту, оцінка можливої та фактичної адаптації підприємства до змін в економічному середовищі).

4. Аналіз управлінських рішень (перегляд управлінських рішень щодо стратегії, маркетингу, виробництва та фінансів; аналіз того, чи були вжиті неефективні рішення, які вплинули на прибутковість) [4].

5. Оцінка роботи персоналу (оцінка кваліфікації та продуктивності персоналу, визначення можливостей для покращення ефективності діяльності).

6. Аналіз ліквідності (проведення аналізу того, чи є проблеми з ліквідністю, що могли б впливати на прибутковість) [5].

7. Вивчення витрат та оптимізація бізнес-процесів (аналіз всіх видів витрат та пошук можливостей для їхньої оптимізації, впровадження ефективних бізнес-процесів для зменшення витрат).

8. Аналіз клієнтського підходу (перегляд стратегій обслуговування клієнтів та аналіз їх відповідності потребам ринку) [1].

Після проведення аналізу можна розробити план дій для виправлення проблем та покращення прибутковості. Це може включати стратегічні зміни, оптимізацію процесів, вдосконалення управлінських рішень та інші заходи.

Таким чином, основними факторами кризи прибутковості є:

- значне зростання витрат, що формують собівартість готової продукції;
- неврахування керівництвом підприємства рівня попиту на готову продукцію;
- низька якість окремих технологічних процесів та готової продукції;
- високоризиковані методи ведення робіт;
- відсутність обґрунтованої цінової політики [1].

На нашу думку, основним індикатором вищезазначених кризових явищ є наявність або відсутність чистого прибутку, що дозволяє зробити висновки про доцільність детального аналізу окремих аспектів фінансової діяльності. За відсутності прибутку за звітний період необхідно розрахувати систему показників, які визначають рівень прибутковості окремих складових виробничого процесу або елементів капіталу чи майна. Важливою частиною оцінки ефективності є проведення факторного аналізу для виявлення основних складових, що визначають відповідний рівень. Важливим показником ефективності господарської діяльності (зокрема доцільності такої діяльності) є величина маржинального доходу.

Ці показники можна використовувати як інструменти для моніторингу та аналізу фінансового стану підприємства та вчасного виявлення кризи прибутковості. Важливо також враховувати конкретні особливості галузі та бізнес-моделі компанії при інтерпретації цих показників.

Подолання кризи прибутковості вимагає комплексного підходу та реалізації різноманітних заходів. Ключовим є системний підхід та виважена комбінація різних заходів, орієнтованих на конкретні проблеми та можливості підприємства. Важливо також пам'ятати, що подолання кризи прибутковості – це процес, який може займати час, тому важливо впроваджувати зміни та відстежувати їхні результати.

Література:

1. Антонюк О. О. Оцінка рівня прибутковості як важлива складова діагностики кризових явищ підприємства. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2011. Вип. 2. Т. 1. Економічні науки. С. 20 – 24.

2. Дробишева О. О., Ніколаєва Ю. В. Сутність та типологія криз промислового підприємства. *Вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 14. Ч. 4. С. 67 – 70.

3. Максимова М. В., Чередниченко Д. С. Теоретичні підходи до формування системи показників оцінки прибутку підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7229>.

4. Рзаєв Г. І., Драгочинська Д. О. Показники рентабельності як аналітичні ознаки прояву ризику за умов невизначеності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 5. С. 73 – 77.

5. Чернявський А. Д. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. Київ : МАУП, 2006. 256 с.

**Яна Дроботя, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Людмила Чіп, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ЯК ОСНОВА ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

Вагомою проблематикою банків України в реаліях, що сформувалися є їх ресурсне забезпечення. При цьому банківські одиниці стикаються не лише з проблематикою ресурсного забезпечення, а й з проблематикою подальшого їх розміщення. Зобов'язання мають найбільшу питому вагу у структурі ресурсів комерційного банку. Управління зобов'язаннями для комерційного банку відіграє досить вагому роль, оскільки зобов'язання – основа активних операцій банку, що забезпечують прибуток та стійкість банку. Отже, зобов'язання мають велике значення у дотриманні балансу між ризиками, прибутком та стійкістю комерційного банку. Тож, проаналізуємо динаміку зобов'язань комерційних банків України за 2020-2022 рр. (рис. 1).

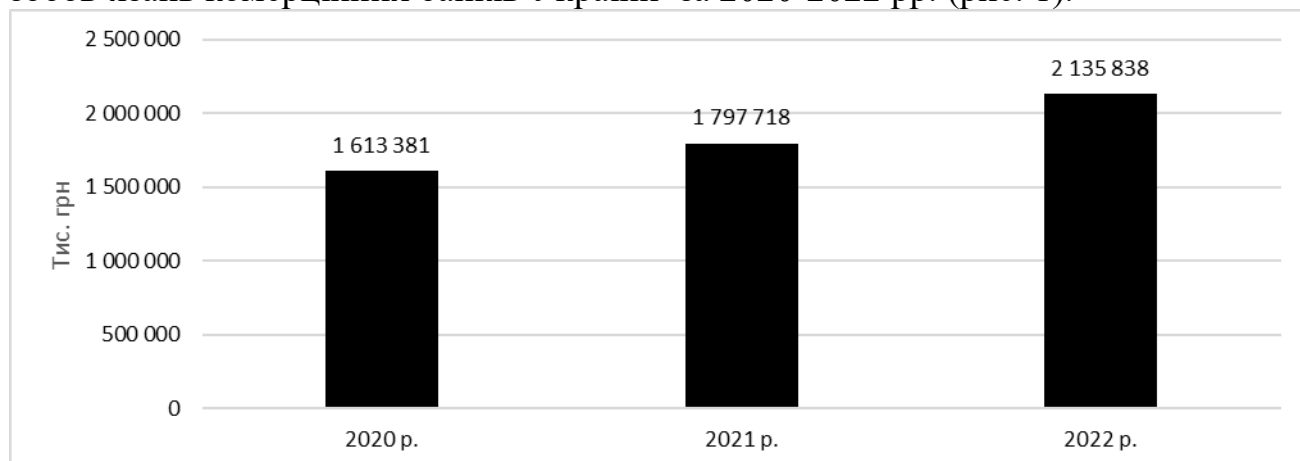

Рис. 1. Динаміка зобов'язань комерційних банків України за 2020-2022 рр.
Джерело: [3]

Згідно даних рис. 1 можна помітити, що в цілому за період дослідження обсяги зобов'язань комерційних банків України в реаліях надскладних обставин функціонування зростають, що є позитивним.

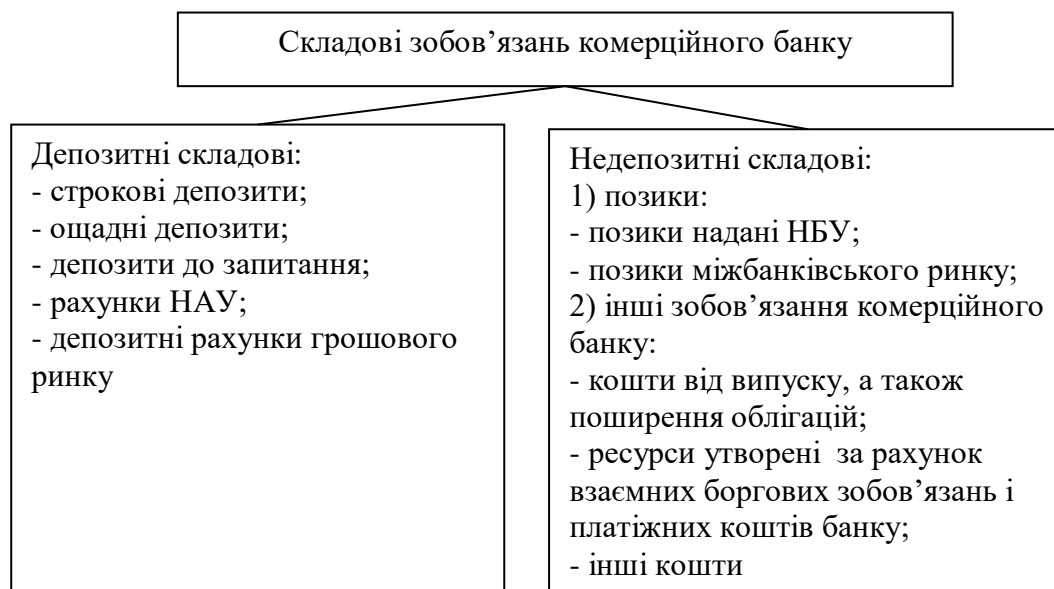

Рис. 2. Складові зобов'язань комерційного банку

Джерело: [1, 2]

Вважаємо, що здійснюючи формування зобов'язань комерційним банкам варто акцентувати увагу на джерелах їх фінансування, формах мобілізації та ціні залучення. В табл. 1 узагальнено складові зобов'язань комерційного банку за джерелами фінансування та формою мобілізації ресурсів [1, 2].

Таблиця 1

Джерела та форма мобілізації зобов'язань комерційного банку

Джерела мобілізації	Форма мобілізації	Невизначені форми мобілізації
Зовнішнє фінансування	Вклади Випуск боргових цінних паперів Міжбанківські кредити	Фінансування через перегруповання активів
Внутрішнє фінансування	Випуск цінних паперів, що належать до капіталу	

На нашу думку, з ціллю забезпечення оптимальної структури, обсягів і рівня витрат відносно зобов'язань комерційні банки повинні здійснювати ефективний менеджмент застосовуючи при цьому цінові та нецінові методи управління. Дане управління обов'язково повинно бути акцентовано на зовнішньому середовищі та тих реаліях, які склалися в банківській системі під впливом дій монетарного регулятора.

Література:

1. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навч. посібник. Ужгород : Говерла, 2018. 364 с.

2. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку: підруч. Тернопіль : Економічна думка, 2017. 512 с.

3. Офіційний сайт Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 12.09.2023).

4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 12.09.2023).

**Марина Друзь, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Інна Яцюк, асистент кафедри економіки та міжнародних відносин
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету**

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

У сучасному світі, коли глобалізація стала одним із ключових трендів, міграція стала ще більш поширеною, та є глобальною проблемою, яка впливає на більшість країн світу. Вона є предметом уваги міжнародних, регіональних та національних політичних програм. Міжнародна міграція робочої сили є складним і багатограним явищем, яке має значний вплив на економіку країни.

Дослідженню даної теми присвятили свої праці низка науковців, серед них Шкурат М.Є., Кияшко О. М., Короленко Н. В., Нагорняк Т. Л. та інші.

Метою дослідження є з'ясування впливу трудової міграції на економіку країни та визначення ролі країни в процесах міжнародної міграції робочої сили.

Міграція є невід'ємною частиною людської історії. Вона завжди супроводжувала соціальні зміни, політичні конфлікти та демографічні процеси. Міжнародна міграція робочої сили – це процес переміщення осіб для подальшого працевлаштування з місця їхнього звичайного проживання до країни, громадянами якої вони не є [1].

Основними причинами міжнародної міграції є економічні, політичні та соціальні фактори. Головним з них у всі часи був економічний фактор. Зростання інфляції, що, зменшує оборотний капітал бізнесу, ліквідність банків, а відповідно скорочення попиту на робочу силу, зростання безробіття, зниження рівня реальних доходів населення та війна продовжує залишатися однією з головних причин міграції населення [2, с. 7]. Саме міжнародна міграція робочої дозволяє країнам-приймачам задовольнити попит на робочу силу в різних галузях, а країнам-джерелом – отримати доступ до нових ринків і технологій.

Тому доцільно було провести аналіз динаміки міграції робочої сили до країн світу протягом останніх трьох років – рис. 1.

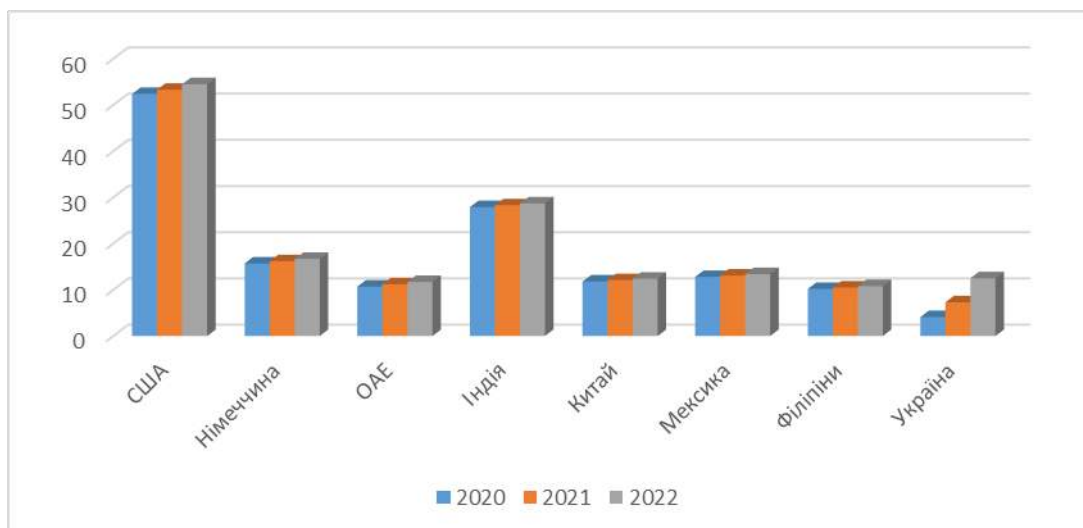

Рис. 1 Динаміка міграції робочої сили до країн світу протягом 2020-2022 рр. [3]

Аналіз динаміки міграції робочої сили до країн світу протягом останніх трьох років показав, що у 2022 році кількість мігрантів у світі зросла на 4%. Найбільше збільшення спостерігалось в Україні, де кількість мігрантів зросла на 86%. Це пов'язано з російською агресією. У США, Німеччині та ОАЕ збільшення кількості мігрантів пов'язано з відновленням економіки. У Китаї та Індії кількість мігрантів зросла незначно. У Мексиці та Філіппінах кількість мігрантів зменшилася.

Безперечно міжнародна міграція робочої сили має як позитивні та негативні аспекти впливу на економіку країни [4] Тому проведемо аналіз основних аспектів впливу у табл. 1.

Таблиця 1

Основні аспекти впливу міжнародної міграції робочої сили на економіку країн світу

Аспект	Позитивний вплив	Негативний вплив
Збільшення робочої сили	Підвищення продуктивності праці, економічне зростання	Конкуренція з боку мігрантів на ринку праці, зниження рівня заробітної плати
Приплив нових ідей та технологій	Інноваційний розвиток економіки	Напруга між мігрантами та місцевим населенням
Зниження витрат на роботу	Зменшення собівартості виробництва, підвищення конкурентоспроможності	Збільшення соціальних витрат
Збільшення податкових надходжень	Підвищення доходів бюджету	Навантаження на інфраструктуру
Розширення ринків збуту	Збільшення обсягів торгівлі	Напруга в соціальній сфері

Отже, міжнародна міграція робочої сили є важливим аспектом розвитку економіки, тому аби мінімізувати негативні наслідки міграції та зробити її більш позитивним фактором для економічного розвитку України пропонуємо звернути увагу на наступні рекомендації: впровадити державні програми, спрямовані на сприяння інтеграції мігрантів в українське суспільство.

Забезпечити доступ мігрантів до освіти та охорони здоров'я. Сприяти професійній адаптації мігрантів на ринку праці, а також проводити інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення толерантності місцевого населення до мігрантів. Впровадження цих рекомендацій дозволить мінімізувати негативні наслідки міграції та зробити її більш позитивним фактором для економічного розвитку України.

Література:

1. Короленко Н. В. Міжнародна міграція робочої сили: причини та наслідки. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2021/87.pdf.
2. Нагорняк Т. Л. Соціально-політичні чинники і наслідки міграційних процесів в Україні. *Політичне життя*. 2016. 45 с.
3. International Organization for Migration. URL: <https://www.iom.int/>.
4. Дослідження. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів / О. Туча та ін. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf.
5. Лиховід Н. О. Дослідження наслідків та ефектів міграційних процесів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1058>.

**Дар'я Дудко, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет**

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ В ПЕРІОД НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасна економіка України розвивається в умовах невизначеності та нестабільності. Від банківської системи, що є базою для її функціонування, залежить її економічний розвиток. Різноманітні фактори, такі як нестійка економічна, політична ситуація, уповільнюють процес накопичення ресурсів банківської галузі та їх наступне перетворення у інвестиції. Більшість джерел банків створюється за рахунок залучених і запозичених коштів.

Депозитна політика банків є чітко сформованою системою з певною стратегією та розвитком з формування депозитного портфелю банку, різних способів реалізації певних цілей, як, наприклад, підвищення стійкості та надійності банку. Вдала депозитна політика банків збільшує фінансову стабільність банків, дозволяє акумулювати залучені кошти в інші напрямки, такі як кредитування бізнесу та населення, що приносить прибуток для банків. Враховуючи різні фактори, які впливають на економічний розвиток, можна з'ясувати, що депозитна політика є одним з провідних напрямів створення та цілеспрямованого розвитку ресурсної бази банків і потребує безупинного зростання та розвитку. На макроекономічному рівні успішна депозитна політика банків здатна покращити економіку країни, вдосконалити монетарну

політику, прискорити обіг національної грошової одиниці; для населення – збереження, примноження своїх статків, а також захист від інфляції, що є більш вигідним, ніж тезаврація, що має перед собою мету лише накопичення, а не отримання прибутку [1; 2].

За останні десять років структура депозитів сильно змінилася. На рис. 1 зображена динаміка та структура депозитів фізичних осіб у розрізі строків за період за період з 2014 по 2023 рр.

Рис. 1. Динаміка та структура депозитів фізичних осіб у розрізі строків за період з 2012 по 2023 рр., %

Джерело: систематизовано автором з використанням наукових джерел [3]

З даних рис. 1 видно, що частка депозитів «на вимогу» почала стрімко зростати, на відміну від «строкових» вкладів. Причинами цього є економічна невизначеність та нестабільність, військовий стан, інфляція тощо. Тож, якщо в 2014 р. частка строкових депозитів у загальній масі депозитів фізичних осіб складала 76,0%, то станом на кінець 2022 р. цей показник знизився до 31,9%.

Таким чином, відносини між банками та клієнтами у зв'язку з депозитною політикою необхідно розглядати як динамічну, складну економічну категорію, що може змінюватись під впливом різноманітних чинників, а саме: законодавчої бази, фіскальної та грошово-кредитної політики, економічної та політичної ситуації країни, фінансового становище клієнтів тощо.

Література:

1. Хромушина Л.А. Депозитна політика комерційних банків та її реалізація на регіональному рівні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 775-779.

2. Руда О.Л., Маркуш К.Г. Депозитна політика банку та механізм її реалізації. *Економічна наука*. 2018. С. 81-84.

3. Офіційний сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/>.

**Володимир Думчиков, аспірант;
Марина Глізнуца, к.е.н., доцент,
професор кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХП»**

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Проблеми інноваційного розвитку і пов'язаного з цим підвищення конкурентоспроможності економіки особливо значущі в сучасних умовах як з точки зору наукових досліджень, так і з точки зору господарської практики. Це пов'язано з глобалізацією економіки, трансформацією функціонування класичних факторів виробництва, обмеженістю ресурсів для розвитку, зростанням регіональних та екологічних проблем [1-8]. Як у країнах з розвинутою економікою, так і в країнах, що розвиваються, інновації виходять на перший план у конкурентній боротьбі. Важливо якомога повніше оцінити вплив цього фактору на підвищення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів, включаючи три основні складові конкурентоспроможності - ефективність підприємства, його стабільність і вартість бізнесу. Потенціал інновацій як фактору розвитку використовується далеко не повною мірою. Причинами цього є низький рівень витрат на інновації, відсутність ефективних механізмів стимулювання та управління інноваційною діяльністю підприємств, недостатній зв'язок прикладної науки з виробництвом, диспропорції у підготовці кваліфікованих кадрів [2, 5, 7]. Одним з основних завдань у підвищенні ролі інноваційного фактору є вдосконалення управління проектами інновацій. Це вимагає більш чіткого визначення типів інноваційних проектів, прив'язаних до цілей управління, виявлення залежностей між показниками інноваційного розвитку і показниками конкурентоспроможності, адаптації існуючих методів управління проектами до специфіки інноваційного проектування на російських підприємствах. Це зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз існуючих підходів до управління інноваційними проектами [3, 4, 8] дозволяє зробити наступні висновки.

По-перше, управління інноваційними проектами базується на загальних принципах і міжнародних стандартах управління проектами. Ці стандарти визначають організацію і методи управління проектами по відношенню до досить великих проектів, що реалізуються фірмами, що володіють серйозними фінансовими, організаційними і людськими ресурсами. Багато елементів цих стандартів не можуть бути впроваджені фірмами, які не мають таких можливостей.

По-друге, наведені вище стандарти і методичні рекомендації, в тому числі їх російське тлумачення, недостатньо адаптовані до реальної практики

господарської діяльності та управління на російських підприємствах. У тому числі з точки зору тлумачення тих чи інших термінів, операцій і методів, що містяться в міжнародних стандартах.

По-третє, ще недостатньо конкретизовані загальні принципи управління проектами стосовно практики інноваційного дизайну в Україні.

У ході дослідження на основі аналізу практики управління інноваціями сформовано адаптовані до російських умов пропозиції щодо структури та функцій системи управління інноваційними проектами на підприємстві, що включає організаційну структуру управління проектами, технологію їх розробки та впровадження, функціональні підсистеми забезпечення інноваційного проектування. Управління інноваційними проектами найбільш ефективно, коли воно здійснюється в рамках системи планування підприємства.

Нами визначене місце інноваційного проектування в загальній системі стратегічного планування та управління підприємством. Основним етапом тут є розробка прогнозу науково-технічних інновацій, що дає можливість передбачити, на якій науково-технічній основі буде реалізовуватися стратегія розвитку підприємства і дозволяє сформулювати стратегію інноваційного розвитку підприємства і комплексну програму науково-технічного розвитку. На основі комплексної програми формуються конкретні інноваційні проекти та бізнес-плани щодо їх реалізації. Дана робота проводиться в рамках середньострокового плану розвитку підприємства. В рамках короткострокового плану компанії формуються плани реалізації інноваційних проектів як в діяльності самого підприємства, так і на зовнішніх ринках.

У зв'язку з цим пропонується включати в технологічну послідовність розробки і реалізації інноваційних проектів ряд етапів, що дозволяють більш ефективно управляти проектами, таких як формування комплексної програми науково-технічного розвитку підприємства, прогноз ринкового попиту на інноваційну продукцію підприємства, оцінка і відбір інноваційних проектів, формування систем підтримки розробки і реалізації проекту, розробка варіантів інноваційних проектів і відбір найбільш ефективного варіанту.

Література:

1. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
2. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика : підруч. К. : *Знання*, 2009. 1070 с.
3. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
4. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.
5. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

6. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.

7. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Стан економічної безпеки будівельних підприємств. *Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених: зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 2022 р.* / ред. Є. І. Сокол ; НТУ «ХПІ» [та ін.]. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. С. 250-251.

8. Кобелева Т.О. Комплаєнс-функція в сфері комерціалізації результатів інноваційної діяльності підприємства. Тестування та оцінювання комерційних перспектив товарних інновацій / за ред. Є.І.Нагорного [Монографія]. Суми : Триторія, 2019. С. 288-301.

**Руслан Дутчак, к.е.н.,
в. о. директора Навчально-наукового юридичного інституту;
Євген Лапченко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний університет економіки і технологій**

КІБЕРБЕЗПЕКА В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ

Незважаючи на перспективи розвитку кіберпростору підприємств, значну небезпеку для інформаційних систем обліку представляють такі негативні явища, як: кіберзлочини, кібератаки, кібертероризм, кібершпигунство, кіберзагрози та інше. Всі ці загрози спонукають управління підприємством до створення комплексу додаткових заходів з кібербезпеки.

Окремі аспекти боротьби та протидії кіберзлочинності в різних формах її прояву розглядаються в роботах провідних науковців: Антоненко Н. В. [1], Дутчак Р. [2], Когут Ю. [3], Ткачук Т. Ю. [4] та інші. Основними напрямками досліджень вказаних науковців стали: кіберзагрози в облікових системах; внутрішній аудит кіберзлочинів; стратегія антикрихкості у забезпеченні кібербезпеки; правові засади протидії кібертероризму в Україні та інше. Проте проблема запобігання злочинності у сфері інформаційних систем обліку підприємств ще не знайшла достатнього вивчення. Тому, метою даного дослідження є визначення основних шляхів захисту інформаційних систем обліку підприємств від кіберзлочинності.

Згідно із абз. 8 ст. 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 р. № 2163-VIII, кіберзлочин (комп'ютерний злочин) – це суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України [5].

Кримінальним кодексом України визначено перелік основних кіберзлочинів, а саме: порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176 ККУ); незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 ККУ); несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку (ст. 361 ККУ) [6].

Україна у 2022 р. зайняла 24 місце серед 160 країн в Національному індексі кібербезпеки (NCSI) з показником 75,32 (75,32 %). Даний показник демонструє рівень готовності України запобігати кіберзагрозам [7].

Microsoft у своєму звіті за 2022 р. назвала найпоширеніші галузі України для атак хакерів: 27% – державні органи; 10% – ІТ-галузь; 9% – медіа; 8% – енергетика; 7% – транспорт; 7% – телекомунікації; 5% – фінанси; 3% – ритейлери тощо. Найчастіше компанії стикаються з такими кібератаками, як злам мережі або даних пов'язані з бухгалтерським обліком, вірусифікатори, DDoS-атаки, або проста необачність працівників. Наприклад, аналізуючи світову статистику нападів, Microsoft констатує, що всього за один рік лише масштаб атак на паролі до облікових записів працівників організацій зріс на 74% до понад 920 випадків на секунду. Зокрема, 2022 р. відзначився підвищенням активності вірусів-вимагачів або ж шифрувальників [8].

Щоб не допустити фактів кіберзлочину в інформаційній системі обліку підприємства слід дотримуватися комплексу наступних рекомендацій: проведення тренінгів про правила безпечної роботи в кіберпросторі; використовувати складні паролі; використовувати тільки ліцензійні програмні продукти; створення кожному співробітнику власну корпоративну пошту; заборона використовувати на робочому комп'ютері соціальні мережі; не завантажувати сторонні програми без відома ІТ спеціаліста; розмежувати гостьовий та робочий Wi-Fi; обмежувати віддалений доступ до робочого столу працівників; «гігієна» електронної пошти; заборона фізичного доступу стороннім особам або їх пристроям до внутрішньої мережі компанії.

Таким чином, ризик кіберзлочинності в інформаційних системах обліку підприємств України залишається надто високим, що вимагає від управління підприємств впровадження комплексу заходів з кібербезпеки. Саме кібербезпека повинна стати однією із базових компетентностей сучасного бухгалтера.

Література:

1. Антоненко Н. В., Пасічник П. А. Кіберзагрози в облікових системах. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2021. № 6. С. 149-154.
2. Dutchak R., Kondratiuk O., Rudenko O., Shaikan A. and Shubenko E. Internal Audit of Cybercrimes in Information Technologies of Enterprises Accounting. *IV International Scientific Congress "Society of Ambient Intelligence – 2021" (ISCSAI 2021). SHS Web Conf. Volume 100, 2021.*

3. Когут Ю. Правові засади формування та розвитку державної системи протидії кібертероризму в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 170-174.

4. Ткачук Т. Ю., Ткачук Н. І. Стратегія антикрихкості у забезпеченні кібербезпеки України: правовий аспект. *Право України*. 2022. № 8. С. 76-94.

5. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 02.11.2023).

6. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 02.11.2023).

7. National Cyber Security Index (NCSI). URL: <https://ncsi.ega.ee/country/ua/>.

8. Звіт Microsoft про цифрову оборону за 2022 рік. URL: <https://www.microsoft.com/en-us/security/business/microsoft-digital-defense-report-2022>.

**Олександр Дюжев, аспірант;
Андрій Косенко, к.е.н., доцент,
професор кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХП»**

СУТНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОЇ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ

Незважаючи на різноманіття специфічних форм організації інноваційних процесів, можна виділити наступні основні форми: адміністративно-економічна, програмно-цільова, кооперативно-цільова, ініціативна [1-10].

Інноваційна сфера - це система взаємодії інноваційних підприємців, інвесторів і новаторів, які забезпечують виробництво і реалізацію конкурентоспроможної продукції (робіт, послуг). Інноваційне підприємництво є стрижнем усіх сфер підприємницької діяльності. Інноваційне підприємництво засноване на створенні і розвитку нових видів продукції (товарів, послуг), створенні цінностей і вигод, що розуміються в широкому сенсі цього слова [2, 5, 7].

Інноваційне підприємництво - це особливий інноваційний процес створення чогось нового, процес управління, в основі якого лежить постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновації, вміння добувати і використовувати ресурси з безлічі джерел для вирішення поточних і довгострокових завдань [1, 4, 8]. Це пов'язано з готовністю підприємця добровільно взяти на себе всі ризики, пов'язані з реалізацією нового проекту або вдосконаленням існуючого, взяти на себе фінансову, моральну і соціальну відповідальність за процес, який повинен приносити грошовий дохід і особисте

задоволення від досягнутого. Інтенсивність сукупності інноваційних процесів визначає і динаміку науково-технічного прогресу.

Ефективність інноваційного процесу може бути визначена після його впровадження, так як тільки після введення інновації на ринок стає ясно, задовольняє вона нову потребу ринку чи ні. Найпростіша схема інноваційного процесу включає в себе генерацію нової ідеї, її експериментальну реалізацію, освоєння у виробництві, масовому виробництві і споживанні [9].

Виділення науково-дослідної, техніко-технологічної, виробничої та комерційної функцій в інноваційному процесі визначається цілями підприємства. Цей процес починається з оцінки наявних ресурсів, визначення стратегічної мети, а закінчується окупністю інвестицій.

На етапі наукового дослідження керівництво підприємства формулює потребу в ідеях, пропозиціях, рекомендаціях, які формуються в результаті взаємодії учасників інноваційного процесу [10]. Після того, як ідея обрана, розробляються більш суворі технологічні та комерційні прогностичні оцінки, які широко обґрунтовують очікувані технічні параметри, матеріальні та часові витрати, шкали ризиків тощо, а в разі невдачі - альтернативні рішення. У сукупності це сприяє розробці стратегічного плану, який стає ключовим фактором у подальшій реалізації інновацій.

Існує тісна і постійна співпраця між науково-технічним центром, лабораторіями, підрозділами, що займаються попередньою підготовкою виробничого процесу, та іншими підрозділами, організована за допомогою керівника програми.

У міру завершення підготовки до виробництва інноваційної продукції участь дослідників і розробників зменшується, відповідно змінюється і характер їх інноваційної діяльності. На цьому етапі R&D відділ займається проблемами підвищення продуктивності праці, зниження витрат, мінімізації факторів ризику тощо. З випуском продукту на ринок ці підрозділи, враховуючи зворотний зв'язок і вимоги ринку, мають на меті подальший розвиток і вдосконалення продукту.

Актуальність технологічних розробок зумовлена двома групами змін у виробничому середовищі підприємств національного та міжнародного характеру. Підприємства перебувають під тиском зовнішнього та внутрішнього ринків. Цей тиск виражається в зміні поведінки споживачів, розвитку ринків товарів і послуг і, як наслідок, посиленні конкуренції, світовому розвитку нових технологій, глобалізації попиту і пропозиції. У всьому світі інновації сьогодні – це не примха, а необхідність для компаній, щоб вижити, залишатися конкурентоспроможними та продовжувати процвітати.

Література:

1. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.

2. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні*

науки) : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 9-16.
<https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.

3. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика : підруч. К. : Знання, 2009. 1070 с.

4. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.

5. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.

6. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

7. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Стан економічної безпеки будівельних підприємств. *Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених* : зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 185 2022р. / ред. Є. І. Сокол ; НТУ «ХПІ» [та ін.]. Харків: НТУ "ХПІ", 2022. С. 250-251.

8. Кобелева Т.О. Комплаєнс-функція в сфері комерціалізації результатів інноваційної діяльності підприємства. *Тестування та оцінювання комерційних перспектив товарних інновацій* / за ред. Є.І.Нагорного [Моногр.]. Суми : Триторія, 2019. С. 288-301.

9. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія* / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.

10. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.

**Дар'я Єременко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Наталія Кашена, д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет**

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Наукове обґрунтування варіантів управлінських рішень щодо грошових коштів потребує системного підходу до реалізації аналітичних процедур і використання сучасного інструментарію аналізу, доцільність і послідовність застосування якого в процесі підготовки аналітичної інформації для управління

має відповідати цілям, завданням і напрямкам аналізу, забезпечувати реалізацію функцій аналізу (оціночна, діагностична, пошукова) в інформаційній системі управління грошовими коштами певного підприємства, їх адаптацію до запитів осіб, що приймають управлінські рішення, а також вимагає якісної організації аналітичного процесу за двома напрямками:

- аналіз наявності та ефективності використання грошових коштів;
- аналіз грошових потоків (руху грошових коштів) [1; 2].

Кожен з визначених напрямків аналізу передбачає вирішення певних аналітичних задач, і використання відповідної системи показників та методів їх аналітичної обробки, зокрема:

- дослідження динаміки показників, якими характеризується наявність, рух та ефективність використання грошових коштів;
- з'ясування причини змін показників наявності, ефективності використання та руху грошових коштів;
- виявлення та кількісна оцінка причин зміни показників наявності, ефективності використання та руху грошових коштів;
- розробка шляхів усунення негативних моментів, які виникли на підприємстві і призвели до неефективного використання грошових коштів.

Аналіз наявності та ефективності використання грошових коштів орієнтований на визначення потенційних можливостей підприємства з підвищення ефективності їх використання і забезпечення відповідного рівня платоспроможності. Розпочинається аналіз з оцінки забезпеченості підприємства грошовими коштами, змін їх структури та частки в активах підприємства. Після оцінки структури грошових коштів досліджується їх стан та тенденції зміни на підставі відносних показників (коефіцієнт участі грошових коштів в грошових активах і грошових активів в оборотному капіталі, коефіцієнт абсолютної ліквідності) та їх динаміки. Далі ідентифікують ефективність використання грошових коштів на підставі показників оборотності (у днях і кількості оборотів відносно грошових надходжень і витрат) та рентабельності й їх динаміки. Наступним етапом є факторний аналіз під час якого із залученням методів детермінованого та стохастичного факторного аналізу виявляють потенційні можливості (резерви) підприємства з покращення показників наявності та ефективності використання грошових коштів. Завершається аналіз розробкою заходів із практичного залучення виявлених резервів.

Аналіз грошових потоків (руху грошових коштів) орієнтований на виявлення рівня достатності формування грошових коштів, збалансованості позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства та їх продуктивності. В процесі такого аналізу оцінюється формування, стан і структура надходження та витрачання грошових коштів у розрізі видів діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова), якість грошових потоків і динаміка чистого руху грошових коштів та їх залишку на рахунках підприємства. Дослідження якості грошових потоків (надходження, витрачання) з позиції їх ритмічності, синхронності та ефективності здійснюються на підставі відповідних

коефіцієнтів, значення яких має наближатися до нуля: синхронності надходження та витрат грошових потоків, рівномірності надходження та витрат грошових коштів, синхронності надходження та витрат грошових коштів, рівномірності надходження та використання грошових коштів.

Диспропорції та неритмічність надходження і витрачання грошових коштів обумовлюють негативні зміни платоспроможності підприємства. Тому для упередження та своєчасного реагування на наслідки небажаних змін в процесі аналізу грошових коштів та їх руху досліджується також ліквідність грошових потоків та їх відповідність формування прибутку на підставі коефіцієнтів: ліквідності та ефективності грошового потоку, реінвестування чистого грошового потоку, руху грошових коштів в результаті операційної діяльності, грошового покриття виплат по відсотках, грошового покриття короткострокових боргів, відношення грошового потоку від операційної діяльності до загальної суми боргу, достатності грошового потоку. Результатом динамічного аналізу на підставі визначених коефіцієнтів є ідентифікація ресурсів, які підприємство може мобілізувати для виконання своїх зобов'язань.

На завершення слід зазначити, що в умовах сучасних викликів залишки грошей є найбільш інфляційно незахищеною частиною майна підприємства. Розв'язанню завдання збереження реальної вартості грошей буде сприяти: підтримка залишку грошей в межах встановленого нормативу та негайне використання для придбання запасів або фінансових вкладень «вільних» залишків, що перевищують встановлений норматив; оптимізація складу грошових коштів за видами валюти, віддаючи перевагу стійким конвертованим валютам.

Література:

1. Кащена Н.Б. Економічний аналіз в інформаційній системі управління бізнесом: мейнстрим-тенденції та методичний інструментарій. *Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса : ОНЕУ, 2023. С. 266-267.

2. Кащена Н.Б., Гаркуша Н.М., Сидорова Т.О., Лисак Г.Г. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посібник. Х. : ХДУХТ, 2014. 537 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/33887>.

**Єфремов Арсен, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Наталія Аверчева, к. е. н., доцент,
доцент кафедри соціальних та поведінкових наук
Херсонський державний аграрно-економічний університет**

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

В умовах геополітичних криз та економічних викликів на державному рівні важливо забезпечувати баланс між заходами, спрямованими на захист

національних інтересів і підтримкою бізнесу, який виступає ключовим гравцем в забезпеченні стабільності та економічного зростання країни. При цьому державне регулювання може мати як позитивний, так і негативний ефект.

Державне регулювання – це сукупність інструментів, за допомогою яких держава встановлює вимоги до підприємств і громадян, набір здійснюваних державними структурами заходів, направлених на контроль за поведінкою індивідів або груп, які потрапляють під контроль цих структур [1]. Таким чином, держава, на основі різних інструментів, може регулювати діяльність людей, в тому числі, підприємництва. Уряд застосовує різні методи, в залежності від засобів впливу, наприклад: правові, адміністративні, економічні, соціальні та пропагандистські. При здійсненні такого втручання головне - дотримуватися принципу, щоб держава не отримала надлишкового контролю, адже це може підвищити корупційні ризики та врешті, погіршити інвестиційний клімат, викликати стагнацію та навіть відтік інвестицій.

Необхідність державного регулювання підприємницької діяльності в умовах трансформації та нестабільності обумовлена низкою чинників, а саме: важливістю формування ринкової економіки підприємницького типу; значенням становлення вітчизняного підприємництва для розвитку національної економіки та суспільного життя країни; відсутністю нормальних макроекономічних умов для бізнесу; складністю і тривалістю процесу переходу від адміністративно-командної до соціально орієнтованої ринкової економіки.

Посилення реального впливу державного регулювання на підприємництво відбулося на початку повномасштабного вторгнення росії на територію України, коли Уряд терміново вживав короткострокових заходів, зокрема:

- надання пільг для платників податків, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, завдяки чому платники єдиного податку 1-ї та 2-ї групи отримали право не сплачувати єдиний податок та не заповнювати декларацію за цей час, крім того, було зменшено ставку єдиного податку для 3-ї групи до 2% [2];

- для спрощення і прискорення забезпечення армії, було внесено зміни до процедури публічних закупівель, зокрема, Уряд дозволив замовникам купувати товари без використання Prozorro, тобто напряму, не включати ці закупівлі до річного плану [3];

- для прискорення ввозу продуктів із-за кордону та скорочення бюрократії Кабмін дозволив імпортерам не перекладати українською мовою маркування харчових продуктів як для продажу, так і для гуманітарної допомоги [4];

- було введено тимчасове обмеження на експорт низки товарів (деякі види добрив, велика рогата худоба та її м'ясо, жито, овес, гречка, просо, цукор, сіль, яйця, кукурудза та олії) шляхом впровадження нульових експортних квот [5, 6].

Наведені дані свідчать, що Уряд України здійснив цілий ряд заходів ще на початку повномасштабного вторгнення задля максимального збереження підприємницьких структур, підтримки їх діяльності, відкриття «другого

фронту». В країні було розуміння, що бізнес, який не сплачує податки певний час – краще, ніж той, який не витримає фінансового навантаження й закритися. Такими діями Уряд свідомо обмежував надходження фінансових ресурсів до бюджету, проте намагався, найперше, захистити населення від можливої продовольчої кризи та, врешті, покращити забезпечення армії та підвищити підприємницькі можливості.

Підсумовуючи, слід відзначити, деякі заходи Уряду, наприклад такі як введення тимчасового обмеження на експорт шляхом впровадження нульових експортних квот, можуть нести негативну складову для підприємств, які орієнтовані на експорт, однак забезпечують внутрішній ринок і гарантують продовольчу безпеку. В той же час, Уряд має необхідні інструменти підтримки бізнесу і використовує їх, задля максимального збереження бізнес-структур і підвищення їхньої платоспроможності. Тому, державне регулювання важливе як особлива складова підтримки підприємців і має значний вплив на фінансовий стан бізнес-структур.

Література:

1. Державне регулювання. *Вікіпедія*. URL: <http://surl.li/mrfve> (дата звернення 28.10.2023).

2. Податки під час війни. *Офіційний портал, Державна податкова служба України*. URL: <http://surl.li/geeip> (дата звернення: 29.10.2023).

3. Про внесення змін до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 169: Постанова КМУ від 05.03.2022 р. № 201. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал»*. URL: <http://surl.li/mrws1> (дата звернення: 30.10.2023).

4. Про заходи щодо забезпечення в умовах воєнного стану безперебійного постачання імпортованих харчових продуктів і кормів: Постанова КМУ від 09.03.2022 р. № 234. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал»*. URL: <http://surl.li/mrwss> (дата звернення: 30.10.2023).

5. Про внесення змін у додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1424: Постанова КМУ від 12.03.2022 р. № 259. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал»*. URL: <http://surl.li/mrwsx> (дата звернення: 30.10.2023).

6. Про внесення змін у додатки 1 і 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1424: Постанова КМУ від 05.03.2022 р. № 207. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал»*. URL: <http://surl.li/mpvlp> (дата звернення: 30.10.2023).

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

Агропродовольчий ринок є невід'ємною складовою сучасної соціально-економічної системи та відіграє визначальну роль у житті суспільства. В умовах зростання чисельності населення, змін демографічних та споживчих тенденцій, його вплив на економіку та соціум постійно еволюціонують, що формує потребу в визначенні соціально-економічної ролі агропродовольчого ринку.

У сучасній науковій літературі відсутнє визначення соціально-економічної ролі, вчені визначають соціально-економічну роль з прив'язкою до суб'єкту, так В. Венгер визначає соціально-економічну роль держави, в тому що вона має передбачати широкий доступ до соціальних послуг шляхом надання державних кредитів, грошових виплат, на задоволення соціальних потреб, у наслідок обмеженості ресурсів тільки для осіб із незначними доходами, а також до гарантованого мінімуму заробітної плати [1, с. 31]. Інші вчені також визначають соціально-економічну роль тільки з прямою прив'язкою до її суб'єкта без трактування даного поняття.

На нашу думку, соціально-економічна роль – це поняття, яке визначає вплив певної діяльності, суб'єкта на соціальні та економічні аспекти суспільства, сприяючи вирішенню соціальних проблем, покращенню якості життя, розвитку економіки та забезпеченню добробуту громадян і включає в себе аспекти, пов'язані з розподілом ресурсів, створенням робочих місць, підтримкою соціальних програм, стимулюванням економічного зростання та багато інших аспектів, спрямованих на досягнення певних цілей у соціальній та економічній сферах.

Для кращого розуміння соціально-економічної ролі агропродовольчого ринку, розглянемо його визначення. Агропродовольчий ринок – це сукупність відносин, визначених у часі та просторі з приводу купівлі-продажу сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки та побічної продукції, що об'єднані в складну ієрархічно упорядковану структуровану систему, яка охоплює підсистеми та сегменти, що можуть бути пов'язаними та непов'язаними між собою [2, с. 166].

На нашу думку, соціально-економічну роль агропродовольчого ринку можна визначити, як сукупність впливів та відносин у процесі взаємодії між агропродовольчим ринком та суспільством у соціальних та економічних аспектах. Ця роль полягає у виконанні значної кількості завдань, які здійснюють суттєвий вплив на соціальну та економічну сферу, основними з яких є:

- забезпеченні доступу до продуктів харчування аграрного походження;
- формуванні продовольчої безпеки;
- створенні робочих місць;

- підтримці розвитку та покращенні якості життя громадян;
- регулювання цін;
- розподіл ресурсів;
- сприяння сталому розвитку;
- вирішенню соціальних проблем в аграрній сфері та харчовій промисловості.

Отже, соціально-економічна роль агропродовольчого ринку є надзвичайно важливою в сучасному суспільстві. Вона включає в себе багато аспектів, від забезпечення доступу до продуктів харчування та формування продовольчої безпеки до створення робочих місць та вирішення соціальних проблем. Розуміння і правильне врахування цих аспектів дозволяє суспільству та державі краще співпрацювати для досягнення загальних цілей у сферах економіки та соціального благополуччя.

Література:

1. Венгер В. Соціально-економічна роль держави в сучасній економіці. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2011. Вип. 4. С. 26-31.

2. Самойлик Ю. Концептуальна сутність і структура агропродовольчого ринку. *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. 2016. Vol. 2. №. 4. pp. 161-173.

**Софія Жердієва, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Тетяна Ганущак, к.е.н. доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Державний торговельно-економічний університет**

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Починаючи з 2014 року, Україна опинилася в умовах гібридної війни через вторгнення та агресію Росії. Однак, незважаючи на це, вітчизняна економіка демонструвала свою здатність витримувати цей удар і пристосовуватися до нових реалій, переходячи від стадії кризи до відновлення. У 2014-2015 роках після першого акту російської агресії Україна вже втратила 15,8% ВВП, а у 2022 р. реальний ВВП зменшився на 25,5% [3]. ВВП України у другому кварталі 2023 року зріс на 19,5% порівняно з другим кварталом 2022 року після падіння на 10,5% у першому кварталі та 31,4% у четвертому кварталі минулого року. За оперативною оцінкою Держстату, у другому кварталі 2023 року ВВП збільшився на 0,8% у порівнянні з попереднім кварталом, враховуючи сезонні коливання. Нацбанк України наприкінці липня підвищив прогноз зростання ВВП України у 2023 році з 2% до 2,9%, однак знизив його на 2024 рік з 4,3% до 3,5%. Водночас у другому кварталі 2023 року

він оцінив зростання в 18,1%. Натомість Міністерство економіки прогнозує зростання ВВП України у 2023 році до 4%, а наступного року - на 5% [2].

Оскільки понад 70% підприємств в Україні належать до сфери малого та середнього бізнесу, цей сегмент економіки відчув особливо негативний вплив від наслідків війни. Це також призвело до втрати робочої сили через міграцію кадрів та втрату інтелектуального потенціалу внаслідок високого рівня міграції. При цьому вимушене переміщення бізнесів та інші проблеми стали перешкодою для нормального функціонування виробничих підприємств. За даними «Advanter Group» майже половина підприємств зупинили свою діяльність (18,7%) або практично припинили її (28,1%). Загальні прямі збитки, понесені малими та середніми бізнесами становлять приблизно 83 мільярди доларів США, і спостерігається відчутне зниження бізнес-активності.

В умовах такого нестабільного розвитку, підприємства повинні належним чином забезпечити та підтримати економічну безпеку, оскільки підприємницький сектор є головним драйвером економіки країни, який дозволить забезпечити сталий та стабільний розвиток у майбутньому, дасть змогу державі виконувати покладені на неї функції та забезпечить стабілізацію соціально-економічної сфери. Це найкраще досягається через впровадження системного підходу.

Економічна безпека підприємства характеризується сукупністю якісних і кількісних показників, найважливішим серед яких вважається рівень економічної безпеки, який визначається станом використання корпоративних ресурсів за критеріями рівня економічної безпеки підприємства. Цей показник залежить від спроможності керівництва підприємства і спеціалістів (менеджерів) ефективно уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Наявність багаторівневої концепції економічної безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам [4, с. 283-284].

Слід зазначити, що економічну безпеку не варто розглядати окремо від національної безпеки та національних інтересів, адже вона включає поточну національну економічну політику, середньострокові та довгострокові цілі, рівень інтеграції держави як у міжнародну торгівлю, так і в міжнародні відносини в цілому. Зв'язок між економічною безпекою та ступенем економічної інтеграції визначає рівень вразливості економіки. Такі міжнародні інтегровані утворення як ЄС та НАФТА стали важливим аспектом сучасної глобальної економіки, особливо завдяки їхньому географічному розширенню та набуттю нових важливих функцій [1, с. 172]. Тому Україна повинна інтегруватися в ЄС для забезпечення економічної безпеки та економічного розвитку. Процес інтеграції України до ЄС визначає структурну перебудову національної економіки в бік уже існуючих правил взаємодії. Цей процес виявляє незахищеність національної економіки, яка підтримується дотриманням норм та обмежень ЄС. Такі фактори економічної безпеки як: інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча безпека та соціальне

та фінансове забезпечення є джерелами небезпеки та ризику. Але безпека системи залежить від здатності вчасно реагувати та керувати цими факторами якомога ефективніше, максимізуючи позитивні ефекти та пом'якшуючи, або навіть нейтралізуючи негативні [1, с. 184].

На нашу думку, забезпечення економічної безпеки можливо за таких умов:

1. Наявність резервів, щоб забезпечити неперервну поставку сировини, матеріалів та ресурсів.
2. Забезпечення захисту працівників.
3. Використання сукупності корпоративних ресурсів (ресурс капіталу, ресурс персоналу, ресурс інформації і технології, ресурс техніки і устаткування, ресурс прав).
4. Належний контроль фінансів та розробка стратегії зниження витрат.
5. Дотримання всіх законодавчих норм і правил.
6. Запровадження методології гнучкості підприємства.
7. Забезпечення стратегічного планування.
8. Співпраця з іншими суб'єктами.

Отже, ефективними та дієвими інструментами забезпечення та підтримання належного рівня економічної безпеки в умовах дестабілізаційного розвитку є формування, впровадження та реалізація саме адаптивної системи економічної безпеки підприємств, яка враховує галузеві особливості їх діяльності, розміри підприємств, наявність/відсутність мережі, а також інструменти гнучкого управління, що дають змогу оперативно реагувати та мінімізувати негативні впливи зовнішнього та внутрішнього середовищ. Стабільність і невразливість інформаційної, фінансової, технологічної, інших підсистем підприємства є запорукою надійності його захищеності.

Література:

1. Ensuring the Economic Security of Ukraine in the Aspect of the Association Agreement Between the EU / L. Mohilevskyi et al. European Journal of Sustainable Development. 2021. Vol. 10, no. 2. P. 171–186. URL: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n2p171> (date of access: 27.10.2023).

2. Interfax-Ukraine. Зростання ВВП України у II кв.-2023 проти II кв.-2022 становило 19,5% - Держстат. Інтерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/936656.html#:~:text=Нацбанк%20України%20наприкінці%20липня%20підвищив,зростання%20в%2018,1%20> (дата звернення: 25.10.2023).

3. Валовий внутрішній продукт (2022). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2022/> (дата звернення: 25.10.2023).

4. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Консультат. місія Європейського Союзу. Харків, 2018. 362 с

**Тетяна Журавська, здобувач вищої освіти;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»**

КАПІТАЛ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ

Фінансові аспекти макроекономічного розвитку підприємства є важливими для забезпечення його стійкості, конкурентоспроможності та ефективності. фінансові аспекти макроекономічного розвитку підприємства є дійсно критично важливими для його успішної діяльності та досягнення конкурентоспроможності. Розглянемо це докладніше:

1. Стійкість підприємства: Гармонійний фінансовий стан підприємства є основою його стійкості. Здатність використовувати власні резерви, уникати значних боргових зобов'язань та забезпечувати платоспроможність грає важливу роль у вирішенні непередбачуваних ситуацій.

2. Конкурентоспроможність: Ефективне управління фінансами дозволяє підприємству забезпечити конкурентоспроможність на ринку. Зокрема, це включає в себе можливість пропонувати конкурентноздатні ціни, розвивати нові продукти та послуги, а також удосконалювати якість.

3. Ефективність використання ресурсів: Правильне фінансове планування та аналіз допомагають ефективно використовувати доступні ресурси. Це включає в себе оптимізацію витрат, вибір найвигідніших джерел фінансування та вкладання коштів в прибуткові напрями.

4. Інноваційний розвиток: Фінансова стійкість дозволяє підприємству інвестувати в дослідження та розвиток нових технологій та продуктів. Це може сприяти створенню конкурентних переваг та розширенню ринкової присутності.

5. Модернізація та розвиток: Забезпечення необхідних фінансових ресурсів для модернізації та розвитку виробництва є важливим для підтримки конкурентоспроможності та здатності відповідати змінам у вимогах ринку.

6. Фінансовий контроль та звітність: Регулярний фінансовий аналіз та звітність дозволяють вчасно виявляти можливі проблеми та приймати відповідні корективні заходи.

Отже, ефективне фінансове управління є ключовим для досягнення успіху та стійкості підприємства в сучасних умовах ведення бізнесу [1, с. 320].

Основні аспекти включають:

1. Управління оборотним та основним капіталом: Оптимізація оборотних та основних активів дозволяє підтримувати нормальний рівень оборотності капіталу та максимізувати його ефективність.

2. Фінансове планування та бюджетування: Ретельне планування фінансових потоків, визначення мети та пріоритетів витрат, аналіз фінансових результатів - це основні елементи успішного фінансового управління.

3. Управління ліквідністю та платоспроможністю: Забезпечення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності є важливим для нормального функціонування підприємства та виконання своїх фінансових зобов'язань.

4. Управління капіталом та фінансовими ризиками: Мінімізація фінансових ризиків та забезпечення адекватного рівня капіталу є важливими для збереження фінансової стабільності.

5. Управління кредиторською та дебіторською заборгованістю: Оптимізація оборотних коштів та забезпечення своєчасної оплати заборгованості є важливими для підтримки платоспроможності та відсутності фінансових труднощів.

6. Фінансовий аналіз та звітність: Ретельний аналіз фінансових показників та підготовка звітності допомагає приймати обґрунтовані фінансові рішення та виявляти можливість для покращення фінансового стану.

7. Фінансовий контроль та аудит: Впровадження системи фінансового контролю та аудиту дозволяє вчасно виявляти та усувати можливі фінансові невідповідності та ризики.

Всі ці аспекти важливі для забезпечення стабільності та успіху підприємства на макроекономічному рівні. Ефективне фінансове управління дозволяє підприємству адаптуватися до змін у макроекономічному середовищі та досягати своїх стратегічних цілей.

Література:

1. Сергєєва О.В. Діагностика економічної стійкості як складова системи управління підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць Одеського державного економічного університету*. 2016. № 27. С. 320-326.

**Богдан Затворницький, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Akademy WSB, Poland**

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ У МЕРЕЖІ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Діджиталізація - це процес перетворення аналогової інформації, процесів або послуг на цифровий формат за допомогою використання цифрових технологій. Діджиталізація охоплює широкий спектр діяльностей, які включають автоматизацію, впровадження нових технологій, оптимізацію процесів та цифрову трансформацію різних сфер діяльності торгівельних підприємств.

Діджиталізація процесів управління у мережі торгівельних підприємств є ключовим фактором для підвищення ефективності, збільшення конкурентоспроможності та задоволення потреб сучасного ринку України.

Сучасний ринок торгівлі України є вкрай конкурентним. Торгівельні підприємства постійно повинні адаптуватися до змін у споживчих вподобаннях і технологіях. Управління проектами дозволяє підприємствам ефективно реагувати на ці зміни і впроваджувати нові ідеї та стратегії.

Відкриття нових магазинів або розвиток існуючих елементів мережі торговельних підприємств є проектами, які потребують чіткого управління. Професійний підхід до цих проектів допомагає підприємствам зберегти контроль над бюджетами, термінами виконання та якістю впровадження. А також підвищити рівень кваліфікації персоналу компаній.

Діджиталізація дозволяє створити більш зручні та персоналізовані сервіси для клієнтів, такі як онлайн-замовлення, програми лояльності та споживчі додатки. Це збільшує задоволеність клієнтів та залучає нових.

Діджиталізація дозволяє збирати та аналізувати великі обсяги даних щодо продажів, клієнтів, та інших аспектів бізнесу. Це допомагає керівництву приймати інформовані рішення та планувати стратегію розвитку. Діджиталізація відкриває можливості машинного навчання.

Машинне навчання дозволяє аналізувати великі обсяги даних про продажі, клієнтські покупки та інші фактори, що впливають на попит. За допомогою цього аналізу можна точніше передбачати, які товари чи послуги будуть популярними у майбутньому. Це дозволяє оптимізувати запаси, зменшити затрати на зберігання та забезпечити доступність товарів для клієнтів.

Машинне навчання може аналізувати дані про покупців та їхні вподобання, щоб створювати персоналізовані маркетингові кампанії. Це допомагає збільшити ефективність реклами, залучити більше клієнтів та збільшити продажі. Машинне навчання може аналізувати ціни на товари та послуги конкурентів, динаміку попиту та інші фактори для рекомендацій щодо оптимальних цінових стратегій. Це допомагає збільшити прибутковість та конкурентоспроможність.

Машинне навчання може бути використано для автоматизації рутинних процесів, таких як облік товарів, замовлення та обробка платежів. Це дозволяє зменшити помилки та затрати ресурсів.

Машинне навчання відкриває нові можливості для торговельних підприємств у плані покращення управління та підвищення продуктивності, а також покращення відносин з клієнтами та збільшення конкурентоспроможності на ринку.

Цифрові інструменти дозволяють оптимізувати логістичні процеси та покращити управління ланцюгом постачання. Це допомагає зменшити затримки у постачанні та витрати на транспортування товарів.

Використання систем моніторингу та безпеки, які базуються на цифрових технологіях, допомагає попереджувати крадіжки та шахрайство в магазинах.

Діджиталізація дозволяє створювати графіки та діаграми для візуалізації даних. Це робить інформацію більш зрозумілою та доступною, допомагаючи аналізувати та інтерпретувати дані.

Торгівельні підприємства, які впроваджують діджиталізацію, стають більш конкурентоспроможними на ринку, оскільки вони можуть пропонувати нові та ефективніші послуги та товари. З урахуванням сучасних тенденцій, діджиталізація буде невід'ємною частиною розвитку бізнесу у майбутньому.

Література:

1. Гудзь О., Федюнін С., Щербина В. Діджиталізація, як конкурентна перевага підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* № 3 (29), 2019 р. С.18-24. URL: <http://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2215>.

2. Легомінова С. В., Гусева О. Ю. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2018. № 1. С. 33-39. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/есmebi_2018_1_7.

**Віктор Іванків, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
ВСП «Бурштинський енергетичний фаховий коледж ІФНТУНГ»**

ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ГЛОБАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

Активний розвиток сучасних технологій поширився на всі верстви суспільства, включаючи міжнародні фінансові ринки. За останні кілька десятиліть фінансова система зазнала значних змін, зумовлених тенденціями в реальному секторі економіки, технологічним прогресом, глобалізацією, зміною регуляторних парадигм та світовою фінансовою кризою.

FinTech стали новим і перспективним напрямком розвитку. Отже, «FinTech» - це абревіатура від "фінансові технології", що означає використання інноваційних технологій у сфері фінансів та інформаційних комунікацій для вдосконалення способів і методів роботи фінансових та банківських установ. Ми стали свідками появи нових валют, технологій, бізнес-моделей і форматів транзакцій - і все це в умовах глобальних економічних дисбалансів і посилення регуляторного впливу. Значною зміною цьому сприяла поява нових «гравців» - небанківських фінансових установ, які принесли численні інновації та змінили структуру ринку [2].

Фінтех використовується для оптимізації фінансових процесів, полегшення доступу до фінансових ресурсів та створення нових, більш ефективних моделей фінансового обслуговування.

Фінансові технології дозволяють вирішувати різні завдання в галузі фінансів, включаючи ведення банківських рахунків, кредитування, інвестування, операції з платіжними системами, страхування, управління ризиками та багато інших. Ці технології включають в себе використання штучного інтелекту, блокчейну, великих баз даних, аналітики та мобільних додатків для досягнення цілей у фінансовій галузі.

Основні плюси використання фінансових технологій включають зручність, швидкість та доступність фінансових послуг для більш широкого кола користувачів. Вони допомагають розвивати фінансовий сектор та

створювати нові можливості для інвестицій, фінансового управління та розвитку бізнесу. Проте, важливо також враховувати питання безпеки та регулювання діяльності, щоб забезпечити захист інтересів споживачів та стабільність ринку [3].

Усе більше компаній, установ та організацій інвестують в розвиток фінансових технологій, щоб зреагувати на зростаючий попит фінансових послуг. Результатом цього є постійна еволюція фінансового сектору та створення нових можливостей для споживачів і підприємств.

На даному етапі ринок фінансових технологій визнаний одним з найбільш швидкозростаючих ринків. Відбувається перехід від готівкових розрахунків до онлайн-гаманців, від банківських кредитів до онлайн-позик інших фінансових «гравців». Все це змушує традиційних учасників фінансового ринку змінювати свої продукти та послуги і організацію власного бізнесу.

Ось деякі ключові аспекти розвитку фінансових технологій у світі [1]:

1. Електронні платежі та мобільні гроші: Зростання популярності мобільних платежів та електронних гаманців дозволяє споживачам проводити транзакції без використання готівки. Одним із найвідоміших прикладів є PayPal, Venmo, Square та Apple Pay.

2. Блокчейн та криптовалюти: Технологія блокчейн, що лежить в основі криптовалют, відкриває нові можливості для безпечних та швидких транзакцій. Криптовалюти, такі як Bitcoin та Ethereum, вже змінюють спосіб, яким ми дивимося на гроші та фінансові операції.

3. «Розумні контракти»: «Розумні контракти» відіграють важливу роль в сфері фінансових технологій. Вони є однією з ключових інновацій, що змінюють спосіб, яким укладаються, виконуються та контролюються фінансові угоди.

4. Інші технології для фінансових послуг: Використання штучного інтелекту, аналізу даних та інших інновацій для автоматизації та покращення фінансових послуг.

5. Краудфандинг і краудлендінг: Фінтех-платформи дозволяють залучати гроші від багатьох інвесторів або кредиторів, які можуть бути приватними особами або компаніями. Це створює нові можливості для фінансування стартапів і проектів.

6. Регулювання та нормативи: Швидкий розвиток FinTech вимагає від урядів та регуляторів розробки ефективних нормативів для забезпечення безпеки та стабільності фінансової системи. Збір та обробка особистих даних вимагає суворого регулювання для забезпечення приватності та довіри споживачів.

7. Фінансові включення та доступність: FinTech може полегшити доступ до фінансових послуг для тих, хто раніше був виключений з цієї системи.

8. Глобальна конкуренція та інновації: Великі технологічні компанії та стартапи активно конкурують з традиційними фінансовими установами, прискорюючи темпи інновацій. Крім традиційних банків, фінтехи конкурують один з одним. Зовнішні та внутрішні конкуренти спонукають компанії

розвивати нові продукти та послуги для того, щоб зберегти та залучити клієнтів.

9. Безпека та кіберзахист: Безпека та кіберзахист є критично важливими аспектами фінансових технологій. Помітний ріст фінансових інновацій і цифрових послуг призвів до збільшення кількості кіберзлочинів та загроз для фінансової безпеки.

Усі ці аспекти разом визначають шлях розвитку FinTech у світі, впливаючи на способи, якими ми взаємодіємо з грошима.

Фінтех великою мірою перетворює та реформує традиційний фінансовий сектор. Він полегшує доступ до фінансових послуг, зменшує витрати і підвищує зручність операцій для клієнтів [1].

Український ринок фінтеху, за даними каталогу UAFIC, налічує понад 100 фінтех компаній, переважна більшість з яких – провайдери платіжних сервісів, онлайн-кредитування та інфраструктурних проєктів. Серед великих фінтех-компаній є повністю мобільні банки без жодних фізичних відділень [3].

Національний банк України затвердив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року в липні 2020 року (далі – Стратегія) – покроковий план створення в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами. Зокрема, цей документ структурував та деталізував тренди і напрями розвитку фінансових інновацій. Дана стратегія ґрунтується на ключових напрямках, заданих Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року [4].

Серед ключових дієвих елементів Стратегії розвитку фінтеху визначені [4]:

- розроблення та впровадження концепту повноцінної регуляторної «пісочниці» для швидкого тестування інноваційних проєктів;
- підвищення рівня фінансової обізнаності та залученості (інклюдії) населення та бізнесу;
- запуск академічної бази з фокусом на відкритий банкінг.

У світі фінансових технологій різні компанії та інноваційні фірми активно працюють над розширенням можливостей фінансових послуг та зростанням свого впливу на глобальний фінансовий сектор. Розвиток цієї галузі продовжується, і беззаперечно він буде визначати майбутнє фінансового обслуговування та фінансової індустрії в майбутньому.

Література:

1. Дудинець Л. А. Розвиток фінансових технологій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 22. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/149.pdf>.

2. Дячун О., Радинський С. Світові тенденції розвитку ринку фінансових технологій. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38523/2/FMZKPNES_2022_Radynskiy_S-World_trends_of_financial_144-147.pdf.

3. Поченчук Г. М. Фінансові технології: розвиток і регулювання URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/200.pdf.

4. Розвиток фінтеху в Україні URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/development-strategy/fintech2025> (дата звернення 01.11.2023).

**Олена Іванова, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет**

ОПЕРАЦІЙНИЙ ДИЗАЙН МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Роль центральних банків у забезпеченні функціонуванні економіки за останній час значно зросла. Більш вагомим стало їх значення в управлінні монетизацією та стимулюванні економічного зростання. Національні регулятори сьогодні повинні поєднувати виконання функцій із реалізацією економічної політики, особливо у сфері валютного та антикризового управління, боротьби з інфляційними процесами та забезпечення фінансової стабільності. Монетарна політика під час дії військового стану – це взагалі досить відповідальне завдання [1, с. 52]. Тому при прийнятті рішень щодо застосування монетарних інструментів Національному банку України необхідно чітко виставляти пріоритети і мінімізувати загальні ризики.

З початком повномасштабної агресії національний регулятор оперативно застосував необхідні інструменти, які були спрямовані на підтримку стабільної роботи банківської та фінансової систем. Це стосувалося пом'якшення окремих нормативів пруденційного нагляду та спрощення процедури функціонування банків і небанківських установ в умовах воєнного стану.

Також Національний банк України тимчасово змінив дизайн монетарної політики в умовах невизначеності. А саме: оголосив про продовження реалізації режиму інфляційного таргетування. Водночас, за надзвичайних умов функціонування економіки і фінансової системи, регулятор вимушено запровадив адміністративні обмеження, зокрема на валютному ринку, адже ринкові інструменти монетарної політики не були в змозі здійснити відчутний вплив на грошово-кредитний ринок країни. Перехід до режиму «фіксованого валютного курсу» дозволив зменшити рівень невизначеності населення та бізнесу, стримати девальвацію національної одиниці, контролювати інфляцію. Валютний курс став на той момент своєрідним «номінальним якорем» для економіки країни [2, с. 17-18].

На сьогодні, коли ситуацію вдалося стабілізувати, з метою створення ринкових стимулів для залучення банками строкових депозитів населення у національні валюти, що повинно знизити ризики для валютного ринку та міжнародних резервів на етапі пом'якшення валютних обмежень, Національний банк України скоригував операційний дизайн монетарної політики. Зокрема встановив вартість тримісячних депозитних сертифікатів під фіксовану ставку на рівні облікової ставки. Також встановив взаємозв'язок між можливістю

банків розміщувати кошти в таких інструментах та обсягом залучених ними депозитів населення у національній валюті з початковим терміном розміщення від 3 місяців, а також в залежності від темпів росту депозитних портфель, що дасть змогу забезпечити стабільність вітчизняної банківської системи.

Література:

1. Григоришин Н.О. Сучасні тенденції та інструменти монетарної політики в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том. 31 (70) №3. С. 52-58. URL: <http://surl.li/nqgkh>.

2. Петрик О. Політика Національного банку України під час війни. *Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві*. 2022 . Том. 4 (42). С. 15-23. URL: [file:///C:/Users/E-machines/Downloads/474_15-23%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/E-machines/Downloads/474_15-23%20(1).pdf).

3. Ребрий М. Новий операційний дизайн ГКП: мета, механізм дії, очікувані результати. 2023 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Operdisign_mp_pr_2023-03-29.pdf.

**Яна Іщук, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Львівський національний університет імені Івана Франка**

ОЦІНКА ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЗАЛУЧЕННЯ ДЕПОЗИТІВ ВІД ФІЗИЧНИХ ОСІБ У БАНКИ УКРАЇНИ

Найвагомішою складовою депозитних ресурсів банків є кошти фізичних осіб. Необхідно зауважити, що депозитні операції з фізичними особами відіграють одну з провідних ролей у діяльності банків і фізичних осіб одночасно. З позиції банків вони є основним, більш дешевим, ніж міжбанківські кредити, джерелом поповнення ресурсної бази та підтримки достатнього рівня їхньої ліквідності, з позиції фізичних осіб – джерелом накопичення та збереження вартості заощаджень.

Отже, вони потребують докладного аналізу з позиції забезпечення стабільності та зменшення витрат на формування ресурсної бази банків України [3, с. 198].

Варто зазначити, що відтік депозитів, який спостерігався на початку війни, наразі зупинився в двох третинах банків. У двох третинах банків на сьогоднішній день зростають депозити. Десять третина банків відчувають абсолютний відтік депозитів. В гривні вклади збільшуються постійно, а в валюті дещо зменшуються.

Станом на 1 квітня 2022 року, порівнюючи із першим днем війни, гривневі вклади населення зросли на 19%, а в іноземній валюті зменшилися на 2%. Кошти юридичних осіб від початку активної фази війни зменшилися на 4% в гривнях і на 8% в доларах. Критичних відтоків з системи ми не спостерігалися. Це ознака того, що люди довіряють банкам [1].

Згідно з оглядом банківського сектору за травень 2023 року, у I кварталі 2023 року кількість діючих банків зменшилася на 2 до 65: у лютому до категорії

неплатоспроможних віднесено банк «Форвард», а у березні відкликана банківська ліцензія в «Айбокс банку» та розпочато процедуру його ліквідації через систематичне порушення цим банком вимог у сфері фінансового моніторингу. За I 2023 року квартал частка державних банків зросла ще на 0.3 в. п. до 50.9%. Рівень концентрації сектору збільшувався через швидше зростання чистих активів більших банків [2].

Обсяг чистих активів платоспроможних банків зріс за I квартал 2023 року на 3.2%. Передусім збільшилися обсяги коштів в НБУ у відповідь на поетапне підвищення нормативів обов'язкового резервування за коштами клієнтів. Вкладення в ОВДП також зростали. Частково попит на державні облігації поживав дозвіл банкам покривати частину загального обсягу обов'язкових резервів за рахунок бенчмарк-ОВДП. Чистий гривневий корпоративний кредитний портфель і далі скорочується зі свого піку в червні минулого року. Зокрема, за I квартал 2023 року його обсяг знизився: для гривневих кредитів – на 4.8%, для валютних – на 5.5% у доларовому еквіваленті. Таке зниження відбулося у всіх групах банків. Попит на позики залишається пригніченим.

Зниження обсягів чистого роздрібного гривневого кредитного портфеля в I кварталі 2023 року уповільнилося до 1.9% передусім завдяки зростанню портфеля у ПриватБанку (рис. 1).

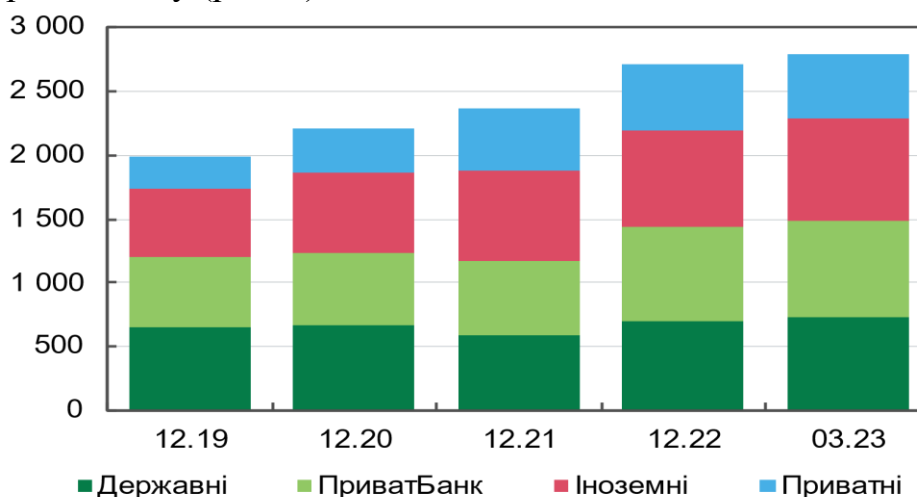

Рис. 1. Загальні активи банків, млрд грн за 2023 рік

Джерело: [2].

Обсяг загальних активів у I кварталі зріс на 2.9% переважно за рахунок державних банків. У I кварталі кількість працюючих банків зменшилася на два: банк «Форвард» (0.1% чистих активів сектору) було визнано неплатоспроможним та розпочато процедуру його ліквідації через не приведення ним своєї діяльності у відповідність до вимог законодавства України; у «Айбокс банку» (0.1% чистих активів сектору) відкликано банківську ліцензію та розпочато процедуру його ліквідації у зв'язку з порушенням цим банком вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

З початку повномасштабної війни частка чистих активів найбільших 5 банків зросла на 3.3 в. п., найбільших 20 банків – на 2.5 в. п. Зокрема, у I кварталі 2023 року дещо зросла концентрація чистих активів державних та низки іноземних банків у секторі.

Підсумовуючи інформацію з огляду банківського сектору за травень 2023 року, можна відзначити збільшення концентрації активів у великих державних банках та зменшення кількості діючих банків на ринку. Загалом, банківський сектор залишається стійким, але вимагає уваги до змін у розподілі активів та кредитуванні.

Література:

1. В більшості українських банків зростає обсяг депозитів. URL: <https://finclub.net/ua/news/v-bilshosti-ukrainskykh-bankiv-zrostaie-obsiah-depozytiv.html> (дата звернення 17.08.2023).

2. Огляд банківського сектору за травень 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023_05.pdf?v=4 (дата звернення 22.08.2023).

3. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності : монографія / О. В. Дзюблюк, М. Д. Алексеєнко, В. В. Корнеєв [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. 298 с.

**Віталій Йохна, к.е.н., старший науковий співробітник
Хмельницький національний університет**

ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І МОЖЛИВОСТІ ТРАНСФОРМУВАННЯ АГРОСЕКТОРУ

Україна нині зіткнулася з величезними викликами, пов'язаними із затяжним характером російсько-української війни. Водночас вони несуть загрози і світовому співтовариству – через руйнування усталених економічних зв'язків, що склались між країнами в результаті глобального розподілу праці. Ці загрози є значними і для глобальної продовольчої безпеки, адже Україна щороку експортувала в різні країни значні обсяги зернових культур. Тому такими активними були дії міжнародних організацій для відкриття так званого «зернового коридору», через який вивозилась українська сільськогосподарська продукція урожаю 2021 маркетингового року.

Як показали події останніх двох років, стратегічна орієнтація основних сільськогосподарських виробників на масове вирощування й експорт зернових і технічних культур без їх переробки виявилась надзвичайно хибною – як з погляду безпекостійкості бізнесу окремих агрофірм, так і з погляду національної безпеки України, в бюджеті якої податки від експорту продовольства складали перед війною значні суми. Через блокування основних логістичних шляхів постачання на глобальний ринок обсяги експорту зерна і

технічних культур значно впали. І за оцінками Corteva Agriscience, Україна у 2022 р. значно погіршила своє місце у Глобальному індексі продовольчої безпеки, за рік відсунувшись з 58 на 71-ше місце із 113 країн, що входять до рейтингу [1]. Місце в останній третині списку за величезного потенціалу сільськогосподарського виробництва України вказує на значні недоліки функціонування галузі, які ще й далі наростають внаслідок затяжної війни.

Відновлення по завершенні війни колишньої структури експорту України є проблематичним і навіть недоцільним завданням. І не тільки через руйнування виробничих потужностей, а й через зміну глобальної політики споживання. Щоб вписатися у нові тренди, Україні необхідні радикальні трансформації – як структури економіки, так і регулятивних механізмів економічної діяльності, які мають забезпечувати ці структурні зміни. Це стосується і агросектору – адже за підсумками 2022 р. кількість діючих підприємств у ньому зменшилась на 31,4% (з 51,8 до 35,6 тисяч). Це навіть більше, ніж по економіці загалом (-29,6%). І це стосується усіх видів діяльності в агросекторі, які забезпечували його високий експортний потенціал. Так, кількість підприємств, що займались рослинництвом та вирощували одно-і дворічні культури, зменшилась на 31,2% (з 40,6 до 28,0 тисяч); тих, що вирощували багаторічні культури – на 31,1% (з 1,6 до 1,1 тис.); тваринництвом – на 28,9% (з 3,7 до 2,6 тис.); змішаним сільським господарством – на 37,7% (з 988 до 616 од.); допоміжною діяльністю у с/господарстві – на 32,8% (з 2,3 до 1,5 тисяч). Зменшення відбулося в усіх організаційних формах агробізнесу – великих підприємств стало на 20,4% менше, середніх – на 19,5%, малих – на 31,8%, мікро (до 10 працівників та дохід до 2 млн. євро) – на 34,5% [2].

Такі зміни вплинули і на ринок техніки для обробки землі – зменшилось як внутрішнє її виробництво, так і номенклатура відповідного імпорту. За даними аналітичних досліджень, обсяги продажу виробниками України машин та обладнання для підготовки та обробітки ґрунту у 2022 р. зменшились у вартісному вираженні на 50-55% (кількісному на 35-40%); машин для збирання і обмолоту зернових культур – на 40-45% у вартісному та 30-35 % у кількісному вираженні; сільськогосподарських тракторів – на 45-50% у кількісному та 40-45% у вартісному вираженні. Що ж стосується відповідних статей імпорту, то в них відбулося заміщення на дешевшу та менш якісну китайську техніку [3].

Ситуація не поліпшилась і в 2023 р., хоча велика частина с/г угідь на деокупованих територіях Сходу і Півдня України уже може оброблятися – через безпекові чинники агрофірми остерігаються відновлювати бізнес у попередніх формах. Більш перспективним напрямом розвитку агрофірм стає створення потужностей для глибшої переробки продукції – це дозволить експортувати в країни ЄС продукцію з більшою доданою вартістю. Проте для такої переорієнтації необхідне не тільки техніко-технологічне й сервісне, а й інституційне забезпечення, яке б підвищувало привабливість інвестування в переробку сільськогосподарської продукції.

Певні кроки в цьому напрямі вже зроблено. Так, у вересні 2022 р. прийнято підзаконні акти до Закону про індустріальні парки, яким затверджено

порядок звільнення резидентів від мита та ПДВ на обладнання – вивільнені від оподаткування кошти вони зможуть спрямувати на впровадження новітніх технологій, створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва. Однак кращим варіантом зниження інвестиційних ризиків у агросекторі є інтеграція суб'єктів підприємництва – створення динамічних мережевих структур, які б охоплювали переважну частину процесів, пов'язаних із промисловою переробкою сільгоспсировини та її виведенням на ринок (в тому числі міжнародний) [4]. Об'єднуючи зусилля учасників, можна досягти не тільки інвестиційних переваг, а й кращого сервісного забезпечення бізнесу – починаючи від спеціалізованих технологічно складних послуг з оброблення ґрунту, хімічного захисту рослин, інженерного супроводу налагодження технологічних виробництв тощо, і завершуючи маркетинговим супроводом виходу на міжнародні ринки. Тим самим можна підвищити ефективність усього комплексу структурних змін в агросекторі – як на мікро-, мезо-, так і на макрорівнях. Рекомендації для поліпшення сервісного забезпечення агробізнесу будуть розроблені в наступних дослідженнях.

Література:

1. Global Food Security Index 2022. URL: impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/about (дата звернення: 20.09.2023).
2. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2023).
3. Ринок сільськогосподарської техніки в Україні суттєво скоротився. URL: agreview.com/content/ (дата звернення: 20.09.2023).
4. Stadnyk V., Krasovska G., Pchelianska G., Holovchuk Yu., Determinants of «green entrepreneurship» competitive strategies implementation in the agro-industrial sector of Ukraine. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 628 (1), 012032, 2021. URL: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/628/1/012032>.

**Костянтин Кайдалов, здобувач вищої освіти ОСВ Магістр;
Наталія Кашена, д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет**

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

В умовах сучасних викликів ефективність діяльності кожного підприємства визначається ступенем задоволення потреб суспільства з мінімальними витратами. Останнє залежить від якісної системи управління витратами підприємства і потребує якісного методичного забезпечення аналітичного супроводу прийняття управлінських рішень.

Основною метою аналізу витрат на виробництво продовольчих товарів є вивчення і виявлення потенційних можливостей відносного їх зниження при

одночасному зростанні обсягів торгово-виробничої діяльності і прибутку. Реалізація цієї мети потребує системності і передбачає вирішення низки завдань відповідно до розробленої референтної моделі (рис. 1).

Інформаційну основу проведення аналізу витрат на виробництво продовольчих товарів складає нормативно-довідкова, облікова і звітна, а також позаоблікова інформація. Вона використовується як для проведення ретроспективного аналізу, так і оперативного і прогнозного [1]. Періодичність, детальність і глибина аналізу витрат на виробництво продовольчих товарів визначаються потребами управління. Залежно від конкретних завдань, поставлених адміністрацією підприємства, аналіз витрат може проводитися в цілому по підприємству, по окремих структурних підрозділах і видах витрат, охоплювати окремі стадії виробничого процесу. Обов'язковою умовою ефективності його здійснення є систематичність проведення. Це дозволяє забезпечити динамічне накопичення аналітичних даних про витрати, чинники їх зміни, а також сприяє підвищенню якості аналізу і обґрунтованості рекомендацій для керівництва, полегшує процес ухвалення управлінських рішень.

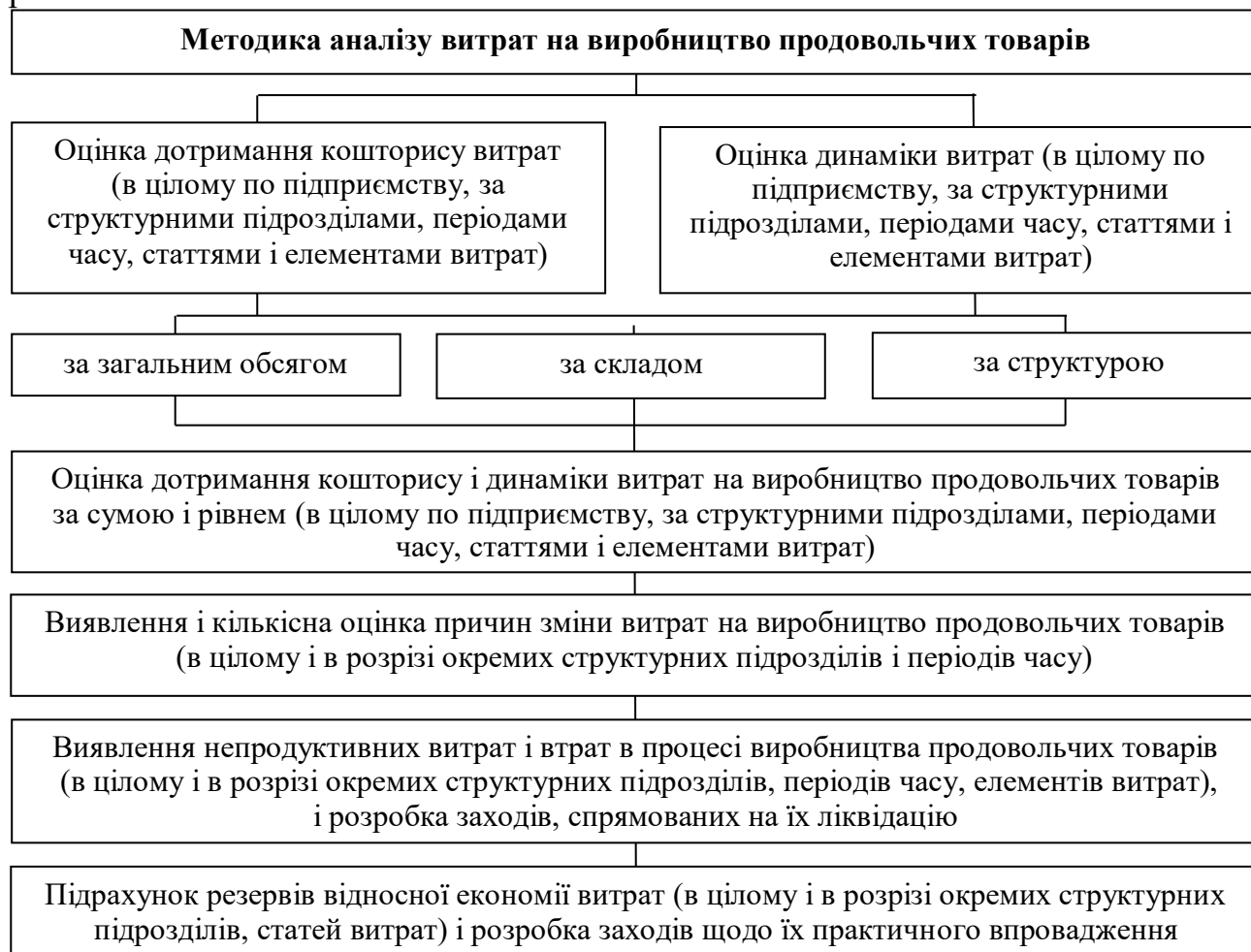

Рис 1. Референтна модель методики аналізу витрат на виробництво продовольчих товарів

Отже, аналіз витрат на виробництво продовольчих товарів має виключно важливе значення. Він дозволяє з'ясувати тенденції зміни витрат, визначити вплив чинників на їх зміну і на цій основі дати оцінку роботи підприємства по використанню наявних ресурсів і можливостей, встановити резерви мінімізації витрат і зниження рівня витратності торгово-виробничої діяльності.

Література:

1. Кащена Н. Б., Гаркуша Н. М., Сідорова Т. О., Лисак Г. Г. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посібник. Х : ХДУХТ, 2014. 537 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/33887>.

**Валерія Капустинська, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Калита, к.е.н.,
доцент кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет**

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Для економічної стабільності будь-якої держави важливим видом діяльності є проведення фінансового моніторингу. Ціль фінансового моніторингу запобігти легалізації доходів зі злочинних джерел, фінансовим злочинам, зберегти стабільність фінансової системи, забезпечити дотримання законодавства та забезпечити довіру громадян до держави та різних інституцій.

В Україні дію фінансового моніторингу регламентує Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Згідно із цим Законом, фінансовий моніторинг - сукупність заходів, що вживаються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу [1].

З початком введення на території України воєнного стану, Національний банк України, як головний регулятор на фінансовому ринку, почав активно спрощувати загальноприйняті та створювати нові механізми, що стосуються фінансового моніторингу.

Насамперед, Національний банк України запровадив Постанову Правління НБУ «Про заходи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в зв'язку із введенням воєнного стану" № 25 від 27.02.2022, яка зазначала, що протягом періоду дії воєнного стану на території України, банки не здійснюватимуть заходи з перевірки джерел походження готівкових коштів, які передбачені вищенаведеним Законом, у випадках проведення фінансових

операцій на користь Збройних Сил України для надання допомоги Збройним Силам України та спеціального рахунку, відкритого Національним банком України, для надання допомоги Збройним Силам України [2].

Через недовгий проміжок часу Національний банк України випустив Постанову Правління НБУ «Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 27 лютого 2022 року № 25" від 02.03.2022 № 32 та «Про внесення змін до постанови Правління НБУ від 27 лютого 2022 року № 25 та виконання окремих вимог законодавства з питань фінансового моніторингу у зв'язку з уведенням воєнного стану» № 47 від 11.03.2022, які розширили список фінансових операцій, які не підлягали фінансовому моніторингу [3,4].

Однак, вищенаведені постанови регламентували проведення фінансового моніторингу недовго та втратили чинність, а на заміну їм, 24 березня 2022 року набрала чинності Постанова Правління НБУ «Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану» від 23.03.2022 № 60, яка є чинною на сьогодні [5].

Постанова визначає перелік фінансових операцій, які не потребують встановлення джерел їх надходжень. До них відносяться будь-які суми готівкових коштів, що вносяться клієнтами усіх банків на рахунки Збройних Сил України для надання допомоги Збройним Силам України та спеціальний рахунок, відкритий Національним банком України для надання допомоги Збройним Силам України, поточний рахунок Міністерства соціальної політики України, відкритий в Національному банку України для благодійної допомоги та забезпечення підтримки найуразливіших категорій населення, рахунки банків України для придбання облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації».

Згідно Постанови № 60 на період дії воєнного стану НБУ зупинив проведення планових та позапланових виїзних перевірок та здійснює безвиїзний нагляд у сфері фінансового моніторингу. Однак на офіційному сайті НБУ опубліковано адресований Незалежній асоціації банків України Лист «Про здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу під час дії воєнного стану» № 25-0005/19038 від 03.03.2022, який передбачає, що у разі порушення банками покладених на них обов'язків зі здійснення ними фінансового моніторингу, Національний банк України буде враховувати вплив умов воєнного стану на можливість виконання банками свої обов'язків як суб'єктів первинного фінансового моніторингу [6].

Фінансовий моніторинг в умовах воєнного стану є важливим складовим забезпеченням національної безпеки та боротьби зі злочинністю та тероризмом. У таких складних умовах фінансовий моніторинг відбувається особливих особливостей та потребує власного підходу та додаткових заходів для забезпечення ефективності та здійснення контролю над фінансовими потоками. Фінансовий моніторинг в умовах воєнного стану є складним завданням, яке

потребує спеціалізованого підходу та співпраці різних служб і країни. Ефективний фінансовий моніторинг зменшить ризики фінансування тероризму та злочинних дій, забезпечуючи національну безпеку та стабільність в умовах воєнного конфлікту.

Література:

1. Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 27 лютого 2022 року № 25 : Постанова Нац. банку України від 02.03.2022 р. № 32 : станом на 24 берез. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0032500-22#Text> (дата звернення: 27.09.2023).

2. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 27 лютого 2022 року № 25 та виконання окремих вимог законодавства з питань фінансового моніторингу у зв'язку з уведенням воєнного стану : Постанова Нац. банку України від 11.03.2022 р. № 47 : станом на 24 берез. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0047500-22#Text> (дата звернення: 27.09.2023).

3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX : станом на 30 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20> (дата звернення: 27.09.2023).

4. Про заходи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в зв'язку із введенням воєнного стану : Постанова Нац. банку України від 27.02.2022 р. № 25 : станом на 24 берез. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0025500-22#Text> (дата звернення: 27.09.2023).

5. Про здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу під час дії воєнного стану: Лист № 25-0005/19038 від 03.03.2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/L_03032022_19038.pdf?v=4 (дата звернення: 27.09.2023).

6. Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану : Постанова Нац. банку України від 23.03.2022 р. № 60 : станом на 29 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0060500-22#Text> (дата звернення: 27.09.2023).

**Валерія Капустинська, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Калита, к.е.н.,
доцент кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет**

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сучасна економіка функціонує під постійним впливом різних процесів та чинників, які допомагають їй покращуватися та розвиватися. До даних процесів належить цифровізація, що трактується як впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо [1].

Цифровізація економіки – це інноватизація економічного розвитку за рахунок імплементації цифрових ресурсів у всі сфери життєдіяльності суспільства: виробництво та споживання товарів та послуг, сферу багаторівневого управління тощо [2].

Сучасний банківський сектор функціонує у час стрімких та безповоротних інноваційних змін у технологіях, процесі управління, конкурентній боротьбі тощо. Важливу роль у сприянні процесу цифровізації відіграють наступні чинники:

- Пандемія COVID-19
- Розвиток мобільних мереж
- Еволюція цифрових фінансів
- Впровадження цифрової ідентифікації.

Цифровізація є елементом банківського менеджменту і грає ключову роль у вдосконаленні різних аспектів банківської діяльності. Ось декілька аспектів, які пояснюють важливість цифровізації для банківського менеджменту:

- Покращення обслуговування клієнтів
- Підвищення безпеки
- Оптимізація процесів
- Інновації та конкурентоспроможність
- Економія часу та ресурсів

Важливим етапом з огляду цифровізації у банківському секторі України стало впровадження на ринок банківського продукту – «Монобанк». Монобанк – це банк у смартфоні, фактично необанк, що працює на базі банківської ліцензії АТ «Універсал банк». Спектр послуг у даного банку досить різноманітний: традиційні банківські послуги, а також можливість отримання eSIM, автострахування та багато інших послуг. Усі послуги, що надає даний банк можна отримати онлайн, за допомогою дистанційних каналів зв'язку, що є досить зручно для клієнтів. Комунікація між клієнтом та банком відбувається за телефоном, електронною поштою або у месенджерах Telegram, Viber, Facebook, Messenger [3].

Хоча дистанційні банківські послуги є досить популярними в Україні та світі та мають безліч переваг, існують і недоліки, які перешкоджають вільному їх розвитку на банківському ринку:

- висока вартість створення та впровадження спеціалізованих послуг та програм;
- значні витрати на розробку та впровадження надійного захисту від інтернет-шахраїв та кібервірусів;
- необхідність великих капіталовкладень на розвиток необанкінгу;
- низький рівень грамотності в країні та світі, що погіршує технічні переваги необанкінгу перед традиційним банком;
- наявність недовіри щодо переходу до альтернативних платіжних систем.

В цілому, цифровізація стала необхідною для банків, які хочуть вижити та процвітати в сучасному фінансовому середовищі. Вона дозволяє банкам вдосконалити свої послуги, збільшити продуктивність і залишитися конкурентоспроможними на ринку.

Література:

1. Український інститут майбутнього. *Економічна стратегія України 2030* >> *Український інститут майбутнього*. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html#summary>.

2. Войнаренко М.П., Скоробогата Л.В. Мережеві інструменти капіталізації інформаційно-інтелектуального потенціалу та інновацій. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. No 3. С. 18–19.

3. Мобільний банкінг Monobank. Monobank. URL: <https://www.monobank.ua/?lang=uk>.

**Наталія Кибкало, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Юрій Тютюнник, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах розвитку економіки України аналіз показників ліквідності та платоспроможності є невід'ємною частиною господарської діяльності. Ці два поняття можна ототожнювати, але здебільшого ліквідність є дещо ширшим за змістом.

Дане питання вивчали вітчизняні та зарубіжні науковці, які зробили вагомий внесок у дослідження питання управління ліквідністю та платоспроможністю у різних галузях. Основними дослідниками у даній сфері є такі вчені: О. Базилінська, В. Мельник, Н. Тарасенко, Ю. Тютюнник та інші.

У загальному розумінні ліквідність – це здатність швидко продавати активи і одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. О. Базилінська вважає,

що «ліквідність підприємства характеризує можливість надходження грошових коштів не лише за рахунок реалізації активів, а й за рахунок залучення додаткових зовнішніх коштів», а платоспроможність розглядає як можливість безперервної сплати боргів у відповідні терміни [1]. Н. Тарасенко під ліквідністю розуміє «спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші без втрати їх ринкової вартості для покриття всіх необхідних платежів у міру настання їх термінів на швидкість здійснення цього перетворення» [2].

Метою аналізу виступає не лише фактичне оцінювання ліквідності підприємства і порівняння цього рівня з нормативним, а й розробка на основі аналітичних даних необхідних заходів для поліпшення фінансового стану підприємства [3].

Для визначення рівня ліквідності активи підприємства поділяють на різні групи:

- високоліквідні: грошові кошти і поточні фінансові інвестиції;
- швидколіквідні: дебіторська заборгованість, яка в майбутньому буде погашена за умовами договорів;
- повільноліквідні: запаси та поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи.
- важколіквідні: необоротні активи, які утримувані для продажу та групи вибуття.

Вивчаючи питання ліквідності розраховують три основні коефіцієнти:

- коефіцієнт покриття чи поточної ліквідності – розраховується як відношення усіх оборотних активів до суми термінових зобов'язань (сума кредиторської заборгованості й короткострокових кредитів);
- коефіцієнт швидкої ліквідності – розраховується як відношення різниці оборотних активів і запасів підприємства до суми поточних зобов'язань;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності – розраховується як відношення грошових коштів підприємства до поточних зобов'язань.

Ці показники розраховуються на підставі даних форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» шляхом зіставлення відповідних поточних активів і поточних зобов'язань підприємства.

Під час фінансового аналізу підприємства, зокрема його платоспроможності, використовують різноманітні прийоми, методи та моделі. Кількість і діапазон використання залежать від поставленої мети і визначаються завданнями аналізу по кожній окремій ситуації.

Одночасно потрібно проводити пошук внутрішніх резервів підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства. Першочергово відносять: економію наявних ресурсів; оптимізацію структури капіталу; певний комплекс заходів, з поліпшення якості продукції; комплекс заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; перетворення у грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства. Ефективне управління платоспроможністю підприємства це виступає забезпеченню високого рівня економічної безпеки. Тому підприємствам потрібно обирати актуальні,

своєчасні і найефективні підходи до управління грошовими коштами, які в майбутньому забезпечать платоспроможність та принесуть йому прибуток.

Отже, оцінювання рівня ліквідності є досить вагомим етапом дослідження загального фінансового стану підприємства, за результатами якого можна зробити висновки, що для кожного підприємства найважливішим завданням випуває у своєму розпорядженні наявність достатньо ліквідних коштів, так як це є запорука майбутнього розвитку. А щоб забезпечити оптимальний рівень показників, необхідно постійно здійснювати моніторинг стану та динаміки оборотніх активів та поточної кредиторської заборгованості. Також потрібно пам'ятати про пошук внутрішніх резервів для поліпшення рівня ліквідності, оптимізацію структури капіталу і т. д.

Література:

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. ; 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
2. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства : навч. посібник для студ. екон. спец. вищих навч. закл. ; 2. вид. Київ : Алерта, 2003. 486 с.
3. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Частина I. Полтава : РВВ ПДАА, 2014. 358 с.

**Максим Кишкар, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Алла Рудич, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні ми спостерігаємо одну з найважливіших проблем, що являється складовою економічного розвитку країни – це інвестиції та їх роль в забезпеченні сталого, стабільного та ефективного зростання національної економіки.

Досліджуючи стан, розвиток та тенденції інвестицій для підтримки національного економічного розвитку, стикаємося з деякими актуальними проблемами, що впливають на ефективний процес змін, а саме:

- 1) недостатні інвестиції: однією з головних проблем є недостатні обсяги інвестицій, що є необхідними для стимулювання економічного зростання та підвищення національної конкурентоспроможності;
- 2) відсутність доступу до фінансування: багато суб'єктів підприємницької діяльності та малих підприємств стикаються з труднощами в доступі до фінансових ресурсів для розвитку свого бізнесу;

3) ризики та волатильність: глобальні фінансові ринки та нестабільна геополітична ситуація можуть створити нестійкі умови для інвестування, що призводить до втрат інвесторів;

4) відсутність інновацій: щоб підвищити конкурентоспроможність, необхідно вдосконалювати технології та впроваджувати прогресивні інновації, що вимагає великих інвестицій у наукові дослідження.

5) державні інвестиції в соціальний сектор: важливим аспектом є інвестиції в освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру та інші сфери, які покращують якість життя громадян і сприяють сталому розвитку [1].

Значення інвестицій для розвитку національної економіки має серйозний економічно-соціальний аргумент. Інвестиції є одним із ключових двигунів економічного ефективного зростання, тому вони забезпечують можливість:

- сприяти збільшенню виробництва та розширенню виробничо-господарської діяльності суб'єктів економіки;

- створювати нові робочі місця та покращувати рівень зайнятості населення;

- збільшувати внутрішній національний продукт країни та сприяти підвищенню рівня життя людей.

Інвестиції класифікують за певними ознаками, тому вони можуть бути різного характеру:

- а) прямі інвестиції – що передбачають інвестування капіталу у фізичні активи, призначені для створення нових товарів і послуг;

- б) портфельні інвестиції відносяться до інвестування у фінансові активи та цінні папери, такі як акції та облігації;

- в) внутрішні інвестиції здійснюються національними інвесторами та підприємствами, тоді як зовнішні інвестиції приваблюють іноземних інвесторів [2].

Роль держави в інвестиційному процесі є вагомим і невід'ємною частиною внутрішньої політики. Уряд відіграє важливу роль у створенні сприятливого інвестиційного середовища та забезпеченні зростання інвестицій проводячи наступні заходи:

- стандартизування та створення правового середовища для інвестицій;

- впровадження фіскальної політики, що стимулює інвестиційний процес;

- розвиток інфраструктури, що сприяє залученню інвестицій [3].

Приклади успішних інвестиційних проектів демонструють його значний вплив на створення нового виробництва та галузі економіки; підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку, поліпшення якості життя громадян шляхом покращення інфраструктури та доступу до освіти та охорони здоров'я [1].

Інновації та інвестиції – взаємопов'язані поняття: інноваційність є ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності інвестиційних проектів. Наукові дослідження та розробки допомагають створювати нові технології та методи для забезпечення успішних інвестиційних результатів.

Сьогодні існують серйозні проблеми та виклики в інвестиційному глобальному процесі, та в Україні зокрема. Інвестиції можуть зіткнутися з певними труднощами, насамперед це: ризики фінансового ринку та їх наслідки та державні інвестиції в соціальні сфери необхідні для забезпечення сталого розвитку та рівності.

Важливим напрямком ефективного інвестиційного клімату є іноземні інвестиції та кооперація. Іноземні інвестиції можуть бути джерелом інвестицій та співробітництва; залучення іноземних інвестицій сприяє розвитку вітчизняної економіки; міжнародні угоди та партнерство можуть забезпечити технологію та доступ до ринку [3].

Перспективи розвитку інвестицій це насамперед розробка інвестиційної стратегії, яка вимагає визначення пріоритетів і напрямків:

- визначення та збереження важливості ключових напрямків інвестування;
- розробка довгострокових інвестиційні стратегії для досягнення сталого економічного зростання.

Отже, інвестиції є важливою рушійною силою економічного розвитку країни, ретельне планування та формулювання стратегій інвестиційного розвитку сприяє підвищенню ефективності та конкурентоспроможності національної економіки [2]. Бажаю всім нам успіху в інвестуванні в забезпечення економічної стабільності та сталого зростання!

Література:

1. Савіна Н.Б. Інвестиційне забезпечення розвитку економічних систем. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2019. Вип. 2 (12). С. 101-110. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2019/n2.html>.

2. Крамаренко К.М. Сучасні підходи до формування і використання інвестиційного потенціалу країни. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 27. Ч. 1. С. 59–61. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_27/1/16.pdf.

3. Назаркевич І. Б. Еволюція структурних трансформацій в світовій економіці: досвід для України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. Вип. № 1 (17) С. 33–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppou_2019_1_6.

**Максим Кишкар, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Краснікова, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ПОНЯТТЯ КОНТРАБАНДИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Сьогоднішня контрабанда є однією з головних проблем, які залишаються порушенням українських митних правил. Фактори, що дестабілізують

зовнішню політику, враховуючи їх масштаби, обсяг і наслідки негативно впливають на національний розвиток економіки та її стратегічні галузі.

Контрабанда – одне з найнебезпечніших кримінальних явищ у суспільному житті, яка зачіпає кожну країну світу і останнім часом, у процесі глобальної інтеграції, вона стала проблемою без кордонів [1]. Незаконне транскордонне переміщення наркотиків, зброї, боєприпасів та культурних цінностей, незаконне переміщення через національні кордони наркотиків, зброї, боєприпасів, культурних та історичних цінностей традиційно було в центрі уваги злочинців, як один із засобів швидкого збагачення [2].

В останні часи поширилася практика незаконного вирубування лісів, добутку бурштину та експорту важливих матеріалів, що порушує екологічні стандарти. Через контрабанду природних ресурсів країна втрачає прибуток від їх легального видобутку та експорту, що надзвичайно важливо в умовах обмежених фінансових ресурсів, які країна має як наслідок військових дій.

Негативний вплив на економіку виявляється в тому, що контрабандні товари конкурують із законними товарами, завдаючи шкоди законному бізнесу та економіці в цілому. І як наслідок, контрабанда призводить до втрати податкових надходжень, які могли б бути використані для розвитку громади.

Контрабанда сприяє поширенню корупції, порушує національні закони та розуміння міжнародної спільноти [3].

Для боротьби з контрабандою потрібно посилити прикордонний контроль і системи внутрішньої безпеки.

Транскордонна контрабанда потребує міжнародної співпраці та обміну інформацією між країнами для вирішення цієї проблеми.

Спільні зусилля громадян, організацій громадянського суспільства, уряду та бізнесу можуть допомогти в боротьбі з контрабандою та зменшити її негативні наслідки.

Головними факторами порушення митного законодавства є:

- 1) недосконалість митної політики;
- 2) недостатня співпраця контролюючих органів України з відповідними органами держав, що прилягають до України, щодо обміну інформацією про боротьбу з переміщенням товарів поза митним контролем або при приховуванні від митного контролю;
- 3) брак технічних засобів для здійснення огляду тощо.

Отже, транскордонна контрабанда є серйозною проблемою, яка потребує комплексного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін для її ефективного вирішення. Важливо визнати, що боротьба з контрабандою є важливою для економіки та суспільства в цілому.

Література:

1. Базярук І. Міжнародне співробітництво як один із невід'ємних напрямків боротьби із контрабандою. *Митна справа*. 2010. № 2(68). С. 79–83.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1368 с.

3. Базярук І. М. Деякі детермінанти та заходи запобігання контрабанді. Матеріали звітної науково-практичної конференції факультету з підготовки слідчих (23 березня 2012 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. С. 8–11.

**Любов Ковтун, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Страхування є досить необхідною складовою нашого життя, бо це можливість перекласти відповідальність за певний ризик на страхову компанію і впродовж дії страхового договору не перейматися за наслідки настання певної події. Це є досить популярна послуга в Європейських країнах. В умовах воєнного стану для українців це є досить актуально, бо з'являється додаткова кількість ризиків, які необхідно страхувати. Розглянемо, термін страхування більш детально.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про страхування», страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів та доходів від розміщення коштів цих фондів [3].

Розглянемо певну ситуацію. Якщо людина застрахувала автомобіль за договором КАСКО і сталося ДТП внаслідок, якого автомобіль зазнав серйозних пошкоджень, то страхова компанія виплатить страхове відшкодування в повній сумі або частково згідно з умовами договору страхування. Якщо ж авто постраждало від влучання ракети або інших суміжних подій і в страховому договорі не прописаний даний вид ризику, то страхова компанія за таких умов не буде виплачувати кошти страхувальнику.

З даної ситуації бачимо, що в умовах довоєнного часу, застрахована особа зверталась до страховика для відшкодування збитків. Що стосується воєнного часу, то необхідно виходити з умов договору про страхування, укладеного зі страховою компанією та розглядати кожний випадок окремо. Однак, у багатьох договорах страхування не зазначено покриття збитків завданих в наслідок військової агресії. Це не означає ануляцію договору страхування та скасування можливості отримати компенсацію збитків під час дії воєнного стану, якщо стався страхового випадку. Ключовим фактором є саме причинно-наслідковий зв'язок між збитками та подією, що їх утворила. Якщо наслідком завдання

шкоди була подія, не пов'язана із війною, то договір страхування продовжує діяти і особа отримує страхове відшкодування [1].

Страхування від воєнних ризиків існує як окремий продукт на ринку, він поділяється на: страхування життя та страхування майна. Даний вид страхування не є досить поширеним через високу вартість. Вона спровокована тим, що імовірність настання страхового випадку може статися набагато раніше і через це зростає сума страхових премій, інколи вони можуть перевищувати ціну застрахованого майна [2].

Окрім цього, Мінекономіки України працює над можливостями страхуванням інвестицій від воєнних ризиків. Як пояснюють там, компанія, яка купила таку страховку, отримує компенсацію. У деяких випадках – до 95%, але здебільшого – до 90% від вартості здійснених інвестицій. Це може бути не тільки компенсація прямих збитків від зруйнованого майна, а й компенсація самої втраченої інвестиції. Уряд працює над кількома проєктами страхування воєнних ризиків і за деякими з них є перші результати [1].

Однак, страхова компанія може відмовитись від виплати страхових відшкодувань у разі настання форс-мажорних обставин, які були спровоковані воєнними діями. Форс-мажорні обставини це надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору. Настання таких обставин не звільняє від виконання зобов'язань, а лише є підставою для звільнення від відповідальності (штраф, пеня). страхова компанія зобов'язана повідомити про форс-мажорну обставину страхувальника. В свою чергу клієнт може погодитися з цим, а може вимагати виконання зобов'язань через суд. Теж саме може стосуватися і страхувальника [2].

Отже, страхування є досить важливим способом вберегти себе від ризиків. Особливо це питання є актуальним в умовах воєнного стану. Адже, в таких умовах виникає більше збитків в свою чергу це зменшує наші фінансові можливості. Не дивлячись на нелегкі умови, страхова компанія не відмовляється від взятих на себе зобов'язань, а сумлінно їх виконує, навіть коли в неї виникають форс-мажорні обставини. Страховики весь час пристосовуються до нових викликів та намагається модернізувати, вдосконалювати свої послуги та робити їх доступнішими та конкурентоспроможними.

Література:

1. Антонів Р. Страхування під час війни. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/index.amp>.

2. Недашківський В. Які страхові виплати можна отримати під час війни. *Finance.ua*. 2022. URL: <https://finance.ua/ua/insurance/strahovi-vyplaty>.

2. Терпай О. Страхування під час воєнного стану: чи є шанси на відшкодування. *Ligazakon*. 2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210301_strakhuvannya-pd-chas-vonnogo-stanu-chi--shansi-na-vdshkoduvannya.

КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Маркетинг, як одна зі складових управління підприємством, вимагає постійного контролю та аналізу ефективності використовуваних засобів та методів у стратегії підприємства.

На практиці відомо багато інструментів маркетингу, які мають високу значущість і можуть зробити істотний внесок у підвищенні ефективності діяльності виробничого підприємства або організації, що займається продажами. Стратегічний маркетинг допомагає компаніям досліджувати різні аспекти зовнішнього середовища, інтерпретувати ринкові сигнали та сформулювати розуміння суттєвих трендів, які можуть принести компанії додатковий прибуток або забезпечити його виживання в умовах високої конкуренції.

Останніми роками увагу дослідників в маркетинговій сфері привертають питання знаходження результативних методів оцінки маркетингової діяльності підприємства, здійснення аналізу, розробка методики, що дозволяє кількісно вимірювати її ефективність. З цією метою маркетингова діяльність розглядається не як функція, а як динамічний процес.

Так, В. Зубарев висловлює думку, що маркетингова діяльність є керованим, багатоаспектним та доцільним процесом, спрямованим задовольнити потреби потенційних й реальних клієнтів – споживачів продукції підприємства, який полягає в реалізації певних специфічних функцій комплексу маркетингу [1, с. 37]. Автор наголошує, що таке визначення маркетингової діяльності визначає її як керований процес, тобто до нього необхідно застосовувати всі управлінські функції, зокрема, такі як аналіз та контроль.

К. Луценко зазначає, що маркетингову діяльність підприємства слід розглядати як комплекс дій з вивчення ринку з метою виявити існуючу й прогнозу величину попиту для здійснення розробки конкретної програми діяльності, метою якої є досягнення зміцнення позицій підприємства на ринку, збільшення обсягу продажів й одержання більшого обсягу прибутку [2, с. 155].

Таким чином, необхідним є уточнення визначення маркетингової діяльності підприємства, яка є, на нашу думку, керованим, багатоаспектним та доцільним процесом, спрямованим на задоволення потреб потенційних та реальних споживачів товарів та послуг фірми, що передбачає реалізацію не тільки специфічних функцій, характерних для маркетингу, а й також встановлення переліку конкретних цілей, інструментів та способів досягнення цих цілей й визначення джерел ресурсів, необхідних для ведення господарської діяльності на ринку загалом.

На ринку України підприємства багатьох галузей запускають маркетингові кампанії. Так, у 2020 року під час запровадження карантинних

обмежень через поширення вірусу COVID-19 популяризувала сервіс ОККО РАУ, що дозволяє клієнтам оплачувати заправку не входячи до торгової зали. Для того, щоб обмежити контакти та зменшити черги, компанія запровадила сервісне маркетингове рішення: виносити упаковану каву та замовлення в авто. Для підтримки такої послуги компанія запустила комплексну рекламу на радіо та в мережі Інтернеті. В результаті відносно підвищення частки обороту через ОККО РАУ становило більше 40% [3].

Компанія «АВК КОНФЕКШНЕРІ», яка 30 років працює на ринку України, в рамках маркетингової стратегії розширення ринку вирішила запустити випуск нового виду продукції – мультізлакового снеку BRUNCH, як відповідь на поширення тенденції здорового харчування. За рік з моменту запуску рекламної акції було реалізовано більше п'яти млн. штук такої продукції, що підтвердило успішність такого заходу [3].

Ще один приклад успішного маркетингу – запуск кондитерською компанією «КИЇВСЬКИЙ БКК» PR-кампанії «Від Шефа», направленої на рекламу тортів преміум-лінійки, створених у співпраці з Ектором Хіменес-Браво. За перші три місяці компанія БКК організувала 300 колаборацій з лідерами думок. Це дозволило повідомити про новинки компанії більш ніж 6 млн. осіб, а плідна робота в соціальних мережах (співпраця з блогерами, проведення конкурсів тощо) дозволила збільшити кількість передплатників сторінки компанії та підвищити статистику у 10 разів [3].

Слід зазначити, що напрямком аналізу ефективності маркетингових заходів в розглянутих компанія були зростання частки обороту, збільшення обсягів реалізації продукції, залучення нової аудиторії. Отже, не існує єдиного підходу до оцінки та аналізу результативності маркетингової діяльності підприємств, кожний маркетинговий захід має бути оцінений з позиції досягнення результатів. При здійсненні оцінки ефективності маркетингової діяльності можуть одночасно застосовуватись різні підходи, при цьому набір показників не є незмінним. В той же час, маркетингова діяльність має бути контрольованим процесом, адже компанії витрачають на неї значні обсяги ресурсів.

Таким чином, універсальної методики оцінки ефективності маркетингової діяльності немає. Для кожного конкретного підприємства методика оцінки може бути різною. Набір приватних показників оцінки ефективності маркетингу залежатиме від специфіки діяльності підприємства та поставлених ним цілей реалізації маркетингових заходів.

Література:

1. Зубарєв В.А. Прийняття управлінських рішень при розробці ефективної програми стимулювання збуту продукції підприємства. *Маркетинг як важливіша складова функціонування системи аграрного бізнесу* : матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, м. Дніпро, 26-27 жовтня 2020 р. 145 с.

2. Луценко К.О. Актуальні тенденції розвитку комунікацій в системі маркетингу. *Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка*. 2018. Вип. 3. С. 151-156.

3. Топ-25 успішних маркетингових кампаній. URL : https://www.dsnews.ua/ukr/vlast_deneg/top-25-uspeshnyh-marketingovyh-kampaniy-30082021-435158

**Анастасія Кондратенко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний торговельно-економічний університет**

ПРОБЛЕМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення в Україну 2022 року стало одним з найбільш трагічних та руйнівних подій у сучасній історії. Воно призвело до масових жертв, порушень прав людини, економічної кризи та гуманітарної катастрофи. Все це сильно вплинуло на функціонування та розвиток багатьох підприємств, які опинилися у складних умовах діяльності.

Багато підприємств, опинившись в районах активних бойових дій, евакуювались в більш безпечні регіони та продовжили там свою діяльність, або ж зовсім припинили її. Компанії, які все ж таки мають необхідні ресурси та продовжують роботу, періодично можуть зазнавати збитків від ракетних обстрілів, перебоїв з постачанням електроенергії, проблем з логістикою та браком потрібної сировини.

Європейська Бізнес Асоціація зазначає, що лише 49% українських підприємств працюють у повному обсязі, а 51% - частково. Серед компаній, що працюють частково, 44% були вимушені скоротити географію своєї діяльності, 20% - закрити частину офісів чи торгових точок, 18% - перейти в онлайн, 18% - з інших причин. Ведення підприємницької діяльності під час воєнного стану є дуже складним процесом, але вкрай необхідним. Окрім першочергового завдання самозбереження компанії, постають такі глобальні потреби, як забезпечення населення робочими місцями та допомога армії [1].

Можна виділити основні проблеми, з якими стикаються підприємства під час війни: 1) фізичні руйнування, через які деякі підприємства були пошкоджені або знищені внаслідок бойових дій. Це призвело до зупинки виробництва, втрати робочих місць і зниження доходів; 2) зниження попиту, оскільки населення може бути змушене витратити гроші на інші потреби, такі як безпека і життєві необхідності. Також через війну багато українців були вимушені виїхати з країни або переселитися в більш безпечні регіони, що призвело до зниження попиту на товари та послуги в одних регіонах та збільшенню в інших; 3) війна призвела до зростання цін на енергоносії, сировину та інші ресурси. Це збільшило витрати бізнесу і зробило його менш конкурентоспроможним; 4) проблеми з логістикою через блокування морських

портів та мостів, обмеження пропускної спроможності на пунктах пропуску, обмеження в проведенні контрольних процедур прикордонниками, митниками та фітосанітарною інспекцією, технологічні обмеження, пов'язані зі зміною візків вагонів на інший розмір колії - це лише деякі з проблем, які виникають у логістиці під час війни. Щоб вирішити ці проблеми, компанії почали шукати альтернативні шляхи для налагодження логістичних ланцюгів; 5) мобілізація працівників, через яку велику кількість чоловіків та жінок, які є основними працівниками в багатьох галузях економіки, були мобілізовані до Збройних Сил України [2]; 6) зміни в законодавстві та відміна пільг для бізнесу стали викликом для деяких підприємств. Законопроект про повернення податкових перевірок і штрафів з 1 липня 2023 року, передбачає скасування деяких податкових пільг для бізнесу, що були запроваджені на період воєнного стану, та є необхідним для виконання міжнародних зобов'язань України [3]. Це призвело до додаткових бюрократичних процедур і ускладнило роботу бізнесу.

Для того, щоб вирішити проблеми підприємництва під час війни, необхідно вжити комплексу заходів, як з боку бізнесу, так і з боку влади. Для бізнесу важливо проявляти гнучкість та адаптивність, концентруватися на основних напрямках діяльності та шукати можливості для розвитку в умовах війни. Окрім цього, влада може відігравати ключову роль у розв'язанні проблем, надаючи прозору фінансову підтримку, просуваючи український бізнес на міжнародних ринках та створюючи сприятливий бізнес-клімат. Конкретні заходи, такі як пільгове оподаткування, гранти та кредити для постраждалих підприємств, створення центрів підтримки бізнесу та заходи з просування українського бізнесу на міжнародних ринках, можуть бути ефективними інструментами розв'язання проблем підприємництва під час війни.

Література:

1. Іванов О. Бізнес в умовах війни. Як змінювалось самовідчуття підприємців з березня – п'ять найважливіших показників в одній інфографіці. *Biz.nv*. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/ukrajinskiy-biznes-pokrashchiv-ocinku-finansovoji-stiykosti-opituvannya-yeba-infografika-50262837.html>.

2. Наумов С. Як український бізнес виживає під час війни. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/6/697711/>.

3. Куріленко Н. Повернення податкових перевірок: до чого готуватися бізнесу. *Think brave. Останні новини бізнесу України*. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/219944_povernennya-podatkovikh-perevrok-do-chogo-gotuvatisya-bznesu.

**Єлена Кондратюк, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія»**

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

Фінансова глобальна система на сьогоднішній день стала настільки розвинутою, що ознайомившись із ситуацією в цілому дивуєшся, наскільки людство відточило інструменти грошового обігу і на нашу думку це ще не верх досконалості. Попереду багато значних фінансових інновацій, які стимулюють світову економіку і завдяки цьому кожна із 195 держав має можливість швидко та ефективно вирішувати свої фінансові потреби.

За даними Кембриджського центру вивчення фінансів блокчейну, у 2022 році кількість користувачів цифрових валют у світі становила близько 100 мільйонів осіб [1]. Стрімкий розвиток та популяризація цього віртуального валютного сектору спонукає центральні банки багатьох країн до реагування на зміни та модернізації національної грошової системи під потреби споживачів. У зв'язку з цим від недавно з'явився новий термін «цифрова валюта центрального банку» (ЦВЦБ). По суті це електронна форма національних грошей, які випускаються та гарантуються центральним банком країни і мають таку ж юридичну силу, як і паперові гроші [2].

Доречним є наголосити про різницю між поняттями цифровою та безготівковою валютою. Цифрові кошти є електронним еквівалентом готівкових коштів певної країни, що існують лише у вигляді віртуального цифрового коду. В той час безготівкові кошти – це цифри, які записані на банківських рахунках в електронній формі, але також можуть бути представлені у фізичному вигляді (купюри/монети).

Національний банк України з 2016 року порушив питання розробки ЦВЦБ під назвою «е-гривні». Е-гривня буде законним платіжним засобом на території України і зможе використовуватися для роздрібних безготівкових платежів у сфері, що пов'язана з обігом віртуальних активів та транскордонних платежів. Говорячи про механізм реалізації, то слід зазначити, що доступ до фінансів буде надаватись та здійснюватись через окремий електронний гаманець в спеціалізованій платформі («е-гривні»).

На сьогодні Національним банком України розглядається питання, кому саме делегувати повноваження адміністрування системою електронних гаманців, а саме: повноваження щодо їх регулювання можуть передати приватним особам або керуватиме цим НБУ [2]. На нашу думку доцільніше було б передати повноваження в приватні руки під контролем НБУ. Якщо держава матиме монополію на цей інструмент економічного розвитку, то ефективної реалізації цього проекту не буде. Практика розвинутих держав чітко демонструє, що приватний сектор економічного розвитку є більш зацікавленим в поліпшенні свого ремесла, а держава в цих діях повинна бути наглядачем.

Слід зазначити про швидкість проведення таких фінансових операцій через цифрові гаманці, яка буде миттєвою. Більше не потрібно буде чекати певний проміжок часу, коли один банк обробить запит на переказ коштів до іншого банку. Така миттєвість забезпечить мінімальні комісійні витрати, це було і є одним із прагнень банківської системи. Тобто скорочення видаткової частини на обслуговування цих операцій в глобальному розумінні – це досягнення титанічного результату [3].

Говорячи про вплив цифрової валюти на фінансову стабільність в Україні, необхідно констатувати, що е-валюта є законним платіжним засобом, що емітується Національним банком України. Цей продукт буде значущою частиною стабілізації курсу гривні в нашій державі, він зменшить вартість платіжних операцій на ринку та частку готівкових операцій, а також підвищить прозорість переказів між рахунками, що в результаті допоможе викоринити негативне явище «тіньової економіки».

Загалом, впровадження е-гривні має потенціал покращити фінансову інфраструктуру та забезпечити більш ефективну та прозору систему платежів в Україні. Проте успіх і прийняття цієї ініціативи залежатиме від реакції суспільства та готовності його до нововведень. На думку автора, така технологія є доречною при її використанні приватними та державними підприємствами, так як головним держателем е-гривні в Україні є Національний Банк України, який в свою чергу зможе ефективно здійснювати контроль над фінансовою сферою нашої держави.

Якщо говорити про доцільність відносно пересічних громадян, то тут виникає подвійна думка, що пов'язана з різними віковими категоріями. Для кожного не є секретом те, що покоління, яке зростає в часи розвитку цифрових технологій, активно користується ними, і в разі появи стабільної цифрової фінансової альтернативи буде активно нею користуватись. Також не слід забувати і покоління, що звикло до певних речей, які є буденними і перевіреними часом, а в разі появи чогось нового може віднестись скептично.

Таким чином, вже зараз потрібно починати проводити широку інформаційну кампанію, яка б роз'яснювала переваги та особливості е-гривні на прикладі здійснення звичайних повсякденних платежів, будь-то покупки в магазинах, комунальні платежі, транскордонні проплати, чи може соціальні державні платежі як пенсія.

Література:

1. Cambridge Bitcoin Electricity Consumption Index. Cambridge Centre for Alternative Finance. URL: <https://ccaf.io/cbnsi/cbeci> (дата звернення: 23.10.2023).
2. Павлюк Я. Майбутнє цифрових грошей в Україні. *Економічна правда*: Офіційний сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/12/699012/>.
3. Захарченко Ю. Третя форма грошей: член Ради НБУ пояснив переваги і відмінності е-гривні. *ФАКТИ*: Офіційний сайт. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/ekonomika/20230715-tretya-forma-groshej-chlen-rady-nbu-poyasnyv-perevagy-i-vidminnosti-e-gryvni/>.

ПОТОЧНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Залучення іноземних інвестицій є важливим чинником подолання кризи, зростання фінансово-економічних показників, отримання новітніх технологій. Ефективне використання іноземних інвестицій позитивно вплине на економіку підприємств, темпи економічного росту та конкурентоспроможність продукції.

Одними з найбільших інвесторів в Україну вважаються (на 01.10.2023 р.): Кіпр – 10,3 млрд. дол, Нідерланди – 7,5 млрд. дол, Великобританія – 2 млрд. дол, Німеччина – 1,7 млрд. дол, Швейцарія – 1,6 млрд. дол. Іноземні інвестиції є важливим рушієм для формування сприятливої економічної кон'юнктури для забезпечення економічного росту (табл. 1).

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україні за 2019-2023 рр. (млн. дол США)

Роки	ППІ в Україну	ППІ з України	Сальдо
2019	5860	648	+ 5212
2020	-868	82	-950
2021	6687	-198	+ 6885
2022	1152	529	+623
2023	2468	19	+2449

Джерело: [3]

Україна була великою транзитною державою, її транзит базувався на двох транспортних потоках. Першим з них був «Схід-Захід» та «Захід-Схід», цими потоками товари доїжджали до чорноморських портів, після чого прямували в країни, які не мали виходу до моря (Білорусь, Казахстан), або в ті країни, до яких було ближче від українських портів, ніж від російських [1].

Другим важливим потоком був «Південь-Північ», відносно дешевим було транспортування з Одеси. Кораблі з контейнерами йшли з країн Балтії, Фінляндії та Туреччини. Україна має потенціал залучення інвестицій, бо ми багаті на природні ресурси, на кваліфіковану робочу силу, маємо високий рівень науково-технічного потенціалу, достатньо потужну базу виробництва, великий внутрішній ринок збуту продуктів та послуг і успішну інтеграцію у світовий товарний ринок. Однак зараз маємо інфляцію і дефіцит деяких товарів, які до повномасштабного вторгнення були завжди доступні [2].

Питання залучення іноземних інвестицій було складним і до війни. Сьогодні ситуація стала ще складнішою через високі ризики і непевний прибуток від інвестицій. Можливості інвесторів слабкі через значне падіння економіки, обмежений рух капіталу та високий рівень міграції населення.

Можна виділити декілька напрямів залучення іноземних інвесторів:

- зниження ризиків щодо страхування майна, інвестицій та державне гарантування вигідних контрактів;

- зняття обмежень руху капіталу та врегулювання валютних операцій;
- протидія корупції.

Ми не обійдемося без іноземної допомоги, але щодалі війна негативно впливає на бажання інвесторів. Стан активних воєнних дій – це невизначеність та нестабільність. На 24.02.2022 р. не існувало сталого механізму страхування інфраструктури від воєнного знищення такого великого масштабу [4].

Ідея відновлення економічного стану України та залучення для цього фінансів припадає на період завершення війни. З одного боку – це розумно та розсудливо, адже буде дуже важко будувати та відновлювати державу в період воєнних дій. Ще одним аргументом є те, що велика частина територій окупована частково або повністю і у багатьох областях України тривають запеклі бої.

З іншого боку, економіка не може чекати поки все стихне та настане мир. Від стану економіки залежить наша можливість протистояти та боротись за свою незалежність і свободу. А від наших успіхів залежить безпека всього світу. Якщо наша економіка вистоїть у воєнний період, то після війни буде потужний поштовх до відновлення та зростання.

І якщо перша причина – це більше про суб'єктивне ставлення кожної людини, то розгляньмо другу – на яку ми можемо впливати. Страхування воєнних ризиків на сьогодні є вкрай необхідним і абсолютно реальним інструментом для України. Страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків розширює можливості експортно-кредитного агентства, надаючи йому право здійснювати страхування та перестраховування прямих інвестицій, зокрема страхування інвестицій в Україні від ризиків, що можуть бути спричинені збройною агресією, бойовими діями та/або тероризмом.

Прийнятий Верховною Радою України за основу законопроект № 9015 передбачає, що таке страхування здійснюється виключно за умови спрямування інвестицій на створення об'єктів та інфраструктури, необхідної для розвитку переробної промисловості й експорту товарів (робіт, послуг) українського походження. Послуги зі страхування інвестицій можуть надавати як українські страховики, так і міжнародні інституції. І що найважливіше сьогодні – це створити прецедент у питанні страхування саме воєнних ризиків, адже зацікавленість потенційних інвесторів і фінансових інституцій є, кроки в цьому напрямку вже зроблено. Не варто недооцінювати вітчизняний страховий ринок, який також адаптується до реалій сьогодення і створює відповідний продукт. Наразі йдеться про майнове й особисте страхування. Чи доступні сьогодні умови такого страхування – окреме питання, проте важливо, що на цьому ринку вже є пропозиція та реально працюючі інструменти страхування [5].

Отже, іноземні інвестиції є важливим рушієм відновлення економіки України попри війну, політичні проблеми та загрози безпеки інвестицій. Інвестиції допоможуть бізнесу відновлюватись та втримуватись на ринку. Україна закриває собою весь світ від агресії і це є переконливим аргументом для максимізації іноземних інвестицій в нашу державу. В нас є багато проблем, які є перепонами для інвестицій, але ми ідемо до їх вирішення.

Література:

1. CEIC. Прямі іноземні інвестиції, 2010-2023 рр. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/ukraine/foreign-direct-investment>.
2. Конференція Rebuild Ukraine, 14-15 листопада 2023 р. URL: https://rebuildukraine.in.ua/en/?utm_source=google_company&utm_medium=main_page&utm_campaign=about_rebuild&utm_id=international_ads&gclid=EAIAIQobChMIIsY77rq-dggMVZoRoCR3AuQ3dEAAAYAiAAEgIez_D_BwE.
3. Мінфін. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну, 28 вересня 2023 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi>.
4. Коробкова О. Інвестиції в Україну та страхування ризиків під час війни: як це пов'язано і що з цим усім робити? Дорослий погляд на світ, 6 липня 2023 р. URL: https://lb.ua/blog/olena_korobkova/563936_investitsii_ukrainu_strahuvannya.html.
5. Будкін С. Україна більше не транзитна держава і гроші сюди просто так не зайдуть. Українська правда, 30 серпня 2023 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/08/30/703718/>.

**Дмитро Копил, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Краснікова, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

РОЛЬ МИТНИХ БРОКЕРІВ У МИТНИХ ОПЕРАЦІЯХ

Митна система є невід'ємною частиною міжнародної торгівлі та економічних відносин між країнами. Вона регулює переміщення товарів через митні кордони і забезпечує дотримання митних правил і процедур. Важливу роль в цій системі відіграє митний брокер.

В першу чергу потрібно зрозуміти хто такий митний брокер? Митний брокер – це особа або фірма, яка має спеціальну ліцензію та повноваження виконувати декларування товарів іншими предметами перед митними органами. Вони представляють інтереси імпортерів і експортерів, допомагаючи їм виконувати необхідні процедури та вимоги митного контролю [1].

До митних брокерів висувається ряд вимог:

По-перше, вони повинні знати та орієнтуватися в митному законодавстві, тому що вони надають консультації імпортерам і експортерам щодо вимог, які вони повинні виконати.

По-друге, митні брокери відповідають за правильність оформлення митних документів та декларацій, та допомагають в їх поданні.

По-третє, митні брокери розраховують митні збори, мито та податки, які повинні бути сплачені при ввезенні або вивезенні товарів. Вони також допомагають знайти способи зменшення митних витрат для своїх клієнтів.

По-четверте, митні брокери спілкуються з митними органами в інтересах своїх клієнтів. Вони вирішують питання та уточнюють вимоги з митними інспекторами для полегшення проходження товарів через митний контроль.

По-п'яте, митні брокери можуть допомогти вирішити спори та конфлікти з митними органами, які можуть виникнути під час митних операцій.

По-шосте, митні брокери впливають і на міжнародну торгівлю. Митні брокери грають важливу роль у підтримці міжнародної торгівлі. Вони спрощують та прискорюють процеси ввезення та вивезення товарів, зменшуючи адміністративні та фінансові труднощі для імпортерів та експортерів. Митні брокери дозволяють компаніям зосередитися на своїй основній діяльності, не втрачаючи час на складні процедури митного контролю.

Завдяки своєму професіоналізму та знанням, митні брокери допомагають своїм клієнтам зменшити ризики та зберегти час та ресурси. Вони допомагають забезпечити дотримання митних вимог і зберегти добрі відносини з митними органами [2].

Загалом, роль митних брокерів у митних операціях надзвичайно важлива. Вони сприяють зростанню міжнародної торгівлі та сприяють покращенню рівня ефективності та безпеки в цій сфері. Митні брокери допомагають підтримувати баланс інтересів імпортерів та експортерів, забезпечуючи виконання всіх необхідних митних процедур та вимог.

Їх професіоналізм та знання допомагають уникнути затримок та непорозумінь, що можуть виникнути під час митних операцій. Імпортери та експортери можуть мати впевненість в тому, що товари будуть доставлені швидко та з мінімальними ризиками.

У підсумку, митні брокери є невід'ємною частиною митної системи, яка допомагає у підтримці міжнародної торгівлі та сприяє розвитку економічних відносин між країнами. Вони виконують важливу роль у забезпеченні ефективного та безпечного переміщення товарів через митний кордон і допомагають підтримувати стабільність у глобальному економічному середовищі.

Література:

1. Квеліашвілі Г. М. Послуги в митній сфері як інструмент державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності URL : [www.dridu.dp.ua/zbirnik/2012-01\(7\)/12kgmrzd.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2012-01(7)/12kgmrzd.pdf).

2. Біленець Д. А. Митний брокер як суб'єкт господарської діяльності у зоні митного контролю. *Митна справа*. 2015. № 2 (2.2). С. 139-143.

**Каріна Корноухова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Наталія Ткачук, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницький університет управління та права**

ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Розвиток національних платіжних систем є важливим фактором зростання цифрової економіки та фінансової інклюзії в країні. Українські платіжні системи стоять поруч з міжнародними за рівнем надійності, зручності та швидкості роботи, а деякі навіть перевершують закордонні аналоги. При цьому, комісії за транзакції суттєво нижчі, а у багатьох випадках і повністю відсутні. Україна багата різними електронними платіжними системами, які варті уваги. Тому актуальним є дослідження сучасних тенденцій, проблем та перспектив розвитку національних платіжних систем.

За даними Національного банку України, частка використання платіжних карток НСМЕП (Національна система масових електронних платежів) становить близько 90% усіх карток в обігу. Обсяг безготівкових транзакцій за 2022 рік з використанням карток НСМЕП - 1,5 трлн грн. В той час, коли кількість активних карток міжнародних платіжних систем в Україні - близько 6 млн одиниць (близько 10% ринку) [0]. Ця статистика свідчить про те, що українці більше надають перевагу використанню національних платіжних систем, аніж міжнародних.

Проаналізувавши ринок платіжних систем України, ми виокремили декілька найпопулярніших національних платіжних систем на 2023 рік. Так, до списку найпопулярніших українських платіжних систем ми віднесли:

1. Національна платіжна система «Український платіжний простір» (ПРОСТІР) – державна карткова платіжна система. Система ПРОСТІР створена Національним банком України як державна карткова платіжна система. Учасниками цієї системи є банки та небанківські фінансові установи, які налічують 51 члена. Основним продуктом ПРОСТОРу є платіжні картки, які випускаються українськими банками та дають можливість проводити різноманітні платіжні операції на території України - розрахунки в магазинах та онлайн, зняття готівки в банкоматах чи на касах, перекази коштів та інше [0].

2. Фінансовий сервіс NovaPay є частиною корпорації «Нова пошта». Ця платіжна система діє не лише у рамках послуг доставки, а також виходить за їх межі. Згідно з даними Національного банку України, вона контролює 40% ринку грошових переказів [0]. NovaPay представляє собою повноцінну платіжну систему, яка дозволяє, серед іншого: отримувати кошти з-за кордону (за допомогою Western Union і Ria) та відправляти їх; здійснювати миттєві перекази та знімати готівку; оплачувати рахунки і інші платежі тощо.

3. EasyPay – платіжна система, що працює з 2009 року та є однією з найпопулярніших в Україні. Вона має понад 14 тисяч терміналів по всій країні, через які можна поповнювати свій віртуальний гаманець. Також система надає доступ до понад 5,5 тисячі сервісів для оплати комунальних послуг, штрафів, квитків, податків тощо.

4. Portmone – українська міжбанківська електронна платіжна система, яка з 2002 року займає лідируючу позицію в Україні як найбільша незалежна платформа для онлайн-платежів і грошових переказів. Ця компанія була першою в Україні, яка пройшла міжнародний аудит з використанням стандартів PCI DSS, що встановлені основними платіжними системами Visa та MasterCard, що гарантує надійний захист банківських даних [4]. Розрахунковими банками-еквайєрами системи Portmone є UniCredit Bank, Сенс Банк, Ощадбанк, ПриватБанк, Райффайзен Банк Аваль, Укрексімбанк та Банк «Фінанси та Кредит».

Дослідивши кожен з даних платіжних систем, ми виявили їх, як позитивні, так і негативні сторони (табл.1).

Таблиця 1.

Переваги та недоліки платіжних систем

Назва платіжної системи	Переваги	Недоліки
«Український платіжний простір» (ПРОСТІР)	- можливість розраховуватися у громадському транспорті та метро; - вільний доступ до 14 000 банкоматів та 50 000 терміналів для самообслуговування.	- Відсутність підтримки NFC у мобільному гаманці. - Мобільні додатки все ще у процесі розробки. - Для здійснення оплати в Україні можна використовувати дебетовий формат, але для міжнародних операцій потрібно окремо оформити кобейджингову карту.
NovaPay	- відповідає міжнародним стандартам безпеки; - зручний мобільний застосунок.	- отримання міжнародних поповнень можливе лише за допомогою сторонніх ресурсів Western Union та Ria; - підтримка не працює цілодобово.
EasyPay	- понад 15 500 терміналів, розповсюджених по всій країні, пропонує широкий спектр 19 послуг, задовольняючи всі можливі потреби. - дозволяє сплачувати за професійні, комунальні та адміністративні послуги.	- періодичні збої в роботі та дефекти програмного забезпечення; - гаряча лінія часто перевантажена.
Portmone	- пропонує 19 різноманітних послуг, які охоплюють можливість придбання та сплати різноманітних товарів і послуг. - доступний як мобільний додаток для смартфонів.	- іноді зникає доступ до квитанцій на оплату комунальних послуг; - час транзакції може займати від 1 до 5 робочих днів.

Джерело: розроблено автором на основі [0]

Аналізуючи таблицю, можна дійти висновку, що наразі Україна йде у правильному напрямку в контексті розробки платіжних систем. Однак, такі проблеми як, відсутність мобільного додатку чи тривалий час транзакції, значно ускладнюють користування національними платіжними системами.

Підводячи підсумки, можна сказати, що українські платіжні системи поступово розвиваються та вдосконалюються, пропонуючи користувачам широкий спектр сервісів – від оплати комунальних послуг до міжнародних переказів. Разом з тим, національним гравцям ще потрібно працювати над підвищенням надійності систем, оптимізацією часу проведення транзакцій, розробкою зручних мобільних додатків.

Загалом національні платіжні системи демонструють позитивну динаміку розвитку і мають значний потенціал для подальшого зростання обсягів операцій та розширення клієнтської бази в Україні. Для успішної конкуренції з міжнародними гравцями українським Фінтех-компаніям варто активніше впроваджувати інновації та орієнтуватися на кращий світовий досвід у сфері платежів.

Література:

1. Обсяги безготівкових розрахунків в Україні зростають, попри війну. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/obsyagi-bezgotivkovih-rozrahunkiv-v-ukrayini-zrostayut-popri-viynu>.

2. Перелік системно важливих, соціально важливих та важливих платіжних систем в Україні майже не змінився. URL: <https://bank.gov.ua/search/?page=2&perPage=5&search=NovaPay&phrase=&from=&to=&type%5Ball%5D=1>.

3. ПРОСТІР: Про нас. URL: <https://prostir.gov.ua/ua/about-us>.

4. ТОП 7 українських платіжних систем. URL: <https://psm7.com/uk/payment-systems/top-7-ukrainskix-platezhnyx-sistem.html>.

5. Топ-9 платіжних систем в Україні. URL: <https://rates.fm/ua-uk/top-9-platizhnih-sistem-v-ukrayini/>.

**Олександр Космін, аспірант;
Станіслав Сусліков, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХП»**

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД НА ЗАСАДАХ ІНТРАПРЕНЕРСТВА

Актуальність технологічних розробок зумовлена двома групами змін у виробничому середовищі підприємств національного та міжнародного

характеру. Підприємства перебувають під тиском зовнішнього та внутрішнього ринків [1-10]. Цей тиск виражається в зміні поведінки споживачів, розвитку ринків товарів і послуг і, як наслідок, посиленні конкуренції, світовому розвитку нових технологій, глобалізації попиту і пропозиції. У всьому світі інновації сьогодні – це не примха, а необхідність для компаній, щоб вижити, залишатися конкурентоспроможними та продовжувати процвітати [2, 5, 7].

Аналіз підприємств, які успішно здійснюють інноваційну діяльність, показує, що основним стимулом розвитку інновацій є їх бажання і прагнення вести стратегічну діяльність в цілому і здійснювати інноваційну діяльність зокрема [1, 3, 8].

Іншими словами, компанія повинна мати інноваційного лідера, який готовий виділяти ресурси на розробку нових продуктів і постійно мотивувати весь персонал на інновації. Зі світового досвіду відомо, що прагнення до інновацій таких відомих менеджерів, як Білл Гейтс (корпорація Microsoft), Акіо Моріто (Sony), Джек Уелч (General Electric) привело розвиток та розширення їх компаній до світового лідерства [9].

Більш того, на перехресті ХХ та ХХІ століть багато підприємств були змушені шукати шляхи і можливості для заохочення нового покоління винахідників і новаторів - високоефективних внутрішньо-фірмових підприємців, які шукають можливості для розвитку ініціативи, розробки нових продуктів, освоєння нових напрямків діяльності з використанням внутрішніх ресурсів. Таке внутрішнє підприємництво в рамках великих корпорацій називається інтрапренерством [10].

Інтрапренерство полягає в тому, що на діючому підприємстві, що випускає конкретну продукцію, створюються певні умови для просування інноваційних підприємницьких ідей: виділяються ресурси – внутрішньо-капітальні - для їх реалізації, надається всебічна допомога для реалізації інноваційної ідеї та її практичного використання.

Інтрапренерство можна розглядати як діяльність з виробництва і продажу нових товарів і послуг на основі інтеграції підприємницьких можливостей індивіда і підприємства.

Інтрапренер – це особа, яка ініціює та здійснює свою новаторську підприємницьку діяльність у межах операційної корпорації.

Метою інтрапренерства є підвищення ефективності корпорації шляхом

- активізація та використання творчого потенціалу працівників;
- підвищення ефективності використання ресурсів корпорації;
- швидке реагування на зміну потреб ринку;
- швидке впровадження всіляких нововведень (технічних, організаційних і таке ін.);
- створення підґрунтя для подальшого розвитку виробництва.

Таким чином, інтрапренерство є одним із шляхів розвитку підприємництва, розширення сфери його можливостей. Це саморегулюючий процес. Винахідником-ініціатором не можна ні призначити, ні звільнити, але

зазвичай це людина, яка має енергію та прагнення довести свою ідею до практичних результатів, незважаючи на будь-які перешкоди.

Ще однією базовою умовою впровадження інновацій є наявність ефективної системи маркетингу і збуту, що зв'язує підприємство з кінцевими споживачами з метою постійного виявлення нових вимог споживачів до якості вироблених товарів і послуг.

Це важливо, оскільки на практиці інновації часто визначаються як «створення та надання товарів або послуг, які пропонують споживачам переваги, які вони сприймають як нові або кращі». І більшість невдач у виведенні інновацій на ринок пов'язані з тим, що вони виникають з нових знань, а не потреб.

Література:

1. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

2. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ» 2022. № 4. С. 9-16. <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.

3. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) *Technology transfer*. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.

4. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія* / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.

5. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К. : Знання, 2009. 1070 с.

6. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. *Compliance program: [tutorial]*. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.

7. Кобелева Т.О. Комплаєнс-функція в сфері комерціалізації результатів інноваційної діяльності підприємства. *Тестування та оцінювання комерційних перспектив товарних інновацій* / за ред. Є.І. Нагорного [Монографія]. Суми : Триторія, 2019. С. 288-301.

8. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.

9. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.

10. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Стан економічної безпеки будівельних підприємств. *Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених* : зб. тез

доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 185 2022р. / ред. Є. І. Сокол ; НТУ «ХПІ» [та ін.]. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. С. 250-251.

**Аліна Косолапова, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Наталія Кашена, д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет**

КОНЦЕПТ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Успішність діяльності підприємств, навіть у надскладних умовах воєнного стану, визначається можливістю їх адаптації й гнучкістю, і потребує ретельно спланованого та цілеспрямованого позиціонування у бізнес-середовищі, що визначає необхідність набуття конкурентних переваг і охоплює трансформацію бізнес-моделі, персоналу, процесів і технологій тощо.

Ключовими конкурентними перевагами підприємств, що забезпечують спроможність швидкого реагування на виклики сучасності, стають професіоналізм і гнучкість менеджменту, а також ефективність інформаційно-аналітичної системи управління бізнесом, що призначена для забезпечення інформаційних потреб апарату управління всіх рівнів своєчасною, корисною обліково-аналітичною та необліковою інформацією для прийняття рішень. Різноманітність спектру інформаційних потреб і складу користувачів інформації потребують від даної системи динамічної гнучкості, оперативності реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовища, оптимізації складових економічного потенціалу та можливості обґрунтування альтернативних варіантів рішень з підвищення результативності бізнесу [1].

За новітніх умов система інформаційної підтримки управлінських рішень щодо ділової активності підприємства має забезпечувати формування і своєчасну передачу в режимі реального часу даних про фінансово-економічний потенціал підприємства та його активність у діловому середовищі, що задовольняють потреби менеджменту всіх рівнів [2]. Її формуванню сприяє с дотримання вимог щодо:

- забезпечення уніфікованого та формалізованого процесу накопичення облікової інформації і створення звітів, що дають змогу різному рівню керівників через мінімальний набір кінцевих синтезованих показників володіти поточною та перспективною ситуацією щодо ділової активності;

- наявності широкого аналітичного інструментарію для обробки і аналізу облікової інформації щодо фінансово-економічного потенціалу підприємства та змін його активності у діловому середовищі;

- забезпечення контрольної функції специфічних інформаційних потоків, що виникають в процесі обробки і аналізу даних з формування, продуктивності

та результативності використання фінансово-економічного потенціалу підприємства;

- структуризації та раціоналізації інформаційних потоків між плануванням, регулюванням, обліком, контролем та аналізом ділової активності підприємства та його фінансово-економічного потенціалу;

- технічного і програмного забезпечення оперативного формування масивів планових і обліково-аналітичних даних, і своєчасної їх передачі зацікавленим користувачам;

- здатності залучати всі структурні підрозділи та служби підприємства в процесі ухвалення рішень щодо ділової активності підприємства.

Ядром сформованої із дотриманням визначених вимог інформаційно-аналітичної системи управління діловою активністю підприємства є його обліково-аналітичне забезпечення, що являє собою синергію компонент обліку, аналізу і контролінгу, які в процесі реалізації функціональних завдань взаємодіють через інформаційні потоки і забезпечують генерування і передачу релевантної інформації для прийняття управлінських рішень з досягнення цільових параметрів розвитку ділової активності [3]. По суті це інтегрована система стратегічного типу, яка функціонує у складі інформаційно-аналітичної системи управління підприємством з метою задоволення інформаційних запитів управлінського персоналу всіх рівнів, і через комплексну реалізацію функцій обліку, аналізу і контролінгу забезпечує створення релевантних баз даних для прийняття управлінських рішень тактичного і стратегічного характеру щодо ділової активності.

На завершення зазначимо, що імплементація визначеного концепту пов'язана із обґрунтуванням теоретико-методологічних положень формування інформаційно-аналітичної системи управління діловою активністю і є вектором наших подальших наукових пошуків. Їх реалізація бачиться у визначенні об'єкту, предмету, суб'єктів, принципів, мети, задач, функцій, компонент, систем забезпечення та механізму, прикладний характер якого і забезпечить комплексне вирішення проблем інформаційного супроводу прийняття управлінських рішень щодо ділової активності підприємства.

Література:

1. Кащена Н.Б. Економічний аналіз в інформаційній системі управління бізнесом: мейнстрим-тенденції та методичний інструментарій. *Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня. Одеса : ОНЕУ, 2023. С. 266-267. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/35505/1/S_MEYNSTRYM-TENDENTSIYI_267-268.pdf.

2. Кащена Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2021. 389 с. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/33905/1/Mon_Kashchena_zabezpechennya_21.pdf.

3. Кащена Н. Б. Бухгалтерський інжиніринг в обліково-аналітичному забезпеченні управління економічною активністю підприємств торгівлі. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 1. С. 330 – 336. ISSN 2415 – 8453. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2021-1-39>.

**Оксана Краснікова, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ПРОБЛЕМАТИКА ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Функціонування будь якої держави зумовлює потребу у ресурсах. Як і в нашій державі, так і у європейських країнах, таких ресурсів не вистачає для покриття всіх витрат. Це і зумовлює виникнення державного боргу. Наразі неможливо уявити собі країну, яка б мала змогу розвиватися без запозичень.

Вторгнення ворога на територію нашої країни внесло свої корективи в планування видатків державного бюджету. Через війну держава змушена шукати додаткові джерела фінансування витрат на оборону, компенсацію родинам, які постраждали внаслідок війни, зростають витрати на відновлення зруйнованих будинків, лікарень, житла і т. д. Це зумовлює пошук додаткових фінансових ресурсів на зовнішньому ринку.

Уряд активно піднімає питання щодо залучення міжнародної допомоги. Більшість країн світу не залишається осторонь та допомагає Україні вистояти у цій боротьбі за територіальну цілісність. Світова допомога включає фінансову, гуманітарну і військову. На 31.07.2023 р. допомога (зобов'язання) Україні з боку Європейського Союзу склала 76960 млн. євро, США – 69484,1 млн. євро, Німеччини 20862,9 млн. євро, Великої Британії – 13767 млн. євро, допомога інших країн склала 48949,7 млн. євро [1].

Зовнішній державний борг невпинно зростає. Якщо на 31.12.2013 р. сума державного зовнішнього боргу складала 300025,4 млн. грн, то за 9 місяців 2023 р. вже 3333755,2 млн. грн, тобто за останні роки він зріс майже в 10 разів [2]. І це не остаточні цифри, оскільки війна триває, і Україна кожного місяця залучає нові борги, а економіка країни продовжує руйнуватися внаслідок атак агресора.

Поряд з борговими інструментами уряд зміг домовитися із міжнародними партнерами щодо отримання фінансування у вигляді грантів. З початку повномасштабної війни та до кінця 2022 р. в Україну надійшло безповоротної допомоги в сумі 480,6 млрд. грн. Ці кошти були спрямовані на фінансування таких статей як заробітні плати, соціальні потреби, медичні послуги, допомога внутрішньо переміщеним особам [3].

Зрозуміло, що війна коли-небудь закінчиться і перед урядом постане питання щодо повернення боргів. Отже, вже сьогодні варто починати готуватися до переговорів з кредиторами щодо реструктуризації боргу та

шукати потенційних інвесторів, які готові будуть вкласти кошти в розвиток нашої економіки. Цьому передують дуже складна робота в напрямку структурних змін в економіці, подолання корупції, скорочення видатків бюджету на управління, створення привабливого інвестиційного середовища, розвиток газодобувної та нафтопереробної галузей, подальший розвиток аграрного сектору і багато іншого.

Література:

1. Підтримка України в світі. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/russian-invading/supporting-ukraine/>.

2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>.

3. Війна і державний борг – що маємо і що буде. URL: <https://dia.dp.gov.ua/vijna-i-derzhavnij-borg-shho-mayemo-i-shho-bude/>.

**Олег Крехівський, канд. фіз.-мат. наук, старший референт
Секретаріат Кабінету Міністрів України**

ЧИННИКИ НАРОЩУВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ресурси української промисловості були виснажені ще до початку російської військової агресії. Попри те, що багато підприємств не були потужними гравцями на світовому ринку, вони забезпечували роботою тисячі українців та сплачували податки до бюджетів усіх рівнів. Війна загальмувала промислову діяльність в Україні. Розв'язання питання її відновлення у повоєнній відбудові економіки має спиратися на досвід країн, котрі здійснили форсований розвиток після руйнувань Другої світової війни [1]. В цій частині авторське дослідження засад та механізмів політики Великої Британії [2, 3] дозволило виявити чинники, що обумовили нарощування промислового потенціалу та перетворення ключових галузей на джерело соціально-економічної та фінансової стабільності, та зробити наступні висновки для України.

1. Якісне інформаційно-аналітичне забезпечення фахівцями, які володіють знаннями про особливості технологій виробництва та кон'юнктури внутрішнього й зовнішнього ринку, сприятиме визначенню органами виконавчої влади реалістичних цілей та ресурсів для їх досягнення у повоєнному відновленні економіки України.

2. Визначення пріоритетом державної політики галузей промисловості, де компанії мають високий рівень локалізації виробництва в Україні та, спираючись на власні науково-технічні розробки, випускають інноваційні продукти з конкурентними перевагами на ринку, дозволить сфокусувати обмежені ресурси на драйверах повоєнного відновлення економіки України.

3. Перегляд чинних нормативно-правових актів, регулюючих діяльності промислових підприємств, та ухвалення нових, відповідно до потреб повоєнного відновлення, створить юридичне підґрунтя для запровадження довгострокової політики держави щодо національної промисловості, а також сприятиме реалізації довгострокових стратегій бізнесу в Україні.

4. Зміни в організаційно-інституційному забезпеченні розвитку промисловості і, зокрема, створення дорадчо-консультаційного органу уряду (на майданчику міністерства, відповідального за формування та реалізацію промислової політики) дозволить на засадах соціального діалогу визначити інвестиційно-інноваційні пріоритети та сформулювати рекомендації з механізмів державної політики щодо індустрії, оперативно реалізувати їх та своєчасно коригувати, виходячи з нових викликів.

5. Фокусування економічної політики на досягненні високого рівня зайнятості з опорою на промисловість та запровадження державної допомоги у вигляді грантів та позик на інвестиційні проекти промислових підприємств дозволить розширити діючі й створити нові виробництва у регіонах України (визначених державою як пріоритетні). Це сприятиме працевлаштуванню місцевого населення, тимчасово переміщених осіб та ветеранів, збільшить доходи, скоротить бідність та соціальну напругу, забезпечить рівномірний розвиток регіонів на надходження до бюджетів усіх рівнів.

6. Орієнтація промислових виробників на збільшення експорту через встановлення квот, з одного боку, та фінансових стимулів – з іншого, дозволить збільшити валютні надходження для покриття зростаючих витрат (на придбання необхідних споживчих товарів, як-от лікарські засоби та медичні вироби, та товарів виробничого призначення – вихідних продуктів для промисловості й засобів виробництва) для форсованої модернізації та структурної перебудови національного господарства. Це також оздоровить платіжний баланс країни, сприятиме фінансовій стабільності та економічній безпеці.

7. Запровадження державної допомоги на реалізацію ДіР-проектів бізнесу, заохочення промисловців до спільних проектів із залученням наукових установ й закладів вищої освіти дозволить виробникам, сформувавши мережі комплементарних активів й компетенцій, здійснювати технологічні інновації, що забезпечить їм унікальні конкурентні переваги на ринку. Поряд з тим створення в Україні базових виробничо-орієнтованих наукових установ для акумулювання ресурсів із проведення прикладних досліджень у сфері передових технологій на принципах державно-приватного партнерства, сприятиме реалізації масштабних проектів, розробці та випуску високотехнологічних промислових товарів.

8. Запровадження імпорتنих тарифів здатне вплинути на економічні показники промисловості та зайнятість, знизити ціни виробників, залучити іноземних інвесторів та технології, розширити рівень локалізації виробництва промислових товарів та скоротити імпорт їх аналогів. Безумовно, в цій частині Україна нині має значно вужчий простір для маневру, ніж свого часу мала

Велика Британія, адже набуття членства в СОТ, Угода про асоціацію з ЄС накладають певні обмеження на протекціоністські механізми. Проте, збройна агресія дає підстави для запровадження економічних заходів щодо захисту індустрій, які Україна вважає необхідними з міркувань безпеки, виходячи з відповідних положень Статті XXI ГАТТ 1947 (1994) та Статті 472 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Література:

1. Саліхова О., Крехівський О. Держава у повоєнній розбудові індустрії та відновленні економіки: історичні паралелі та рекомендації для України. *Економіка та прогнозування*. 2022. № 4. С. 7-42. URL: <https://doi.org/10.15407/eip2022.04.007>.

2. Крехівський О. В. Залежності та шляхи їх усунення: минуле, які перегукується із сучасністю. *Економіка і прогнозування*. 2023. № 1. С. 31-75. URL: <https://doi.org/10.15407/eip2023.01.031>.

3. Крехівський О.В. Протекціонізм як детермінанта розвитку автомобілебудування Великої Британії. *Економіка України*. 2023. № 10. С. 58-82. URL: <https://doi.org/10.15407/econo myukr.2023.10.058>.

**Галина Кришталь, д.е.н., професор
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи;
Ірина Брюховецька, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»;
Євген Панін, БО «БЛАГО ЛАЙФ», м. Львів**

КАДРОВА ПОЛІТИКА ФІНАНСОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПАНІЙ

Кадрова політика в фінансово-технологічних компаніях є ключовим елементом успішної діяльності. Оскільки цей сектор об'єднує фінанси та технології, найважливішим завданням є забезпечення належного рівня кваліфікації кадрів у обох напрямках.

Основні аспекти кадрової політики в фінансово-технологічних компаніях включають:

1. Підбір та найм персоналу: Важливо забезпечити належний відбір кандидатів, які володіють необхідними навичками та знаннями у галузі фінансів та технологій. Це може включати в себе проведення тестів, співбесіди та оцінку портфоліо.

2. Освіта та навчання: Компанії повинні надавати можливості для професійного зростання та навчання працівників. Це може бути організація тренінгів, семінарів, участь у конференціях та підтримка отримання додаткових кваліфікацій.

3. Розвиток кар'єри: Компанії повинні створювати умови для професійного росту працівників, надаючи можливості для зростання по службі,

отримання більш відповідальних позицій та участь у проектах важливих для компанії.

4. Мотивація та винагорода: Важливо встановити прозору та справедливу систему винагороди, яка враховує результати та внесок кожного працівника у розвиток компанії.

5. Створення командної робочої атмосфери: Важливо підтримувати сприятливу атмосферу для співпраці та комунікації серед працівників, що сприяє кращому виконанню завдань та досягненню спільних цілей.

6. Стратегічне планування кадрового резерву: Компанії повинні мати стратегічний план щодо розвитку та ротації персоналу, щоб забезпечити сталість та успішну роботу компанії у майбутньому.

Кадрова політика в фінансово-технологічних компаніях має сприяти набуттю та розвитку кадрів, які володіють необхідними навичками та компетенціями для ефективного поєднання фінансових та технологічних аспектів у діяльності компанії [1, с. 35].

Мотивація праці кадрів у фінансово-технологічних компаніях відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності та успішності їх діяльності. Оскільки цей сектор поєднує в собі високий технологічний рівень та значущі фінансові відповідальності, важливо створити стимулююче та вигідне середовище для працівників [2, с. 154].

Основні аспекти мотивації праці в фінансово-технологічних компаніях включають:

1. Фінансова винагорода: Гнучка та справедлива система оплати праці, бонусів та премій за досягнення поставлених цілей.

2. Можливості для професійного зростання: Компанії повинні надати працівникам можливість розвиватися та отримувати нові навички через участь у навчальних програмах, тренінгах, семінарах та конференціях.

3. Створення комфортних умов праці: Забезпечення сучасного робочого середовища, наявність необхідного обладнання та програмного забезпечення.

4. Участь у стратегічних проектах: Надання працівникам можливості брати участь у важливих проектах компанії, що додає цінності до їхньої роботи.

5. Розвиток кар'єрної траєкторії: Визначення шляху професійного зростання та надання можливостей для отримання більш відповідальних посад.

6. Створення командного духу: Заохочення спільної роботи, взаємодопомоги та обміну знаннями між працівниками.

7. Підтримка балансу між роботою та особистим життям: Забезпечення можливостей для гнучкого графіку роботи, відпусток та інших соціальних пільг.

8. Визнання та похвала: Визнання досягнень працівників, надання похвали та винагород за вагомий внесок у діяльність компанії [3, с. 29].

Загалом, ефективна система мотивації праці в фінансово-технологічних компаніях сприяє підвищенню продуктивності та залучає та утримує висококваліфікованих працівників, що впливає на загальний успіх компанії.

Література:

1. Бережна Ю.С. Сутність сталого розвитку сільського господарства. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського*. 2010. Т. 23(62). № 1. С. 35-41.
2. Завіновська Г. Т. Економіка праці : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2003. 300 с.
3. Ковтонюк К. В. Цифровізація світової економіки як фактор економічного зростання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 27. Ч. 1. С. 29-33.

**Ольга Кропивницька, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Ігор Кулиняк, к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій
Національний університет «Львівська політехніка»**

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Активність сучасних суб'єктів господарювання на внутрішніх ринках споживання країни, їх прогресивний розвиток та стимулювання до підвищення ефективності економічних взаємовідносин знаходиться під впливом процесів цифровізації, які стрімко поширюються в усіх сферах суспільства. Імплементация цифровізації в економічні системи підприємств значно розширює можливості нових форматів організації та управління діяльності суб'єктів споживчого ринку, а також впливає на рівень їх економічного зростання, конкурентоздатність за умов цифрової грамотності та компетенцій відповідальних осіб за прийняття господарських та ІТ-рішень [1].

Цифровізація охоплює використання інформаційних технологій, цифрових рішень і аналіз даних для поліпшення процесів та результатів бізнесу. Наведемо ключові підходи до підвищення ефективності господарської діяльності підприємств в умовах цифровізації:

1. Використання аналітики даних. Збір та аналіз великих обсягів даних може допомогти підприємствам зрозуміти свою діяльність краще. Аналітика даних дозволяє виявляти тенденції, ідентифікувати слабкі місця та приймати більш обґрунтовані рішення.

2. Автоматизація процесів. Цифрові технології дозволяють автоматизувати багато рутинних операцій, що раніше вимагали б значних ресурсів. Це зменшує помилки та підвищує продуктивність.

3. Впровадження Інтернету речей (IoT). За допомогою датчиків та підключених пристроїв, підприємства можуть відстежувати та контролювати різні аспекти своєї діяльності, включаючи стан обладнання та ланцюг постачання.

4. Використання штучного інтелекту (AI). AI може бути використаний для прогнозування ринкових тенденцій, оптимізації процесів, автоматизації обслуговування клієнтів та виконання інших завдань.

5. Оптимізація ланцюга постачання. Цифрові технології дозволяють підприємствам покращити управління постачанням, відстежувати товари в режимі реального часу та вдосконалювати логістику.

6. Віртуалізація та хмарні технології. Використання віртуальних серверів та хмарних рішень дозволяє підприємствам зменшити витрати на обладнання та забезпечує більшу масштабованість.

7. Захист даних. З огляду на зростання кількості цифрових загроз, забезпечення безпеки даних є важливою частиною цифрової трансформації. Підприємства повинні інвестувати в кіберзахист та впроваджувати строгі політики безпеки.

8. Навчання та розвиток персоналу. Цифровізація вимагає наявності компетентного персоналу, який розуміє технології та може їх ефективно використовувати. Підприємства повинні інвестувати в навчання та розвиток свого персоналу.

Прояв цифровізації господарської діяльності підприємств може бути виражений за допомогою використання таких інструментів [2]: інформаційно-комунікаційні технології для уніфікованої комунікації та незалежності від місця перебування (Zoom, Viber, Telegram, Skype, WhatsApp); програмні продукти (BAS, BAS ERP та інші); технології електронного обміну даними (EDI – Electronic Data Interchange), методи і техніки аналізу й обробки великих даних (технології Big Data); технології хмарних (Cloud Computing) та туманних обчислень; інтелектуальні технології, такі як машинне навчання.

Сучасні цифрові технології дозволяють швидко та ефективно вивчати нові можливості та знаходити нові способи розвитку бізнесу. Зокрема, технології Індустрії 4.0, такі як Інтернет речей, штучний інтелект, робототехніка та інші надають підприємствам нові можливості підвищення ефективності та продуктивності, зниження витрат, поліпшення якості продукції та послуг, а також дозволяють швидше реагувати на зміни в ринкових умовах [3]. Проте для малих підприємств впровадження цифрових інструментів може бути викликом через фінансові, технологічні та організаційні обмеження. Антикризовий менеджмент важливий для подолання цих обмежень та ризиків, і включає в себе фінансове планування, навчання персоналу, забезпечення кіберзахисту, розробку бізнес-стратегії та гнучкість у реагуванні на зміни [4].

Підвищення ефективності господарської діяльності в умовах цифровізації вимагає системного підходу і постійного оновлення бізнес-стратегії для використання новітніх цифрових можливостей.

Література:

1. Чміль Г.Л. Цифровізація діяльності суб'єктів споживчого ринку: можливості та загрози. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2021. Вип. 13. С. 124-134. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2021-13-13>.

2. Воржакова Ю.П., Хлебінська О.І. Сутність цифрової трансформації з різних позицій підприємців та науковців. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 107-111. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.9.107>.

3. Олешкевич С.І., Нагорна І.І. Підвищення ефективності діяльності підприємства на основі цифрових стратегій. *Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»* (м. Київ, 20.04.2023). Київ, 2023. С. 53-54.

4. Кулиняк І.Я., Коpecь Г.Р., Горбенко Т.М. Цифровий інструментарій антикризового менеджменту підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 35. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1082>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-16>.

**Станіслав Крутько, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Олександр Павленко, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Ігор Проценко, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Полтавський державний аграрний університет**

АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІКРОСЕРЕДОВИЩА НА ЙМОВІРНІСТЬ БАНКРУТСТВА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Будь-яке підприємство аграрного сектору здійснює свою діяльність у певному контакті з навколишнім середовищем. Сучасні умови роботи вимагають від кожного суб'єкта підприємницької діяльності постійного аналізу зовнішнього середовища та пристосування до нього шляхом максимальної мобілізації можливостей підприємства.

Зовнішні умови діяльності підприємства можна розглядати як певні сили (чинники), які діють за його межами. Елементи зовнішнього середовища по відношенню до підприємства можуть діяти негативно, позитивно або бути нейтральними. У даний час багато факторів зовнішнього середовища дестабілізують українське сільськогосподарське виробництво, знижують його ефективність. В цих умовах особливої актуальності набуває аналіз впливу зовнішніх чинників на ймовірність подальшої діяльності або вірогідність банкрутства підприємства, що зумовлює необхідність досліджень цього напрямку.

Складовими зовнішнього середовища є мікросередовище і макросередовище.

Макросередовище – це сукупність активних суб'єктів і сил, які діють за межами підприємства та впливають на результати його діяльності. Основними елементами макросередовища є: економічне середовище, природно-екологічні умови, політико-правове середовище, соціальне середовище, науково-технічне, інформаційне і міжнародне середовище діяльності підприємства.

Не менше важливим для формування фінансових результатів є вплив мікросередовища. Мікросередовище – сукупність зовнішніх по відношенню до підприємства суб'єктів і сил, які безпосередньо впливають на його діяльність і які, в свою чергу, перебувають під впливом цієї діяльності.

Основні суб'єкти мікросередовища аграрних підприємств:

1. Споживачі сільськогосподарської продукції – суб'єкти ринку, які придбають у аграрних підприємств сільськогосподарську продукцію для подальшого виробничого чи особистого споживання або наступного перепродажу. До них відносять безпосередніх споживачів, переробні підприємства, підприємства оптової і роздрібної торгівлі, державні установи, закордонних споживачів тощо.

2. Посередники – підприємства або організації, які за дорученням сільськогосподарських підприємств реалізують їх продукцію або знаходять клієнтів для такого продажу. До них відносять товарні біржі, торгові дома, підприємства, які спеціалізуються на перевезенні товарів до місця найбільш вигідного продажу і т. д.

3. Постачальники – підприємства або окремі особи, які забезпечують підприємство необхідними матеріальними ресурсами. Аналіз середовища постачальників має особливе значення для підприємства, оскільки будь-які зміни, що відбуваються у ньому (зростання або зниження цін, нестача окремих матеріалів і т. п.) безпосередньо впливають на обсяги і собівартість виробництва продукції, а, відповідно, й на прибутки господарства.

4. Конкуренти – товаровиробники, які виробляють на продаж однакову з даним підприємством сільськогосподарську продукцію. В умовах достатньої насиченості ринку продукцією найближчі конкуренти підприємства, тобто ті, які реалізують свою продукцію тим самим споживачам і посередникам, можуть створити проблему збуту. В таких умовах підприємство повинно забезпечити високу конкурентоспроможність своєї продукції.

5. Інші контактні аудиторії – підприємства, організації та установи, які мають безпосереднє відношення до підприємства і з якими воно вступає у певні виробничі, економічні, фінансові та організаційно-господарські стосунки. До них відносяться агросервісні підприємства, фінансово-кредитні установи (банки, страхові компанії, інвестиційні компанії, біржі тощо), громадські організації (об'єднання споживачів, захисників навколишнього середовища і т. п.), державні установи (зокрема, ті що займаються санітарним, ветеринарним наглядом), засоби масової інформації і т. д.

Під час аналізу мікросередовища сільськогосподарського підприємства також вивчають його віддаленість від пунктів реалізації продукції (великих міст, промислових центрів) та постачальників, наявність та стан шляхів, наявність постійних покупців, можливість одержання додаткових матеріально-технічних ресурсів, можливості кооперації з іншими товаровиробниками та інтеграційних зв'язків.

На дохідність аграрних підприємств істотно впливає його місцеположення. Це пов'язано, по-перше, з тим, що із збільшенням відстані між підприємством і ринком збуту сільськогосподарської продукції та ринком придбання матеріальних ресурсів, транспортні витрати зростають, отже збільшується собівартість товарів. Величина витрат на транспортування залежить від стану шляхів і ступеня їх компенсації заготівельними й переробними підприємствами (організаціями). По-друге, ціни на

сільськогосподарську продукцію мають тенденцію до зниження із збільшенням відстані до центрального ринку збуту. Адже на місцевих ринках попит на сільськогосподарські товари менший, ніж на центральних, а пропозиція тут відносно вища. Відповідно до законів ринку це неодмінно призводить до зниження ціни.

Основним методом оцінки впливу складових мікросередовища на результати діяльності підприємства є порівняння. Базою порівняння можуть виступати: максимальні (мінімальні) або середні значення по групі об'єктів, що порівнюються; значення попередніх періодів; планові значення. Для виявлення кількісного впливу елементів мікросередовища на показники діяльності підприємства також використовують прийоми моделювання, лінійного програмування (транспортні задачі), кореляційно-регресійний аналіз та інші.

Під час аналізу визначають економічний ефект від зміни окремих чинників зовнішнього середовища – додаткові надходження або витрати, прибутки або збитки. Оцінка здійснюється як на певний момент часу (статика), наприклад, оцінка каналів реалізації, так і за певні проміжки часу (динаміка), наприклад зміна попиту на продукцію. Часто визначити та передбачити кількісні зміни на мікрорівні досить складно або взагалі неможливо, при визначенні такого впливу на макрорівні використовують економіко-статистичні способи.

За результатами аналізу приймають стратегічні рішення щодо адаптації підприємства до зовнішніх умов, а саме: розробка заходів, спрямованих на використання позитивного впливу і недопущення (зниження) небезпек, спричинених зміною елементів навколишнього середовища. Результати аналізу впливу елементів зовнішнього середовища використовують для визначення стратегії діяльності підприємства на ринку. Тобто, підприємство повинно стимулювати дію позитивних чинників, використовувати надані їм можливості. До факторів, які не піддаються змінам, підприємство повинно пристосовуватися, змінюючи асортимент товарів, цінову політику тощо.

Література:

1. Gorb O., Dorohan-Pysarenko, L., Yehorova, O., Yasnolob, I., & Doroshenko, A. (2022). Boston consulting group matrix: Opportunities for use in economic analysis. *Scientific Horizons*, 25(7), 20-30. [https://doi.org/10.48077/scihor.25\(7\).2022.xx-x](https://doi.org/10.48077/scihor.25(7).2022.xx-x).

2. Dorohan-Pysarenko L., Rebilas R., Yehorova O., Yasnolob I., Kononenko Z. Methodological peculiarities of probability estimation of bankruptcy of agrarian enterprises in Ukraine. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. Vol. 7. No. 2. Pp. 20–39. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.02.02>.

3. Дорогань-Писаренко Л.О., Єгорова О.В., Яснолоб І.О. Методичні підходи до оцінки ймовірності банкрутства українських підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 76. С. 209-216. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.76-30>.

4. Дорогань-Писаренко Л.О., Єгорова О.В., Яснолоб І.О. Особливості оцінки ймовірності банкрутства аграрних підприємств в Україні.

Інфраструктура ринку. 2022. № 68. С. 223-231. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct68-39>.

5. Дорогань-Писаренко Л.О., Єгорова О.В., Панченко І.Г. Особливості аналізу ефективності впровадження технологічних інновацій в сільському господарстві. *Наука та інновації*. 2020. Т. 16, № 3. С. 27-38. DOI: 10.15407/scin16.03.027.

6. Єгорова О.В., Дорошенко А.П., Кононенко Ж.А. Фактори розвитку фінансової кризи аграрних підприємств. *Modern economics*. 2020. № 20(2020). С. 99-104. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-16). URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/factors-of-the-development-of/>.

**Максим Кудін, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського**

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

За сучасних умов поступового розвитку національної економіки державні інституції, ділові та наукові кола активно шукають шляхи підвищення економічної ефективності, удосконалення управління національним господарством, розвитку взаємодії органів державної влади та суб'єктів господарювання у сфері економіки.

Серед дослідників теорії та практики взаємодії бізнесу з органами публічного управління у вітчизняному науковому середовищі слід назвати таких вчених, як Л. Л. Гриценко, А. О. Дегтяра, В. М. Ємельянова, С. О. Клімович, О. М. Крутій, В.В. Теліпка, Ю. Шевчука та ін.

Основою ефективного і дієвого стратегічного та оперативного впливу на зростання підприємницької активності, а також стримуючим фактором можливих шахрайських і корупційних дій є відкритість взаємодії влади і малого підприємництва. Така взаємодія передбачає «узгоджений, як прямий, так і зворотний зв'язок державної влади та суб'єктів підприємницької діяльності, ведення відкритого, конструктивного діалогу між бізнесом і владою, готовність слухати і взаємно враховувати інтереси і потреби один одного» [1].

Серед основних форм і напрямків «реального втілення взаємодії публічної влади і підприємництва» можна назвати наступні [2]:

- створення економічної і соціальної інфраструктури;
- розміщення державних і муніципальних замовлень;
- інституціоналізація лобістської діяльності структур бізнесу;
- державно-приватне партнерство;
- інституційне оформлення корпоративного сектора та ін.

Дослідженнями доведено, виникає нагальна потреба в теоретичному і практичному осмисленні організаційно-управлінських питань процесу

взаємодії підприємницьких структур та органів державного управління всіх рівнів.

Однак регулярна співпраця бізнесу з існуючою адміністративною системою в Україні залишається недозволеною розкішшю для багатьох компаній та приватних підприємців з наступних основних причин [3]: 1) адміністративна система є складним багаторівневим механізмом з численними правилами та процедурами організаційної поведінки; 2) важко передбачити психологічні та поведінкові характеристики всіх суб'єктів адміністративної діяльності; 3) так звана «закритість» адміністративних органів.

Таким чином, основними чинниками підвищення ефективності розвитку бізнес-спільноти при вирішенні завдання підтримки підприємництва з боку органів публічного управління є:

- система правового регулювання підприємництва та реалізації підприємницьких ініціатив місцевих органів публічного управління;
- створення сприятливих фінансових умов для реалізації економічних завдань в структурах органів влади;
- інфраструктурне забезпечення підприємництва органами місцевого самоврядування.

Література:

1. Ємельянов В.М. Розвиток партнерських відносин бізнесу і влади в системі державного управління сталим розвитком регіонів України: теорія, методологія, практика : монографія. Миколаїв : ПП Ємельянова Т. В., 2012. 420 с.
2. Боковикова Ю.В. Взаємодія влади і бізнесу. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 4 (51). С. 1-7.
3. Бабаєв В. М., Новікова М. М., Чернов С. І. та ін. Практичні аспекти публічного управління в контексті сталого розвитку : монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 238 с.

**Костянтин Кузьминский, аспірант;
Сергій Мехович, д.е.н., професор,
професор кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ»**

ВПЛИВ ДИДЖІТАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК РИНКУ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Концепція діджиталізації останнім часом стала часто використовуватися в наукових публікаціях і на дискусійних майданчиках. Поряд з перевагами, діджиталізація створює і певні проблеми в житті суспільства. Останнє може

особливо болісно позначитися на середньостроковій ситуації на ринку праці. Найближчим часом роботодавці ризикують зіткнутися з дефіцитом трудових ресурсів, які б відповідали новим вимогам діджиталізації, але не менш серйозна загроза криється у відсутності попиту на значну частину працездатного населення [1-10].

Дослідження, проведене авторами, полягало у вивченні основних тенденцій цифровізації та її впливу на ринок праці в Україні та за кордоном; вивчення досвіду переходу на цифровізацію виробничих процесів провідних компаній м.Харкова та області; вивчення можливостей та загроз для роботодавців та працівників у контексті прискорення цифровізації економічних процесів; а також роль освіти та професійної підготовки у вирішенні проблеми потенційної нестачі навичок та робочих місць [2, 4, 7]. Розглянуто глобальні чинники формування економічного розвитку держав у середньостроковій перспективі. Представлено ключові напрями мінімізації ризиків для роботодавців та трудових ресурсів з урахуванням нових вимог до людського капіталу. Матеріали дослідження можуть зацікавити широке коло читачів, які складають трудовий потенціал майбутнього, представників бізнесу та наукової спільноти.

Цифрова промислова революція є основним рушієм попиту на навички, необхідні працівникам для досягнення успіху у виробництві та інших сферах економічної діяльності. Крім того, для того, щоб отримати вигоду з мінливої науково-технічної парадигми та перетворити загрози на конкурентну перевагу, важливо вже сьогодні розпочати підготовку високоякісної робочої сили, щоб сприяти швидкому впровадженню нових технологій в економіку країни [3, 5, 10]. Завдання суспільства полягає в тому, щоб зрозуміти цю тенденцію, що розвивається, і розробити систему освіти і навчання, здатну розвивати здібності кожної людини і готувати працівників з відповідними навичками. У той же час економіка повинна бути гнучкою і оснащена механізмами підтримки, які дозволяють компаніям, трудовому колективу і суспільству в цілому швидко і успішно адаптуватися до більш швидких і глибоких змін, що відбуваються в світі, що швидко змінюється.

З одного боку, суспільство найбільше турбує проблема втрати робочих місць і виведення з ринку багатьох професійних ніш, з іншого – необхідно активізувати пошук рішень для використання можливостей, що з'являються для створення нових робочих місць [9].

Кількість робочих місць може скорочуватися швидше, ніж світова робоча сила, коли існуючі робочі місця будуть замінені автоматизацією та іншими системами, керованими штучним інтелектом. Іншими словами, машини, роботи та комп'ютери все частіше матимуть абсолютну перевагу над робочою силою.

Розглянуто найважливіші дискусії про те, як може змінитися кількість робочих місць у майбутньому. Все більше дослідників стверджують, що технологічний прогрес у робототехніці та автоматизації неминуче призведе до значної та безповоротної втрати робочих місць або значного зниження заробітної плати. В останні десятиліття втрати робочих місць були зосереджені

серед низько- та середньо-кваліфікованих адміністративних та рутинних, трудовітських професій, таких як бухгалтери, оператори верстатів тощо.

Підсумовуючи, можна сказати, що цифровізація має дві сторони: нові можливості та нові ризики, і ринок праці особливо чутливий до них. Одним із ризиків для роботодавців може стати дефіцит трудових ресурсів, які б відповідали вимогам нового господарського порядку. Водночас значна частина працездатного населення зіткнеться з ризиками відсутності попиту в середньостроковій перспективі. Стимулювання появи нових сегментів економіки та розвитку високотехнологічних, інноваційних галузей може активізувати попит на фахівців, які відповідають новітнім вимогам цифровізації, а інноваційні зміни в системі освіти та перепідготовки кадрів – відтворити відповідний людський ресурс.

Література:

1. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 9-16. <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.

2. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.

3. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія* / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. – С. 85-105.

4. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика : підруч. К. : *Знання*, 2009. 1070 с.

5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.

6. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.

7. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

8. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.

9. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Стан економічної безпеки будівельних підприємств. *Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених*: зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 2022 р. / ред. Є. І. Сокол ; НТУ «ХПІ» [та ін.]. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. С. 250-251.

10. Кобелева Т.О. Комплаєнс-функція в сфері комерціалізації результатів інноваційної діяльності підприємства. Тестування та оцінювання комерційних перспектив товарних інновацій / за ред. Є.І.Нагорного [Монографія]. Суми : Триторія, 2019. С. 288-301.

**Максим Ладатко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Олексій Томілін, д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

У наші непрості часи комерційні банки відіграють визначальну роль у становленні та розвитку фінансової банківської системи України, а також її економічного зростання в цілому.

Наразі комерційні банки пропонують широкий спектр різноманітних операцій та послуг, точну кількість яких важко сказати, адже з прогресом цифрових технологій та стрімко зростаючим попитом, ледве не кожен день з'являються нові або навпаки відходять у небуття нікому непотрібні старі.

В той же час дуже цікавим та завжди актуальним питанням є кредитування та його значення в діяльності банківських структур.

Безумовна перевага кредитної діяльності – висока прибутковість та велика частка у загальних доходах банків, водночас не врахування ризиків пов'язаних з нею може призвести до вкрай негативних наслідків та великих втрат.

Основу стабільності комерційних банків складають правильна управлінська та ефективна організація банківського кредитування [1].

На жаль, зараз в умовах війни більшість фінансових секторів національної економіки переживають не найкращі часи, зокрема кредитний портфель бізнесу.

Щодо кредитного портфелю бізнесу, то він продовжує скорочуватися. Це здебільшого відбувається через низький попит та зростання ризику неплатоспроможності позичальників.

Це зумовлено зниженням платоспроможності громадян і підвищенням попиту на карткові кредити. Варто зазначити що, цілком ймовірно у кредитуванні бізнесу та роздрібному кредитуванні з'являється тренд, в якому переважає позитив.

Так як все ж таки повного відновлення до минулих показників ще не відбулося, то важливо закріпити результат, який маємо на даний момент, і акцентувати увагу на шляхах поліпшення ситуації в напрямку зростання кредитування комерційних банків.

Пропонуємо такі заходи для збільшення ефективності щодо фінансових асигнувань комерційних банків:

- зменшення процентних ставок за кредитами для стимулювання попиту;
- поліпшення системи порядку кредитної здатності позичальників, щоб мінімізувати ризики неплатоспроможності;
- розширення співпраці з міжнародними партнерами та фінансовими кредитними установами щодо отримання додаткових ресурсів та послуг.

Отже, незважаючи на проблеми та труднощі у кредитній діяльності, з якими зіштовхнулися комерційні банківські установи України в період нинішніх складних часів в Україні.

Ситуація у цьому фінансовому секторі починає не просто стабілізуватися, а навіть потроху набирати обертів щодо темпів зростання і показувати передумови до подальшого розвитку.

Вважаємо, ці показники є хорошим результатом на даному етапі, проте найважливіше зараз не зупинятися на досягнутому, а приділяти ще більше часу дослідженням, щоб правильно оцінити існуючі ризики в кредитному бізнесі, розробити стійку стратегію для майбутньої діяльності та тільки підвищувати якість кредитних портфелів.

Отже, кредитна діяльність комерційних банків – це фінансові операції, які пов'язаних з наданням коштів позичальникам.

Література:

1. Вовчак О. Д., Руцишин Н. М., Андрейків Т. Я. Кредит і банківська справа. К. : Знання, 2008. 361 с.

**Софія Ласкевич, здобувач вищої освіти;
Олеся Тоцька, д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту та адміністрування
Волинський національний університет імені Лесі Українки**

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У сучасних умовах підприємства самі формують свою корпоративну культуру – «...сукупність найважливіших положень щодо діяльності підприємства, обумовлених місією та стратегією розвитку організації, які знаходять своє відображення у соціальних цінностях працівників» [1, с. 2].

Проблема формування та розвитку корпоративної культури на підприємствах є надзвичайно актуальною, оскільки вона впливає на задоволеність співробітників, їхню продуктивність та здатність компанії адаптуватися до змін на ринку і досягати успіху в умовах глобальної конкуренції.

Зацікавленість до корпоративної культури почала зростати в середині ХХ століття, особливо в контексті розвитку великих корпорацій і підприємств. З появою інтернету та соціальних мереж збільшилася доступність інформації

про і споживачі стали більш уважними до соціальних аспектів діяльності підприємств. Це підсилило інтерес до корпоративної культури.

Зацікавленість до корпоративної культури продовжує зростати, оскільки вона стає не тільки ключовим фактором у залученні та збереженні кадрів, але й визначає її зв'язок з клієнтами, інвесторами та суспільством в цілому.

Джерелами формування корпоративної культури виступають:

- система особистих цінностей та індивідуальних способів їх реалізації;
- особисті цінності керівників підприємств;

- уявлення про припустиму модель поведінки співробітника в колективі, що відображає систему внутрішньо групових цінностей [2, с. 328].

Проблеми, пов'язані з формуванням корпоративної культури, можуть виникати на різних етапах функціонування організації і відображати різні аспекти внутрішнього життя підприємства. Наведемо приклади найпоширеніших проблем

1. Незрозумілість цінностей та місії для працівників.
2. Відсутність лідерства та прикладу для наслідування.
3. Розрив між декларованими цінностями та реальною поведінкою.
4. Недостатня комунікація та відсутність механізмів для залучення співробітників до процесу формування культури.
5. Неспроможність адаптуватися до змін.
6. Конфлікти та розбіжності в команді.
7. Неєфективність системи для оцінки корпоративної культури.

Формування та управління корпоративною культурою вимагає систематичної роботи, прозорих комунікацій та активної участі керівництва та співробітників. Розглянемо заходи, що допоможуть сформувати або розвинути ефективну корпоративну культуру підприємства:

1. Встановлення якісної комунікації. Добре організована та ефективна комунікація допомагає зміцнити зв'язок між співробітниками та керівництвом, створює позитивне робоче середовище та сприяє поширенню цінностей та місії компанії.

2. Прозора мотивація та чіткий опис послідовності контролю. Має бути створена структура, за якої керівник буде задавати необхідні критерії якості виконаної роботи, відстежувати динаміку виконання завдань [3, с. 178]. Це дасть змогу працівникам бачити результати роботи, порівнювати їх з результатами колег та розуміти природу їх трудових доходів. Заохочення, такі як бонуси, премії, похвали та подяки, можуть бути використані для мотивації співробітників. Також важливо надавати співробітникам можливість брати участь у формуванні корпоративної культури та приймати рішення щодо її розвитку.

3. Опис та встановлення чітких інструкцій. Співробітники працюють добре, коли точно знають, що від них вимагається. Чіткі інструкції для корпоративної культури сприяють створенню прозорості в організації, оскільки всі знають, що очікується від них та які стандарти важливі.

4. Розвиток особистої ефективності співробітників. Особиста ефективність співробітників включає в себе їх здатність відображати та реалізовувати цінності підприємства в щоденній роботі. Висока особиста ефективність допомагає ідентифікувати та розвивати внутрішніх лідерів, які можуть впливати на корпоративну культуру та сприяти її утвердженню.

5. Контроль професійного вигорання. Вигорання може негативно впливати на здоров'я та емоційне становище працівників. Запобігання йому сприяє збереженню здорового та емоційно стійкого персоналу. Попередження вигорання сприяє стабільності корпоративної культури.

Отже, корпоративна культура підприємства визначає шлях його розвитку у сфері управління персоналом. Вона є унікальною та неповторною на кожному підприємстві. Міцна корпоративна культура може і має стати тією основою, що допоможе не лише зберегти колектив підприємства в складні часи, але й набути особливих конкурентних переваг.

Література:

1. Вараксіна, О., Шульга В. Роль корпоративної культури в сучасному бізнес-середовищі. *Економіка та суспільство*, (49). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-63>.

2. Чернишова А. О. Деякі аспекти корпоративної культури організації. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2010. Вип. 17. С. 328-330. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_17_51.

3. Щетініна Л. В. Особливості розвитку корпоративної культури в умовах віддаленого режиму роботи. *Проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 175-180. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_3_25.

**Ольга Лега, к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування;
Людмила Яловега, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування;
Тетяна Прийдак, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет**

ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

За період тотальної війни Росії в Україні українська економіка зазнала значних втрат, включаючи скорочення зайнятості та зростання безробіття. Внаслідок закриття підприємств та руйнування виробничих потужностей багато працівників втратили роботу, а структура попиту та пропозиції на робочу силу змінилася через збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб [1]. Аналітики та колишні працівники вважають, що пошук шляхів підвищення рівня зайнятості потрібно починати якомога швидше, навіть під час

воєнного стану. Це дозволило б прискорити післявоєнне відновлення соціально-трудової сфери та запобігти виникненню хронічного безробіття.

Використавши дані Державної статистики України, проаналізуємо регіональний аспект зайнятості населення.

На рис. 1 представлено рівень зайнятості в усіх підприємствах за всіма видами діяльності. Аналіз даних за 2015 – 2021 рр. показало, що найбільша зайнятість населення у Києві – столиці України, тоді як найнижча – у Чернівецькій області. Щодо тенденцій зайнятості, то на рис. 2 представлено як змінювався рівень зайнятості по областях. Загалом по Україні, рівень зайнятості зріс на 8,52 %, найбільше зменшення відмічено у Луганській області – на 38,4 % та Донецькій області – на 35,7 %.

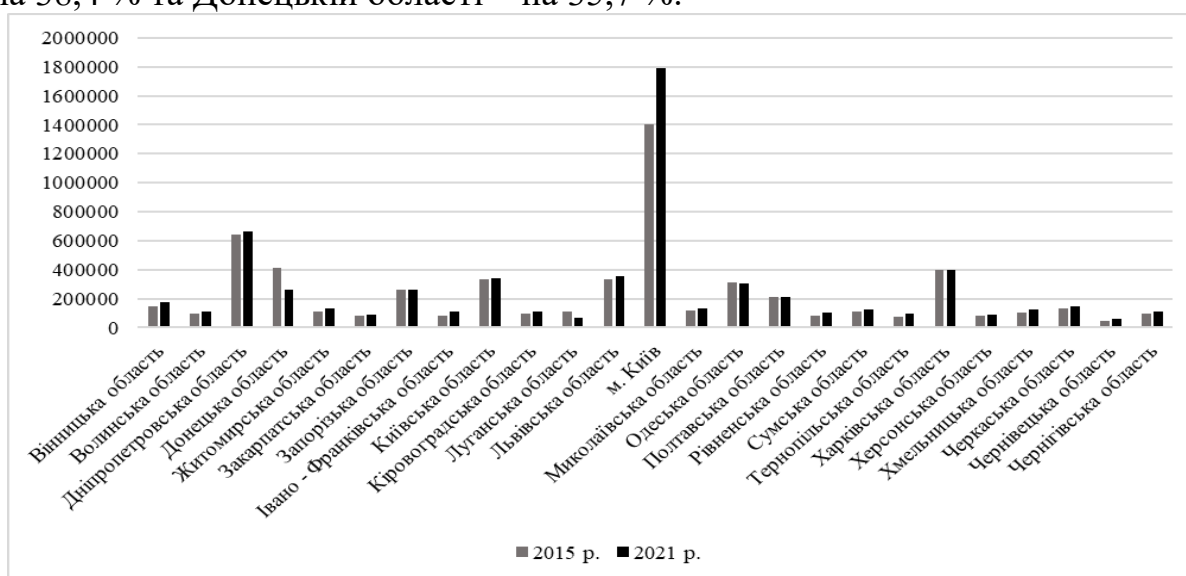

Рис. 1. Динаміка рівня зайнятості у підприємствах за всіма видами діяльності за 2015 та 2021 рр., осіб*

*узагальнено на підставі [2]

Це пояснюється початком бойових дій на сході України, окупації територій, зупинці підприємств. По інших областях відмічено незначне зниження у Одеській області – на 1,5 %, Полтавській – на 1 %. Значний приріст рівня зайнятості відмічено у Житомирській та Рівненській області – на 22,4 %, Тернопільській – на 25,9 %, м. Київ – на 27,9 %, Івано-Франківській – на 28,5 %, Чернівецькій – на 28,7 %.

Як показують дані рис. 3 тут спостерігається інша ситуація, кількість областей, які забезпечують робочими місцями населення є набагато більше, наприклад у 2015 – 2017 рр. лідером була Полтавська область, у 2018 – 2021 рр. – Київська, але крім того необхідно виділити також Вінницьку, Дніпропетровську, Черкаську та Харківську область. Це пояснюється тим, що природно-кліматичні умови цих областей підходять для вирощування зернових і технічних культур, тому вони є лідерами у вирощуванні продукції сільськогосподарської призначення. Найнижча рівень зайнятості у сільському господарстві у Закарпатській області.

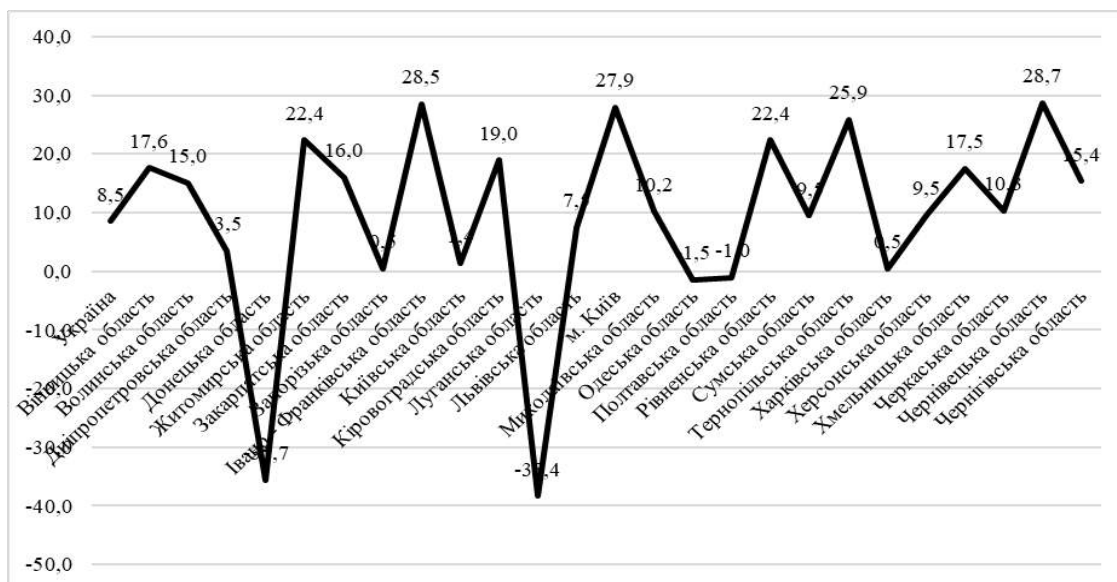

Рис. 2. Динаміка приросту (зниження) рівня зайнятості у підприємствах за всіма видами діяльності за 2015 та 2021 рр., %

*узагальнено на підставі [2]

На рис. 3 представлено рівень зайнятості у сільському господарстві.

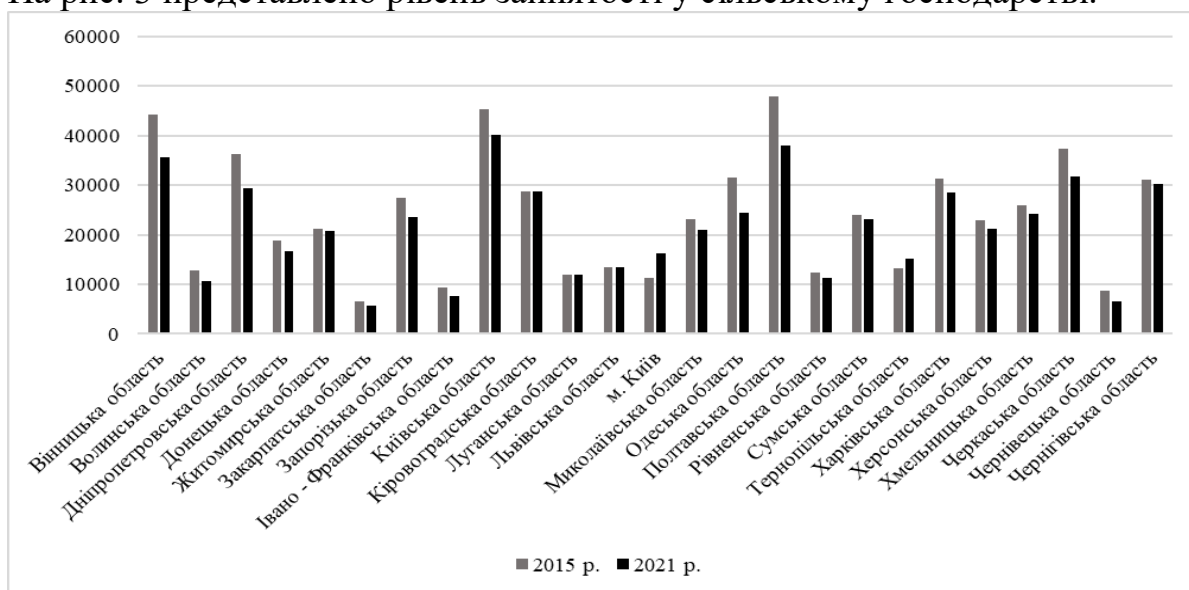

Рис. 3. Динаміка рівня зайнятості у підприємствах галузі сільського господарства за 2015 та 2021 рр., осіб

*узагальнено на підставі [2]

Оцінка приросту - рис. 4. показує негативну тенденцію, адже по всіх областях спостерігається зниження, окрім Кіровоградської (приріст на 0,3%), Тернопільської (на 13,0 %), м. Києва (на 43,7 %). В цілому по Україні рівень зайнятості у сільському господарстві знизився на 10,4 %.

**Іван Лещенко, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Akademia WSB, Poland;
Ілона Яснолоб, к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва і права
Полтавський державний аграрний університет**

МАРКЕТИНГ ЯК ЕЛЕМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Антикризове управління стає невід'ємною складовою діяльності сучасних підприємств. У світі, який постійно змінюється, підприємства повинні бути готовими до різних кризових ситуацій, які можуть виникати внаслідок впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. В цьому контексті маркетинг виявляється однією з ключових стратегій антикризового управління, оскільки він дозволяє підприємству зберегти свою конкурентоспроможність, залучити нових клієнтів, збільшити прибутковість та зменшити ризики в умовах кризи.

Антикризове управління підприємством є системою, яка спрямована на запобігання та усунення несприятливих для діяльності підприємства явищ за допомогою розробки і реалізації на підприємстві спеціальних заходів, які мають стратегічний характер і дозволяють усунути тимчасові перешкоди, зберегти і примножити ринкові позиції [2, с. 25].

Антикризова стратегія формується в межах загального стратегічного планування, але особливістю є акцентування уваги на засобах оцінки, аналізу і контролю, визначення завдань, розроблення та реалізації управлінських рішень, які стосуються основних параметрів життєдіяльності підприємства у кризовій ситуації [3, с. 216].

Однією з переваг використання маркетингу під час антикризового управління є здатність підприємства адаптуватися до змін у споживчих запитах та умовах ринку. Підприємство може визначити, які продукти чи послуги в наявності є більш актуальними для споживачів у кризовий період та налаштувати свою діяльність відповідно до цих запитів. Здатність вчасно реагувати на зміни робить підприємство більш стійким до економічних труднощів.

Додатково, маркетинг допомагає зміцнити взаємодію з клієнтами. Важливо пам'ятати, що задоволені клієнти можуть стати вірними прихильниками підприємства та джерелом рекомендацій. Під час кризи це особливо важливо, оскільки збереження наявної клієнтської бази та залучення нових клієнтів може забезпечити стабільність прибутку.

Маркетинг також може допомогти підприємству зменшити витрати та оптимізувати ресурси. Шляхом аналізу даних і ринкових трендів, підприємство може виявити можливості для оптимізації своєї діяльності та ефективніше використовувати свої ресурси. Це дозволить підприємству збільшити рентабельність та зменшити ризики в умовах кризи.

В умовах невизначеності та зростаючої конкуренції маркетинг стає невід'ємною частиною стратегічного антикризового управління підприємствами. Антикризовий контекст вимагає від керівництва підприємства вживати дієві заходи для забезпечення стійкості та подолання труднощів. Маркетинг виступає ключовим інструментом у цьому процесі.

Маркетинг включає в себе аналіз ринку, конкурентів та клієнтських потреб, що дозволяє підприємствам заздалегідь ідентифікувати можливі ризики та розробляти плани дій для різних сценаріїв кризових ситуацій. Знання ринку і відносин між факторами дозволяє бізнесу приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності.

Маркетингові стратегії в умовах кризи можуть вимагати різноманітних змін у плануванні діяльності компанії. Виробництво, ціноутворення, продажі та реклама можуть вимагати адаптації до зміни споживчого попиту та зміни умов. Маркетинг допомагає підприємству знайти нові можливості в умовах кризи та адаптуватися до них. Маркетинговий аналіз може допомогти виявити неефективні витрати та оптимізувати їх. Під час кризи керівництво підприємства повинно зосередитися на тому, щоб максимізувати використання ресурсів та знизити зайві витрати, що допоможе забезпечити стійкість фінансів.

Маркетинг може стати джерелом інновацій та розвитку в умовах кризи. Розробка нових продуктів, послуг або стратегій розширення може допомогти підприємству знайти нові ринки та залучити нових клієнтів.

Механізм антикризового маркетингу на підприємстві як система управління припускає наявність об'єкта (кризові явища) та суб'єкта управління (відповідальні органи антикризового управління, наприклад, директор служби маркетингу та ін.), формування цільових процесів управління (підсистема моніторингу середовища підприємства, підсистема планування і прогнозування: визначення стадії, параметрів, обсягів та масштабів кризового явища, розроблення, реалізація та контроль антикризових стратегій тощо), вибір засобів та методів управління, створення чіткої системи коригування та зворотного зв'язку тощо [1, с. 76].

Сучасне підприємство опиняється перед викликами, які можуть виникати в результаті зовнішніх чи внутрішніх факторів, наприклад, економічні кризи, зміни ринкових умов, технологічні революції. Антикризове управління стає важливим елементом стратегічного керівництва підприємством в умовах невизначеності та ризику. Одним із ключових аспектів антикризового управління є застосування антикризових методів, які спрямовані на збереження стійкості та розвиток підприємства навіть під час складних ситуацій.

Отже, маркетинг виступає важливим інструментом антикризового управління підприємством. Відповідно до сучасних умов ринку та споживчих запитів, він допомагає зберегти конкурентоспроможність, зміцнити взаємодію з клієнтами, зменшити витрати та збільшити стійкість підприємства в умовах кризи. Маркетинг не лише допомагає підприємствам виживати в умовах кризи, але і створює можливості для подолання труднощів та розвитку навіть у складних ситуаціях. Ефективне використання маркетингу у стратегічному

антикризовому управлінні може бути вирішальним для успіху підприємства в невизначених часах. Використовуючи маркетингові інструменти та стратегії, підприємства можуть ефективно впоратися з різними викликами, що виникають на їхньому шляху, і зберегти свою конкурентоспроможність в невизначеному бізнес-середовищі.

Література:

1. Натрус К.С., Хамініч С.Ю. Антикризовий маркетинг як складова стратегічного управління. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 31(1). С. 72-79.

2. Рамазанов С.К., Степаненко О.П., Тимашова Л.А. Методи антикризового управління: монографія. Луганськ : Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2004. 192 с.

3. Телін С.В. Антикризове управління як засіб запобігання банкрутству підприємств. *Вісник ХНУ. Економічні науки*. 2010. № 5. Том 2. С. 23-35.

**Іван Лисокобилка, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олена Коваль, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Юрій Корецький, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ПЛАНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ПРИБУТКУ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Прибуток відіграє важливу роль у розвитку ринкової економіки та визначає фінансову спроможність підприємств. Важливо забезпечити ефективну боргову політику, оскільки недостатність фінансових ресурсів може змусити підприємства вдаватися до запозичень, що в майбутньому може призвести до банкрутства. Власники бізнесу зацікавлені не лише в отриманні прибутку, але й у постійному зростанні. Однак у нинішніх умовах ведення бізнесу, тобто в умовах пандемії, важко спрогнозувати майбутні прибутки, що ускладнює роботу фінансових менеджерів. Саме тому це питання є актуальним для сучасних компаній, і керівникам дуже важливо створити необхідні умови для ефективного управління прибутком.

Процес управління прибутком повинен здійснюватися у певній системності та забезпечувати досягнення основних цілей і поточних завдань цього управління на підприємстві. Очікуваний розмір прибутку від господарської діяльності в певний період часу залежить від подальшої ділової активності підприємства на цільовому ринку збуту продукції. Ефективний аналіз, прогнозування та управління прибутковістю підприємства значною

мірою визначатиме його майбутню прибутковість. Тому існує безперервний управлінський цикл, який гарантує реалізацію стратегій розвитку підприємства.

Важелі управління, що використовуються в системі економічних методів управління прибутком, включають економічний аналіз, планування, економічне стимулювання, податки та цінову політику. Для досягнення хороших результатів ці важелі повинні застосовуватися комплексно і систематично та охоплювати весь об'єкт управління [1].

Планування є важливим інструментом управління прибутком. Воно допомагає сформулювати і прийняти цілі та визначити шляхи їх досягнення. Результатом планування є план або система планів. Мета планування – вчасно знайти засоби або альтернативи, щоб зменшити ризик прийняття неправильного рішення. Економічний аналіз – це систематизована сукупність аналітичних процедур, які допомагають дійти висновків і рекомендацій економічного характеру з того чи іншого питання.

У той же час, максимізація прибутку при мінімізації ризиків є однією з головних цілей бізнесу. Для прогнозування прибутку використовується багато інструментів, серед яких важливе місце займає «операційний леверидж» – один з найважливіших інструментів фінансового менеджменту. Операційний леверидж є базовим поняттям CVP-аналізу (Cost-Volume-Profit) і дозволяє розрахувати рівень збільшення або зменшення прибутку компанії протягом планового періоду з урахуванням змін у поточних витратах та обсягах продажів.

Операційний або виробничий леверидж також визначає ступінь ризику компанії. Тому доцільно використовувати цей інструмент для управління прибутком, особливо операційним. Разом з фінансовим левериджем його також можна використовувати для оцінки зміни чистого прибутку внаслідок зміни виручки від реалізації для компаній, що використовують позиковий капітал [2].

Операційний важіль (ОВ) розраховується за формулою:

$$OB = \frac{BM}{\Pi}, \quad (1)$$

де, BM – валова маржа (чистий дохід від реалізації продукції скорегований на фактичний рівень змінних витрат), тис. грн;

Π – операційний прибуток, тис. грн.

В свою чергу, позитивний чи негативний вплив зміни виручки на величину операційного прибутку відображається наступним чином:

$$\Delta\Pi = OB \times \Delta OP, \quad (2)$$

де, $\Delta\Pi$ – зміна прибутку, %;

ΔOP – зміна обсягу реалізації, %.

Ефект операційного левериджу полягає в тому, що зміни виручки від реалізації власної продукції (чистого прибутку) призводять до змін операційного прибутку. Операційний леверидж також є індикатором бізнес-ризиків, і його розширення збільшує кореляцію між виручкою та операційним прибутком, що призводить до зростання виробничого ризику.

Цей інструмент дозволяє управляти постійними та змінними витратами, планувати прибуток для компанії в цілому та за видами продукції, а також визначати точку беззбитковості та запас фінансової міцності. Щоб забезпечити постійне зростання операційного прибутку, керівництво компанії має приділяти велику увагу контролю над витратами та виробничим важелем, що дає ряд переваг, а саме:

- 1) підвищення конкурентоспроможності як підприємства, так і окремого виду продукції;
- 2) економію ресурсів, як фінансових, так і матеріальних на основі впровадження ефективної системи управління витратами;
- 3) підвищення доходів підприємства за рахунок запровадження ефективної цінової та кредитної політики, що в цілому дає можливість масштабувати обсяги реалізації продукції;
- 4) прогнозувати на перспективу рівень прибутку підприємства;
- 5) вибирати оптимальну стратегію продажу продукції підприємства.

Використання операційного левериджу в операційному аналізі є одним з ефективних напрямів планування прибутку підприємства, контролю над доходами та витратами. Механізм визначення даного показника дає змогу спрогнозувати прибутковість підприємства і визначити його ризикованість. Важливим напрямом є можливість аналізу співвідношення постійних та змінних витрат, що дає змогу шукати резерви їх зменшення з метою збільшення прибутку. Даний метод є легким у використанні і достатньо перспективним для управління вітчизняними компаніями. Дану методику доцільно використовувати під час внутрішнього і зовнішнього аналізу.

Література:

1. Богацька Н.М., Кузьменко М.М. Прибуток підприємства як рушійна сила функціонування ринкової економіки. *Вісник ХНУ. Хмельницький*, 2018. №2. С.102–105.
2. Шашина М. В. Методи управління прибутком підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2015. № 1. С. 55–60.

**Юліан Литвин, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Вікторія Лакіза, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»**

СИСТЕМА СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

В сучасному світі страхування є невід'ємною частиною економічної системи країни. Воно забезпечує захист фінансових інтересів як фізичних осіб, так і підприємств в разі настання непередбачених подій або ризиків. Україна не є винятком, і система страхування в країні поступово розвивається та

модернізується. Однак, для досягнення більшої ефективності та конкурентоспроможності української системи страхування, необхідно впроваджувати інноваційні продукти та підходи. Інноваційність в страхуванні полягає у використанні нових технологій, методик та продуктів, що дозволяють покращити якість послуг та забезпечити більш гнучкий підхід до потреб клієнтів. На сьогоднішній день страхування в Україні є значущою галуззю економіки. Однак, системі страхування в Україні є деякі виклики, зокрема: низький рівень свідомості населення про необхідність страхування, висока конкуренція серед страхових компаній та складнощі в законодавчому регулюванні. Україна відстає в розробці та впровадженні нових страхових продуктів, таких як страхування життя та інвестиційне страхування, порівняно з країнами Європи та США. Це обмежує можливості розвитку страхового ринку в країні і перешкоджає його конкурентоспроможності. Щоби забезпечити стабільний розвиток галузі, необхідно запроваджувати інноваційні підходи.

Вкорінене уявлення про страхування, як про нескінченну паперову тяганину, вже давно втратило неактуальність. З кожним роком кількість паперів зменшується, і сприяло цьому процесу запровадження системи електронного документообігу (ЕДО). Для України ЕДО перестав бути екзотикою ще у 2003 р. Візьмемо простий приклад – страховий акт на виплату, один з основних документів страхування. У 2015 р, його треба було роздрукувати, підписати, поставити печатку, просканувати. Якщо раніше на процедуру оформлення у співробітника йшло до 20 хвилин, то на сьогодні, з ЕДО, це займає 1 хвилину. Крім того, якщо в друкованому документі була помилка, документ повертали назад, його треба було переробляти. З ЕДО все можна виправити в системі за доволі оперативно. Це оптимізує процесуальні моменти, відбувається помітна економія часу як працівників, так і клієнтів страхової компанії [1].

Незаперечним є той факт, що запровадження інновацій є дійсно важливим аспектом, тому розглянемо перспективи впровадження інноваційних продуктів :

1) розвиток мікрострахування – дозволяє надавати страхові послуги малозабезпеченим верствам населення, які раніше не мали доступ до страхування. З використанням сучасних технологій та мобільних додатків, процес оформлення страхового поліса можна зробити максимально зручним та доступним;

2) розвиток страхування у сфері кібербезпеки – в результаті зростання кількості кібератак та порушень безпеки в інтернеті, страхування в сфері кібербезпеки стає дедалі важливішим, а страхові продукти, що покривають збитки від кібератак, можуть стати популярними серед бізнес-користувачів та організацій;

3) використання штучного інтелекту та аналітики в страхуванні сприятиме виявленню ризиків страховими компаніями, оптимізує процедуру оцінювання збитків та процес прийняття оперативних і якісних рішень; застосування алгоритмів машинного навчання допоможе покращити процес розрахунку ризиків та управління ними в цілому.

4) розвиток страхування для відновлюваних джерел енергії - страхові продукти для сонячних, вітрових та інших видів альтернативної енергії можуть стати важливим напрямком розвитку страхування внаслідок перманентного динамічного зростання інтересу до відновлюваних джерел енергії.

Однак, незважаючи на те, що запровадження інновацій в страхування має свої незаперечні перспективи, вони також супроводжується низкою викликів. Одним із найбільших викликів є забезпечення кібербезпеки, оскільки із розвитком технологій зростає ймовірність кіберзагроз. Крім того, необхідно забезпечити дотримання чинного законодавства та нормативних актів, що регулюють функціонування страхового ринку України. Ще одним викликом є нестабільність економічних умов та зміни в соціальному середовищі. Підприємства повинні бути готові адаптувати власні страхові продукти до турбулентності в фінансових потребах/можливостях, а також у вимогах клієнтів. Варто зазначити, що інновації в страхуванні відкривають безліч можливостей: нарощування використання штучного інтелекту та аналітики може зумовити оптимізацію процесів і скорочення витрат; розвиток мікрострахування сприятиме залученню нових клієнтів і розширенню ринку; запровадження страхування в сфері кібербезпеки допоможе суб'єктам бізнесу захистити свою інформацію від кібератак.

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що розвиток інновацій в страхуванні є необхідним кроком в досягненні стабільності та конкурентоспроможності страхових компаній України. Новітні технології й продукти дозволять не тільки залучати нових клієнтів, але і забезпечувати якісний захист для вже існуючих. Проте при цьому важливо дотримуватися вимог безпеки, етичних норм і законодавства, щоби забезпечити довіру клієнтів та стабільність на ринку в цілому.

Література:

1. A Fairfax company. Погляд з середини – інновації у страхуванні. URL: <https://arx.com.ua/blog/expert-opinion/pohliad-z-seredyny-innovatsii-u-strakhuvanni> (дата звернення: 26.10.2023).

**Станіслав Лисянський, аспірант кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет**

СИСТЕМА АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ БАНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Розвиток банківської діяльності значною мірою залежить від циклічності виникнення криз, що вимагає від них розробки та запровадження антикризових програм щодо протистояння ним для підтримки конкурентних позицій на ринку.

На думку Копилюк О. І. та інших авторів статті [1], стратегія банку, на повинна відповідати таким параметрам: формулювання цілі, місії та завдань

діяльності банків на основі ресурсно-орієнтованого підходу в довгостроковій перспективі; використовувати сценарний або альтернативний підходи щодо прогнозування діяльності; оцінювати та враховувати внутрішні й зовнішні чинники, забезпечувати зростання вартості бізнесу, його стабільність і конкурентоспроможність; відповідати принципам взаємо узгодженості цілей, послідовного розвитку, комплексності, емерджентності, прозорості, спрямованості на вихід з кризи, ефективності [1, с. 228].

З боку регулятора – Національного банку України, з метою підтримки стабільності банківської системи, використовує методи та інструменти антикризового управління (рис. 1).

Слід відмітити, що умови роботи банків за результатами 2022-2023 рр. залишаються складними: військова агресія РФ, сплески COVID 19. Безперервні обстріли територіальних громад та руйнування інфраструктури підсилюють ризики як для економіки України, так і для банківського сектору. Проте слід відмітити, що фінансовий сектор працює безперервно, забезпечуючи своєчасність проведення платежів та довіру до фінансових інституцій [2]. Про це свідчить індекс фінансового стресу, який достатньо волативний майже рік. Це зумовлено зростанням кількох складових індексу, а саме: зростання субіндексу поведінки домогосподарств через підвищення відсоткових ставок за гривневими депозитами; банківський субіндекс збільшився за рахунок зниження показників ліквідності; високі значення субіндексу державних цінних паперів забезпечуються дохідністю суверенних єврооблігацій.

Рис. 1. Антикризове управління банками

Джерело: складено автором на основі [3, с. 287]

Проте спостерігається зниження спреда між офіційним і готівковим курсами валют, зменшення обсягів валютних інтервенцій НБУ, що в кінцевому підсумку призвело до скорочення валютного субіндексу.

Слід відмітити, що формування розділів антикризової програми банку дозволяє створити умови для ефективного її виконання.

Антикризові заходи, які використовуються банками, незалежно від форми власності та географічного розташування, можна подати за групами.

До першої групи слід віднести організаційно-правові, які мають прояв через трансформація організаційно-правової форми, форми власності, зміна організаційної структури управління, перерозподіл прав, обов'язків та компетенцій вищої ланки управління та співробітників.

До другої групи антикризових заходів слід віднести фінансово-економічні, при розробці яких в першу чергу необхідно звернути увагу на розробку стратегії управління ліквідністю банку.

До третьої групи відносять антикризові технологічні, інформаційні та операційні заходи, які націлені на створення передумов забезпечення конкурентоспроможності банківських продуктів на ринку банківських послуг та оптимізацію витрат банку.

До четвертої групи віднесено маркетингову політику. Укріплення ринкових позицій банку неможливе без формування конкурентоспроможного продуктового ряду, запровадження клієнтоорієнтованого підходу, рекламної та цінової політик, використання інструментів інноваційного маркетингу.

До п'ятої групи включаємо застосування цифрових технологій ведення банківського бізнесу, підтримка фізичної безпеки, кібербезпеки, що на сьогодні актуалізується введеним воєнним станом в Україні.

До шостої групи антикризових заходів відносимо підвищення дієвості системи управління персоналом та визначення соціальної відповідальності банку.

Література:

1. Копилюк О. І., Музичка О. М., Лозинська О. І. Стратегічний підхід до антикризового управління в банках України. *Бізнес-Інформ*. 2019. №19. С. 226-232.

2. Звіт про фінансову стабільність, червень 2023 р. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=5. (дата звернення 03.10.2023).

3. Ошийко А.А., Татяніна С.М. Проблеми антикризового управління в банках. *«Молодий вчений»*. 2019. № 10 (74). С. 697-702. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-146>.

**Віталій Мазуренко, здобувач вищої освіти;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»**

КАПІТАЛ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ

Капітал підприємства є основним ресурсом, який визначає його можливості та конкурентоспроможність на ринку. Він включає в себе не лише фінансові активи, а й фізичні об'єкти, права, технології, ноу-хау, інтелектуальну власність та інші складові, які можуть мати вартість або корисну придатність для виробничо-господарської діяльності.

До нематеріальних активів можна віднести бренд, репутацію, патенти, торгові марки та інші інтелектуальні права, які можуть бути ключовими в конкурентній боротьбі. Наприклад, відомі технологічні компанії вкладають великі кошти в дослідження та розробку нових продуктів, що є частиною їхнього нематеріального капіталу [1, с. 190].

Фінансовий капітал, зокрема, дозволяє підприємству здійснювати інвестиції, розвивати нові напрямки та модернізувати виробництво. Крім того, наявність достатнього фінансового капіталу може впливати на рішення партнерів, інвесторів та кредиторів щодо співпраці з підприємством.

Матеріальний капітал складається з фізичних об'єктів: виробничого обладнання, нерухомого майна, сировини, готової продукції та інших матеріальних ресурсів. Ефективне управління цими активами може позитивно позначитися на продуктивності та якості виробництва [2, с. 320].

Отже, капітал підприємства є складною та різноманітною сукупністю ресурсів, які об'єднані для досягнення стратегічних цілей та забезпечення його стабільного розвитку. Ефективне управління різними видами капіталу є важливим завданням для керівництва підприємства.

Джерела формування капіталу підприємства можна поділити на такі основні групи:

1. Власний капітал:

- Внески учасників (засновників): це грошові та майнові внески, які засновники або власники компанії вносять для створення та розвитку бізнесу.

- Нарощення власного капіталу: отримання прибутку від діяльності підприємства та реінвестування його у власний бізнес.

2. Залучений капітал:

- Банківські кредити: отримання грошових коштів від банків на умовах повернення з відсотками.

- Емісія облігацій: випуск облігацій для привернення додаткових коштів для компанії.

- Лізингові угоди: оренда обладнання або майна за умови можливості його викупу в майбутньому.

3. Державні та міжнародні дотації та гранти: отримання фінансової підтримки від уряду або міжнародних організацій для реалізації конкретних проектів.

4. Інвестиційні кошти: привертання інвесторів, які готові вкладати свої кошти в підприємство на умовах певного відсотка участі в прибутку.

5. Фондовий ринок: випуск та продаж акцій або інших цінних паперів компанії для привертання інвесторів.

6. Зовнішні джерела фінансування: отримання кредитів або інвестиційних коштів від зовнішніх джерел, включаючи міжнародні фінансові установи та інвесторів.

7. Фінансування за рахунок власних оборотних коштів: використання прибутку та інших грошових потоків, які генерує підприємство, для фінансування своєї діяльності.

Важливо враховувати, що ефективне управління та раціональне використання капіталу є ключовими аспектами фінансового успіху будь-якого підприємства. Оптимальне поєднання різних джерел капіталу дозволяє забезпечити стабільність та конкурентоспроможність бізнесу.

Література:

1. Самойлова Т. А. Аналіз ефективності використання власного і позикового капіталу підприємства. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки.* 2014. № 3 (69). Т. 2. С. 190-195.

2. Сергєєва О.В. Діагностика економічної стійкості як складова системи управління підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць Одеського державного економічного університету.* 2016. № 27. С. 320-326.

**Рафаель Макогон, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Анастасія Кравчук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Олександр Хіжнюк, викладач кафедри
радіоелектронного обладнання літальних апаратів
Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;
Дмитро Шигун, старший офіцер юридичного відділу
претензійно-позовної роботи Збройних Сил України**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Україна – це незалежна країна, яка постійно працює над покращенням своєї економічної стійкості та конкурентоспроможності. Це логічний шлях розвитку, і одночасно досить довготривалий процес. Існує низка складних питань, які потребують негайного вирішення. Перелік проблемних моментів починається від недостатньо високої продуктивності виробництва до

корупційних складових логістичної системи, та недостатньої доступності кредитів для підприємств. Ці проблеми потребують уваги та системних рішень.

Окремо важливою є роль управління фінансами та обліку на підприємствах. Точний облік фінансових ресурсів та ефективне управління ними стають ключовими факторами для досягнення успіху та сталого розвитку. Ця сфера вимагає постійного оновлення систем обліку та обрахування видатків, та впровадження новітніх методів та практик використання наявних активів.

Щоб вирішити актуальні проблеми економіки в галузі управління фінансами, обліку та аналізу діяльності підприємств в Україні, необхідні комплексні заходи та стратегічні рішення. Забезпечення сталого розвитку економіки країни вимагає реформування та модернізації правового поля.

Реформи в економіці включають в себе зміну структури податкової системи, спрямовану на стимулювання підприємництва та зменшення тіньової економіки. Зниження бюрократичних бар'єрів та спрощення процедур реєстрації підприємств допоможуть залучити більше інвестицій та підтримати економічний розвиток. Ефективна реформа системи державних закупівель також вкрай важлива для забезпечення сталого економічного розвитку держави.

Для підвищення фінансової стійкості підприємств необхідно забезпечити доступність кредитів для малого та середнього бізнесу за умови всебічної підтримки держави. Розвиток ринку капіталу та фондових бірж стимулює залучення зовнішніх інвесторів, що є важливим фактором для розвитку підприємств. Застосування сучасних фінансових інструментів, таких як фінансовий аналіз та управління ризиками, допомагає підприємствам ефективно управляти своїми ресурсами.

Для підвищення якості обліку та аналізу витрат, важливо впроваджувати міжнародні стандарти обліку та звітності, щоб забезпечити їхню сумісність з міжнародними ринками та інвесторами. Автоматизація фінансового обліку та використання сучасних інформаційних систем значно покращує точність та надійність обробки даних. Розвиток фінансово-аналітичного механізму допомагає якісно та своєчасно аналізувати фінансову діяльність підприємств.

Регулярна фахова підготовка спеціалістів у галузі обліку та фінансів є важливим фактором для існування висококваліфікованого персоналу. Сприяння постійному навчанню та професійному розвитку кадрів у сфері управління фінансами відображає логічне бажання керівництва до вдосконалення власного кадрового потенціалу.

Підтримка інновацій та новітніх технологій відіграє важливу роль у розвитку економіки. Дослідження та розвиток інновацій в різних галузях сприяє створенню нових можливостей та моделей впровадження фінансової діяльності для сучасних підприємств, що забезпечує їх конкурентну перевагу. Нарешті, боротьба з корупцією та недобросовісністю аудиторів вимагає зміцнення правопорядку та створення незалежних антикорупційних органів. Впровадження ефективної системи електронних закупівель та заборони хабарництва сприяє створенню прозорого бізнес-середовища.

Системні реформи в економіці мають бути спрямовані на покращення інвестиційного клімату та зменшення бар'єрів для бізнесу. Підвищення фінансової стійкості підприємств допомагає їм ефективно управляти ресурсами та залучати додаткові інвестиції. Покращення якості обліку та аналізу сприяє точній та надійній інформації для прийняття рішень. Розвиток персоналу та підтримка інновацій допомагають створити вагому перевагу для сучасних бізнес-моделей, а системна боротьба з корупційною складовою зміцнює правовий аспект фінансових взаємовідношень та збільшує рейтинг довіри.

Комплексний підхід в галузі економічного та фінансового становлення України як незалежної держави сприятиме застосуванню нових фінансово-економічних моделей, що неодмінно приведе до значного покращення рівня життя громадян країни, і це відбуватиметься на фоні сталого економічного розвитку. Сучасні економічні моделі відображають важливість спільних зусиль та зобов'язань щодо подолання системних викликів, та досягнення сталого та всебічного розвитку незалежної держави.

Література:

1. Як змінилася економіка за 30 років незалежності. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/08/23/677115/index.amp>.
2. Соскін О. І. Модель розвитку економіки та бізнес-середовища: логіка змін в умовах євроінтеграції. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32610439.pdf>.
3. Фінансова звітність підприємства в Україні. *Бухоблік*. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/buxgalterskaya-otchetnost/2136-finansova-zvitnist.html#01>.

**Вікторія Малиш, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ

Сьогоднішні умови підштовхнули на створення страхових послуг в Україні, які мають високий рівень попиту на них. З того часу як Україна стала незалежною було створено законодавчу та нормативну базу страхування, що посприяло розбудувати страховий ринок і покращити надання якості цих послуг.

Важливе значення надано саме майновому страхуванню. Сучасні умови є дуже важливими для його розвитку, тому що воно є основним для відновлення, стабілізації та відшкодування наслідків прямих та опосередкованих збитків.

На страховому ринку важливу роль відіграє страхування майна, оскільки майно є обов'язковою частиною господарської діяльності юридичних осіб і життєдіяльності осіб. Страхування майна здійснюється в більшій мірі в добровільній формі. Основою безпеки, стабільності відтворювального процесу і

гарантом добробуту населення є страхове забезпечення. Саме майно є найважливішим елементом суспільства і є пріоритетом у системі страхових відносин.

В структурі страхових платежів в розрізі майнового страхування переважають премії отримані від фізичних осіб. В той же час, активність юридичних осіб спричинена потребою застрахувати своє майно для повноцінного і беззбиткового функціонування. Валові страхові премії за 9 місяців 2022 року скоротились на 25,5 % (з 38,1 млрд. грн до 28,6 млрд грн). Від страхувальників – фізичних осіб отримано 17,6 млрд грн, від юридичних осіб 10,1 млрд грн та від перестраховальників 885,2 млн грн [2]. Більше того чималі розміри страхування великою мірою спричинені вимогами інвесторів, які, здійснюючи капіталовкладення та бажаючи їх захистити, наполягають на придбанні кваліфікованого страхового покриття.

Суть майнового страхування полягає у відшкодуванні збитків страхувальнику під час настання страхових випадків. У державах, де розвинена ринкова економіка майнового страхування, виступає ще джерелом довгострокових інвестицій. Від стану майна залежить успіх підприємства.

За допомогою майнового страхування можна уникнути таких ризиків: пожежа, яка виникла внаслідок природних та техногенних причин; вибухи, які виникли внаслідок пожежі, природних сил, та техногенні; удар блискавки, задимлення, стихійні лиха; протиправні дії третіх осіб.

Уникнути великих економічних збитків бізнесу допоможе саме страхування, бо без нього відновити підприємство буде дуже проблематично.

Об'єктом даного виду страхування виступають майнові інтереси пов'язані із володінням, користуванням чи розпорядженням майном [3].

Також варто зазначити, що даний вид страхування слід віднести до такого бізнесу, який має досить швидкий темп розвитку. Зростає значення страхування майна як одного з важливих механізмів захисту майнових інтересів підприємств і населення у цілому.

Послуги страхування майна громадян надають ризикові компанії. Загальна ж кількість страхових компаній України на кінець травня 2023 року зменшилась за рік на 18,4% (із 141 до 115 компаній) [4].

Значну загрозу номінальній діяльності майнового страхування в Україні становить тенденція до монополізації страхового ринку в інтересах окремих фінансово-промислових груп, міністерств або місцевих адміністрацій.

Водночас низький рівень страхування майна пояснюється низькою платоспроможністю, вузькою обізнаністю у сфері страхування та недовірою до страхових компаній. Також є такі проблеми як низька якість страхових послуг, втрата значного відсотка страхових премій під час перестраховування з іноземними страховиками, неврахування інтересів населення при здійсненні страхування, непорядність деяких страхувальників.

В свою чергу на розвиток загального ринку впливає розвиток роздрібного страхування. Перевагу в цьому мають компанії, які почали будувати агентську мережу.

Варто зауважити, що насамперед на розвиток страхування майна впливають учасники страхового ринку. Тому в першу чергу необхідно залучати більшу кількість висококваліфікованих спеціалістів.

Перспективи розвитку майнового страхування вимагають суттєвих змін у системі підготовки та забезпечення кадрами учасників страхового ринку: збільшення чисельності працюючих на ринку страхування спеціалістів, залучення до роботи висококваліфікованих працівників.

Отже, для створення перспектив розвитку страхового майна в Україні необхідно: здійснити ефективний контроль за діяльністю страховиків з боку держави; сформувати єдину цілеспрямовану державну стратегію розвитку страхового ринку в Україні; покращити рівень довіри до страхового ринку; створити конкурентні умови; створити розвинену та платоспроможну систему страхування, що здатна компенсувати шкоду від непередбачених подій.

Література:

1. Бендюк М.С., Слободянюк О.В. Тенденції розвитку страхування майна в Україні. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 41. 2019. С. 170-175. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/41_2019/33.pdf.

2. Підсумки страхового ринку України за 9 місяців 2022. Insurance TOP назвав лідерів ринку. URL: <https://forinsurer.com/news/22/12/15/42136> (дата звернення: 28.10.2023).

3. Проблеми страхування майна в Україні. URL: <http://studentu5.com/index.php?work=15>.

4. Страховий ринок України за 1 квартал 2023 року. Insurance TOP визначив лідерів. URL: <https://forinsurer.com/news/23/05/24/42685> (дата звернення: 28.10.2023).

**Вадим Малюта, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Європейський університет**

МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ТА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Український ринок страхування переживає активний процес розвитку, що створює додаткові виклики для страхових компаній. Ці виклики включають в себе зміни в законодавстві, впровадження нових технологій і зростання конкуренції, що вимагають від страхових компаній постійно оновлювати свої маркетингові стратегії та адаптуватися до змін на ринку. В сучасних умовах страховий маркетинг визнається ключовим фактором успіху будь-якої страхової компанії. Маркетинг в галузі страхування має свої особливості, оскільки страхові продукти часто є складними і непростими для розуміння для клієнтів.

Проте ефективна маркетингова стратегія може допомогти страховим компаніям залучати та утримувати клієнтів, збільшувати свій прибуток і підвищувати конкурентоспроможність на ринку. Сучасні підходи до страхового маркетингу вимагають використання інструментів для залучення клієнтів через створення позитивного іміджу та підвищення довіри до страхової компанії [1, с. 569-573].

Серед основних факторів, які впливають на зміни в інструментах та методах сучасного страхового маркетингу, можна виділити наступні: зміна демографічної ситуації (зміна характеристик споживачів страхових послуг); зміни в законодавстві у галузі охорони здоров'я (необхідність врахування поточних потреб клієнтів, які користуються послугами страхування життя); збільшення витрат на рекламу (рекламні витрати стають значущими викликами для малих і середніх підприємств); розширення засобів комунікації з клієнтами (пошук нових способів передачі інформації клієнтам та іншим цільовим групам споживачів страхових послуг).

Успішність страхового маркетингу залежить від глибокого розуміння потреб та поведінки цільової аудиторії, розроблення продуктів та послуг, які відповідають їхнім потребам, і надання якісного та ефективного обслуговування. Одночасно розвиток технологій та зміни у споживацьких потребах вимагають від страхових компаній постійного удосконалення своїх маркетингових стратегій.

На сьогодні в Україні страховий маркетинг перебуває на третьому етапі свого розвитку, який розпочався у 2000 році. Цей етап був викликаний істотним зростанням конкуренції між страховими компаніями в Україні. Страховий маркетинг можна розглядати з подвійного погляду, поєднуючи дві важливі мети. З одного боку, він служить інструментом конкурентної боротьби, а з іншого - засобом пристосування компанії до потреб споживачів. Таким чином, страховий маркетинг можна тлумачити як засіб конкурентної боротьби, з урахуванням потреб як страховиків, так і страхувальників. Комплекс страхового маркетингу, як і загальний маркетинг, включає такі основні компоненти [2, с. 76-79]:

- проведення маркетингових досліджень, сегментування та позиціонування на їх основі;
- розробка нових або адаптація існуючих страхових продуктів (послуг) з урахуванням вимог ринку;
- формування конкурентоспроможних цін (тарифів) на страхові продукти;
- створення ефективної системи продажу (дистрибуції) страхових продуктів та її управління;
- проведення заходів зі зростання популярності страхових продуктів.

Українські страхові компанії відчувають потребу у впровадженні інноваційних розробок та технологій у свою страхову діяльність. Це включає в себе автоматизацію та оптимізацію процесів взаємодії з клієнтами, використання Інтернету як нового потенційного каналу продажів (онлайн-страхування), а також застосування сучасних технологій для масового продажу

страхових продуктів та автоматизацію обліку страхових випадків. Таким чином, сучасний страховий маркетинг відіграє важливу інноваційну роль.

Внаслідок війни, обсяги продажів суттєво скоротилися, особливо через роздрібні канали, і багато клієнтів подали запити на відтермінування платежів та розірвання договорів страхування. Пересування населення, тимчасове прийняття територій, фізичні пошкодження об'єктів нерухомості призвели до зменшення кількості центрів обслуговування клієнтів страховиків. Також ускладнено організацію врегулювання страхових випадків в регіонах, де тривають воєнні дії, проведення оглядів транспортних засобів, отримання та належне оформлення оригіналів документів для подання на страхову компанію з метою отримання страхового відшкодування, а також скликання поліції на місце ДТП [3, с. 140-143].

На сьогоднішній день на ринку страхування життя в Україні працює 13 страхових компаній, які активно займаються наданням послуг, обслуговуванням клієнтів і проведенням страхових виплат. Проте, ці компанії стикаються з рядом викликів у зв'язку зі складними умовами війни. Зокрема, вони спостерігають значне зниження надходжень страхових платежів і зустрічають обмеження в їх діяльності, пов'язані з труднощами в організації зв'язку та роботи персоналу, ускладненим доступом до офісів та оригіналів документів. Усе це ускладнює процес здійснення страхових виплат, особливо в разі смерті осіб, які були застраховані на окупованих територіях.

Незважаючи на ці виклики, ринок страхування продовжує функціонувати. Національний банк України вживатиме всі необхідні заходи, щоб підтримати цю тенденцію і надалі. Важливим аспектом є постійний діалог з учасниками ринку та оперативна реакція на їхні потреби.

Література:

1. Городніченко Ю. В. Тенденції та перспективи розвитку страхового ринку України. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 569-573.

2. Малікова І. П. Оцінка концентрації страхового ринку України, її зв'язок з процесами монополізації та конкуренції. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 23. Ч. 3. С. 76-79.

3. Мацьків Г. Вдосконалення механізму забезпечення інтернет-страхування на основі маркетингового інструментарію. *Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи* : матеріали Національної науково-практичної конференції. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 140-143.

**Ірина Мартиняк, к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя;
Христина Мартиняк, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Тернопільський національний медичний університет
імені Івана Горбачевського**

УКРАЇНСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Однією із ключових ланок сучасного етапу розвитку національної економіки в глобальному світі, визначених, зокрема, урядовою стратегією «Вектори економічного розвитку 2030» [1], є цифровізація усіх сфер життя з метою забезпечення національного добробуту. Більш того, як показує досвід ЄС, саме використання цифрових технологій є одним із ключових в питанні забезпечення сталого розвитку.

Дослідження питань створення, імплементації та ефективного використання сучасних інформаційних технологій сьогодні є надзвичайно актуальним. Про це свідчить як значна кількість наукових публікацій, зокрема, Оніщенко М.Л., Дутченко О.О., Івахненко С.В. та ін., так і фахових експертних оглядів у виданнях для професіоналів-практиків з економіки, бухгалтерського обліку, сфери державного управління.

Цифровізуючи основні бізнес-процеси, суб'єкти господарювання як державного, так і приватного секторів отримують ряд переваг, серед яких, зокрема, швидкість та якість обслуговування, можливість оперативного виявлення та швидшого реагування на недоліки в бізнес-процесах, можливість опрацювання значних масивів інформації та ін.

Якщо ще менш як 10 років тому основний програмний продукт на ринку України належав іноземним розробникам [2] і на ринок виводився фірмами-посередниками, то зараз з'являється значна кількість українського цифрового контенту. Водночас, негативною тенденцією є переважна реєстрація стартапів, співзасновниками яких є громадяни України в офшорних зонах, що знижує рівень надходження податкових платежів від цих проектів. Стартапи також мають можливість отримати значні іноземні інвестиції для розвитку, але з іншого боку, походження цих інвестиційних потоків може суперечити національним інтересам України, і в окремих випадках може впливати на національну безпеку країни.

Для прикладу, за оцінками дослідників на ринку України близько 60 програмних продуктів, станом на початок 2022 року мали «російське походження», при чому на програму ведення бухгалтерського обліку «1С» та програмні продукти, написані на основі її коду, досі припадає 70% ринку [3]. Сервіс Helsi як частина Національної електронної системи охорони здоров'я також нещодавно піддавався критиці через можливий зв'язок з російським інвестором [4]. Таким чином, розвиваючи український ринок, важливим моментом є забезпечення як фінансових переваг для бізнес-користувачів, так і

налагодження ефективного безпекового інструментарію при управлінні базами даних клієнтів. Також необхідне чітке дотримання паритету інтересів окремих сторін в угодах державно-приватного партнерства.

Література:

1. Вектор економічного розвитку 2030. Матеріали для обговорення. URL: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-vector.pdf> (дата звернення: 04.10.2023).

2. Івахненко С.В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики. URL: https://www.ivakhnenkovaudit.info/zPubl/Ivakhnenkov_2006_BOArt_First.pdf (дата звернення: 14.10.2023).

3. Чим замінити російський софт для бізнесу. URL: <https://forbes.ua/innovations/ukrainskiy-biznes-prograe-viynu-rosiyskomu-softu-yaki-shansi-shcho-1s-ta-inshi-programi-zniknut-boday-kolis-22032023-12531> (дата звернення: 14.11.2023).

4. Угода з багатьма невідомими. URL: <https://forbes.ua/company/ugoda-iz-bagatma-nevidomimi-14122022-10093> (дата звернення: 14.11.2023).

**Вікторія Масюк, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет**

РОЗВИТОК БЕЗКОНТАКТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

З розвитком цифрових технологій у фінансовій сфері в багатьох країнах світу, зокрема і в Україні, безконтактні платежі стали найбільш часто використовуваним способом оплати. Безконтактні платежі – це платежі за допомогою карток оснащених NFC-чипом, смартфонів, годинників або інших пристроїв, які підтримують систему Google Pay, Apple Pay та інші. Вони відбуваються завдяки технології NFC (з англ. «комунікація близького поля») шляхом з'єднання двох пристроїв на відстані до 10 см: картки (або смартфона) з терміналом [1].

Показники використання безконтактних платежів на сьогодні в Україні демонструють значний темп зростання, оскільки дедалі більша кількість населення надає перевагу такому виду оплати завдяки зручності та безпеці. Цей спосіб розрахунку не є новим, його історія налічує вже більше десяти років, починаючи з 19 липня 2011 року, коли Райффайзен Банк Аваль запропонував першу послугу одержання готівки та здійснення операцій через банкомат в один дотик за допомогою безконтактної картки або мобільного пристрою [2]. Цього ж року інші банки також долучилися до даного інноваційного проекту, включно з ПриватБанком, Ощадбанком та ПУМБ з використанням безконтактної картки Mastercard, за допомогою технології PayPass. На той час технологія PayPass стала справжньою революцією в безконтактних платежах,

забезпечуючи власникам карток швидкий і зручний спосіб оплати щоденних покупок. Отже, саме так розпочалася нова ера contactless-платежів в Україні.

У 2013 році міжнародна платіжна система Mastercard запустила систему переказів MoneySend і почала активно розвивати безготівкові перекази між картками. І вже через два роки кількість безконтактних карток Mastercard в Україні перевищила 1 мільйон. У 2015 році пасажирів кийського метро отримали можливість оплачувати проїзд за допомогою безконтактної картки Mastercard. За інформацією Ощадбанку, ще в лютому 2016 року кількість пасажирів, які оплатили проїзд безконтактними способами оплати в столичному метрополітені, перевищила мільйонний рубіж. Через рік у червні за безконтактною технологією було здійснено 2,2 мільйона платежів. У перший рік кількість транзакцій зростала на 10% на місяць. За два роки кількість транзакцій зростає в 4,5 рази, досягнувши 10 мільйонів.

Поява у 2017 році цифрових карток і гаманців, які дають змогу платити безконтактно зі смартфона стали важливим кроком у розвитку безконтактних платежів. На думку Національного банку України, саме поява таких сервісів стала знаковою еволюційною точкою в історії розвитку NFC-платежів. Причому запуск NFC-гаманців в окремих українських банках стартував оплати з Google Pay, Apple Pay та Garmin у 2017-2018 роках [3]. Такий швидкий розвиток цього напрямку став можливим завдяки поєднанню активного використання смартфонів і гаджетів населенням та його адаптації до інновацій.

Пандемія COVID-19 у 2020 році суттєво вплинула на збільшення безконтактних платежів у країні за рахунок зміни платіжних звичок. Їхня частка (за сумою та кількістю операцій) карткових розрахунків склала 57%. Сума за такими операціями за підсумками року сягнула 109 млрд грн. Але зі свого боку пандемія негативно вплинула на середню суму при таких розрахунках. Зокрема сума операції переказу з картки на картку за рік зменшилася на 10,3%, до 1444 грн., а у (pos-терміналах) – на 5%, до 229 грн.[4].

Аналізуючи показники 2021 року можна зробити висновок, що частка безконтактних платежів у загальному обсязі карткових платежів в Україні зростає до 46%, а у 2022 році – до 57%, що становило 1,2 млрд. безконтактних платежів на суму 110 млрд. грн. та 1,5 млрд. платежів на суму 150 млрд. грн. відповідно, що означає, що кількість безконтактних платежів у 2022 році збільшилася на 25%, а їхня сума - на 40% [5].

За даними національного регулятора у 2023 році використання безконтактних платіжних карток, емітованих українськими банками, продовжує зростати. Також популярні серед українців є токенизовані платіжні картки (віртуальні картки без фізичного носія), кількість яких з початку року зростає на 14% (до 9,7 млн). Тобто приблизно кожна п'ята активна платіжна картка є токенизованою [6].

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що системи безконтактних розрахунків наразі активно розвиваються і їхнє використання має дуже значні перспективи як у всьому світі, так і в Україні.

Цей спосіб оплати стає все більш популярним, адже такі платежі характерні такими ознаками як швидкість та безпека.

Література:

1. Бондаренко Л.П., Ярошевич Н.Б., Тарабінович А.Б. Практика використання безконтактних платежів в Україні та світі. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6902>.

2. Отримуйте готівку в один дотик із технологією NFC у банкоматах Райффайзен Банку Аваль. URL: <http://surl.li/njcia>.

3. Незалежна від готівки: як в Україні сформувалася кешлес-культура. URL: <https://www.segodnya.ua/longread/nezalezhna-vid-gotivky/index.html>.

4. Беззаперечні тренди карткового ринку у 2020 році – розрахунки в Інтернеті та безконтактні платежі. Національний банк України. URL: <http://surl.li/njcio>.

5. Shilvinska O., Glygalo N., Zdir V. State and prospects of development of payment by payment cards in Ukraine. *Pryazovskyi Economic Herald*. 2021. No. 2 (25). URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-36>.

6. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, II квартал 2023 року. URL: <http://surl.li/njcjj>.

**Вікторія Матушевська, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет**

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ

Матеріальною основою механізму розширеного відтворення являються фінансові ресурси підприємств, що забезпечують поточне господарювання підприємств, їх розрахунки з контрагентами, модернізацію основних фондів, розвиток господарської діяльності, розширення зайнятого сегменту ринку, покращення конкретних переваг [1]. Також досить важливим є структура фінансових ресурсів підприємств. Достатність власних коштів є запорукою фінансової стійкості суб'єкта господарювання, натомість незначна частка запозичених вказує на недостатній розвиток підприємства.

Встановлення оптимального співвідношення власних та залучених фінансових ресурсів підприємств є одним із головних завдань фінансової політики підприємства. Вважається, що для забезпечення ефективного функціонування суб'єкта господарювання частки фінансових ресурсів повинні бути приблизно рівними. Однак слід зауважити, що даний норматив є дещо умовним, адже якісне співвідношення власних і залучених ресурсів залежить від багатьох факторів, зокрема: етап розвитку підприємства, його стратегією, видом економічної діяльності [2, с. 1074].

Залежно від джерел формування фінансові ресурси підприємства поділяються на власні, залучені та запозичені. Грошові кошти засновників та

учасників є власним капіталом. До запозичених фінансових ресурсів відносяться, грошові кошти, що тимчасово та на безоплатно знаходяться в його обороті (кредиторська заборгованість, доходи майбутніх періодів). Запозичені фінансові ресурси залучаються на принципах повернення, платності, цільового використання, застави [3, с. 37].

Нестабільність та невизначеність, спричинені дією воєнного стану, в умовах яких перебуває економіка країни, вимагає ґрунтовної оцінки впливу зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на ведення господарської діяльності та розроблення ефективних механізмів, зокрема фінансово-кредитного, забезпечення нормального функціонування та відновлення економічного зростання бізнесу.

Варто зауважити, що залучити додаткові ресурси суб'єкти господарювання можуть на фінансовому ринку, де за посередництва фінансових інститутів акумулюються вільні розпорочені заощадження та трансформуються у різного виду кредити, інвестиції. Найбільш активними на фінансовому ринку є банки. Володіючи значним обсягом капіталу, новітніми технологіями, розвинутою комунікаційною мережею, вони пропонують досить широкий спектр послуг. Зокрема пропонують учасникам ринку різні механізми кредитування, що враховують особливість господарської діяльності позичальника, галузь економіки, особливості стратегії бізнесу тощо. До видів кредитів, які пропонують банки для бізнесу відносяться довгострокові та короткострокові кредити, інвестиційні кредити, фінансовий лізинг, факторинг, комерційний кредит та надходження від розміщення цінних паперів тощо.

Література:

1. Нечипоренко А.В., Рибалкіна А.О. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://surl.li/mfpow>.
2. Григораш О.В., Таран Н.О., Жданова О.М. Формування фінансових ресурсів підприємств України. *Економіка і суспільство*. 2017. №13. С. 1072-1077 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/179.pd.
3. Фінанси підприємств : навч. посіб. / за ред. Г.Я. Аніловської, І.Б. Висоцької. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 440 с. URL: <http://surl.li/grawi>.

Діана Мауер, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Богдан Вебер, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Олександр Мовчан, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Олексій Зоря, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ З МЕТОЮ ЗМІЦНЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Оцінка стану продовольчої безпеки залежить від багатьох чинників впливу, одними з яких є рівень розвитку сільськогосподарської інфраструктури та інфраструктури ланцюгів постачання, які відіграють важливу роль в забезпеченні нормальних умов ефективного функціонування галузей аграрного сектору. Проте, за даними GFSI [1], показники оцінки обох факторів значно відрізняються, а саме: інфраструктура ферми характеризується більш позитивною динамікою, а інфраструктура ланцюга постачання – має критичні оцінки, що говорить нам про її низький рівень розвитку та якості, що в результаті сприяє підвищенню ризиків для фізичної доступності продовольства, як одного з постулатів продовольчої безпеки. Зміну оцінок показників інфраструктури наведено на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка змін оцінки стану інфраструктури 2013-2023 рр.
Складено авторами на основі джерела [1]

Як бачимо, у 2022 році оцінка інфраструктури ферми має незначне погіршення, а от оцінка інфраструктури ланцюгів постачання упала на 16,5 балів порівняно з 2021 роком і практично досягає критичного значення, такий різкий спад пов'язаний зокрема з військовими діями на території України та низьким рівнем фінансування на її відновлення, особливо на сільських територіях.

Інвестиційні вливання відіграють важливу роль у розвитку виробничо-технічного та транспортно-логістичного інститутів формування інфраструктури

продовольчої безпеки, оскільки вони: сприяють їхньому розвитку та модернізації; спрямовані на впровадження нових технологій та інформаційних систем для підвищення ефективності транспортування та логістики продовольства; спрямовані на підвищення якості та безпечності продукції (контроль температурного режиму, відстеження походження продуктів і попередження можливих ризиків для безпеки, особливо, що стосується зберігання та транспортування органічної продукції, яка має ряд стандартизованих вимог залежно від типу ланцюга постачання, способу перевезення та пакування); можуть бути залучені та використані для підвищення кваліфікації працівників у галузі транспорту і логістики, з метою покращення рівня обслуговування та забезпечення безпеки продуктів харчування; спрямовані на створення систем безперервного моніторингу та відстеження руху продукції в логістичному ланцюзі, з метою зниження та нівелювання можливих ризиків; залучаються для проведення досліджень, розробки і впровадження нових продуктів, технік чи технологій; дозволяють оптимізувати процеси виробництва, шляхом впровадження сучасних систем управління виробництва;

Інвестиції в формування та розвиток інфраструктури – необхідний чинник покращення стану продовольчої безпеки, оскільки вони розвивають галузі аграрного сектору, зменшують ризики для виробників та споживачів, підтримують сталий розвиток сільського господарства, дозволяють забезпечити виробництво та реалізацію продовольства відповідно до нормативних вимог і стандартів якості та безпечності.

Література:

1. Global Food Security Index 2022. Country report: Ukraine. The Economist Impact. URL: <https://cutt.ly/7wvDfzOi>.

**Вікторія Мацука, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольський державний університет**

ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК БІЗНЕСУ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Після року війни український бізнес шукає способи продовжувати роботу та навіть досягати успіху на деокупованих територіях у надзвичайно складних умовах. Від невеликих стартапів до великих підприємств, компанії адаптуються до складного середовища, диверсифікуючи свою продукцію, досліджуючи нові ринки та інвестуючи в технології. Для деяких це означає відмову від традиційних галузей і зосередження на нових сферах, таких як електронна комерція та цифровий маркетинг [2].

У цьому дослідженні ми ознайомимося, як український бізнес продовжує працювати та розвиватися попри війну та з якими проблемами він стикається у найскладніших ситуаціях.

Окрім питань безпеки, невід'ємними є питання, пов'язані з розмінуванням та забрудненням навколишнього середовища. Сучасна Україна є однією з найбільш замінованих країн світу, і вирішення цієї проблеми потребує багато часу, людських та фінансових ресурсів. Але проблема в тому, що таких ресурсів катастрофічно не вистачає.

Для представників агросектору найбільш гострою є проблема розмінування. По-перше, з об'єктивних причин такі підприємства не можуть передислокуватися. Крім того, для фермерів складність розмінування полягає в тому, що його потрібно проводити вчасно, інакше землю неможливо обробляти. Водночас, на деокупованих територіях, фахівців у цій галузі не вистачає.

Ще одне питання, яке хвилює аграріїв і яке необхідно вирішити – вартість таких процедур. Вважаємо, що для ефективного вирішення проблеми розмінування необхідно зосередитися на наступних аспектах: запровадити найпередовіші технології в галузі; запровадити спрощений процес сертифікації діяльності з розмінування; контролювати прозорість процесу сертифікації, мінімізувати ризик корупції; встановити механізм покриття витрат фермерів на розмінування.

Проте не можна не згадати про серйозні екологічні проблеми, спричинені війною, з викидом великої кількості шкідливих речовин в атмосферу, ґрунт та водойми. На жаль, як і у випадку з розмінуванням, негативні екологічні наслідки є довгостроковими та потребують ефективних заходів для подолання.

Вже цього літа Рада бізнес-омбудсмена представила меморандум про облік збитків, який залишається важливим для підприємців. 18 жовтня 2022 року Міністерство економіки та Фонд державного майна України видали спільний наказ, яким затвердили методичку визначення збитків, завданих збройною агресією. До сфери дії механізму оцінки входять збитки суб'єктів господарювання, упущена вигода та необхідність відшкодування майна. У той же час компанія повідомила муніципалітету про серйозну нестачу експертів-геодезистів, здатних виконати роботи з усунення пошкоджень.

Фінансові питання є вирішальними для виживання таких підприємств, особливо враховуючи, що власність підприємців часто пошкоджена або знищена після військових дій. Варто зазначити, що нещодавні ЗМІ повідомляли, що урядова програма «доступні кредити 5-7-9%» тепер обслуговуватиме підприємців з територій бойових дій і деокупованих територій [1; 4].

Ми вважаємо, що це позитивний знак того, що держава прислухається до потреб підприємців і може реагувати дуже швидко.

Водночас залишається невирішеним питання доступу до фінансування програми e-Work для бізнесу на деокупованих територіях. Безперечною

перевагою гранту є те, що кошти не потрібно повертати (при дотриманні вимог грантової програми).

Крім того, варто розглянути цільові плани відновлення діяльності на деокупованих територіях, враховуючи, наскільки це можливо, конкретні обставини діяльності та потреби всього регіону.

Нарешті, підприємці на деокупованих територіях часто стикаються з нестачею робочої сили (кваліфікованої та некваліфікованої). Здається, що ця проблема зменшиться, коли ситуація з безпекою буде вирішена, але зараз необхідно думати про те, як повернути працівників і які заходи полегшення (такі як податки, тарифи тощо) можуть бути використані для стимулювання ринку, відновлення та створення нових робочих місць [3; 5].

Тому уряд і ключові зацікавлені сторони повинні працювати разом, щоб створити передумови для економічної підтримки на передовій і на звільнених територіях.

Література:

1. Відновлення економіки на деокупованих територіях: удосконалено умови підтримки бізнесу за програмою «Доступні кредити 5-7-9%». URL: <https://minre.gov.ua/2023/09/18/vidnovlennya-ekonomiky-na-deokupovanyh-terytoriyah-udосkonaleno-umovy-pidtrymky-biznesu-za-programoyu-dostupni-kredytu-5-7-9/> (дата звернення: 02.11.2023).

2. Колесникова А.А. Мацука В.М. Ризики ведення бізнесу в Україні. *Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції* : збірник тез доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів (6 квітня 2023 року, м. Харків, Україна). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 219-220.

3. Мурована Т. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49>.

4. Підтримка бізнесу на деокупованих територіях: нові можливості для переробних підприємств. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidtrymka-biznesu-na-deokupovanykh-terytoriiakh-novi-mozhlyvosti-dlia-pererobnykh-pidpriumstv> (дата звернення: 02.11.2023).

5. Час для роботи: як відновлювався та адаптувався український бізнес за рік війни. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/chas-dlya-roboti-yak-vidnovlyuvavsya-ta-adaptuvavsya-ukrajinskiy-biznes-za-rik-viyeni-12154170.html> (дата звернення: 02.11.2023).

**Ольга Машталяр, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Тетяна Піхняк, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ У РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ. ЕКОЛОГІЧНЕ ПИТАННЯ

Будь-якій країні важливо, щоб її економіка процвітала і мала стійкість. Сама економіка є системою, для функціонування якої потрібно, щоб усі елементи були гармонійно пов'язані між собою, не відставали від загального прогресу. Основою її є діяльність підприємств, на які впливають різні фактори: соціально-економічні, політичні, природні та ін. Тому необхідно знати, як забезпечити повноцінне та продуктивне функціонування підприємств і які методи для цього будуть ефективними, зокрема в Україні.

Значний вплив на національну економіку мають такі фактори, як: вибір напряму інтеграції, науково-технічний прогрес країни, стан екології, структура виробництва та показники ефективності (економічні та соціальні), політика державної влади (зовнішня і внутрішня).

Якщо говорити за стан економіки в Україні, то ситуація, м'яко кажучи, складна. Ще з часів відновлення незалежності наша країна не має стабільності. Причинами є наявність корумпованості, бюрократії, високого рівня корупції. Також, починаючи з 2014 року, негативні наслідки несе війна, що з лютого 2022 року стала повномасштабною. Все це погано впливає на діяльність будь-яких підприємств, цим спричиняються збитки, нерентабельність, а потім можливе взагалі припинення функціонування, і як результат - невтішні прогнози та статистика для економіки.

Одним із наслідків війни, до прикладу, є інфляція. «На споживчому ринку у вересні 2023р. порівняно із серпнем 2023р. вона становила 0,5%, з початку року – 3,0%, а базова інфляція у вересні 2023р. порівняно із серпнем 2023р. становила 0,9%, з початку року – 4,2%»[2].

Забезпечення сталого розвитку економіки є проблемним навіть і для розвинених країн, а для України - це ще в кілька разів більший виклик. І як зазначають дослідники Костьов'ят, Куриліна та Гавриленко у статті «Шляхи відновлення національної економіки в умовах воєнного стану», що для нас зараз ключовою є міжнародна підтримка, і велику частину допомоги держава має спрямовувати на підприємства, особливо промислові: агробізнес, легка промисловість, виробництво продуктів харчування тощо[3, с. 189-190].

Вагомим також є розробка економічного механізму, який забезпечить фінансову стабільність та безпеку підприємств. Для цього потрібно розглянути ряд важливих завдань, як зазначають автори Ареф'єва, О., Титикало, В., Коваленко, Н. у своїй праці «Економічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств при нестабільності зовнішнього середовища»: визначення

ключових показників фінансової безпеки для підприємств; впровадження системи моніторингу та діагностики стану фінансової безпеки; створення сприятливих фінансових умов для забезпечення стабільного росту підприємства; приведення діючого законодавства у відповідність до стандартів Європейського Союзу тощо [1, с. 5-6].

Також важливе забезпечення налагодженої інформаційно-технологічної системи, аналізу виробництва, податкової і фінансово-кредитні системи та їх регулювання, впорядкування нормативно-правових актів, контролювання діяльності підприємств тощо [4, с. 10]. До прикладу, під час війни певний час був накладений мораторій на податки: розмір деяких було зменшено, а також можна було певні податки взагалі не сплачувати, якщо не було можливості.

Важливим елементом сталого розвитку економіки є стан екології. На сьогодні чільне місце посідає вирішення проблеми природокористування. А це означає, що будь-якому підприємству потрібно враховувати те, як ефективно використовувати сировину та мінімізувати відходи, якщо говорити про промисловість, як проводити оптимізацію техніки, щоб менше використовувати енергоресурси тощо.

У наш час питання екології стало ще більше фокусувати на собі увагу. Наслідки війни мають великі масштаби, адже це зачепило і флору, і фауну, водні та земельні ресурси, і повітряну оболонку, що також в деякій мірі переростає в глобальну проблему. Дії загарбників призвели до забруднення токсинами і руйнації практично в усіх цих сферах.

Тому необхідно, щоб дії підприємств щодо охорони природи включали ті заходи, які направлені зниження забруднення навколишнього середовища, наприклад, встановлення водо- і повітроочисних станцій; також спрямовані на раціональне використання всіх видів ресурсів, запровадження технологій, що будуть забезпечувати безвідходне виробництво. Все це дуже великі затрати, тому знову-таки тут буде необхідна підтримка іноземних партнерів.

Отже, сталий розвиток економіки є важливим глобальним елементом, адже без цього говорити про розвиток практично неможливо. Для підприємств України, особливо зараз, важливими аспектами є впорядкованість законів, запровадження новітніх технологій, правильне розпорядження бюджетом та контроль над видатками, залучення допомоги від інших країн, убезпечення екологічної норми, підтримка держави у функціонуванні підприємств, особливо промислових галузей.

Література:

1. Ареф'єва, О., Титикало, В., Коваленко, Н. (2023). Економічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств при нестабільності зовнішнього середовища. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія Економіка, 16(32). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-16\(32\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0654-16(32)-03).

2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.10.2023).

3. Костьов'ят Г. І., Куриліна О. В., Гавриленко А. С. Шляхи відновлення національної економіки в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*:

журнал. 2022. № 4(22) 2022. м. Київ. С.394. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/41024>.

4. Малик І.П., Каракаш Ю.А. Організаційно-економічні засади забезпечення сталого розвитку промислових підприємств в Україні. URL: <http://spu.fmm.kpi.ua/article/view/106835>.

**Єлизавета Мехович, аспірант;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Полтавський державний аграрний університет**

РИНОК КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН

Цифрові валюти зараз набирають все більшої популярності, але людей, які розуміють зміст категорії «криптовалюта», а також знайомі з механізмом її функціонування, не так вже й багато [1-10]. У зв'язку з цим було поставлено завдання виявити, які економічні відносини теоретично відображає нова цифрова валюта і чи можна її вважати повноцінними грошима.

Криптовалюта використовується і розвивається вже більше 10 років, і це дає можливість визначити її сильні і слабкі сторони в процесі використання.

Сильні сторони криптовалюти: робота без перебоїв, тобто безперебійна робота, заснована на децентралізації процесів; прозорість платіжної системи та руху грошових коштів; зниження навантаження на розрахункові центри, а також зниження вартості транзакцій; зниження транзакційних витрат за рахунок використання так званих «розумних» контрактів, а також автоматизація розрахунків; використання мікроплатежів; гарантії зниження залежності від модифікацій, переробок і видалення інформації [2, 4, 8].

До слабких сторін можна віднести: недостатнє інформаційне забезпечення; постійні, погано керовані зміни ціни криптовалюти; можливість його використання в шахрайських цілях. Однак, незважаючи на ряд слабких сторін криптовалюти, цей експеримент показав її високий потенціал. Залучення держав до обігу та використання криптовалют створило новий ринок – ринок цифрових валют. Це дасть можливість для взаємодії між фізичними особами та агентами ринку [3, 5, 10].

Проведемо аналіз топ-10 найбільш популярних на сьогоднішній день криптовалют у світовому співтоваристві, їх вартість у \$ США станом на 26 листопада 2020 р., а також ринкову капіталізацію у \$ США. Результати проведеного аналізу надано в табл. 1.

Дані, наведені в табл. 1, свідчать про те, що біткоїн має дуже високу ціну і остається першою і найбільш міцною криптовалютою на світовому ринку – 16 769,63 за долар США станом на 26.11.2020. Другою за рейтингом слідує Ethereum з вартістю 498,97 за \$, а 3-тє місце належить XRP з \$ всього-навсього 0,48 за \$ [1, 7, 9].

Негативна в останній час динаміка спостерігається у зміні вартості практично всіх криптовалют. Вартість криптовалют, на наш погляд, залежить від певних чинників.

Таблиця 1

Десять найбільш популярних криптовалют у світовому співтоваристві

Криптовалюта	Ціна, \$	Ринкова капіталізація, \$
Bitcoin	16769,63	311 157 889 511
Ethereum	498,97	56 676 644 043
XRP	0,48 21	618 339 358
Tether	1	18 980644 518
Bitcoin Cash	264,81	4 921 021 548
Chainlink	11,63	4 577 127 124
Litecoin	67,81	4 472 262 839
Cardano	0,130391	4 056 778 627
Binance Coin	27,67	3 995 159 744
Polkadot	4,53	3 987 974 498

Джерело: складено авторами на основі [1]

Первісною ціною кожної криптовалюти є ціна електричної енергії, яка була використана при створенні криптовалюти. Інший вартісний фактор формується на основі наявного попиту. На світовому ринку криптовалют мають місце такі різновиди попиту:

- спекулятивний попит: має місце в тих випадках, коли хтось купує криптовалюту купують з метою отримання доходу при її продажу;
- купівельний попит: характерний при наявності можливості вести комерційні розрахунки з використанням криптовалют;
- хакерський попит: пояснюється зростанням популярності криптовалют та активізацією хакерських атак на криптовалютні функції.

Таким чином, криптовалюти розвиваються швидкими темпами. Вплив політичних змін у відносинах між країнами, безумовно, позначиться на розвитку валюти майбутнього. Компанії переходять на цифрові контракти, інвестори купують біткоіни, банки та уряди спостерігають за потенційним застосуванням криптовалюти. Поки що вона неухильно поширюється на світовому рівні, підвищуючи інтерес до себе. І все ж, передбачити майбутнє біткоіни досить складно і непередбачувано.

Література:

1. Рейтинг криптовалют 2020 – Топ віртуальних валют та їх капіталізація. *Форекс*. 2020. URL: <https://forex-ratings.ru/cryptocurrencies-rating/>.
2. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ "ХПИ", 2022. № 4. С. 9-16. URL: <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.
3. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.

4. Кобелєва Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія* / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.
5. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика : підруч. К. : *Знання*, 2009. 1070 с.
6. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
7. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелєва Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.
8. Гусаковська Т.О., Кобелєва Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.
9. Кобелєва Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.
10. Зіненко К.А., Кобелєва Т.О. Стан економічної безпеки будівельних підприємств. *Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених* : зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 2022 р. / ред. Є. І. Сокол ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т» [та ін.]. Харків: НТУ «ХП», 2022. С. 250-251.

**Тетяна Мірошник, аспірант;
Тетяна Кобелєва, д.е.н., професор,
професор кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХП»**

СКЛАДОВІ УСПІХУ БРЕНДУ УНІВЕРСИТЕТУ

Невід'ємною частиною та наслідком процесу медіатизації у вищій освіті є той факт, що, плануючи та реалізуючи свою діяльність, університети все частіше починають слідувати «медіалогії»: щоб просунути вгору у світових рейтингах та завоювати свою частку на світовому ринку, університети переймають норми та практики, які дозволяють їм постійно бути в центрі уваги ЗМІ, іншими словами, забезпечення постійної видимості бренду університету. Слід підкреслити, що «університети часто використовують медіалогію для просування своїх брендів, наприклад, коли вони пропонують медіа дані про найбільш значущі дослідження, а також коли вони відбирають інформацію для

розміщення на своїх сайтах [1-7]. На наш погляд, медіатизація поміщає університет у комунікативний всесвіт, у якому повідомлення та зображення фільтруються новинами та іншими медіа. Для того, щоб вижити в цьому всесвіті, університет повинен навчитися працювати за новими правилами. Тому наше дослідження спрямоване на вивчення створення та розвитку бренду університету в контексті медіатизації, але основна увага була зосереджена на особливій формі сучасних українських університетів – національному університеті [1, 3, 7].

У результаті дослідження доведено, що зростаючі світові тенденції, задані процесами медіатизації, тобто перебудови взаємовідносин між закладами науки та вищої освіти, з одного боку, та засобами масової інформації різних типів і рівнів, у тому числі соціальними мережами, з іншого боку, а також процеси маркетизації вищої освіти, тобто підпорядкування освіти і науки ринковим механізмам, призводять до того, що університети стикаються з необхідністю підвищення їх впізнаваності. збільшувати свою медійну присутність, формувати і розвивати свій бренд, тобто стикаються з необхідністю освоєння ресурсів сучасних медіа.

Визначено, що комунікація із засобами масової інформації важлива не лише для конкретного університету, вона є частиною ширшої взаємодії між науковою спільнотою та широкою громадськістю, яка з'ясовує [2, 4]:

- а) важливість науки як соціального інституту суспільного прогресу;
- б) відмінність наукового знання від псевдонауки;
- в) узаконено науковий етос і практику наукового пізнання як форми соціально схвалюваної діяльності.

У ході аналізу було підтверджено вихідну гіпотезу та підтверджено необхідність створення спеціальних служб у сучасних університетах, які б відігравали активну роль у формуванні медіастратегії, забезпечували комунікаційні процеси з аудиторіями різних типів та рівнів, виступали «хранителями бренду», а також допомагали науково-педагогічним працівникам університету у набутті навичок роботи в сучасних медіа, у тому числі зі ЗМІ.

Аналіз досвіду зарубіжних університетів, зокрема, Магдебурзького університету імені Отто-фон-Геріке (Німеччина) та технічного університету м.Мішкольц (Угорщина), які були створені за моделлю, подібною до національних університетів України та з аналогічними завданнями, довів, що в сучасних умовах політика інформаційної відкритості є більш ефективною [5]. У внутрішніх комунікаціях університетів це дає змогу полегшити процес засвоєння різних академічних культур «батьківських» університетів, а також налагодити взаєморозуміння між керівництвом університету, який зацікавлений у досягненні цілей модернізації, та працівниками, які зможуть отримати інформацію про наявні ресурси для своєї навчальної та наукової роботи. У зовнішніх комунікаціях політика відкритої інформації відповідає світовій тенденції розвитку університетів, а саме – впровадженню подвійної симетричної моделі, яка передбачає, що PR-фахівці беруть участь у прийнятті стратегічних рішень, тим самим виконуючи функцію фасилітатора комунікації

між громадськістю та організацією, а не маніпуляторів ЗМІ та громадською думкою. Інформаційна прозорість також закладає підґрунтя для забезпечення майбутнього надходження людських, фінансових та інших ресурсів до національного університету після зменшення або припинення масштабних державних субсидій.

Дослідження підтвердило припущення про те, що розробка та розвиток національного бренду університету, навіть якщо він підготовлений професійним колективом, не завжди може бути позитивно сприйнятий членами трудового колективу, тому гнучкість та відкритість з боку керівництва є більш вдалим в політиці «вкорінення» бренду національного університету, ніж жорсткі, форсовані методи її реалізації.

Література:

1. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
2. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія* / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.
3. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
4. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.
5. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 9-16. <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.
6. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.
7. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

**Ольга Момоход, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Алла Рудич, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінанси, банківська справа та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗБОРУ ТА ОБРОБКИ БАНКІВСЬКИХ ДАНИХ

Банківська сфера завжди була однією з найбільш регульованих та даними-орієнтованих галузей. Збір та обробка банківських даних мають вирішальне значення для функціонування банківських установ та для забезпечення фінансової стабільності. Досліджуючи фінансову сферу діяльності, розглянемо сучасні тенденції у зборі та обробці банківських даних, які впливають на її розвиток та фінансовий сектор загалом. Доцільно виділити важливі напрямки забезпечення ефективності збору даних:

1. Більше даних, більше можливостей. Однією з основних тенденцій є безперервний процес зростання обсягу банківських даних. Це включає дані про транзакції клієнтів, відомості про кредитні операції, дані про ризики та фінансовий звіт. Збільшення кількості даних відкриває нові можливості для банків в галузі аналітики та ризик-менеджменту.

2. Використання штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML). Застосування AI та ML у банківській сфері стає все більш поширеним, що дозволяє банкам автоматизувати процеси збору та аналізу даних, якісного їх збереження, виявлення шахраїв та сформуванню класифікацію ризиків. AI також використовується для рекомендацій клієнтам та удосконалення обслуговування [1].

3. Забезпечення кібербезпеки. У світлі зростаючої кількості даних, кібербезпека стає критичною тенденцією. Банки зобов'язані вдосконалювати свої системи та процеси захисту даних від сучасних кіберзагроз. Захищеність банківських даних стає пріоритетом у світлі росту кіберзлочинності.

4. Ділові аналітичні платформи. Банки впроваджують ділові аналітичні платформи для покращення обробки та аналізу даних. Це дозволяє в реальному часі відстежувати та аналізувати фінансові показники, приймати стратегічні рішення та реагувати на зміни на ринку.

5. Відкриті API та блокчейн. Відкриті API надають можливість зв'язувати банківські системи з іншими фінансовими сервісами та додатками. Блокчейн технологія використовується для забезпечення безпеки та прозорості у фінансових операціях [2].

6. Регулююча вимоги. Регулюючі органи посилюють вимоги до збору, зберігання та обробки банківських даних. Це стосується дотримання норм GDPR, регулятивного капіталу та звітності. Банки повинні систематично вдосконалювати свої системи та бази даних для відповідності цим нормам.

7. Персоналізований підхід. Збільшення обсягу збору і обробки даних дозволяє банкам розвивати персоналізовані фінансові послуги. Вони можуть

пропонувати клієнтам оптимізовані портфелі та інвестиційні рішення на основі їхньої фінансової поведінки.

8. Інтеграція додаткових джерел даних. Банки починають інтегрувати дані з додаткових джерел, таких як соціальні мережі та великі бази метаданих. Це допомагає покращити аналітику та більше розуміти клієнтів .

9. Зелений банкінг. Зростаюча увага до екологічних питань призводить до появи зелених банківських ініціатив. Такі дані використовуються для вимірювання впливу фінансових операцій на довкілля та зменшення вуглецевого сліду [3].

10. Розвиток ринку FinTech. Фінансові технології (FinTech) руйнують традиційний банкінг та пропонують нові способи збору та обробки даних. Банки змушені адаптуватися до конкуренції з боку FinTech компаній та використовувати інноваційні підходи до обробки даних [1].

Сучасні тенденції у зборі та обробці банківських даних свідчать про постійну еволюцію банківської сфери. Банки, які успішно адаптуються до цих тенденцій, матимуть переваги у плані ефективності, конкурентоспроможності та здатності задовольняти потреби сучасних клієнтів. Забезпечення безпеки даних та використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект і блокчейн, дозволяє банкам зростати та розвиватися в умовах постійних змін на фінансовому ринку. Роль біг-даних і аналітики стає все важливішою для виявлення нових можливостей та ризиків.

Банківська статистика залишається важливим інструментом для розвитку фінансової системи та підтримки економічного росту, допомагаючи банкам і регуляторам приймати обґрунтовані рішення.

Література:

1. Що таке фінтех і як він впливає на ваше життя вже сьогодні? Економічна правда. URL: <https://web.archive.org/web/20210417093440/https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/> (дата звернення: 31.10.2023).

2. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки. Науково – практична конференція. 2019. URL: <https://www.janusandal.no/images/Files/LostOpportunity2019.pdf> (дата звернення: 31.10.2023).

3. Васильчук І. П. Фінанси сталого розвитку як відповідь на виклики постіндустріальної економіки. *Проблеми економіки. Фінанси та банківська справа*. № 2. 2020. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-2_0-pages-213_218.pdf (дата звернення: 31.10.2023).

**Ольга Момаход, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Краснікова, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінанси, банківська справа та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

МИТО ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Вплив мита як джерела поповнення державного бюджету країни є суттєвим і важливим аспектом економічної політики. В умовах війни через збільшення витрат на оборону, необхідності відновлювати постраждалі об'єкти інфраструктури, виплачувати компенсацію постраждалому внаслідок обстрілів населенню постає питання пошуку додаткових джерел для наповнення бюджету. Мита створюють значний додатковий дохід для держави та впливають на регулювання зовнішньоторговельних операцій і забезпечують стабільність фінансів держави.

Для забезпечення ефективного управління і регулювання державних фінансів, перш за все, необхідно впроваджувати систему обліку всіх зобов'язань, прийнятих бюджетами на різних рівнях та державними позабюджетними фондами. Це важливо для точного визначення фінансових зобов'язань і для того, щоб уникнути фінансових ризиків у майбутньому. Також важливо розробити процедури для визначення порядку та напрямків витрачання додаткових доходів бюджету, що надійшли внаслідок сприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури. Це дозволить забезпечити цільове використання додаткових коштів та підтримати розвиток економіки [1].

Удосконалення бюджетної політики в області доходів передбачає покращення ефективності податкової системи та оптимізацію доходів від зовнішньоекономічної діяльності. Оптимізація доходів повинна враховувати зміни на світовому ринку та стратегічні напрямки розвитку країни. Важливо забезпечити ефективне управління державним майном та реалізувати оптимальну податкову політику для підтримки стабільності та сталого зростання економіки.

Для збільшення митних надходжень у середньостроковій перспективі планується подальша уніфікація митного тарифу, скорочення митних пільг та гармонізація митних процедур. Ці заходи спрямовані на підвищення прозорості зовнішньоекономічних операцій та поліпшення фіскальної функції митної системи. Планується зниження середньозваженої та максимальної імпортного мита, укрупнення товарних груп та посилення митного контролю [2].

Наразі уряд відмінив пільги щодо ввезення товарів, які були запроваджені на початок війни та на деякі товари збільшив ввізне мито. Таким чином проведені заходи будуть сприяти відновленню стабільності в надходженнях митних платежів та збільшать доходи державного бюджету.

Загалом, мито є важливим джерелом поповнення державного бюджету, і впливає на формування ефективної бюджетної політики, регулювання

зовнішньоторговельних операцій і фінансову стабільність країни. Ретельне управління митними процедурами та ефективне використання митних імпорتنих мит можуть сприяти забезпеченню сталого розвитку економіки.

Література:

1. Гасанов С.С., Кудряшов В. П., Баланин Р. Л. Напрями формування фінансової політики в аспекті асоціації України з ЄС. *Фінанси України*. 2014. № 1. С. 22-38

2. Державний бюджет і бюджетна стратегія в умовах економічних реформ. Т.1: Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформи. ДННУ Акад. фін. управління. К., 2016. С. 45-56.

**Поліна Морозова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінанси, банківська справа та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ВІДНОВЛЕННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

За непростий час повномасштабного вторгнення страховому ринку України вдалось не тільки вистояти, але й адаптувати свою роботу в умовах воєнного часу. Як і у будь-якого бізнесу в теперішній час постає важливе питання щодо викликів з якими стикаються усі суб'єкти господарювання, де страховий ринок не став виключенням. Не зважаючи на низку завдань, які потрібно реалізовувати у безпосередньо складних умовах, кожен бізнес працює в міру своїх можливостей аби підтримати країну. Однак реалії, які панують на страховому ринку мають різну тенденцію до змін, до того ж частіше за все не завжди позитивну. Варто сказати про те, що напрацювання задля майбутнього закладаються вже сьогодні, щоб мати готову інструкцію на яку будуть спиратись громадяни при відбудові.

Українці та бізнес понесли величезні втрати через війну, яку розв'язала країна-агресор. Падіння рівня житла та доходів змусили людей пристосуватись до нової реальності. Оскільки для громадян стало проблемою задовольнити свої базові потреби та потреби безпеки, а питання щодо страхування відійшли на задній плани і стали певною «розкішшю» [3].

Більшість експертів запевняють, що після закінчення війни на відбудову економіки та інфраструктури України підуть десятиліття. Більше того повоєнна мапа страхового ринку, швидше за все, зазнає певних змін. Аналітики прогнозують, що пріоритет буде саме за обов'язковими видами страхування, банківським страхуванням (іпотека, застава, від нещасних випадків), страхування каско автомобіля та добровільне медичне страхування. Але ніхто не може передбачити наскільки зміниться структура страхового ринку та її готовність до військових ризиків [3].

У період відбудови, мабуть, буде потреба страхувати ремонтно-відновлювальні та будівельно-монтажні роботи, втілити ідею щодо страхування некапітальних будівель для переселенців, запровадити щомісячні розстрочки з оплати страхових платежів. Так як суттєво знизилась платоспроможність населення, варто також змінити цінову політики у сегменті страхування [3].

Взагалі одним із головних наслідків війни, який залишить відбиток на страховому ринку виступає різке падіння майже на всі види страхування. Особливо під загрозою опиниться страхування у розрізі фізичних осіб. Також окрім наслідків, такі види страхування будуть нести в собі ще й роль ризику.

2023 рік став для страховиків не лише другим роком повномасштабної війни, а й роком великих змін. Деякі з них пов'язані з втіленням у життя ідей з Білої книги «Майбутнє регулювання ринку страхування». Ця книга направлена на забезпечення плато і конкурентоспроможності та стійкості ринку страхування в Україні з належним захистом прав споживачів послуг страхування. Також перелічені ідеї відображені в новому Законі України «Про страхування», який вступить в силу з 1 січня 2024 року. Крім того на страховий ринок чекають важливі зміни у законодавстві про автоцивілку [4].

Ряд певних оновлень та трансформацій вже запроваджуються. Одним з напрямів є перехід до повністю прозорих структур власності страховиків та фінансової спроможності їх власників. Починаючи з 2021 року Нацбанк здійснює моніторинг цієї системи, тому і в цьому році заходи будуть продовжені. Також у 2023 році страховики реалізували перехід на новий стандарт обліку страхових контрактів – IFRS 17. Він допоможе забезпечити більш якісне відображення страховиками результатів своєї діяльності у фінансовій звітності [4].

Гілки нашої влади також не пасуть задніх та показують результати своєї роботи на офіційних сайтах. Так Міністерство економіки України оприлюднило інформацію на державному сайті, що розпочата робота з міжнародними партнерами щодо створення програми гарантій для перезапуску ринку страхування та перестраховування задля відновлення України. Вона буде сприяти забезпеченню страхування приватного сектора від воєнних ризиків. Першочергово програма буде зосереджена на страхуванні торгових операцій, а вже у перспективі – розширити її на страхування інвестицій. У свою чергу Уряд США готовий підтримати Україну у розбудові страхового ринку [1, 2].

Отже, на сьогоднішній день не один громадян та не одна державна установа не стоїть на місці аби забезпечити світле майбутнє у сфері відбудови страхового ринку. Уряд України намагається запустити масштабне відновлення країни не чекаючи закінчення війни. За допомогою програм державного рівня та незламного народу ми зможемо пришвидшити нашу перемогу та наблизити часи відбудови.

Література:

1. Міністерство економіки разом із міжнародними партнерами розпочати роботу над створенням програми гарантій для перезапуску ринку страхування та перестраховування для відновлення України. 2023. *Офіційний сайт*

Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2c33afec-14e8-4c7d-9f29-291c64f96d6d&title=ProgramiGarantiiDliaPerezapuskuRinkuStrakhuvannia>.

2. Уряд США підтримує Україну у відновленні ринку страхування в країні. 2023. *Офіційний сайт Міністерства економіки України.* URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e3630880-5fa7-40b9-a378-a7e3d7389fe3&title=VidnovlenniRinkuStrakhuvannia>.

3. Черняхівський В. План Маршалла для українського страхового ринку. *Бізнес.* 2022. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-vplinula-viyna-na-strahoviy-rinok-ekspert-ostanni-novini-50237940.html>.

4. Ястреб Д. Страхова галузь – надійний партнер українців, бізнесу та держави. *Інтерфакс-Україна.* 2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/911018.html>.

**Вадим Мясоедов, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Марко Карманніков, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Світлана Борисова, д.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія**

ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ПІДСТАВІ ОЦІНЮВАННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ В УМОВАХ КРИЗИ

Динамічний та стійкий розвиток суб'єктів господарювання, бізнес-середовища в цілому, особливо в умовах кризи, вимагає підвищення якості менеджменту, особливо при фінансовому управлінні компанією, де одним з ключових механізмів ефективного управління грошовими ресурсами є аналіз фінансового стану підприємств. Оцінювання фінансового стану будь-якого суб'єкта підприємництва є важливим для розробки політики та оперативних механізмів, необхідних для прийняття грамотних короткострокових і довгострокових рішень щодо формування напрямів стійкого антикризового розвитку на перспективу. Перед розробкою стратегії стійкого розвитку підприємства на короткострокову та/або довгострокову перспективу необхідно визначити ефективність і успішність ведення бізнесу з боку внутрішніх і зовнішніх користувачів. Для цього на практиці застосовують показники фінансового аналізу. Основними орієнтирами, якими керуються багато суб'єктів господарювання, є:

1) ліквідність підприємства – це його спроможність швидко реалізувати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань, тобто це співвідношення величини його високоліквідних активів(кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокові заборгованості [1];

2) фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [2];

3) рентабельність – це стан підприємства, який відображає ефективність його роботи, що націлене на отримання прибутку у короткостроковій перспективі і який вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства [3];

4) ділова активність – це комплексна характеристика діяльності підприємства, внутрішній рівень якої відображає ефективність використання фінансово-господарських ресурсів підприємства та інтенсивність її зміни в часі, а зовнішній – зусилля підприємства, спрямовані на забезпечення сталого економічного зростання досягнення лідерських позицій на ринку [4].

Крім того, серед найбільш класичних орієнтирів ефективного ведення бізнесу виступає частка компанії в галузі її присутності, кількість виробленої продукції в натуральному виразі, попит на даний сектор економіки і т. д.

При прийнятті стратегічних рішень щодо стійкого розвитку суб'єкта підприємництва завжди необхідно враховувати фундаментальні взаємозв'язки найважливіших фінансових категорій, а саме: зростання рентабельності – зростання фінансового ризику; зростання короткострокових зобов'язань – зниження ліквідності. Встановлення таких взаємозв'язків доводять формально, використовуючи аналітичні методи в практичній діяльності при обґрунтуванні різних стандартних сценаріїв розвитку суб'єкта підприємництва. Це підтверджує пріоритетне значення аналізу фінансового стану при обґрунтуванні фінансових пропорцій сталого розвитку підприємства. В залежності від вибору напряму розвитку суб'єкта підприємництва, управлінцям необхідно виділяти основні стратегічні задачі та пріоритетні аспекти:

1) при акцентуванні зусиль на підвищення ефективності операційної діяльності, основними задачами повинні виступити мінімізація витрат та максимізація ресурсовіддачі, що в перспективі приведе до беззбитковості операційної діяльності, але за умови ефективного використання виробничого потенціалу;

2) при виборі стратегії, що направлена на підвищення ефективності фінансової діяльності, основною задачею виступає максимізація прибутку. Пріоритетними аспектами стійкого розвитку підприємства в даному випадку будуть прискорення оборотності оборотного капіталу, оптимізація структури капіталу, підвищення рентабельності та ефективності фінансової діяльності;

3) якщо компанія націлена на підтримку фінансової рівноваги, то основною задачею для неї повинно виступити саме забезпечення цієї рівноваги шляхом підтримки ліквідності, забезпечення фінансової стійкості, підвищення ефективності фінансової діяльності.

Підсумовуючи характеристику орієнтирів стійкого розвитку підприємства, особливо в умовах кризи, слід додати, що загальними пріоритетними напрямами функціонування будь-якого суб'єкта

підприємництва є забезпечення його фінансової стійкості, мінімізація ризиків та збільшення власного капіталу. Таким чином, розглянуті стратегічні напрями фінансово-економічної діяльності підприємства, постійний моніторинг його фінансового стану, дозволяють зробити попередні висновки про його здатність до сталого розвитку та обрати саме ту стратегію, яка допоможе підприємству гармонічно розвиватися та отримувати прибуток.

Література:

1. Щербатих Д. В. Аналіз показників ліквідності на підприємствах машинобудування в Черкаській області. *Ефективна економіка*. 2012. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/>.

2. Грабовецький Б. Є., Шварц І. В. Фінансовий аналіз та звітність : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ. 2011. 281 с.

3. Кобилецький В. Р. Рентабельність. Сутність та показники. *Онлайн-журнал «Financial Analysis online»*. URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/229-rentabelnist>

4. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління діловою активністю підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 991-995.

**Дар'я Нестерова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Інна Рудь, к.е.н., доцент кафедри економіки,
менеджменту та фінансів
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського**

РОЛЬ АНАЛІЗУ КАПІТАЛУ У ФІНАНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий менеджмент є однією з ключових функцій у керівництві підприємством, оскільки він визначає, які ресурси та в якому обсязі потрібні для досягнення стратегічних цілей. Капітал, як один із важливих фінансових ресурсів, грає визначальну роль у фінансовому менеджменті підприємства. Капітал є основним фінансовим ресурсом, який необхідний для забезпечення діяльності підприємства. Він включає в себе власний капітал (акціонерний капітал та нерозподілений прибуток) і залучений капітал (кредиторську заборгованість, облігації та інші джерела зовнішнього фінансування).

Для аналізу власного капіталу існує кілька підходів, такі як горизонтальний, вертикальний, порівняльний, коефіцієнтний та інтегральний фінансовий аналіз. Горизонтальний аналіз дозволяє виявити динаміку окремих складових капіталу, в той час як вертикальний аналіз розглядає їх структуру. Обидва ці методи, просто фіксують факти, не пояснюючи причини змін, що сталися на підприємстві. Порівняльний аналіз включає в себе порівняння показників з плановими, середньогалузевими, даними конкурентів та іншими

референтними значеннями. Аналіз за допомогою фінансових коефіцієнтів базується на визначенні відношень різних абсолютних показників. Щодо власного капіталу, ці показники можна розділити на кілька груп, включаючи коефіцієнти фінансової стійкості, коефіцієнти оборотності та коефіцієнти рентабельності капіталу [1].

Спільний підхід до аналізу капіталу дозволив сформулювати етапи аналізу власного капіталу, котрі застосовані на підприємствах України (рис. 1).

Аналіз капіталу має вирішальне значення для забезпечення стійкості та успішності підприємства. Він допомагає визначити, як ефективно підприємство використовує свої ресурси та як воно керує своїм фінансовим станом. Головними аспектами аналізу капіталу підприємства є:

- Визначення фінансової стійкості, а саме, він допомагає визначити, наскільки підприємство стійке у відношенні до фінансових труднощів. Він оцінює, наскільки капітал може покрити зобов'язання підприємства і як швидко це може бути зроблено.

- Оцінка здатності до погашення боргів, адже він дає зрозуміти чи може підприємство забезпечити свої фінансові зобов'язання, зокрема виплату відсотків по позикам та повернення позичених коштів. Це важливо для того, щоб уникнути фінансової неплатоспроможності.

- Визначення оптимальної структури капіталу. Завдяки ньому можна виявити яка частина капіталу має бути власним, а яка - залученим. Оптимальна структура капіталу допомагає зменшити ризики та забезпечити найбільшу ефективність використання ресурсів.

- Вирішення питань дивідендів та прибутковості. Визначення скільки прибутку можна виділити на виплату дивідендів акціонерам, а скільки краще залишити в підприємстві для розвитку та інших потреб.

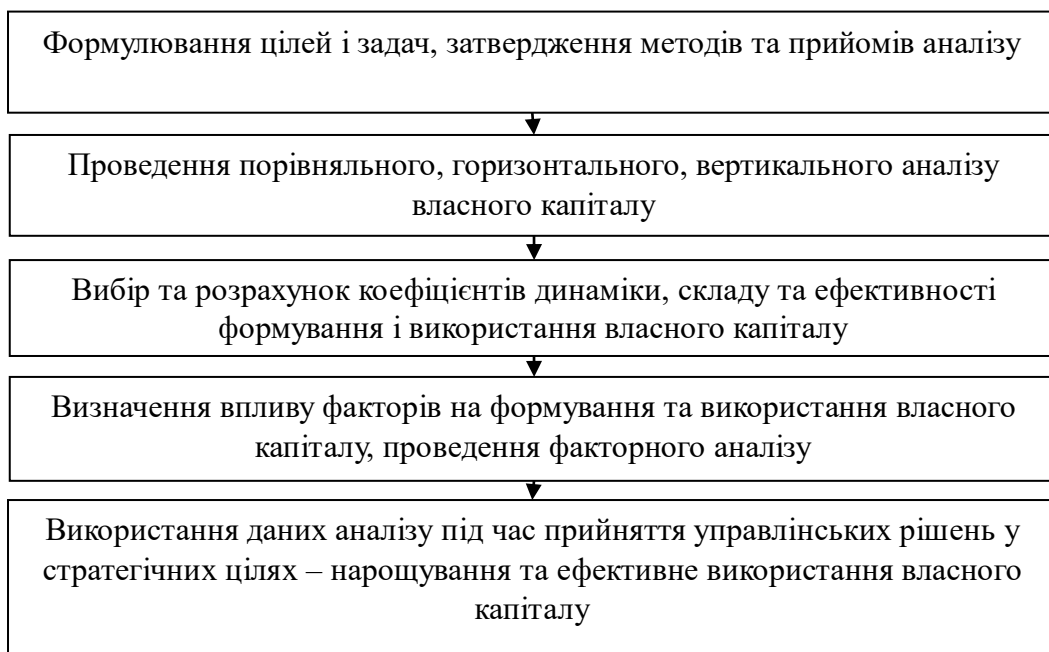

Рис. 1. Етапи аналізу власного капіталу на підприємствах [2]

Для кожного підприємства важливо вести систематичний аналіз капіталу та вживати відповідні заходи для оптимізації його використання та управління. Це допомагає підприємствам досягти своїх фінансових цілей та забезпечувати свій подальший розвиток.

Література:

1. Воськало Н. М. Аналіз власного капіталу підприємства. 2012. С. 73-77. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/9b9ad18e-dc36-4a4e-acb6-5f6d69ae5431/content>.

2. Петухова О.М. Аналіз власного капіталу як фактору забезпечення фінансової безпеки підприємств. *Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії* : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, Київ. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/28439/1/equity%20capital%20.pdf>.

**Роман Нижник, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Любов Квасній, к.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту, економіки та туризму
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»**

РОЛЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Антикризове управління є важливою складовою процесу оздоровлення підприємства під час кризових ситуацій. Оздоровлення підприємства може бути необхідним, коли виникають серйозні фінансові, організаційні, або стратегічні проблеми, що загрожують його життєдіяльності. Роль антикризового управління в цьому процесі полягає в наступному:[1]

1. Визначення причин кризи: Першим кроком у вирішенні кризи є аналіз та ідентифікація причин, що призвели до неї. Антикризовий менеджмент допомагає виявити кореневі проблеми, що слугують вихідним пунктом для подальших заходів.

2. Розробка стратегії виходу з кризи: На основі виявлених причин кризи антикризовий управління сприяє розробці стратегії і плану дій для виходу з кризової ситуації. Ця стратегія може включати в себе заходи зі зменшення витрат, підвищення ефективності, привернення нових інвестицій тощо.

3. Впровадження кризових заходів: Антикризовий менеджмент координує впровадження запланованих заходів, таких як реорганізація структури підприємства, зниження штату, переговори з кредиторами та постачальниками, пошук нових джерел фінансування, запуск нових продуктів чи послуг тощо.

4. Комунікація та залучення стейкхолдерів: Антикризове управління включає в себе ефективну комунікацію зі всіма стейкхолдерами підприємства,

включаючи акціонерів, працівників, клієнтів, партнерів та громадськість. Це сприяє збереженню довіри та підтримці в цей важкий період.

5. Моніторинг та корекція: Антикризовий менеджмент включає в себе постійний моніторинг ситуації та реагування на будь-які нові проблеми, що можуть виникнути під час процесу оздоровлення. Корекція стратегії та заходів може бути необхідною, щоб забезпечити успішний вихід з кризи.

Антикризове управління є важливим елементом забезпечення стійкості та подальшого розвитку підприємства в умовах кризи. Воно допомагає зберегти ресурси, залучити нові інвестиції, підвищити конкурентоспроможність та зміцнити позиції на ринку після подолання кризових труднощів.

Антикризове управління в системі оздоровлення підприємства робить важливу роль у забезпеченні стійкості та виживання організації під час кризових ситуацій. Його завданням є реагування на фінансові, економічні та інші проблеми, які можуть загрожувати діяльності підприємства, і впровадження стратегічних заходів для подолання кризи та відновлення фінансового стану компанії.

Антикризовий менеджмент забезпечує систематичний аналіз фінансового стану підприємства, виявлення кореневих причин кризи та оцінку можливих наслідків для бізнесу.

Антикризовий менеджмент вимагає постійного моніторингу та контролю за реалізацією стратегії виходу з кризи, а також коригування плану в разі необхідності. У деяких випадках підприємство може потребувати зовнішньої фінансової допомоги або консультацій експертів для подолання кризової ситуації. Антикризовий менеджмент включає в себе здатність співпрацювати з фінансовими інституціями, інвесторами та іншими зацікавленими сторонами. На підприємстві важливо забезпечити оптимальне використання ресурсів та зберегти відданість персоналу під час кризи, щоб забезпечити продовження операцій та мінімізувати збитки[2].

Ефективна комунікація зі стейкхолдерами, такими як клієнти, постачальники, інвестори та регулятори, відіграє важливу роль у відновленні довіри та підтримці діяльності підприємства під час кризи.

Отже, антикризове управління підприємством спрямоване на забезпечення стабільності та виживання підприємства в умовах кризи, збереження його конкурентоспроможності та відновлення фінансового здоров'я. Воно вимагає стратегічного підходу, систематичного аналізу та прийняття важливих управлінських рішень.

Література:

1. Романяк Г.М. Сутність антикризового управління підприємством в умовах нестабільного ринкового середовища. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2016. № 1. С. 235–239.

2. Пічугіна Т.С., Забродська Л.Д. Антикризове управління підприємством: сутність, завдання та основні заходи. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2011. Вип. 2. С. 487-495.

**Кирило Ніколаєв, к.с.-г.н., доцент,
здобувач кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональна Академія управління персоналом**

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасний світ постає перед необхідністю вирішення нагальних екологічних проблем, що стають важливим чинником національної безпеки. Стає актуальною необхідність перегляду та удосконалення системи державного управління екологічною безпекою. Використання інноваційних підходів визначається як основний засіб формування дієвих та стійких стратегій.

Варто підтримати думку вченого А. Рубана, який розглядає екологічну безпеку як важливий компонент національної безпеки. Для покращення управління державними екологічними питаннями можна розглядати новаторські підходи:

- використання технологій для моніторингу: впровадження сучасних технологій, таких як: дрони, супутникові системи та датчики, дозволить ефективно відстежувати стан довкілля та реагувати на екологічні загрози в реальному часі;

- розробка аналітичних систем: системи штучного інтелекту можуть обробляти великі обсяги даних для прогнозування екологічних тенденцій та визначення стратегій управління;

- електронне урядування в сфері екології: впровадження цифрових платформ для спілкування між владою, громадянами та бізнесом сприятиме збору інформації, обміну даними та спільному прийняттю рішень;

- стимулювання інновацій у сфері екології: надання економічних стимулів для досліджень та розробок, спрямованих на зменшення впливу господарської діяльності на навколишнє середовище, може сприяти виникненню новаторських рішень;

- взаємодія між галузями: співпраця між урядовими відомствами, громадськістю та приватним сектором є важливою для створення комплексних підходів до вирішення екологічних проблем [3].

Доречно зазначити, що вирішення екологічних викликів через інноваційний підхід не лише сприятиме збереженню природи, а й має потенціал забезпечити економічний та соціальний розвиток. Інвестиції в сталі технології, створення ефективних механізмів контролю та співпраці всіх галузей суспільства в цьому питанні не лише захищатимуть навколишнє середовище, а й сприятимуть стабільності, підвищенню якості життя та розвитку інноваційної економіки. Такий інтегрований підхід визначає наш шлях до збалансованого та стійкого майбутнього [1].

Таким чином, вдосконалення державного управління екологічною безпекою в сфері національної безпеки потребує інноваційних підходів, таких

як використання технологій моніторингу, розвиток аналітичних систем, електронне урядування, стимулювання інновацій та взаємодія між галузями. Це сприятиме ефективному вирішенню екологічних проблем та забезпеченню стабільності національної безпеки.

Література:

1. Альван А. Проблеми розвитку системи національної безпеки України. *Державне управління*. 2019. № 3. URL : <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/governance/article/view/288/289>.
2. Луцків О. М. Габрель М. С. Безпекові пріоритети інноваційного розвитку держави. *Всеукраїнська науково-практична конференція*, 2023 р. С. 8-10.
3. Рубан А. В. Державне управління у сфері національної безпеки України. Харків, 2019. URL : <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12918/1/disruban.pdf>.

**Руслан Нурмагомедов, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Любов Квасній, к.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту, економіки та туризму
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»**

ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ

Забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства інноваціями є важливою складовою успішного функціонування будь-якої організації. Інновації можуть допомогти підприємству підвищити ефективність, зменшити ризики і забезпечити конкурентні переваги. Інноваційне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства можна проводити за такими напрямками [1]:

1. Аналіз та моніторинг;
2. Цифрові рішення;
3. Біг Data та аналітика;
4. Інноваційні фінансові інструменти;
5. Кібербезпека;
6. Ефективне управління ресурсами;
7. Навчання та розвиток персоналу;
8. Співпраця з іншими підприємствами та інноваційними стартапами.

В плані впровадження інновацій на підприємстві необхідно використовувати сучасні інформаційні технології та аналітичні інструменти для збору, аналізу та моніторингу даних щодо фінансового стану підприємства та зовнішнього середовища. Це допоможе своєчасно виявляти зміни, загрози та ризики.

Актуальним є використання цифрових інструментів для автоматизації процесів управління економічною безпекою, такі як бюджетування, планування, аналіз ризиків і прогнозування.

Доцільно використовувати аналіз великих обсягів даних (Big Data) та аналітичні інструменти для виявлення патернів та тенденцій, які можуть впливати на економічну безпеку підприємства; розглянути можливість використання інноваційних фінансових інструментів, таких як криптовалюта або блокчейн, для оптимізації фінансових операцій і забезпечення безпеки фінансів.

Для захисту фінансових даних та інформації про клієнтів необхідно забезпечити високий рівень кібербезпеки. Інноваційні рішення у цій галузі можуть включати в себе штучний інтелект для виявлення загроз та розробку заходів безпеки.

Актуальності набуває і використання інноваційних підходів до управління ресурсами, таких як зелена економіка, щоб зменшити витрати та споживання ресурсів.

Особливо важливим є інвестувати в навчання та розвиток персоналу, щоб забезпечити їхню компетентність у сфері управління економічною безпекою та інноваціями [2].

Також потрібною є співпраця з іншими підприємствами та інноваційними стартапами: для обміну інноваційними ідеями та рішеннями.

Отже, інновації в системі управління економічною безпекою можуть допомогти підприємству адаптуватися до змін в економічному середовищі і забезпечити стабільність та конкурентоспроможність на ринку.

Література:

1. Протопопова Н. А. Механізм забезпечення економічної безпеки промислових підприємств. *Системи обробки інформації*. 2010. Вип. 3. С. 150-151.

2. Економічна безпека суб'єктів реального сектору економіки : колективна монографія ; за ред. проф. В. П. Волкова. Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2013. 362 с.

**Анна Овчаренко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Алла Лисенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет**

ПОНЯТТЯ ТА РІВНІ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Податковий менеджмент є важливою складовою механізму фінансового управління, яка на загальнодержавному та місцевому рівнях забезпечує оптимізацію обсягів податкових надходжень, правове регулювання взаємовідносин між Державною податковою службою та платниками податків,

а на рівні суб'єктів господарювання визначає вчасну сплату податкових платежів, їх обґрунтований розподіл за періодами нарахування та сплати й формує оптимальний рівень податкового навантаження.

Поняття податкового менеджменту всебічно досліджують науковці. Зокрема, Мороз Е. Г. пропонує розглядати податковий менеджмент як науку, економічне та організаційне явище, специфічний вид управлінської діяльності та процес [1, с. 12].

Як наука податковий менеджмент являє собою накопичені знання і наукові погляди на процеси та явища, які виникають та відбуваються між державою й платниками податків під час формування податкових надходжень до бюджету для подальшого виконання державою відповідних завдань та функцій.

Податковий менеджмент як систему вивчають у ракурсі економічної діяльності (як сукупність методів, норм, правил щодо побудови взаємовідносин між державою та платниками податків) та організаційної діяльності (як взаємодію різних органів державної влади (законодавчої, виконавчої, судової), наділених відповідними повноваженнями у сфері оподаткування).

Як специфічний вид управлінської діяльності податковий менеджмент є діяльністю держави в особі уповноважених органів, спрямованою на виконання завдань податкової політики, а як процес - логічно побудованою сукупністю етапів управління податковими відносинами.

Складовими елементами податкового менеджменту є законодавча діяльність, податкове планування, податковий контроль. При цьому слід враховувати, що «можливості щодо здійснення податкового планування зумовлені змістом чинного податкового законодавства, яке передбачає відмінності в оподаткуванні різних категорій платників податків та видів діяльності» [2, с. 205].

При визначенні поняття податкового менеджменту потрібно враховувати його рівні. Так, Дема Д. І., Шевчук І. В., Мартинюк Г. П. у структурі податкового менеджменту виокремлюють три рівня: державний, корпоративний та персональний [3, с. 14]. Державний податковий менеджмент поєднує нормативно-правову базу та процес адміністрування податків і зборів. Корпоративний податковий менеджмент забезпечує вибір найбільш вигідного варіанта сплати податків (зборів, платежів) суб'єктом господарювання. Персональний податковий менеджмент спрямований на вибір найбільш прийнятної форми сплати податків фізичною особою.

Враховуючи існування різних рівнів податкового менеджменту, доцільно визначати податковий менеджмент як систему управління оподаткуванням, основу на використанні обґрунтованих форм та методів ухвалення рішень у сфері оподаткування на макро- та мікроекономічному рівнях.

Література:

1. Мороз Е. Г. Податковий менеджмент : навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2020. 412 с.

2. Лисенко А. М. Сутність податкового планування та фактори, що здійснюють вплив на якість податкових планів. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*, 2023. Вип. 9(42). С. 204-212.

3. Дема Д. І., Шевчук І. В., Мартинюк Г. П. Податковий менеджмент : навч. посіб. / за заг. ред. Д. І. Деми. Київ : Алерта, 2017. 256 с.

**Вадим Онищук, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Валентина Стадник, д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту і адміністрування
Хмельницький національний університет**

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРА – НЕОБХІДНА УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Підприємництво у своєму різноманітті форм і способів економічної діяльності є важливою складовою економічної безпеки будь-якої країни. Не маючи достатньо ресурсів для започаткування масштабного бізнесу, дрібні підприємці вимушені шукати для себе ті ринкові ніші, в яких вони можуть знайти платоспроможного покупця. А найкращим варіантом, який закладає фундамент для майбутнього зростання, є створення продуктів (послуг), що відкривають (і задовольняють) нові споживчі потреби. Підприємці, що стають першовідкривачами таких потреб, не тільки своєчасно вписуються у нові технологічні тренди, а часто і випереджають їх поширення у суміжні галузі, додаючи нових функціоналів у їх практичному використанні, збільшуючи місткість нових сегментів ринку і, забезпечуючи економічне зростання. Для України, економіка якої в умовах війни продовжує втрачати свій промисловий потенціал, підприємництво має стати драйвером трансформаційних процесів в економіці (а не тільки засобом для виживання).

І в реалізації цього завдання вагому роль відіграє діджиталізація підприємницького середовища, яка дає змогу значно підвищити ефективність чинних бізнес-процесів або забезпечити оптимізацію (в категоріях «витрати-результати») тих, що проектуються. Для вітчизняного бізнесу, який працює в умовах стиснення споживчого попиту (де фактор ціни найчастіше стає вирішальним у виборі покупки), ці питання є надзвичайно актуальними.

Підтвердженням цього є результати опитування щодо чинників ділової активності, проведеного НБУ з 5 до 24 жовтня 2023 р., яке охопило 505 підприємств різних сфер економічної діяльності. Український бізнес погіршив Індекс очікування ділової активності (ІОДА) нижче нейтрального рівня (з 50,1 у вересні до 49,6 у жовтні). Серед передбачувано вагомих чинників – ризиків безпеки, зростання логістичних витрат, руйнування виробничих потужностей окремих підприємств, та обсягу нових замовлень на очікування став суттєво впливати ще один чинник – брак кваліфікованих

кадрів. Цей чинник визнали значущим респонденти з усіх груп підприємств – промислових, торговельних, будівництва, сфери послуг [1]. І хоча, наприклад, ЮДА у будівництві все ще вище 50 пунктів, та респонденти відмітили загрозу звуження інвестиційного попиту та негативні очікування щодо обсягу нових замовлень. Тому будівельні компанії, коригуючи стратегію роботи з ринком, мають використовувати більш сучасні технологічні рішення – як для здешевлення своїх робіт (технології проектування і будівництва), так і для зростання їх привабливості для покупців (технології позиціонування і просування на ринку). Тим більше, що відновлення зруйнованих промислових і житлових об'єктів є наразі і буде в майбутньому одним із пріоритетів України.

А загальне відновлення економічної діяльності неможливе без кваліфікованих працівників, праця яких забезпечує створення доданої вартості і активізує процеси споживання. Водночас саме висока кваліфікація ключових працівників дає змогу підприємствам набувати конкурентних переваг – подаючи на ринок кращі товари чи послуги і підкріплюючи свої пропозиції належним позиціонуванням. Значну роль у цих процесах відіграють сучасні розробки у сфері ІТ. Наприклад, у будівельній галузі уже використовується деякими фірмами комплексне технологічне рішення щодо діджиталізації будівництва – BIM-технології (будівельне інформаційне моделювання). Воно дає змогу в режимі реального часу отримати всю інформацію про стан будівництва на всіх етапах – починаючи від проектування і завершуючи здачею в експлуатацію. Це забезпечує необхідний контроль якості робіт на всіх етапах, раціонально використовувати ресурси і скоротити терміни виконання робіт [2]. До того ж, технологія BIM відкриває можливості оптимізувати будівельний проєкт ще на етапі його розроблення – змінюючи як архітектурні рішення, так і матеріально-технічне забезпечення будівництва (не тільки матеріали, а й прив'язані до них будівельні технології). Професійне опанування можливостями BIM-технології має стати обов'язковим у переліку компетенцій випускників ЗВО, що навчаються за спеціальністю «Архітектура та містобудування» і «Будівництво та цивільна інженерія» – адже саме вони дають змогу забезпечити варіативність архітектурних та інженерних рішень і їх відповідність запитам замовників.

Загалом, розвиток високотехнологічного сектору в МСБ вкрай важливий для України – без цього складно буде побудувати нову конкурентоспроможну економіку і відновити нормальне життя суспільства. Та процеси «діджиталізації», які активно розвиваються в Україні в межах підтримуваних державою чи ініційованих нею ІТ-проєктів, здебільшого спрямовані на поліпшення взаємодії держави із підприємствами в процесах, де така взаємодія диктується законами. Завдяки переходу у «цифровий формат» ці відносини стають більш прозорими і дають змогу, наприклад, швидше долучатися до певних ініціатив. Однак набагато важливіше створювати і розвивати інформаційно-технологічні рішення для потреб підприємницького середовища. Тому підприємницька спільнота має долучатися до створення цифрової платформи для МСБ, яка б сприяла зростанню рівня цифровізації їх бізнесу –

адже це невід’ємна складова ефективних бізнес-процесів, інтегрованих у глобальний економічний простір. Розробка відповідних рекомендацій може стати предметом наступних досліджень.

Література:

1. Національний банк України. Щомісячні опитування підприємств України. URL: bank.gov.ua (дата звернення: 01.11.2023)

2. Donenko V., Ishchenko E., Vakuliuk Y. BIM–technologies as a method of optimizing the use of resources in the construction industry. Ways to Improve Construction Efficiency. 2019. № 41. С. 141–147. <https://doi.org/10.32347/2707-501x.2019.41.141-147>.

**Богдан Осіпчук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Уляна Котенко, старший викладач
кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет**

НОВЕ ПОКОЛІННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ

З початком російської агресії проти України банківська система пережила великі потрясіння і змогла адаптуватись до нових складних умов функціонування. В умовах сучасних викликів банківська система України потребує перетворень, які б забезпечили відповідність міжнародним стандартам банківської практики та забезпечили високий рівень її адаптивності на світових ринках. Однією із сфер, що постійно потребує оновлення, є платіжна дисципліна.

Національний банк України (НБУ) у партнерстві із компанією SWIFT відповідно до Стратегії розвитку платіжної інфраструктури України, дорожньої карти розвитку системи електронних платежів, враховуючи отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС з ночі 31 березня на 1 квітня 2023 року спільно з 65 українськими банками, Державним казначейством України, Національним депозитарієм України, а також компаніями-розробниками програмного забезпечення успішно здійснив перехід до нової Системи електронних платежів НБУ (СЕП-4.0), що призвело до трансформації всієї національної банківської системи, яка наразі працює за міжнародним стандартом ISO 20022 і надає можливість здійснювати міжбанківські платежі 24 години на добу, сім днів на тиждень [1]. Міжнародний стандарт ISO 20022 – універсальний спосіб взаємодії різних автоматизованих систем учасників торгових і фінансових ринків у світі.

Система електронних платежів СЕП-4.0 є принципово новою системою порівняно з СЕП-3 як за функціональним складом, так і за структурами обміну інформацією (табл. 1).

Завдяки впровадженню нової Системи електронних платежів згідно стандарту ISO 20022 з’явилася можливість:

- використовуючи нові технології підвищити рівень автоматизації платежів та прискорити процес їх обробки;
- забезпечити високу якість обслуговування учасників СЕП та їх клієнтів;
- підвищити надійність та ефективність всієї платіжної системи;
- гармонізувати платіжний простір зі світовим, пришвидшити інтеграцію зі світовими платіжними системами, сприяти розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика СЕП-3 та СЕП-4.0*

Характеристика	СЕП-3	СЕП-4.0
Режим функціонування	Робочий час	Цілодобово (24/7)
Структура обміну інформацією	Власний формат платіжних повідомлень	Платіжні повідомлення за міжнародним стандартом ISO 20022
Захист інформації	Механізми захисту інформації, встановлені НБУ	Механізми автентифікації відправника та отримувача, криптографічний захист
Функціональні можливості	Підтримка платежів тільки у національній валюті	Підтримка платежів у національній та іноземних валютах, використання технології SWIFT

* складено автором за даними джерела [1]

Враховуючи те, що Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС, Національний банк України продовжує наполегливо працювати над вирішенням питання про можливість приєднання нашої країни до Єдиної зони платежів у євро (SEPA) та реалізацією функціоналу миттєвих платежів, мультивалютності, трекінг-сервісу для платежів та інших інструментів у наступній версії СЕП-4.1 [2]. Згідно зі стратегічними планами НБУ, у 2025 році громадяни України зможуть використовувати функціонал миттєвих платежів, що дозволить користувачам здійснювати перерахування коштів від платника до отримувача протягом кількох секунд. Починаючи з жовтня 2023 року для тестування вже доступний стенд з функціоналом миттєвих платежів, де учасники СЕП та компанії-розробники програмного забезпечення у будь-який зручний для них час мають можливість попрактикуватися у взаємодії своїх систем автоматизації банківську з СЕП [3].

Отже, всупереч війні, терору та кібератакам Національний банк України дотримується графіків модернізації платіжної інфраструктури України та запроваджує сучасні технології та стандарти, які дозволяють усім учасникам електронних платіжних систем цілодобово мати доступ до фінансових послуг та здійснювати платежі швидко та ефективно у зручний для них час та день. Запроваджені НБУ новації у свою чергу створюють нові можливості для цифрового розвитку фінансового сектору України.

Література:

1. Запрацювало нове покоління СЕП – на базі стандарту ISO 20022 в цілодобовому режимі. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zapratsyuvало-nove-pokolinnya-sep--na-bazi-standartu-iso-20022-v-tsilodobovomu-rezhimi> (дата звернення: 24.10.2023).

2. Упровадження стандарту ISO 20022. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/project-iso20022> (дата звернення: 23.10.2023).

3. Павлова К. Нацбанк пообіцяв запровадити миттєві платежі в Україні: названо терміни. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://life.ukrainianwall.com/uk/109276-nacbank-poobicyav-zaprovaditi-mittyevi-platezhi-v-ukrajini-nazvano-termini> (дата звернення: 24.10.2023).

**Денис Остапенко, аспірант;
Андрій Косенко, к.е.н., доцент,
професор кафедри економіки бізнесу,
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХП»**

УПРАВЛІНСЬКІ КОНФЛІКТИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Опис і тлумачення конфліктів, можливість управління ними пов'язані, перш за все, з розумінням природи як суспільства, так і людини. Найзагальніше розуміння конфлікту в організації передбачає, що існує принаймні три вихідні точки, які породжують конфлікт: люди, які складають персонал організації, як окремі особи, так і групи; колектив в цілому; сукупність соціальних зв'язків, форм поведінки працівників, їх взаємин і взаємодії; умови функціонування організації, збіг певних обставин, та чи інша проблемна ситуація [1, 8].

Для керівника будь-якого рівня вміння ефективно вирішувати і запобігати виробничо-трудовим конфліктам є професійною компетенцією, а в передових компаніях серед корпоративних цінностей з'являється вміння вибудовувати конструктивний конфлікт.

Дійсно, знаючи ознаки конфліктної ситуації, закономірності розвитку конфлікту, виявляючи мотиви і цілі сторін конфлікту, реалізуючи свої справжні інтереси в конкретній ситуації, володіючи методами аналізу конфліктної ситуації і організовуючи спільний пошук шляхів їх вирішення, менеджер набагато ефективніше справляється зі складними управлінськими завданнями.

Для багатьох конфлікт в організації пов'язаний з розривом відносин, втратою психологічної рівноваги, емоційною неврівноваженістю. Однак конфлікт може бути вигідний як конфліктуючим сторонам, так і компанії. Завдання полягає в тому, щоб конфлікт не змістився з ділового контексту в

сферу особистих відносин, не перетворився на взаємну дискредитацію, не зруйнував сформовану роками сумісність.

Прикладом «корисного» для підприємства конфлікту може бути так званий позиційний конфлікт, коли в структурі організації для підрозділів свідомо формуються протилежні, конкуруючі цілі, в результаті чого виникає об'єктивне протистояння. Позиційний конфлікт дозволяє керівництву більш об'єктивно оцінювати дії підрозділів, так як вони шукають кращі аргументи для їх послідовності і розробки нових технологій в протистоянні. Іншими словами, позиційний конфлікт створює конструктивну напругу, вигідну організації.

Тому на практиці вона часто спеціально передбачена в цільовій структурі організації. Патологія позиційних конфліктів виникає, коли цільова напруга, викликана чисто позиційними причинами, насичується емоціями і переходить в міжособистісну напругу і міжособистісний конфлікт.

Крім того, повна відсутність конфліктів в організації виглядає неприродно, гармонія в управлінні завжди пахне фальш, адже ворожість, поряд з симпатією, є основою людських відносин. Очевидно, саме тому теорія конфліктології наполягає на важливості в управлінні організаціями такого фактору, як «творче протистояння». Вони не тільки заохочують розбіжності в думках між керівниками, але й просто вимагають від них цього. Вони оточують себе людьми, які достатньо підготовлені, щоб знати істину, і досить незалежні у своїх судженнях, щоб відкрито заявляти про це, особливо коли істина не збігається з поглядами начальства.

Звичайно, організаційними конфліктами потрібно управляти, і важливі не стільки форми дій, скільки їх функціональні або дисфункціональні наслідки.

Таким чином, управлінські дії в багатьох варіаціях не тільки допустимі, але і необхідно сприймати як конфліктні. Саме конфліктні ситуації можуть бути точками зростання і розвитку організації, можуть дати істотний поштовх до формування нових відносин в ній. Однак для реалізації цієї важливої функції конфліктів необхідні дві істотні умови: по-перше, зміна ставлення до конфліктів, формування позитивного ставлення до них і вміння «бачити» конфлікти як конструктивні; По-друге, формування вміння аналізувати конфліктні ситуації, управляти ними, збагачувати «репертуар» технологій вирішення конфліктів, а також дотримання принципів, що сприяють вирішенню конфліктів.

Життєвий досвід показує, що конфлікт є невід'ємною частиною людських відносин, а тому існує до тих пір, поки існує людина. Життя - це процес вирішення нескінченної кількості конфліктів. Людина не може їх уникнути. Він може лише вирішувати, чи брати участь у прийнятті рішень, чи залишити це іншим. Керівнику будь-якого рівня необхідно розвивати навички раціонального управління конфліктними ситуаціями, що має на увазі вибір не тільки адекватної стратегії (або комбінації стратегій), але і набору оптимальних тактик і інструментів впливу на опонента.

Література:

1. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.
2. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика : підруч. К. : Знання, 2009. 1070 с.
3. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія* / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.
4. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
5. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 9-16. <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.
6. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
7. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.
8. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.

**Микола Палій, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Наталія Канцедал, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет**

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ РИНКУ ЗЕМЛІ: ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАМІНОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Земля – є одним із найцінніших ресурсів для людства, який використовується в цілях: сільського господарства, промисловості, житлового будівництва та інших. Однак не всі земельні ділянки однаково придатні для використання, особливо якщо вони знаходяться на замінованих територіях. За оцінками ООН, у світі є близько 60 країн і територій, де присутнє замінування, що становить загрозу для життя і здоров'я людей, які там знаходяться. Україна – одна із таких країн, де через російську агресію під замінуванням перебувають

масштабні території, у тому числі сільськогосподарські угіддя. Війна РФ проти України створила серйозну небезпеку для сільського господарства і продовольчої безпеки в Україні та світі.

Заміновані поля України – це серйозна проблема, за даними Міністерства Економіки України з початку поточного року обстежено більше ніж 225 тис. гектарів земель сільгосппризначення, визначених для пріоритетного повернення до господарської експлуатації. За оперативною інформацією обласних військових адміністрацій, тільки за останній тиждень жовтня було обстежено понад 5 тис. га таких земель. Переважна більшість обстежених за тиждень площ – майже 4,2 тис. га – на Херсонщині. Решта – в Миколаївській та Харківській областях. В цілому на сьогодні обстежено вже понад 47% сільгоспземель, які запланували повернути до господарської експлуатації в першу чергу. Зокрема, в Харківській області – понад 28%, Херсонській – 48%, Миколаївській – понад 79%.

При цьому повернуто до господарської експлуатації близько 170 тис. га земель. Загалом, чотирирічний план першочергового відновлення сільгоспземель передбачає проведення оглядів, а в разі потреби, очищення та розмінування понад 470 тис. гектарів сільгоспземель [1].

Необхідно розуміти, що після закінчення війни основну частину територій можна буде очистити за кілька років, але повне розмінування триватиме десятиліттями і буде коштувати мільярди доларів тому, що на цей процес безпосередньо впливають такі умови, як: тривалість війни РФ проти України, яка є основною причиною замінування територій; наявність і ефективність технологій, кадрів і фінансування. Крім того, після розмінування потрібно вирівняти і рекультивувати землю, щоб відновити її родючість.

Вагомий внесок у цю справу роблять іноземні донори, що фінансують зарплати саперам, навчання та придбання машин для розмінування. Серед них можна виділити: Всесвітню продовольчу програму ООН (WFP), Продовольчу та сільськогосподарську організацію Об'єднаних Націй (FAO) та Швейцарський фонд протимінної діяльності (FSD), всі вони сконцентровані на реалізації спільного проєкту з розмінування сільськогосподарських угідь фермерів [2]. В Україні попит на спеціалізовану техніку для розмінування зародив зростання пропозиції на ринку, з боку вітчизняних підприємств, що позитивно відзначається і в структурі наповнення бюджету через сплату податків, створенні нових робочих місць. Щомісяця українські виробники покривають все більше потреб саперів.

Наступним кроком є запуск через Prozorro ринку послуг із гуманітарного розмінування. У 2024 році держава виділить 2 млрд грн на гуманітарне розмінування. За ці кошти оператори змагатимуться на тендерах Prozorro. Фермери, які хочуть розмінувати свої поля, подаватимуть заявки в спецреєстр. Там будуть визначати пріоритетні ділянки за критеріями забруднення та економічної вигоди. На першому етапі обрали малозабруднену землю з багаторічними культурами та ту, яку хочуть засадити овочами та баштаними.

Громади також матимуть голос у виборі ділянок для розмінування, бо вони краще розуміють, яка земля першочергово потребує очищення.

На розмінування вибраних ділянок оголошуватимуть конкурс. Оператор, який переможе, отримає гроші, а фермер – свою землю. У Мінекономіки наголошують, що розмінуватися за бюджетні кошти можуть лише ті аграрії, які працюють легально і платять податки.

В жовтні цього року у місті Загребі проходила Міжнародна донорська конференція, на ній була представлена ідея використання штучного інтелекту для проведення розмінування. Йдеться про те, що з допомогою ШІ та підтримкою компанії Palantir, яка відома за рахунок спеціалізації на аналітиці великих баз даних, відбуватиметься глибинний аналіз “big data”, на основі якого будуть оперативно прийматися рішення та розставлятимуться пріоритети щодо ймовірно замінованих територій.

Крім сільськогосподарського призначення, заміновані землі можуть мати інші цінності для ринку землі. Наприклад, можна використати їх для створення екологічних коридорів, заповідників, парків або туристичних маршрутів. Також замінована земля може мати історичне, культурне або патріотичне значення для громадян, які хочуть зберегти пам'ять про події, що відбулися на цих територіях. У будь-якому випадку, вона потребує адекватної оцінки її цінності і попиту на неї, а також розробки оптимальних моделей щодо її управління і фінансування.

Література:

1. Очищуємо територію України від мін: обстежена майже половина визначених пріоритетними земель сільгосппризначення. Міністерство економіки України. URL: <http://surl.li/mvulp> (дата звернення: 30.10.2023 р.).

2. Пропонуємо партнерам узяти під патронат окремі напрямки розмінування України. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/proponuємо-partneram-uziaty-pid-patronat-okremi-napriamky-rozminuvannia-ukrainy-iuliia-svyrydenko-na-zustrichi-z-reichel-shyller> (дата звернення: 30.10.2023 р.).

**Роман Панкевич, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Станіслав Кравченко, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Сергій Михайлик, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Яна Дроботя, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ризики в реаліях сучасного функціонування підприємства проникають у всі аспекти даного функціонування, навіть більше, ризики інших суб'єктів впливають на ризики конкретного підприємства.

Тож приймаючи управлінське рішення стосовно економічних ризиків варто сформулювати стратегію управління економічними ризиками інтегруючи її до загальної стратегії суб'єкту господарювання.

Чітко окресливши стратегію здійснення управління економічними ризиками варто формувати процес управління на операційному рівні.

Управління економічними ризиками на стратегічному рівні передбачає чітке окреслення мети і завдань здійснення процесу управління.

За мету управління відносно економічних ризиків можна обрати [1-4]:

- максимізацію прибутку;
- мінімізацію ризику;
- завоювання нових позицій на ринку;
- задоволення споживачів;
- забезпечення високої якості кінцевої продукції;
- розширення ринків збуту власної продукції.

Мета повинна бути одна і чітко окреслена, на базі окресленої мети підприємство формуватиме стратегічні та тактичні цілі здійснення управління ризиками.

Базовими завданнями стосовно управління економічними ризиками націленими на реалізацію головної мети управління економічними ризиками, з нашого погляду, можуть бути [2-4]:

- чітке окреслення сфер підвищеного ризику, котрі можуть вплинути на економічну безпеку підприємства;
- оцінка відносно вірогідності настання конкретних економічних ризиків та можливих втрат спричинених даними ризиками;
- забезпечення мінімізації стосовно ризику враховуючи планову дохідність;
- вжиття заходів відносно мінімізації втрат у випадку якщо ризикова подія все ж таки настала.

Дослідження науковців стосовно економічних ризиків нашої думки, що управління економічними ризиками є синергічною системою, котра має наступні складові [2-4]:

- об'єкт здійснення управління, тобто підсистему, котрою управляють;
- суб'єкт здійснення управління, тобто управляючу підсистему.

Конкретизуючи варто відзначити, що об'єктом здійснення процесу управління є економічний ризик, зокрема [2-4]:

- ризикове вкладення;
- економічні відносини із постачальниками;
- економічні відносини із споживачами;
- економічні відносини з бюджетом, податковою, банківськими структурами;
- економічні відносини, котрі мають власні особливості в межах конкретної галузі.

До суб'єктів, які здійснюють процес управління економічними ризиками варто віднести [2-4]:

- директора;
- головного бухгалтера;
- фінансового директора;
- управлінський персонал;
- актуарія;
- андеррайтера;
- страховика.

Саме дані суб'єкти здійснюють цілеспрямований вплив на об'єкт управління – економічний ризик.

Варто акцентувати, що дані суб'єкти є внутрішніми та зовнішніми по відношенню до підприємства.

Тож, вважаємо, що вчасне, кваліфіковане управління економічними ризиками – запорука успішного функціонування сучасного підприємства.

Література:

1. Карта ризиків фінансового сектору України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Risk_map_2021.pdf?v=4 (дата звернення: 15.08.2023).

2. Куцик П. О., Васильців Т. Г., Сороківський В. М., Стефаняк В. І., Сороківська М. В., Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. Львів : Раст-7. 2016. 318 с.

3. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с.

4. Ризик-менеджмент : навч. посіб. для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» / З. Д. Калініченко. Дніпро : ДДУВС, 2021. 224 с.

**Олег Пелих, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Юлія Бондаренко, к.е.н.,
доцент кафедри менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»**

ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Господарська діяльність підприємств в Україні (та в багатьох інших країнах) регулюється законодавством і включає в себе широкий спектр економічних операцій та дій, які спрямовані на виробництво, обіг товарів і послуг, здійснення інвестицій, а також на досягнення прибутку. Основні аспекти господарської діяльності включають підприємницьку діяльність, фінансове управління, маркетинг та рекламу, управління ресурсами, податкову та правову діяльність, зовнішньоекономічну діяльність, соціальну відповідальність підприємства, стратегічне управління, управління ризиками тощо. Господарська діяльність підприємств включає в себе ці і багато інших аспектів і вимагає комплексного управління та аналізу, а також дотримання відповідного законодавства та стандартів.

Від 24 лютого 2022 року триває масштабна агресія росії проти України. Російські війська, не досягши своїх оголошених цілей на початку вторгнення, продовжують активно брати участь у бойових діях на Донбасі та в південних регіонах України, а також систематично обстрілювати цивільне населення. Війна призвела до серйозних втрат для українського бізнесу та інших сфер життєдіяльності. Різкі зміни у геополітичних умовах негативно позначилися на функціонуванні підприємств та ускладнили можливості ведення бізнесу. Однак незважаючи на складнощі, спричинені війною, підприємці зуміли адаптуватися до нових воєнних реалій та продовжують активно розвивати свою діяльність, розширювати масштаби і впроваджувати нові види бізнесу на територіях, де це можливо.

За рік війни за урядовою програмою релокації в більш безпечні регіони країни було переміщено 800 підприємств, 623 з яких вже відновили роботу на новому місці. Найбільше підприємств релокувались до Львівської (24%), Закарпатської (14,5%), Чернівецької (9,8%), Івано-Франківської (8,3%), Хмельницької (7,3%), Тернопільської (6,3%) областей [1].

У Київській школі економіки підраховали загальні втрати українських підприємств від війни. За оцінками фахівців, загальна сума прямих збитків підприємств (включно з державними) складає 13 млрд доларів, а загальні непрямі збитки оцінюються у понад 33 млрд доларів. Для відновлення підприємств же потрібно майже 25 млрд доларів [2].

Господарська діяльність вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану стикається з надзвичайними викликами та ризиками, які значно відрізняються від нормальних умов. Ось деякі з них: безпека працівників та робочого середовища; збитки від конфлікту, фізичні руйнування, включаючи

знищення обладнання, будівель та інфраструктури; припинення виробництва через обмеження руху, евакуацію та інші обставини; зміни в постачанні та логістиці, які призводять до перебоїв в логістиці та недостачі сировини; фінансова нестабільність, фінансові обмеження та інші фінансові проблеми; високий рівень стресу для працівників, нестабільність на ринку праці та інші соціальні проблеми; втрата ринків і клієнтів через обмеження торгівлі та економічну нестабільність; отримання фінансування для підприємств стає дорожчим і складнішим у воєнних умовах.

У таких умовах успішна господарська діяльність вимагає великих зусиль, гнучкості та готовності до швидкої реакції на зміни в економічному, політичному та соціальному середовищі. Також важливо дотримуватися законів та рекомендацій уряду щодо умов воєнного стану.

Станом на січень 2023 року основною проблемою відновлення для бізнесу залишається непрогнозованість розвитку ситуації в Україні, фінансові проблеми (відсутність достатнього капіталу) і недостатня кількість платоспроможних клієнтів в Україні. Про це свідчать результати дослідження «Стан та потреби бізнесу в умовах війни», презентованого в Медіацентрі Україна – Укрінформ [3]. Серед основних проблем розвитку 50,5% опитаних бізнесменів назвали відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів (у листопаді 2022 року на це вказували 39,5%). Від непрогнозованості розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку потерпають 48,4% опитаних (у листопаді було 44,2%), на відсутність достатнього капіталу вказують 40,4% (проти листопадових 42,1%).

Також важливо відзначити, що логістика стала серйозною проблемою для вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану. У минулому, українські підприємства здійснювали імпорт та експорт через південні порти, які наразі не функціонують. Як результат, все транспортне навантаження тепер лягло на західний кордон, автомобільну та залізничну інфраструктуру. Це призвело до значного збільшення часу доставки та, що ще важливіше, суттєвого зростання вартості, що призвело до підвищення ціни на самі товари. Через війну певні сфери стали неактуальними: організація великих івентів, конференцій, весільних церемоній, кіновиробництво, туризм, авіаперельоти, постраждала й індустрія розваг [4].

Поза зменшенням доходів, варто відзначити, що на підприємців вплинули негативні зміни, які значно ускладнили їхню роботу. Один із наочних прикладів цього – атаки на енергетичні об'єкти, що викликали значні та тривалі перебої у подачі електроенергії, з якими стикалися всі громадяни.

Для допомоги бізнесу подолати проблеми в умовах воєнного стану, держава може вжити ряд заходів: надання фінансової допомоги підприємствам для покриття втрат, здійснення ремонтів та відновлення виробництва; зменшення податкового навантаження на підприємства в умовах воєнного стану; забезпечення доступу до недорогих кредитів та гарантій для підприємств для забезпечення їхньої ліквідності; запуск реформ, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату та заохочення іноземних та внутрішніх

інвестицій; заходи для забезпечення надійного ланцюга постачання сировини та інших необхідних ресурсів для виробництва; фінансування досліджень і розробок, що сприяють впровадженню нових технологій та підвищенню конкурентоспроможності; заходи для забезпечення благополуччя та соціальної стабільності працівників підприємств; інвестиції у відновлення та розвиток інфраструктури, включаючи енергетичні мережі та транспорт; розробка та впровадження стратегій для поступового виходу з кризи та відновлення економічної активності після завершення конфлікту. Ці заходи мають на меті створити сприятливі умови для відновлення підприємств та економічного розвитку в умовах воєнного та післявоєнного стану і підтримати бізнесове середовище.

Література:

1. Бережна Т. За рік війни в більш безпечні регіони релоковано 800 підприємств. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a700c206-722a-4752-b5bb-78a1063ae9db&title=ZaRikViiniVBilsh>.

2. Жирій К. Час для роботи: як відновлювався та адаптувався український бізнес за рік війни. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/chas-dlya-roboti-yak-vidnovlyuvavsya-ta-adaptuvavsya-ukrajinskiy-biznes-za-rik-viyni-12154170.html>.

3. Укрінформ. Регуляторна політика та стан українського бізнесу в умовах війни. Підсумки 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3672624-regulatorna-politika-ta-stan-ukrainskogo-biznesu-v-umovah-vijni-pidsumki-2022.html>.

4. Гензель Ю. Розвиток під час війни: 5 головних проблем українського бізнесу. URL: <https://mind.ua/openmind/20260808-rozvitok-pid-chas-vijni-5-golovnih-problem-ukrayinskogo-biznesu>.

**Кристина Перемітчик, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Сергій Цвілий, к.е.н., доцент,
доцент кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу
Національний університет «Запорізька політехніка»**

ПОВОЄННИЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

У загальноприйнятому понятті сталий розвиток – це стабільний соціально-економічний розвиток, що не руйнує своєї природної основи, а також забезпечує безперервний прогрес суспільства [1]. Перехід до сталого розвитку є поступовим забезпечення цілеспрямованої самоорганізації суспільства в економічній, соціальній, екологічній сферах. За цих умов, стійкий розвиток характеризується економічною ефективністю, екологічною безпекою, соціальною справедливістю.

Ефективність державної програми сільських територій будь-якої країни можна оцінити використовуючи індикатори якості життя сільського населення.

У Європейському Союзі значну роль у досягненні сталого розвитку сільських територій відводять розвитку малого, мікробізнесу, як у несільськогосподарській (сфера послуг, торгівля, сільський туризм), так і в аграрній сфері. Ідея розвитку сільського туризму з урахуванням фермерських господарств зародилася у Європі в 19 ст. У 1980–90 роки в країнах Західної Європи агротуризм набув широкого поширення. І сьогодні сільський туризм там за популярністю посідає друге місце після пляжного відпочинку, займаючи 20-30% у загальному обсязі прибутку від туристичної індустрії. У ряді розвинених західноєвропейських країн (Франція, Великобританія, Голландія, Ірландія, Німеччина, Іспанія) заняття сільським туризмом заохочується на національному рівні та сприймається як невід’ємна складова програми комплексного соціально-економічного розвитку села [2].

Сьогодні на селі в Україні складається така ситуація, як у країнах Західної Європи наприкінці 20 століття. Щоб сприяти розвитку сільського господарства та призупинити відтік населення з сіл у післявоєнному періоді виникає потреба інтеграції нових сфер діяльності в агробізнес. Зокрема, такою сферою має стати сільський туризм. Сучасний стан сільського туризму в Україні дуже скромний – менше половини регіонів України активно опановують туристичний напрямок.

До очевидних переваг розвитку сільського туризму можна віднести [3]: 1) створення нових робочих місць та скорочення безробіття на селі; 2) підвищення рівня життя сільських мешканців за рахунок зростання їх доходів; 3) підвищення благоустрою сіл та покращення соціальної інфраструктури; 4) розвиток малого бізнесу на селі; 5) розширення асортименту продукції господарств населення; 6) можливість реалізації на місці продуктів харчування, вироблених фермерськими господарствами; 7) збереження традиційного способу життя на селі, фольклору, звичаїв, народних промислів, місцевих пам'яток; 8) зростання надходжень до бюджету; 9) незначний обсяг інвестицій та швидка їхня окупність.

Для сталого повоєнного розвитку туризму в сільських територіях доцільно вирішити проблеми: 1) неготовність сільських мешканців займатися власним бізнесом; 2) низький споживчий попит на пропоновані гостьові будинки через некомфортні умови проживання; 3) недостатня розвиненість інфраструктури; 4) недостатня реклама відносно просування даного виду послуг на туристичному ринку; 5) відсутність програми державної підтримки сільського туризму.

Література:

1. Tsviliy S., Gurova D., Korniienko O. Sustainable development of ecological tourism in a regional tourist destination. *Зелена економіка» – необхідна умова сталого розвитку національної економіки України* : кол. монографія / за заг. ред. О.Л. Гальцової. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 67–82.

2. Кукліна Т.С., Цвілій С.М., Журавльова С.М. Загальні тенденції розвитку світового туризму: від коронавірусу до військової агресії. *Підприємництво та інновації. Науковий журнал*. Київ : ПВНЗ «МУФ», 2022. Вип. 23. С. 12–15.

3. Charkina T., Pikulina O., Zadoja V., Tsviliy S. Improvement of the tourism industry management due to introduction of new trends and types of tourism. *Philosophy, economics and law review : Scientific Journal*. Dnipro : DSUIA, 2022. Volume 2, no. 1. Pp. 108–117. URL: https://phelr.dduvs.in.ua/?page_id=2028.

**Олександр Перерва, аспірант;
Тетяна Романчик, к.е.н., доцент,
доцент кафедри маркетингу
Національний технічний університет «ХП»**

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СКЛАДОВА КОНКУРЕНТНОЇ ПЕРЕВАГИ

У сучасних умовах інноваційна діяльність стає найбільш ефективною формою інтенсифікації репродуктивних процесів. Вона багато в чому визначає темпи економічного зростання, ступінь конкурентоспроможності економіки і країни в цілому, а також рівень добробуту її громадян.

Високі технології – це та сфера, яка здатна вирішити найбільш масштабні проблеми в соціально-економічному розвитку будь-якої держави. Вони є тим потужним важелем, за допомогою якого багато країн не тільки долають спад в економіці, а й забезпечують її структурну перебудову і насичують ринок різноманітною конкурентоспроможною продукцією [1-8].

Продукція з інтелектуальною складовою може мати як ринкову, так і науково-технічну новизну. В умовах конкуренції інновація, як спосіб задоволення потреб суспільства, повинна доводити свою перевагу перед аналогічними благами. Конкурентоспроможність підприємства проявляється в його здатності перерозподіляти вартість продукції на свою користь за рахунок можливості заміни традиційних видів діяльності інноваційними [2, 3]. Уміння перерозподіляти створену вартість на свою користь є найважливішою істотною характеристикою конкурентоспроможності підприємства. Конкурентний механізм перерозподілу вартості фактично був виявлений в марксистському аналізі процесу формування середнього прибутку і ціни продукції

У всьому світі інновації сьогодні розглядаються як одна з головних умов модернізації економіки. Традиційні галузі, які донедавна визначали обличчя економіки більшості розвинених країн, значною мірою вичерпали як великі, так і інтенсивні можливості свого розвитку. Тому в багатьох країнах на перший план виходять вже не ці галузі, а зовсім інші, засновані на використанні новітніх технологій. Наприклад, у Німеччині майже 100% зростання ВВП припадає на дослідження та інновації [5].

Впровадження нових технологій для різних країн відбувалося по-різному. Наприклад, у США більшість федеральних досліджень і розробок здійснюється за допомогою контрактів і грантів неурядових організацій, тобто неурядові організації є ключовою ланкою в системі НДДКР. Завдяки їм федеральний уряд

може найняти найкращі дослідницькі організації та талановитих вчених із конкретними науковими та дослідно-конструкторськими завданнями.

Досягнення значних результатів у розвитку інноваційної сфери російських компаній найближчим часом представляється проблематичним. Причиною цього є, перш за все, відсутність серйозного досвіду ведення інноваційної діяльності в ринкових умовах в країні [6, 7]. Коріння цієї проблеми йдуть в минуле і пов'язані з орієнтацією науково-дослідних організацій на виконання державних, переважно військово-промислових, замовлень і відсутністю можливостей самостійно виводити на ринок нову продукцію. Аналіз проблем, пов'язаних з прискоренням інтеграції науки і виробництва, впровадженням інноваційних процесів у промисловість, також показує, що багато з цих проблем пов'язані з відсутністю добре сформованої інфраструктури підтримки горизонтальних зв'язків між підприємствами, науковими та фінансовими організаціями. Звичайно, певну роль відіграє фінансово-економічна криза, відтік мізків і старіння наукових кадрів.

Важливість процесів інтелектуалізації сучасного суспільства вимагає більш повного вивчення ролі інтелектуального капіталу в розвитку виробничих відносин, оскільки збільшення інтелектуальної складової є невід'ємним фактором побудови інноваційної економіки [8]. Дане дослідження є підготовкою теоретичного підґрунтя для аналізу галузевої ситуації інтелектуалізації та прогнозування можливостей побудови інтелектуальної економіки в сучасних нестабільних економічних умовах.

Автори припускають, що для розвитку інтелектуального потенціалу на рівні господарюючого суб'єкта, галузі та територіального об'єднання необхідно забезпечити достатній обсяг інвестицій у розвиток науково-дослідної роботи, людських ресурсів та інших елементів, здатних якісно впливати на інноваційний потенціал. Тільки достатність інвестицій і сприятливі умови дозволять забезпечити ринок кваліфікованими фахівцями, створити нові технологічні процеси, створити нові можливості для створення об'єктів інтелектуальної цінності. Ці заходи призведуть до збільшення ринкової власності суб'єктів господарювання і в перспективі дозволять говорити про наявність унікального конкурентного профілю як основного способу досягнення конкурентоспроможності.

Література:

1. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 9-16. <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.
2. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) *Technology transfer*. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
3. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції* :

монографія / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.

4. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика : підруч. К. : Знання, 2009. 1070 с.

5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.

6. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.

7. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

8. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.

**Олена Петраш, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського**

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Інноваційно-інвестиційний розвиток є головним мотивуючим фактором економічного зростання суб'єктів підприємництва. Він ґрунтується на новітніх прогресивних технологіях, управлінських рішеннях, передбачає освоєння випуску високотехнологічної продукції тощо. Водночас підприємницькі структури шукають нові інноваційно-інвестиційні можливості, освоюють ефективні механізми підходи до інвестування.

Дослідженню основ державного політики інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва є наукові праці вчених З. Варналія, Я. Жаліло, О. Іванової, М. Корецького, Н. Ткаленко Л. Федулової, Д. Черваньова та ін.

Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємництва – це «процес взаємодії фінансових, майнових і немайнових активів, інтелектуального капіталу, організаційних змін технічних, технологічних, який сприяє забезпеченню ефективності діяльності суб'єкта підприємництва, зростанню рівня його конкурентоспроможності та вирішенню-соціально-економічних проблем суспільства» [1].

Дослідженнями доведено, що найважливішими характеристиками інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва є [2]:

1. Науково-технічний аспект, тобто вкладання коштів в зміну стану інноваційного потенціалу суб'єкта підприємництва.

2. Економічний аспект, тобто інноваційно-інвестиційний розвиток має корелюватись із ринковим попитом, приносити прибуток суб'єкту підприємництва, сприяти зростанню ефективності його функціонування.

3. Соціальний аспект, тобто інноваційно-інвестиційний розвиток підприємництва має сприяти задоволенню потреб суспільства в якісній продукції або послугах, створенні нових робочих місць, підвищенню добробуту та якості життя населення.

Державна інноваційно-інвестиційна політика має фокусуватися на напрямках, які відповідають інноваційно-інвестиційному процесу в Україні, враховуючи інтереси всіх заінтересованих сторін. Вирішити проблеми передбачається шляхом здійснення програмних заходів за такими напрямами [3]:

- створення сприятливого нормативно-правового поля для суб'єктів господарювання, що провадять інноваційно-інвестиційну діяльність;

- розвиток інноваційної інфраструктури, методично-консалтингове забезпечення;

- розроблення та впровадження в дію заохочувальних заходів для інноваційно-активних фірм;

- перехід до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку нашої держави для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Література:

1. Косач І.А., Дегтярьов А.В. Програмні інструменти державної політики інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва. *Наукові перспективи*. 2021. №8(14). С. 41-50.

2. Ткачук О.М., Германюк Н.В. Сучасне удосконалення інноваційної діяльності підприємства. *Економіка і організація управління*. 2020. № 4 (40). С. 90-99.

3. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. №526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 05.11.2023).

**Катерина Петрищева, аспірант
Донбаська державна машинобудівна академія**

СУБ'ЄКТИ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ З УРАХУВАННЯМ КРИТЕРІЮ ФІНАНСОВОГО РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

Зовнішні та внутрішні економічні умови обумовлюють необхідність створення механізму забезпечення його економічної безпеки. Якість такого

механізму залежить від суб'єктів прийняття рішень. Тому актуальним є питання визначення суб'єктів механізму фінансової складової економічної безпеки підприємств з урахуванням критерію фінансового ресурсозбереження.

Погляди різних авторів стосовно вказаного питання суттєво відрізняються. Так, Тимошенко К. С. [1, с. 136] відносить до 1 рівня суб'єкта фінансових відносин: раду директорів та топ-менеджмент; до 2 рівня - PR-службу, зовнішній аудит, внутрішній аудит, аналітичну службу, 3 рівня – фінансовий відділ та бухгалтерію. Відповідно до Малик О. В. [2, с. 167] I рівень суб'єкта фінансової безпеки : керівники підприємства, фінансовий директор, головний бухгалтер, а також інші органи управління підприємством; II рівень: фінансові управління, фінансові відділи; III рівень: аналітичний відділ, відділ фінансового планування, бухгалтерія; IV рівень: фінансові менеджери, фінансові аналітики, бухгалтери. В цілому погоджуємось із думкою обох вчених-економістів, але зауважимо, що вказані підходи є досить витратними та потребують скорочення кількості суб'єктів економічної безпеки.

Полтініна О. П. пропонує забезпечення фінансової безпеки на засадах контролінгу, внаслідок чого до суб'єкта ФБСП (фінансова безпека суб'єкта підприємництва) відносить власників, керівників, кадровий склад, службу безпеки суб'єкта підприємництва, фінансову службу, службу контролінгу [3, с. 7]. Служба контролінгу є ефективною для підприємств, в даному випадку її доцільно замінити службою економічної безпеки.

Організаційна структура та функціональні обов'язки суб'єкта механізму фінансової безпеки з урахуванням критерію фінансового ресурсозбереження наведено на рис. 1.

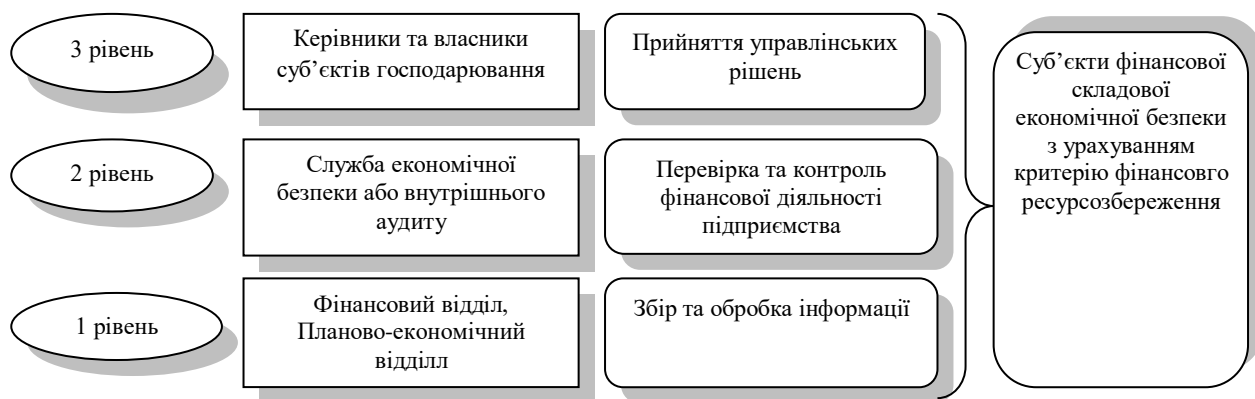

Рис. 1. Суб'єкти механізму фінансової складової економічної безпеки з позиції фінансового ресурсозбереження

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5]

Кім Ю. Г. вважає, що функції суб'єкта фінансової безпеки повинні виконувати керівник підприємства, професіонал з економічної безпеки, аналітик з економічної безпеки [4, с. 9]. Зауважимо, що, на нашу думку, вказаних спеціалістів недостатньо для виконання забезпечення фінансової безпеки підприємства [5].

Література:

1. Тимощенко К.С. Фінансовий механізм фінансової безпеки суб'єктів підприємництва : дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Дніпропетровськ, 2015. 310 с.
2. Малик О.В. Формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Хмельницький, 2015. 263 с.
3. Полтініна О.П. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва на засадах контролінгу : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Харків, 2013. 21 с.
4. Кім Ю.Г. Управління системою фінансової безпеки підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 21.04.02. Київ, 2009. 21 с.
5. Петрищева К.Г. Суб'єкт-об'єктні відносини механізму фінансової складової економічної безпеки підприємств з урахуванням критерію фінансового ресурсозбереження. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика* : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2020. С. 16-19.

**Володимиро Писаренко, д.е.н., професор,
завідувач кафедри маркетингу
Полтавський державний аграрний університет;
Тарас Ковальчук, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Академія WSB, Домброві-Гурнічі, Польща**

УПРАВЛІННЯ НОВИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ, АУТСОРСИНГОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Управління новими технологіями та аутсорсинг стали ключовими стратегічними аспектами сучасного бізнесу, які визначають конкурентоспроможність підприємств у глобальному економічному середовищі. З появою та широким впровадженням нових технологій, а також розвитком аутсорсингу відбуваються значні зміни в управлінні підприємствами. Ці дві концепції взаємодіють та взаємопоєднуються, допомагаючи компаніям досягати ефективності та конкурентних переваг у своїх операціях.

Впровадження нових технологій та використання аутсорсингу вимагають від підприємств аналізу, стратегічного планування та вибору оптимальних рішень. У цьому контексті розгляд та розуміння принципів управління новими технологіями та аутсорсингом стають надзвичайно важливими завданнями для керівництва та фахівців підприємства.

Відтак, метою даного дослідження є цілісний аналіз управління новими технологіями та аутсорсингом на підприємствах.

Першочергово пропонуємо розглянути термін «аутсорсинг», який походить від слова «outsourcing», яке утворилося шляхом скорочення словосполучення «outer source using» (укр. – використання зовнішніх ресурсів). У подальшому розвитку економічної термінології, цей термін став вказувати на використання зовнішніх джерел для розвитку бізнесу, який зазвичай використовував власні внутрішні ресурси. У сучасному бізнесі аутсорсинг означає ситуацію, коли компанія залучає іншу організацію для виконання певних видів робіт і не використовує для цього свого внутрішнього персоналу [1].

Аутсорсинг є ключовим чинником у сучасних інноваційних процесах у сфері управління підприємствами, оскільки він відкриває безліч можливостей для співпраці на ринку, зміцнюючи конкурентну позицію в глобальному економічному середовищі. Аутсорсинг представляє собою форму віддаленого найму співробітників, де зовнішній підрядник надає повноцінну команду, яка складається як з фахівців, так і керівництва, для виконання проектів клієнта-рекрутера на час дії контракту. Основна ідея полягає в тому, що команда наймається відповідно до потреб та вимог клієнта [2].

При цьому, управління новими технологіями в сучасному бізнесі є критично важливим аспектом для досягнення конкурентної переваги і стабільного розвитку підприємств. Нові технології швидко змінюють сферу бізнесу та відкривають безліч можливостей, але вони також можуть стати викликом для компаній, які не готові до їх інтеграції та управління.

Варто відзначити, що сутність аутсорсингу та управління новими технологіями пройшли еволюцію, і в сучасному світі вона полягає у підвищенні інноваційної продуктивності підприємства, передаючи не лише окремі функції, але часто й бізнес-процеси для виконання зовнішніми організаціями. Це дозволяє оптимізувати використання різних видів ресурсів та сконцентрувати зусилля на одному виді діяльності [3, с. 8]. Такий підхід підвищує конкурентоспроможність підприємства на міжнародному ринку, дозволяючи конкурувати з іноземними компаніями, які швидко завойовують національний ринок завдяки ефективній організації своєї діяльності. Важливість знаходження шляхів взаємодії та співробітництва, які сприятимуть посиленню конкурентних позицій, неможливо недооцінити. Рішення щодо впровадження аутсорсингу приймається на рівні вищого керівництва та власників підприємства, оскільки воно становить складову частину корпоративної стратегії [4, с. 35].

Відтак, аутсорсинг дозволяє підприємствам використовувати світовий багаж знань, зменшувати ризики, звільняти внутрішні ресурси для інших цілей та забезпечувати доступність фінансових ресурсів [5]. Проте, важливо зауважити, що сама суть аутсорсингу як економічного процесу не є новою, проте новаторською є сама форма його реалізації в сучасних умовах. Основними складовими аутсорсингу є глибока оцінка доцільності використання аутсорсингу, корінна перетворення ділових процесів, що виконуються в межах підприємства, через розширення співпраці зі сторонніми організаціями, а також постійний контроль і оцінка результативності угодних відносин. Тобто,

аутсорсинг розглядається як стратегічна модель управління організацією, що передбачає залучення сторонніх підприємств для виконання конкретних видів діяльності на умовах договору [6, с. 80].

При цьому, важливо визначити переваги аутсорсингу на підприємстві як основну ознаку інноваційності підприємства. Перша – це звичайні переваги, які є загальними для будь-якого виду діяльності. Він дозволяє уникнути рутинної управлінської роботи та забезпечує гнучкість у управлінні ресурсами. Також, це дозволяє зекономити кошти на обладнанні та програмному забезпеченні для підтримки бізнес-процесів і технічній підтримці. Важливою перевагою є доступ до висококваліфікованого досвіду та нових технологій.

Друга група переваг пов'язана з передачею відповідальності аутсорсинговій компанії. Це допомагає зменшити ризик прийняття неправильних рішень та підвищити шанси на успіх. Аутсорсинг може також допомогти компаніям, які розширюють свою географію діяльності або створюють нові філії, оскільки він надає доступ до ресурсів, які були б важко отримати інакше [7, с. 76].

Зважаючи на вищевикладене можна говорити про те, що управління новими технологіями та аутсорсинг на підприємстві є ключовими стратегічними аспектами, що визначають успішність та конкурентоспроможність компанії в сучасному бізнес-середовищі. Інновації та ефективне управління зовнішніми ресурсами стали необхідністю для відповіді на постійні зміни ринку та розвиток технологій. Тому, пропонуємо розглянути основні аспекти обох концепцій – табл. 1.

Відповідно до табл. 1, можна відзначити, що управління новими технологіями та аутсорсинг допомагають підприємствам підвищити ефективність, скоротити витрати та зосередитися на своїх основних компетенціях. Ці стратегії можуть бути інструментами успіху в сучасному бізнесі, але вимагають обережного планування та управління.

З огляду на викладений матеріал, можна визначити, що такі стратегії як управління новими технологіями та аутсорсинг є важливими інструментами для сучасних компаній у досягненні успіху та конкурентоспроможності. Управління новими технологіями дозволяє підприємствам забезпечувати інновації та ефективно використовувати сучасні ресурси, водночас забезпечуючи конкурентні переваги. В той час, як аутсорсинг дозволяє компаніям зосередитися на своїх основних функціях та зменшити внутрішні витрати, передаючи певні функції стороннім постачальникам.

Проте, важливо пам'ятати, що обидві ці стратегії вимагають ретельного аналізу, планування та ефективного управління. Необхідно правильно ідентифікувати потреби та можливості підприємства, обрати відповідних постачальників або технології, та забезпечити ефективний контроль та моніторинг результатів.

Основні аспекти концепції управління новими технологіями та аутсорсингу

№	Управління новими технологіями	№	Аутсорсинг
1	Ідентифікація потреби в інноваціях: Першим етапом управління новими технологіями є визначення та аналіз потреби в нових технологіях для підприємства. Це може включати оцінку поточного стану існуючих технологій та ідентифікацію можливостей для вдосконалення та впровадження нововведень.	1	Визначення обсягу аутсорсингу: Компанії повинні вирішити, які функції чи процеси вони готові передати стороннім постачальникам. Це може бути бізнес-процеси, ІТ-підтримка, кадрове обслуговування та інше
2	Стратегічне планування: Управління новими технологіями вимагає розробки стратегічних планів, які визначають, які технології слід впровадити, як це пов'язано з бізнес-цілями та яким чином ці інновації будуть впроваджені	2	Вибір постачальника: Важливо обрати надійного та досвідченого постачальника аутсорсингу. Це включає в себе оцінку їхньої експертизи, репутації та технічних можливостей
3	Оцінка та вибір технологій: Після ідентифікації потреби в нових технологіях, необхідно провести оцінку та вибір конкретних рішень. Це включає в себе дослідження ринку, аналіз технічних характеристик та вартості інновацій	3	Укладання договору: Після вибору постачальника необхідно укласти договір, який чітко визначає умови співпраці, обсяг послуг та відповідальність сторін
4	Впровадження та інтеграція: Після вибору нових технологій необхідно успішно їх впровадити та інтегрувати в бізнес-процеси компанії. Цей етап може потребувати змін в структурі та організаційних процесах	4	Моніторинг та управління: Після впровадження аутсорсингу необхідно надавати належний контроль та моніторити результати роботи постачальника, щоб переконатися, що угода виконується ефективно
5	Управління змінами та навчання персоналу: З впровадженням нових технологій часто пов'язані зміни для персоналу. Важливо забезпечити навчання та підтримку для співробітників, щоб вони могли ефективно використовувати нові технології		

Отже, управління новими технологіями та аутсорсинг можуть стати стратегічними інструментами для досягнення успіху на сучасному ринку, але їх успішність залежить від правильного впровадження та ефективного управління цими стратегіями.

Література:

1. Cambridge Business English Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org> (Accessed: 06.11.2023).

2. Петрик І.В. Аутсорсинг бізнес-процесів у функціонуванні інтегрованих підприємств : монографія. Львів: Растр-7. 2017. 404 с.

3. Савченко Т.Г. Консалтинг та аутсорсинг як сучасні інструменти управління підприємством. *Вісник Сумського державного університету*. 2019. № 2. С. 7-12. DOI: 10.21272/1817-9215.2019.2-1.

4. Гутарева Ю.В., Гаврилова К.І. Застосування міжнародного аутсорсингу як інноваційного інструменту в управлінні підприємством. *Economic journal Odessa polytechnic university*. № 2(16), 2021. С. 34-39.

5. Тонюк М.О. Аутсорсинг як інструмент забезпечення ефективної діяльності підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. №17. С. 372–376. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/65.pdf (дата звернення: 07.11.2023).

6. Дюкарев Д.С Концептуальні засади аутсорсингу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2019. №3. Том 30 (69). С. 79-83.

7. Горбачов Я.І. Аутсорсинг непрофільних видів діяльності підприємства. *Наукові розробки молоді на сучасному етапі*. 2019. С. 75-76.

**Тетяна Піхняк, к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій;
Анна Кубіна, здобувач вищої освіти
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова**

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ: ПОКАЗНИКИ І МЕТОДИ ЇЇ ВИМІРЮВАННЯ

Продуктивність праці є ключовим показником для ефективного функціонування підприємства, адже вона визначає, скільки корисної продукції або послуг може бути створено за одиницю часу та ресурсів.

Актуальність дослідження та вдосконалення продуктивності праці важко переоцінити, особливо в контексті сучасної глобалізації та конкуренції. Зростання продуктивності дозволяє підприємствам знижувати витрати та підвищувати прибутковість, що є ключовим для їхнього успішного функціонування на ринку. Підвищення рівня продуктивності, також, має суттєвий вплив на життя працівників, оскільки спонукає до збільшення заробітної плати, поліпшення умов праці, а також підвищення споживчого потенціалу. Крім того, у контексті збалансованого сталого розвитку, питання продуктивності праці важливе для оптимізації використання ресурсів та зменшення впливу на навколишнє середовище.

Під поняттям «продуктивність праці» розуміється міра ефективності витрат людської праці, яка виражається у кількості виробленої продукції протягом певного часу або витратах праці на виготовлення одиниці продукції. Продуктивність праці відображає результативність та ефективність праці через

різноманітні показники як у натуральному, так і вартісному вираженні [1, с. 200].

Продуктивність праці вимірюється двома методами, а саме прямим (за виробітком) та оберненим (за трудомісткістю). За прямим методом вирізняють три групи показників рівня виробітку: натуральні, вартісні та трудові (рис. 1).

Натуральні показники виробітку є найбільш інформативними, оскільки вони відображають фактичну кількість продукції, виробленої за певний період часу. Однак вони не завжди можуть бути використані для порівняння продукції різного виду, наприклад, автомобілів, зернових посівів тощо. Натуральний вимірник продуктивної праці обраховується за формулою:

$$ПП_T = \frac{O}{Ч} \quad (1)$$

де O – обсяг виробничої програми у натуральному виразі;

$Ч$ – чисельність працівників підприємства.

Вартісні показники виробітку є більш універсальними, оскільки вони дозволяють порівняти продукцію різного виду. Однак, вони не завжди відображають реальний обсяг виробництва, оскільки можуть бути завищені або занижені в залежності від ціни на продукцію. Вартісні показники обраховуються за формулою:

$$ПП_B = \frac{ВП}{Ч} \quad (2)$$

де $ВП$ – обсяг виробничої програми у вартісному виразі.

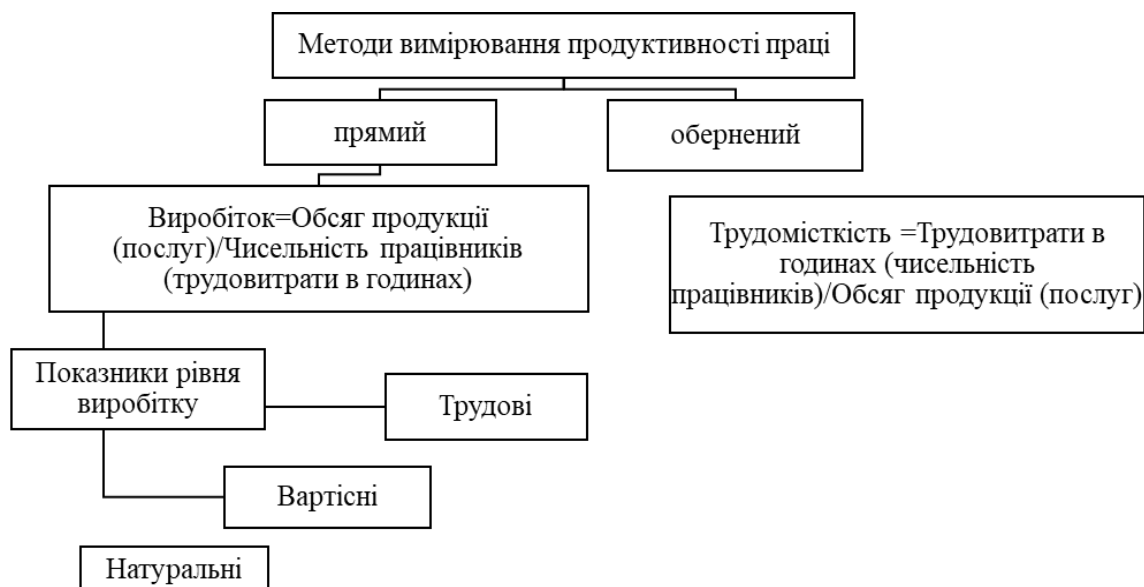

Рис. 1. Методи вимірювання та показники рівня продуктивності праці

Джерело: побудовано автором за даними [2, с. 130]

Трудові показники виробітку є найбільш точними, оскільки вони відображають кількість праці, затраченої на виробництво одиниці продукції. Однак, вони можуть бути складними для розрахунку, особливо для продукції з

високою трудомісткістю. Трудовий вимірник продуктивності праці обчислюється за формулою:

$$ПП_{\text{т}} = \frac{T_{\text{шт}} \times O}{\text{Ч}} \quad (3)$$

де $T_{\text{шт}}$ – витрати праці на виробництво одиниці продукції (виконання робіт, надання послуг) [2, с. 130-131].

Використання даних показників рівня виробітку дозволяє отримати більш повну картину ефективності виробництва. Наприклад, натуральні показники виробітку можуть бути використані для оцінки якості продукції, вартісні – для оцінки фінансових результатів, а трудові показники – для оцінки продуктивності праці.

Підвищення продуктивності праці в Україні є важливим завданням для досягнення економічного зростання та поліпшення якості життя населення. Успішна реалізація перспектив розвитку продуктивності праці, зокрема впровадження інноваційних технологій, розвиток людського капіталу та покращення організації праці, сприятиме збільшенню виробничої потужності та підвищенню конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Зокрема, автоматизація та використання робототехніки спростить трудомісткі операції, знизить витрати та збільшить продуктивність виробництва. Штучний інтелект може сприяти управлінню великими обсягами даних та прийняттю розумних рішень. Дистанційна робота та гнучкі форми організації праці дозволять працівникам працювати більш ефективно та допоможуть підприємствам зменшити витрати на офісні приміщення. Не зважаючи на те, що це вимагає інвестицій та зусиль, підвищення продуктивності праці є необхідною умовою для подальшого розвитку України та покращення якості життя її громадян. Ці заходи сприятимуть створенню нових робочих місць, збільшенню обсягів виробництва і зростанню економіки загалом, що має вирішальне значення для подальшого процвітання країни.

Отже, продуктивність праці є ключовим показником ефективності виробництва та розвитку економіки. Розрахунок даного показника дозволяє оцінити, як ефективно працює робоча сила в певному секторі чи підприємстві. Держава та підприємства повинні вживати заходів, щодо підвищення продуктивності праці, зокрема шляхом інновацій та покращення кваліфікації працівників для створення конкурентоспроможної економіки країни та підвищення якості життя населення.

Література:

1. Ковальська Л.Л. Економіка підприємства: підруч. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
2. Лисак О.І., Андреева Л.О., Болтянська Л.О. Економіка підприємства : навч. посіб. Мелітополь : Люкс, 2020. 272 с.

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Тіньова економіка - господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці [1]. Встановлено, що розміри тіньової економіки в країнах з найбільш розвиненою економікою знаходяться в діапазоні від 8 до 15% ВВП, а в країнах, що розвиваються – від 32 до 35% ВВП [2]. За розрахунками Міністерства економіки України, рівень тіньової економіки у 2021 році становив 32 % від обсягу офіційного ВВП, що на 2 в.п. більше за показник 2020 року [3] (рис. 1).

За оцінками експертів, через значний рівень тіньової економіки український бюджет втрачає понад 280 млрд гривень щорічно [4]. Але структура української тіньової економіки не схожа на структуру у багатьох розвинутих країнах, де зазвичай «тіньовою економікою» називають повністю нелегальну економіку, тобто неформлені зовсім бізнес-сектори, де працівники працюють за готівку. В Україні ухиляться від податків здебільшого великий бізнес та фінансово-промислові групи, що використовують офшорні схеми, тим самим приховуючи частину своїх прибутків.

Рис. 1. Рівень тіньової економіки 2016-2021рр. [3]

У вітчизняній науковій літературі можна знайти різні чинники тінізації економіки. Зазвичай, ці чинники можна поділити на три групи: економічну, соціальну і правову. До економічної групи можна віднести наступні чинники впливу: несприятливі умови ведення бізнесу; нестабільність інвестиційного та підприємницького клімату; та високий рівень монополізації внутрішнього ринку. До соціальних чинників вітчизняні науковці І. Приварникова та К. Степанюк відносять: низький рівень життя населення; високий рівень безробіття; нерівномірний розподіл валового внутрішнього продукту. В свою чергу В. Басаргин та В. Яковлев наголошують на таких соціальних чинниках,

як правовий нігілізм у суспільстві та цілеспрямована діяльність злочинного світу [5].

До правової групи чинників, що впливає на рівень тіньової економіки зазвичай відносять недосконалість законодавства, надмірний податковий тиск на суб'єкти господарювання, а також прорахунки у діяльності правоохоронних органів. Вагомою складовою тінізації економіки також є і соціокультурні фактори, такі як: недовіра населення до влади, відсутність соціальної відповідальності, низький рівень фінансової грамотності населення та бажання підприємців отримати надприбутки.

В. Коваленко та співавтори, у науковій статті [6, с. 130] відзначають, що для вибору методичного інструментарію оцінки тіньової економіки в Україні необхідно визначити, чи існує зв'язок між економічним зростанням національної економіки та рівнем тіньового сектору. Якщо розуміти економічне зростання як однієї з основних складових розвитку національної економіки, то можна стверджувати, що офіційна статистика насправді не відображає обсягів виробництва тіньового сектору. Тому для об'єктивної оцінки в економічного зростання національної економіки, доцільно було б ввести певну поправку на тіньове виробництво.

Висвітлення основних чинників та передумов тінізації економіки України є сутнісним підґрунтям для розробки комплексу заходів стосовно детінізації національної економіки. Заходи боротьби з тіньовою економікою можуть включати в себе подолання корупції та підвищення ефективності управління державними фінансами, що в свою чергу посилить довіру населення до державних інституцій; покращення податкового законодавства; стимулювання переходу до безготівкових розрахунків; створення сприятливих та ефективних умов для ведення бізнесу та підвищення рівня фінансової грамотності населення.

Література:

1. Сайт онлайн-енциклопедії Вікіпедія. Тіньова економіка URL: <http://surl.li/mvawa>. (дата звернення: 03.10.2023).
2. Савич О. В., Савич І. В.. Основні чинники та шляхи протидії тінізації економіки України. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3827> (дата звернення: 03.10.2023).
3. Сайт Міністерства економіки України. Тенденції тіньової економіки. URL: <http://surl.li/awlev>. (дата звернення: 03.10.2023).
4. Інтернет-видання Лівий берег. Через тіньові схеми бюджет недоотримує 280 млрд грн. URL: <http://surl.li/mvbcj/> (дата звернення: 03.10.2023).
5. Ванькович Ю. М. Фактори виникнення тіньової діяльності підприємств. *Економіка: реалії часу*. 2019. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2019/No6/47.pdf>. (дата звернення: 03.10.2023).
6. Kovalenko, V., Slatvinska, M., Varnalii, Z., Sheludko, S., Valihura, T. The shadow economy's phenomenon and impact on the development of corporate

business and households in Ukraine. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2022. Vol.3. Iss. 44. P. 328-337. DOI: 10.55643/fcaptr.3.44.2022.3763.

**Аріна Плотнікова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Вікторія Коваленко, д.е.н., професор,
професор кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет**

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНКІНГ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Процес глобалізації, який характерний для сучасної світової економіки, призвів до необхідності швидкої мобілізації та перерозподілу фінансових ресурсів і капіталів, що призвело до значних змін в діяльність фінансових посередників, а також до появи нового типу послуг – інвестиційного банкінгу.

Поняття «інвестиційний банкінг» не має єдиного визначення як в українській, так і в зарубіжній науковій теорії. Деякі науковці визначають цей термін як банківський продукт, інші – як продукт інвестиційних та консалтингових компаній. А деякі вітчизняні науковці стверджують, що інвестиційний банкінг – це система послуг у інвестиційній сфері, що надаються будь-якими фінансовими посередниками, в тому числі консалтинговими та інвестиційними компаніями [1].

На думку швейцарського науковця Осей-Овусу М., інвестиційний банкінг – це окремий вид фінансової діяльності, що включає в себе повний спектр послуг з оцінки фінансових потреб клієнтів та надання консультацій у сфері злиття і поглинань, залучення коштів на ринку капіталів, консультування з юридичних питань при купівлі/продажу цінних паперів [2].

Проте, вітчизняні банки не розглядають інвестування як основний вид діяльності через високі фінансові ризики, складність проведення операцій, недостатність методичної та технологічної бази, а також через брак висококваліфікованого персоналу [3].

Саме тому в Україні наразі не існує окремих інвестиційних банків, проте дані специфічні послуги надаються банківськими установами та фінансовими компаніями поряд з класичними та звичними клієнтам послугами. Зокрема, послуги з інвестиційного банкінгу надають ПАТ «Південний», АТ «Правекс-Банк», АТ «Таскомбанк» та інші.

Традиційно інвестиційний банкінг включає комплекс послуг: андеррайтинг, злиття та поглинання, довічне управління фінансовими активами, брокерські послуги, інвестиційний консалтинг. Але на даний час, вітчизняні банки надають досить обмежений пакет інвестиційних послуг. Найбільш усталеними для більшості з них є організація випуску та розміщення облігацій, депозитарій та консультаційні послуги. Також деякі банки та фінансові

компанії надають послуги з корпоративного фінансування, стратегічного консультування, проведення угод злиття та поглинань.

Обмеженість інвестиційної діяльності в Україні гальмує розвиток вітчизняної економіки та знижує її конкурентоспроможність на світовому ринку. Для подальшого розвитку інвестиційного банкінгу в Україні необхідно вдосконалити правове регулювання в тому числі в розрізі захисту інвесторів, відновити довіру населення до цінних паперів та банківської системи загалом, створити спеціальні підрозділи та проводити підготовку фахівців у сфері інвестиційного банкінгу. Також вагомим чинником гальмування інвестиційної діяльності в Україні є нерозвиненість фондового ринку, тому для поживлення інвестиційної діяльності в нашій країні необхідно докласти зусиль для розвитку інфраструктури фондового ринку, забезпечення більшого доступу до різноманітних інвестиційних інструментів, а також підвищення рівня прозорості та довіри серед інвесторів і учасників ринку.

Активізація інвестиційного банкінгу може бути стимулом для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій [3].

Інвестиційний банкінг дозволяє нівелювати обмеження в розрізі довгострокового фінансування для комплексних проєктів, для яких проблематично залучити ресурс, що адекватний за своїм обсягом і ціною [4].

Розвиток інноваційних банків, які орієнтовані на ціле-орієнтовані інновації супроводжується такими характеристиками як : антициклічність; орієнтованість на довгострокове створення вартості для стейкхолдерів; структурованість діяльності та стратегічність.

Актуальність розвитку інвестиційного банкінгу посилиться після завершення російсько-української війни, адже інвестиційний банкінг може позитивно вплинути на обсяг залучення іноземних інвестицій, які можуть бути спрямовані на розвиток та відновлення зруйнованої інфраструктури. Крім того, розвиток інвестиційного банкінгу є необхідним для створення нових робочих місць та для підтримки малого і середнього бізнесу, що особливо потребує фінансування та є найбільш вразливим до зовнішніх факторів.

Отже, інвестиційний банкінг в Україні представляє собою досить нову та перспективну сферу, але водночас складний бізнес-процес їх фінансової діяльності, яка потребує активного розвитку та може стати ключовим стратегічним напрямом для українських банків задля розвитку національної економіки.

Література:

1. Рогульський В.М. Інвестиційний банкінг як інноваційна форма фінансових послуг. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bc2f2bed-6adc-44bb-9ee3-950b116f2960/content> (дата звернення: 02.10.2023).

2. Лапіна Ю.Г. теоретичних підходів до визначення поняття «інвестиційний банкінг»: закордонний та український досвід. URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_18/IULIA_H_LAPINADevelop

ment_of_Theoretical_Approaches_of_Investment_Banking_Term_Ukrainian_and_Foreign_Experience.pdf (дата звернення: 03.10.2023).

3. Пантелєєва Н.М. Інвестиційний банкінг як новація банківського бізнесу URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3cb60684-376b-4a4f-b501-34863b41d823/content> (дата звернення 03.10.2023).

4. Алексін Г. О. Роль інституту інвестиційного банкінгу в повоєнному відновленні економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-39>.

**Наталія Подвірна, к.політ.н.,
доцент кафедри економіки та публічного управління;
Роман Южека, здобувач вищої освіти СВО Магістр,
член Громадської організації «Спілка освітян України»
Львівський національний університет імені Івана Франка**

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Використання публічних фінансів у воєнний час значно відрізняється від ситуації в стабільному та мирному часі у суспільстві, тому питанню управління публічними фінансами у воєнний час має приділятися особлива увага, зокрема, щодо розумного та ефективного перерозподілу фінансових ресурсів відповідно до потреб війни для забезпечення, щоб люди дотримувалися відповідних соціальних стандартів життя. Питання управління публічними фінансами в країнах, де ведуться військові дії, надзвичайно актуалізує обрану тему дослідження.

Питання управління публічними фінансами та ефективності їх використання досліджувалось багатьма вітчизняними вченими. Зокрема, у працях таких науковців, як: О. Б. Білявської, С. В. Бардаша, Ю. Р. Баранюка, Л. К. Воронової, Н. Л. Губерської, М. П. Кучерявенко, Т. А. Латковської, О. А. Музики-Стефанчук, А. А. Нечай, О. П. Орлюк, П. С. Пацурківського, І.Ю. Пришви, Л. К. Царьової та інших. Проте проблема управління публічними фінансами залишається актуальною, особливо в умовах воєнного стану коли суспільство спрямовує усі свої зусилля на перемогу і фізично немає змоги відстежувати публічні витрати з боку державних структур.

Перш за все, треба розібратись з поняттями, що таке «публічні кошти» та «публічні фінанси». Згідно з Законом України «Про відкритість використання публічних коштів», публічні кошти – це кошти державного бюджету (крім таємних видатків), бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти Національного банку України, державних банків, державних цільових фондів, Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також кошти суб'єктів господарювання державної

та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності [1].

Що стосується «публічних фінансів», то на думку, Л. К. Воронової, «публічні фінанси – це сформовані фінансовими відносинами грошові фонди, які необхідні для існування публічних органів і фінансування покладених на них функцій» [2, с. 10-11]. С. В. Бардаш та Ю. Р. Баранюк зазначають, що публічні фінанси – це суспільно-економічні відносини, які виникають у процесі утворення, розподілу (перерозподілу) і використання публічних фондів грошових коштів, пов'язаних із задоволенням усіх видів публічного інтересу, та регулюються шляхом установлення імперативних приписів держави або органів місцевого самоврядування, які поширюються на учасників відносин у сфері господарювання усіх форм власності [3, с. 36]. На нашу думку, публічні фінанси України, охоплюють державні та місцеві фінанси, тому, відповідно до визначення, вони повинні бути спрямовані на розв'язання нагальних питань місцевого чи державного значення. Отже, вбачається із визначення, що термін «публічні кошти», охоплює повністю державний бюджет України та за своєю суттю є ширше за поняття «публічних фінансів».

Згідно з Указом № 64/2022 Президента України Зеленського Володимира Олександровича «Про введення воєнного стану в Україні» [4], Урядом України 11 березня 2022 р. було ухвалено Постанову «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» № 252, у якій визначено особливості формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану в Україні. Йдеться, зокрема, про формування місцевих бюджетів з метою забезпечення безперебійної діяльності органів і установ бюджетної сфери діяльність комунальних підприємств, що здійснюється відповідно до бюджетного законодавства з урахуванням таких ознак: органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації продовжують здійснювати бюджетні повноваження; виконавчі комітети відповідних місцевих рад, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації здійснюють управління місцевими фінансами відповідно до потреб та особливостей воєнного стану; місцеві фінансові органи забезпечують складення проектів місцевих бюджетів відповідно до вимог Бюджетного кодексу України; Державна казначейська служба забезпечує розрахунково-касове обслуговування місцевих бюджетів та складення звітності про виконання місцевих бюджетів із застосуванням електронних носіїв; тимчасово, на період до припинення чи скасування воєнного стану, перевірки Державною аудиторською службою щодо виконання місцевих бюджетів не проводяться, а розпочаті перевірки зупиняються [5].

Таким чином, можна дійти висновку, що в умовах воєнного стану існують особливості управління публічними фінансами України, а саме можна виокремити:

- використання місцевих фінансів, відповідно до потреб та особливостей воєнного стану;

- збалансування витрат державного та місцевих бюджетів, надаючи пріоритет видаткам на оборону та витратам, які мають бути спрямовані на будівництво (відбудову) у післявоєнний період чи розвиток України (у тому числі освіти);

- припинення фінансування витрат та суттєве обмеження фінансування поточних та захищених витрат (наприклад, заробітна плата бюджетників, оплата комунальних послуг, закупівля енергоресурсів), харчові продукти та ліки, погашення державного та місцевого боргу).

Спроможність держави фінансувати оборону та інші галузі залежатиме від темпів відновлення економіки. Важко передбачити, скільки компаній незабаром відновить роботу, оскільки війна триває. Російсько-терористичні війська продовжують обстріли українських міст, навіть розташовані далеко від комунікацій [6]. Окрім цього, не варто забувати, що фактори, які породжували корупцію всередині країни, на жаль, не викориненні.

Таким чином, у зв'язку із проголошеним воєнним станом в Україні діють свої особливості управління публічними фінансами. Вони охоплюють державні та місцеві фінанси, отже, повинні бути спрямовані на розв'язання питань місцевого чи державного значення. Окрім цього, існують особливості управління публічними фінансами України в умовах воєнного стану, зокрема, серед них можна виділити: використання місцевих фінансів, відповідно до потреб та особливостей воєнного стану; збалансування витрат державного та місцевих бюджетів, надаючи пріоритет видаткам на оборону та витратам, які мають бути спрямовані на будівництво чи розвиток України; припинення фінансування витрат та суттєве обмеження фінансування поточних та захищених витрат. Варто зазначити, що в умовах воєнного стану відбулись серйозні зміни у перерозподілі фінансових ресурсів, а також зміни основних напрямків бюджетних видатків, суттєве скорочення доходів бюджетів. Відповідно змінився і механізм залучення фінансових ресурсів, адже сьогоднішньою метою є зовнішні запозичення. В умовах активізації міжнародної фінансової допомоги Україні збереження позитивного боргового іміджу є надзвичайно важливим з огляду на перспективи подальшої взаємодії української держави з іноземними партнерами.

Література:

1. Верховна Рада України. (2022). Про відкритість використання публічних коштів: Закон України № 912-IX від 17.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text> (дата звернення: 04.11.2023 р.).

2. Воронова Л. К. Фінансове право України. Київ, 2006. с. 448. С. 10.

3. Бардаш С. В., Баранюк Ю. Р. Поняття і склад публічних фінансів як об'єкта державного фінансового аудита. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 1. С. 34–37.

4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. (2022). Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № №64/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 04.11.2023).

5. Кабінет Міністрів України. (2022). Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова Кабінет Міністрів України №252 від 11.03.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-formuvannya-ta-vikonannya-miscevih-byudzhetiv-u-period-voennyogostanu-252> (дата звернення: 04.11.2023).

6. Вінокуров Я. (2022). Що з державними фінансами та чи вистачить Україні грошей. Роз'яснення. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/5/685230/> (дата звернення: 04.11.2023).

**Катерина Поліщук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Уляна Котенко, старший викладач кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет**

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БЕЗКОНТАКТНИХ ПЛАТЕЖАХ: БЛОКЧЕЙН І INTERNET OF THINGS (IOT)

Успішний розвиток платіжних систем у цифровій економіці, який спостерігається з появою Інтернету, нероздільно пов'язаний із просуванням кількох передових технологій. Серед них варто відзначити програмно-орієнтовані інновації, такі як блокчейн, аналітика Big Data, штучний інтелект, а також Internet of Things. Значний прогрес у впровадженні цих технологій сприяє розширенню можливостей платіжних систем, підвищенню продуктивності та ефективності операцій.

IoT (Internet of Things – інтернет речей) охоплює пристрої, підключені до мережі, які здатні покращити різні аспекти нашого життя. Гаджети IoT – це такі собі сенсорні точки, які збирають інформацію про довкілля. Вони обмінюються даними через хмару, де аналізуються з метою трансформувати бізнес та повсякденне життя людей. Зокрема, технологія вже глибоко проникла у світ фінансів [1].

Термін «Інтернет речей» (Internet of Things, IoT) був запропонований у 1999 році Кевіном Ештоном. Існує кілька визначень цього терміна, проте найбільш точним визначенням є визначення, яке запропоноване компанією Gartner: «Інтернет речей – це мережа фізичних об'єктів, які мають вбудовані технології, що дозволяють здійснювати взаємодію з зовнішнім середовищем, передавати відомості про свій стан і приймати дані ззовні» [2].

З кожним днем платіжних систем, що використовує Інтернет речей стає більше, наприклад:

- Amazon Go: це роздрібний магазин, який використовує платіжні системи з підтримкою Інтернету речей, щоб допомогти клієнтам купувати продукти без необхідності проходити через традиційний процес оплати. Покупці просто сканують свій додаток Amazon Go, коли заходять у магазин, і система автоматично відстежує, що вони беруть із полиць. Коли вони залишають

магазин, система стягує з їхнього облікового запису Amazon кошти за речі, які вони взяли.

- Розумні торговельні автомати: розумні торгові автомати мають платіжні системи з підтримкою Інтернету речей, які дозволяють здійснювати платежі за допомогою мобільних пристроїв або NFC чи RFID.

З огляду на зростання Інтернету речей (IoT), з'являється потреба в посиленні безпеки пристроїв IoT. Очікується, що до 2025 року буде використовуватися велика кількість підключених пристроїв, тому забезпечення їхньої кібербезпеки є критично важливим завданням. Технологія блокчейн пропонує потенційне рішення для цього завдання.

Однією з головних проблем щодо безпеки IoT є відсутність стандартизації серед пристроїв. Багато різних компаній виробляють пристрої IoT, які працюють на різних операційних системах, що ускладнює уніфікацію протоколів і процедур безпеки. Технологія блокчейн може вирішити цю проблему, надаючи загальну платформу для всіх пристроїв IoT [3].

Блокчейн (Blockchain або Block Chain) – це вибудований за певними правилами безперервний послідовний ланцюжок блоків, що містять інформацію. Найчастіше копії ланцюжків блоків зберігаються на безлічі різних комп'ютерів незалежно один від одного [2].

За допомогою блокчейну пристроям IoT можна видати унікальні цифрові ідентифікатори, які зберігаються в блокчейні. Ці ідентифікатори можна використовувати для аутентифікації пристроїв, забезпечення доступу до мережі лише санкціонованим пристроям, що допомагає запобігти несанкціонованому доступу та гарантує надійність всіх підключених пристроїв [4].

Ще однією перевагою використання технології блокчейн для захисту IoT є запобігання фальсифікації даних. Незмінність записів у блокчейні означає, що будь-яка спроба змінити дані буде негайно виявлена і відзначена як недійсна, що значно ускладнює спроби хакерів маніпулювати даними або впроваджувати шкідливі програми в систему [4].

Отже, технологія блокчейн має потенціал стати перспективним вирішенням для забезпечення безпеки пристроїв Інтернету речей (IoT). Її характеристики, такі як децентралізація та прозорість, роблять її ідеальною для захисту мільярдів підключених пристроїв, які будуть використовуватися у майбутньому.

IoT революціонізує платіжну індустрію, забезпечуючи новий рівень комфорту та ефективності фінансових операцій. Але з цими перевагами приходять проблеми з безпекою та конфіденційністю, які потрібно вирішити шляхом впровадження надійних протоколів безпеки, заходів згоди користувачів, а також регулярних оновлень і моніторингу.

Література:

1. IoT і банки: як інтернет речей збагачує світ фінансів. PaySpace Magazine. URL: <https://psm7.com/uk/technology/iot-banki-kak-internet-veshhej-obogashhaet-mir-finansov.html> (дата звернення: 15.10.2023).

2. Internet of Things, IoT. *IT-Enterprise – your one-stop ecosystem for reengineering*. URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/internet-veschej-internet-of-things-iot> (дата звернення: 15.10.2023).

3. Семенов А. Ю. Цифрові технології в умовах формування цифрової економіки. *SumDU Repository*. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/82008/1/Semenog_%20blockchain_paper.pdf;jsessionid=D5835677EE0532AF731BA66A400DDDBD (дата звернення: 15.10.2023).

4. Application of the IoT technology in payment. *Custom Software Development Company*. URL: <https://stfalcon.com/en/blog/post/Application-of-the-IoT-technology-in-payment> (дата звернення: 15.10.2023).

**Катерина Поліщук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Калита, к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет**

НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ ТА КАДРОВЕ ЗРОСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ БАНКУ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Кожна сучасна банківська установа працює в умовах підсиленої конкурентної боротьби за клієнта. Для успішної стратегії розвитку банку необхідно об'єднати зусилля всіх працівників. Це можливо, якщо весь персонал розумітиме мету і цінності банку. Щоб досягти цього, кожен працівник повинен мати чітке уявлення про те, що, де, коли і як це робити, з ким це робити і з якою метою. На мою думку, це дозволить досягти цілей, які були б недосяжними для окремих працівників, оскільки робота в банку вимагає високого рівня спеціалізації, і банківська послуга є результатом спільних зусиль багатьох працівників.

Слід розуміти, що управління персоналом - це багатогранний процес, що включає такі блоки, як формування людських ресурсів, їх використання та розвиток, мотивація результатів праці та поведінки працівників, а також правове забезпечення систем управління персоналом [1]. Якщо керівники не приділятимуть уваги управлінню персоналом, то навіть найпродуктивніші працівники втратять мотивацію до праці. Неминучим результатом буде зниження продуктивності, а отже, і загального прибутку банку. Однак саме керівництво може змінити ситуацію власними діями та ефективно вирішити існуючі кадрові проблеми.

Керівництво зацікавлене в тому, щоб мати добре навчених і мотивованих працівників, які можуть ефективно вирішувати поставлені перед ними завдання. Вони менше зацікавлені у витратах на робочу силу, ніж у результатах роботи. Натомість працівники хочуть, щоб їхня робота була цікавою, добре оплачуваною і надавала можливості для професійного кар'єрного зростання. Серед українських банків на особливу увагу заслуговує UKRSIBBANK. Він сприяє професійному розвитку своїх співробітників та підтримує їхнє бажання

вчитися на постійній основі. У сучасному світі важливо йти в ногу з часом. Саме тому під час щорічної оцінки всі співробітники отримують детальний зворотній зв'язок від своїх керівників та індивідуальні рекомендації щодо розвитку. Як результат, 56% вакансій в UKRSIBBANK закриваються внутрішніми кандидатами. Крім того, в банку діє навчальна програма для молодих керівників "Школа менеджерів". Її основна мета - запровадити управлінські практики, які відповідають цінностям компанії та є максимально ефективними [2].

Перший Український Міжнародний Банк також приділяє увагу розвитку персоналу, і одним з найважливіших напрямків навчання у 2021 році був Agile. Навчання було частиною Програми розвитку Chapter Leads для Product Owners. Регулярні вебінари з основ Agile були відкриті для всіх співробітників банку. Понад 350 менеджерів з усіх підрозділів банку вдосконалили свої управлінські навички, пройшовши навчання за програмою розвитку управлінських навичок "Школа менеджменту". В рамках оновленої Програми розвитку керуючих відділеннями «Branch Management School» 200 керівників взяли участь у 10 вебінарах з різних управлінських навичок; 50 керівників підрозділів пройшли курс MiniMBA та отримали поглиблені знання та навички з ризик-менеджменту, лідерства та фінансового менеджменту.

Навіть воєнний час не завадив банку навчати свої команди: у 2022 році співробітники пройшли навчання за 248 темами; 4 351 співробітник пройшов хоча б один тренінг; загальна кількість учасників навчання склала 23 230; співробітники відвідали в середньому п'ять тренінгів; ПУМБ проводив навчання команд з надання першої медичної допомоги. Це навчання пройшли 22 навчальні групи (357 співробітників відділень) в 10 містах України.

Запроваджено серію вебінарів для керівників «Лідерство в умовах війни»: проведено 26 вебінарів, спікерами яких стали Валерій Пекар, Ерік Найман, Марина Таран, Наталія Байкалова та інші. Обговорювалися такі теми: війна за незалежність, повоєнна українська економіка, реакції та дії в критичних прикордонних ситуаціях, емпатійне лідерство в кризових ситуаціях, емоційне виснаження та вигорання.

Інвестиції ПУМБ у розвиток та навчання співробітників у 2021 році склали 17 мільйонів гривень; у 2022 році банк інвестував понад 6,9 мільйонів гривень у розвиток потенціалу та навчання, хоча багато навчальних програм проводилися на волонтерських засадах [3].

Отже, організація системи розвитку персоналу у банківській сфері залежить від низки факторів, серед яких характер банківської діяльності в цілому (наприклад, обслуговування клієнтів, впровадження нових послуг, програмного забезпечення, банківських продуктів тощо), особливостей конкретного банку (його стратегічні цілі, розмір, обсяг банківських операцій) і наявних матеріальних ресурсів, які керівництво банку готове виділити для розвитку свого персоналу.

Література:

1. Бадзим О. С., Береснев С. М. Мотивація професійної діяльності банківського персоналу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6 (1). С. 30–33. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_1_2016ua/9.pdf (дата звернення: 09.09.2023).
2. Навчання і розвиток. *UKRSIBBANK BNP Paribas Group*. URL: <https://ukrsibbank.com/private-individuals/teaching-and-development/> (дата звернення: 09.10.2023).
3. Трудові відносини. *Перший Український Міжнародний Банк*. URL: https://about.pumb.ua/growth/labor_relations (дата звернення: 09.10.2023).

**Катерина Поліщук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Лариса Нетребчук, старший викладач кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет**

BIG DATA В АНАЛІЗІ КЛІЄНТСЬКИХ ДАНИХ В БАНКУ

Банківська індустрія зазнає суттєвої трансформації, спричиненої швидким розвитком цифрових технологій, нормативними змінами та зростанням очікувань клієнтів. За словами West Monroe [1], банки повинні спиратися на автоматизацію, штучний інтелект та аналітику даних, щоб створити цифрове операційне середовище. В епоху цифрових руйнувань одним із ключових компонентів, який став кардинальним фактором для банків, є аналіз даних. Цей потужний інструмент дозволяє фінансовим установам отримувати корисну інформацію зі своїх резервів даних, сприяючи прийняттю обґрунтованих рішень.

Великі дані, відомі як Big Data, представляють собою значний обсяг інформації, яка має як структурований, так і неструктурований характер і постійно оновлюється. За допомогою Big Data можна збирати, зберігати, аналізувати дані, виявляти закономірності та робити прогнози [2]. Індустрія аналітики Big Data величезна, і немає жодних ознак того, що її зростання сповільниться в осяжному майбутньому. Прогнозований дохід понад 308 мільярдів доларів у 2023 році, ймовірно, подвоїться протягом наступних шести років, перевищивши позначку в 655 мільярдів доларів до 2029 року [3].

Не дивно, що банківська справа є однією з сфер бізнесу, яка робить найбільше інвестицій у Big Data. Аналітики підрахували, що на сегмент банківських, фінансових послуг і страхування, широко відомий як BFSI, припадає найбільша частка (23%) доходу на ринку аналізу великих даних, який безпосередньо пов'язаний із постійно зростаючим клієнтська база [3].

Наприклад, станом на травень 2022 року, Приватбанк має одну з найбільших клієнтських баз в Україні – 25 млн клієнтів, 13,5 млн з яких – це клієнти додатку «Приват24». За день у «Приват24» відбуваються більше 3 млн

транзакцій. Це величезна кількість людей та інформації про них. Тому, Big Data дає змогу проаналізувати, коли, де і ким була зроблена операція. Оперуючи такими даними, Приватбанк може зробити унікальний аналіз бізнесу.

Важливо підкреслити, що використана інформація, має дотримуватись вимог, що зазначені у законах України, зокрема «Про захист персональних даних» і «Про інформацію». Крім того, варто дотримуватись захисту персональних даних за правилами GDPR.

У банківському секторі система Big Data часто використовується для вивчення існуючих та потенційних клієнтів. Наприклад, банки обробляють інформацію про покупки, активність в соціальних мережах та аналізують транзакції, що дозволяє їм пропонувати актуальні банківські продукти та виявляти ненадійних клієнтів. Це допомагає банкам збільшити свій прибуток.

Банки та фінансові установи щодня генерують і обробляють величезні обсяги даних, від транзакцій клієнтів і деталей рахунків до ринкових тенденцій і економічних показників. На нашу думку, аналітика даних відіграє вирішальну роль у перетворенні цих необроблених даних у практичну інформацію, що дозволяє банкам:

- поліпшити обслуговування клієнтів і створювати персоналізовані пропозиції;
- визначати та керувати ризиками, такими як кредитний ризик і шахрайство;
- дотримуватися нормативних вимог і контролювати відповідність ним;
- приймати стратегічні рішення та зберігати конкурентну перевагу.

Незважаючи на значні потенційні переваги використання Big Data в банківській сфері, впровадження цих технологій супроводжується рядом проблем: від ускладненості інтеграції даних до питань безпеки та конфіденційності інформації, банки стикаються з різними труднощами при впровадженні цих методів аналізу.

Банківський сектор генерує складні дані з багатьох джерел, наприклад про транзакції, профілі клієнтів і ринкові дані. Якість даних має важливе значення, оскільки неточні або неповні дані можуть призвести до оманливої інформації та неправильних рішень у довгостроковій перспективі. Також, банки працюють у жорстко регульованому середовищі і повинні дотримуватися різних правил і вказівок. Впровадження рішень аналітики даних у банківській справі передбачає відповідність цим нормам, зокрема щодо конфіденційності даних, управління ризиками та вимог до звітності [4].

Отже, Big Data у банківській справі все більш актуальна. Оскільки банки оцифровують свої операційні процеси, їм знадобилися спеціальні інструменти для моніторингу, відстеження та інтерпретації даних, а також для створення дій та ініціатив на основі знань, отриманих завдяки обробленій інформації. Можливість керувати Big Data та розкрити їх потенціал дає змогу банкам отримати конкурентну перевагу. З такою кількістю фінансових установ, які змагаються за увагу та довіру на ринку, що постійно розвивається, клієнтам

важко вирішити, якій організації довіряти. Тому використання Big Data спрямоване на структурування, аналіз та максимізацію користі від цих даних.

Література:

1. Digital Services Firm - West Monroe. URL: <https://www.westmonroe.com/> (дата звернення: 16.10.2023).

2. Big Data в банках: що це таке й у чому користь для банківського сектору. *Kyivstar Business Hub*. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/big-data-v-bankah-shho-cze-take-j-u-chomu-koristi-dlya-bankivsikogo-sektoru/> (дата звернення: 16.10.2023)

3. Big Data in the Banking Industry: The Main Challenges and Use Cases. *Eastern Peak - Technology Consulting & Development Company*. URL: <https://easternpeak.com/blog/big-data-in-banking-and-financial-services/> (дата звернення: 16.10.2023).

4. Boiko O. Breaking down data analytics in banking: From use cases to challenges. *Software Development Company - N-iX*. URL: <https://www.n-ix.com/data-analytics-in-banking/> (дата звернення: 16.10.2023).

**Марина Пономарьова, к.е.н., доцент кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування та
соціально-гуманітарних дисциплін»;
Анастасія Авдєєва, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний біотехнологічний університет**

ІМІТАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Підвищення якості навчання та використання інтерактивних методів є важливими складовими процесу оновлення вищої освіти в Україні. Це може призвести до покращення результатів навчання і готовності студентів до викликів сучасного світу. Ось деякі ключові переваги підвищення якості навчання та впровадження інтерактивних методів. Нажаль сьогодення освіта в Україні не досить пристосована до таких методів навчання. У багатьох студентів відсутня належна мотивація до знань та низька активність на заняттях. Тому для підвищення якості освітнього процесу необхідно застосовувати такі прийоми, які б дозволили виправити ці недоліки. Методи навчання поділяються на неімітаційні та імітаційні. До неімітаційних відноситься такі форми організації навчального процесу, як лекція-бесіда, прес-конференція, лекція-диспут. Імітаційні поділяються на ігрові та неігрові.[1,2]. Застосування імітаційних методів та симуляційних ігор у здобувачів професійної освіти – це важливий інструмент для підготовки висококваліфікованих фахівців. Ці методи навчання дозволяють студентам не тільки отримувати теоретичні знання, але також розвивати практичні навички, які є важливими для успішної кар'єри в освіті та управлінні [3-4]. Основні

переваги імітаційних методів і симуляційних ігор у підготовці здобувачів включають:

- системний аналіз: Використання імітаційних методів дозволяє студентам розглядати навчання як систему. Вони можуть досліджувати взаємозв'язки між різними процесами і розуміти, як впливати на процес навчання.

- розвиток стратегічного мислення: ігри-симуляції дають студентам можливість розробляти і розглядати різні стратегії. Вони можуть досліджувати наслідки своїх рішень і вчитися приймати обґрунтовані організаторські рішення.

- практичний досвід без ризику: Студенти можуть навчитися керувати процесом навчання без реальних ризиків, які пов'язані з аудиторією. Це дозволяє їм отримувати цінний практичний досвід.

- робота в команді: Багато бізнес-симуляцій включають елементи командної роботи, що розвиває навички комунікації, співпраці та прийняття рішень в групі.

- аналіз середовища: Імітаційні методи навчання дозволяють студентам розуміти та розробляти стратегії для підвищення якості освітнього процесу.

Таким чином, імітаційні методи навчання та ігри-симуляції є ефективними інструментами у педагогічному процесі, і їх застосування дозволяє студентам отримувати не лише теоретичні знання, а й практичні навички, які можуть бути використані в майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.

2. Мельничук І.М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах : дис. доктора пед. наук: 13.00.04. Тернопільський нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2011. 585 с.

3. Пономарьова М., Должикова І., Маршуба І. Особливості фундаментації професійної освіти та формування професійної компетентності. *Вісник науки та освіти*. № 1(1). 2022/7/6. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2022-1\(1\)-216-228](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2022-1(1)-216-228).

4. Євсюков О., Пономарьова М., Золотарьова С. Розвиток та перспективи професійної освіти у сільському господарстві. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 11 (25). С. 507-517. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6294/6327>.

**Марина Пономарьова, к.е.н., доцент кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування та
соціально-гуманітарних дисциплін»;
Валерія Полікарпова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний біотехнологічний університет**

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ТА МАРКЕТИНГОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАННОГО ПІДПРИЄМСТВА

Готельно-ресторанний бізнес - одна з найстаріших, найголовніших та найприбутковіших галузей у світовій економіці, яка має дуже жорстку конкуренцію [1]. Загальновідомо, що процвітання цього бізнесу залежить від багатьох факторів: сезонності, місця розташування готелю, рівня його комфорту, професійної команди, та інших додаткових послуг, а найголовніше - від кількості задоволених клієнтів. Маркетинг - це комплекс просування товарів або послуг й отримання прибутку від продажу [2-5], а менеджер - це працівник організації, який управляє персоналом, а також ключовими ресурсами організації. Потрібно насамперед дізнатися, зрозуміти та задовольнити потреби клієнта і тільки потім - підвищити прибутки підприємства, - це найголовніша мета маркетингу в сучасних умовах індустрії гостинності. Фахівці, зайняті в готельно-ресторанній сфері, мають бути повністю орієнтовані на задоволення запитів споживача та не забувати правило - клієнт завжди правий. Необхідно знайти та утримати потенційного клієнта, тобто не тільки задовольнити його потреби, а й зробити ще більше для нього. Тоді він не лише стане постійним відвідувачем вашого готелю чи ресторану, а ще й розкаже про вас друзям та знайомим і, як наслідок, у вас з'являться нові клієнти. За допомогою маркетингових кроків та професійної роботи менеджерів можна популяризувати, розвивати діяльність готельно-ресторанних підприємств та конкурувати на сучасному ринку. Ось деякі з цих кроків.

1. Розповсюдження об'єктивної інформації про готель. На різних майданчиках надається інформація - грамотно складена розповідь про готель, в якій підприємство виглядає в найкращому вигляді, але при цьому не приховуються недоліки. За допомогою основного інструменту - грамотного маркетингу недоліки можливо перетворити на переваги в очах клієнтів або, в крайньому разі, компенсувати їх іншими бонусами.

2. Інтернет маркетинг. В мережі Інтернет розміщується якісна реклама готелю на власному web-ресурсі, що активно функціонує за допомогою певних правил: унікальний, добре підготовлений дизайн сайту та високоякісний контент; переконливі, інформативні, захопливі статті державною та англійською мовами; зручний інтерфейс та функціонал сайту стимулює до замовлення тут і зараз та надає можливість бронювати місця в режимі online.

3. Реклама у ЗМІ. У друкованих виданнях періодично публікуються статті про готель з елементами реклами.

4. Проведення PR-акцій. Популяризація готелю втілюється за допомогою професійно проведених PR-акцій: дитячих свят, молодіжних вечірок, благодійних заходів, виставок, наукових конференцій, вечорів музики тощо.

5. Озеленення готелів та ресторанів. Озеленення прилеглих та внутрішніх територій готельно-ресторанних установ є класним маркетинговим кроком до залучення потенційних клієнтів.

6. Впровадження інноваційних технологій. Швидкий розвиток інноваційних технологій надає великі можливості для маркетингової діяльності в готельно-ресторанному господарстві, тому що завдяки новітнім технологічним процесам можливо досягти суттєвих переваг серед конкурентів, швидше, краще та повною мірою задовольнити потреби клієнта у наданні високоякісних послуг та як наслідок отримати прибуток [6].

7. Орієнтація на екологічну продукцію та інше. Таким чином, маркетинг готельно-ресторанного бізнесу має постійно створювати позитивний імідж готелю, щоб мати багато клієнтів. Цей сегмент ринку дуже чутливий до так званого «чорного піару». Найменша негативна згадка про готель стрімко обростає міфами та поширюється серед клієнтів завдяки «сарафанному радіо», а спростувати розповсюджену інформацію буває дуже складно.

Готельно-ресторанна справа буде успішно розвиватися виключно тоді, коли буде ефективно та якісно управління [7]. Здійснити задумане можна лише завдяки грамотній маркетинговій діяльності, бо маркетинг готельно-ресторанної галузі складається з ретельного аналізу, розробки та реалізації стратегій розвитку закладу протягом чітко означеного часу при злагодженій роботі всієї команди працівників готелю чи ресторану.

Література:

1. Рябуха М.С., Цицоріна А.Є. Конкуренція як категорія ринкових відносин та конкурентоспроможність як предмет наукових досліджень. *Вісник ХНАУ. Серія: економіка АПК і природокористування*. Харків: ХНАУ 6 (2007): аграр.ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків, 1998. 280 с.

2. Vishnevskaya, Olga, et al. «The Influence of Globalization Processes on Forecasting the Activities of Market Entities» (2022). URL: <https://dspace.mnau.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/12006/1/Vyshnevskaya-1-2022.pdf>.

3. Пономарьова, М.С. & Захаров, І.К. & Іваненко, В.Є. (2019). Механізм підвищення конкурентоспроможності підприємницької діяльності. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 3. URL: http://visen.knau.kharkov.ua/visn_2019_1.html.

4. Volodymyr Panteleiev, Kostiantyn Bezverkhyi, Abbas Mardani, Maryna Ponomarova. Management of a group companies in the fields of accounting, reporting and control. Management of enterprise development in the conditions of institutional changes and reforming of the economy. Odessa – Kyiv – Skudai – Johor – Olsztyn: Bookmarked Publishing & Editing, 2019. P. 95–110.

5. Рябуха І.С. Маркетингова стратегія в системі удосконалення маркетингової діяльності. *Теоретико-методологічні засади ефективного*

розвитку аграр. вир-ва : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 24– 25 квіт. 2014 р.: у 2 ч. Ч. 1 / ХНАУ. Х., 2014. С. 81–83.

6. Лисюк, Т., Терещук, О., Пасічник, М. (2022). Інноваційні технології у готельно-ресторанному господарстві. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1450/1395>.

7. Роглев Х.Й. Основи готельного менеджменту : підруч. К.: Кондор, 2009. 408 с.

**Владислав Постернак, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Алла Рудич, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У сучасному світі фінансова система є ключовим елементом економічної та соціальної інфраструктури всіх країн, включаючи Україну, визначаючи, як збираються та розподіляються ресурси, і маючи значний вплив на розвиток суспільства, бізнесу та окремих осіб. Однак, незважаючи на свою важливість, фінансова та податкова система України стикається з низкою проблем, які перешкоджають її ефективності та справедливості.

У цьому контексті дослідження та аналіз фінансової та податкової систем України є дуже важливими. Проблеми з цими системами можуть мати низку негативних наслідків, включаючи надмірне податкове навантаження на бізнес, погіршення інвестиційного клімату, корупцію та недостатнє забезпечення соціальних потреб. Тому ця тема є важливою як для академічних досліджень, так і для прийняття державних рішень. Тому сьогодні доцільно розглядати проблеми та можливі рішення у фінансовій та податковій системі України з метою підвищення ефективності, справедливості та забезпечення стабільності української економіки в період нестабільності [2].

Фінансова система сприяє формуванню ефективної фінансової політики, спрямованої на підвищення темпів економічного зростання та добробуту країни. Таким чином, по своїй суті фінансова система представляє собою сукупність фінансових ресурсів, що централізовано вільно надаються державі, суб'єктам господарювання, фінансово-кредитним установам і приватним господарствам для задоволення їх потреб і забезпечення відтворювального процесу при розподілі і перерозподілі внутрішнього національного продукту. Особливістю фінансової системи є управління та контроль з боку фінансових інститутів та на їх організаційній цілісності, що характеризується наявністю зосередженої під контролем державного фінансового апарату [3].

Фінансово-кредитна система України стикається з багатьма проблемами, які впливають на економічний розвиток і стабільність країни. Деякі з основних проблем фінансово-кредитної системи України включають:

1) Великий банківський сектор: Україна має велику кількість банків (на 01.06.2023 зафіксовано 65 банківських установ), що може створити проблеми для моніторингу та нагляду за сектором. Багато з цих банків невеликі та недостатньо капіталізовані, що робить їх вразливими до фінансових криз.

2) Кредитний ризик: боргові проблеми банків і позичальників наражають фінансову та кредитну систему на величезні кредитні ризики. Неплатежі по кредитах і зростання боргу становлять серйозну загрозу для банків.

3) Корупція та непрозорість: корупція у фінансово-кредитній системі та непрозорість банківських операцій і регулювання підбивають довіру до фінансового сектору та обмежують інвестиції.

4) Надмірне регулювання: надмірна складність проведення послуг та регулювання ускладнюють банківську діяльність та зменшують доступність фінансових послуг для населення та бізнесу.

5) Великі обсяги непрацюючих активів у банківському секторі: багато банків мають непрацюючі активи, які потребують великих витрат на ліквідацію. Це ускладнює а то і підбиває стабільність фінансової системи.

6) Високі відсоткові ставки та доступність кредитів: високі відсоткові ставки ускладнюють доступ до кредитів для фірм і приватних осіб, підбиваючи стабільність фінансової системи.

Податкова система України також має проблеми, які впливають на фіскальну стабільність та економічний розвиток країни, зокрема:

1) Велика тіньова економіка: в Україні існує велика тіньова економіка, яка не сплачує податки, що чинить тиск на державні фінанси та підбиває довіру до податкової системи.

2) Високий податковий тягар: податок на прибуток підприємств та ПДВ є особливо високими, що заохочує нелегальну економіку та обтяжує бізнес.

3) Податкова заборгованість та надмірний збір податків: податкова заборгованість компаній та фізичних осіб перед державою є значною і загрожує економічній стабільності.

4) Складність податкового законодавства: складність та неоднозначність податкового законодавства ускладнює діяльність компаній та знижує рівень дотримання податкових зобов'язань.

5) Відсутність податкових стимулів для інвестицій та розвитку бізнесу: відсутність стимулів для інвестицій та розвитку бізнесу стримує економічне зростання.

Пріоритетами розвитку фінансової системи України є створення сильної банківської групи, зменшення податкового тиску, впорядкування фінансових потоків, ініціювання структурних та інституційних реформ банківської системи та ефективна реструктуризація підприємств. На це мають бути спрямовані всі зусилля законодавчої та адміністративної влади. Якщо ці заходи будуть успішно реалізовані, то банківська система зміцниться, її функціонування стане

більш ефективним і будуть створені сприятливі умови для подальшого розвитку нашої економіки. Вирішення цих та інших проблем і поступове відновлення економіки дасть надію на подальше вдосконалення кредитної системи в цілому, подолання існуючих перешкод і побудову суспільства, в якому кожен зможе насолоджуватися сприятливими умовами життя [1].

Однак, якщо донедавна головним завданням було пом'якшення наслідків глобальної економічної кризи та відновлення після неї, то тепер принципом фінансової стратегії має бути підтримка реалізації політики економічного зростання.

Література:

1. Нікіфоров П. О., Гладчук О. М. *Фінансові інструменти сталого розвитку економіки* : збірник матеріалів наук.-практ. конф. Чернівці. 2022. URL : [google.com/search?q=2.+П.+О.+Нікіфоров%2C+О.+М.+Гладчук.+Фінансові+інстру-менти+сталого+розвитку+економіки%3A+Збірник+Матеріалів.+Чернівці.+2022&oq=2.%aqs=chrome..69i57.1052j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8](https://www.google.com/search?q=2.+П.+О.+Нікіфоров%2C+О.+М.+Гладчук.+Фінансові+інстру-менти+сталого+розвитку+економіки%3A+Збірник+Матеріалів.+Чернівці.+2022&oq=2.%aqs=chrome..69i57.1052j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8).

2. Устинова І. П., Бардачевська А. М., Савліва Н. О. Проблеми розвитку фінансової системи України. *Юридичний вісник*. Вип. 2 (63) 2022. URL : <file:///C:/Users/USER/Downloads/16.pdf> (дата звернення: 30.10.2023).

3. Луніна І. О. Проблеми й перспективи розвитку системи державних фінансів в Україні. *Фінанси України*. № 2. 2010. С. 3-12. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2010_2_2 (дата звернення: 30.10.2023).

**Богдана Потапенко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Алла Рудич, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ОСОБЛИВОСТІ СТАНУ ТА ПРОГНОЗ ПОКАЗНИКІВ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

За останніми сучасними дослідженнями Державний бюджет країни вважається, як головний загальнодержавний фонд централізованих капіталів. Формуючи структуру бюджету держава концентрує визначення частки валового національного продукту та централізовано розподіляє її на подальший розвиток національної економіки, певну частину для соціального захисту населення, утримання органів державної влади та управління, оборони та безпеки країни [1].

Слід відмітити, формування доходної частини бюджету є важливою складовою бюджетного механізму країни, який включає в свою структуру сукупність фінансових методів, прийомів, форм, інструментів і важелів, за допомогою яких відбувається мобілізація доходів централізованого фонду фінансових ресурсів держави, в результаті проведення розподільчих та

перерозподільних процесів, відповідно до загальних положень бюджетної стратегії і тактики розвитку держави. Механізм формування доходної частини державного бюджету здійснюється двома етапами:

1) планування доходів державного бюджету, що відбувається на попередніх стадіях бюджетного процесу на рівні держави;

2) загальна і своєчасна мобілізація запланованих рівнів доходів, що досягається шляхом виконання державного бюджету та є заключною стадією бюджетного процесу на державному рівні. Завершенням даного процесу є складання форм звітності про виконання державного бюджету [3, с. 93].

У 2022 році наповнення бюджету України відбувалося в умовах глибокої соціально-економічної кризи, воєнних дій на значній території країни, в результаті чого доходи бюджетів усіх рівнів зазнали критичних втрат. У той же період, дохідна частина бюджету була виконана на прийнятному рівні і складала +15,1 % від визначеного Законом. Зокрема, спостерігалися такі вагомні статті доходів:

а) податкові надходження до Державного бюджету України в 2022 р. склали понад 949 млрд грн, що на 157 млрд грн, або на 14,2 %, менше порівняно із 2021 р. Внаслідок, частка податкових надходжень скоротилася на 32,2 в. п.: з 85,4 % – у 2021 р. до 53,1 % загального обсягу доходів – у 2022 р. Доцільно відмітити, що ця частина доходів все ще залишається найвагомішою;

б) неподаткові надходження до Державного бюджету України в 2022 р. становили 346,3 млрд грн, що на 171 млрд грн, або на 97,5 % більше, порівняно з до воєнним періодом, а їхня питома вага зросла на 5,9 в. п.: з 13,5 % – у 2021 р. до 19,4 % – у 2022 р.;

в) надходження коштів офіційних трансфертів від Європейського Союзу та країн-партнерів, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ у 2022 році становили більше 481 млрд грн, що майже в 400 разів перевищує рівень показника 2021 року та їх питома вага у структурі доходів бюджету сягає майже 27 %. Значні суми грантів, що надійшли, кардинально змінили структуру доходів Державного бюджету України [2].

Важливим напрямом дослідження є вивчення напрямку змін. Вона визначається на основі аналітичного рівняння (табл. 1).

Таблиця 1

Екстраполяція доходів Державного бюджету України, млн. грн

Роки	Доходи бюджету, млн. грн (y)	Розрахункові величини				
		t	t ²	yt	a ₁ t	y _i =a ₀ +a ₁ t
2018	928108,3	-2	4	-1856216,6	-403429,8	813900,7
2019	998278,9	-1	1	-998278,9	-201714,9	1015615,6
2020	1076016,7	0	0	0	0	1217330,5
2021	1296852,9	1	1	1296852,9	201714,9	1419045,4
2022	1787395,6	2	4	3574791,2	403429,8	1620760,3
Всього	6086652,4	0	10	2017148,6	0	6086652,4
2023	прогноз	3	x	x	x	1822475,2
2024	прогноз	4	x	x	x	2042190,1
2025	прогноз	5	x	x	x	2225905

Було проведено дослідження динаміки та тенденцій показника доходів Державного бюджету України за 2018-2022 рр. та визначено прогноз даного показника на 2023-2025 рр. на основі методу аналітичного вирівнювання. Розрахунки та прогноз наведені на рис. 1.

Отже, за період 2018-2022 рр. доходи Державного бюджету мають тенденцію до зростання, тобто протягом усього аналізованого періоду показник у середньому щорічно збільшувались на 201 млрд 714,9 млн грн. з урахуванням тенденції до рівномірного зростання. На основі цього було сформовано прогноз на 2023-2025 рр. з рівнем показника 2 трлн 225 млрд 905 млн грн у останньому прогнозному році.

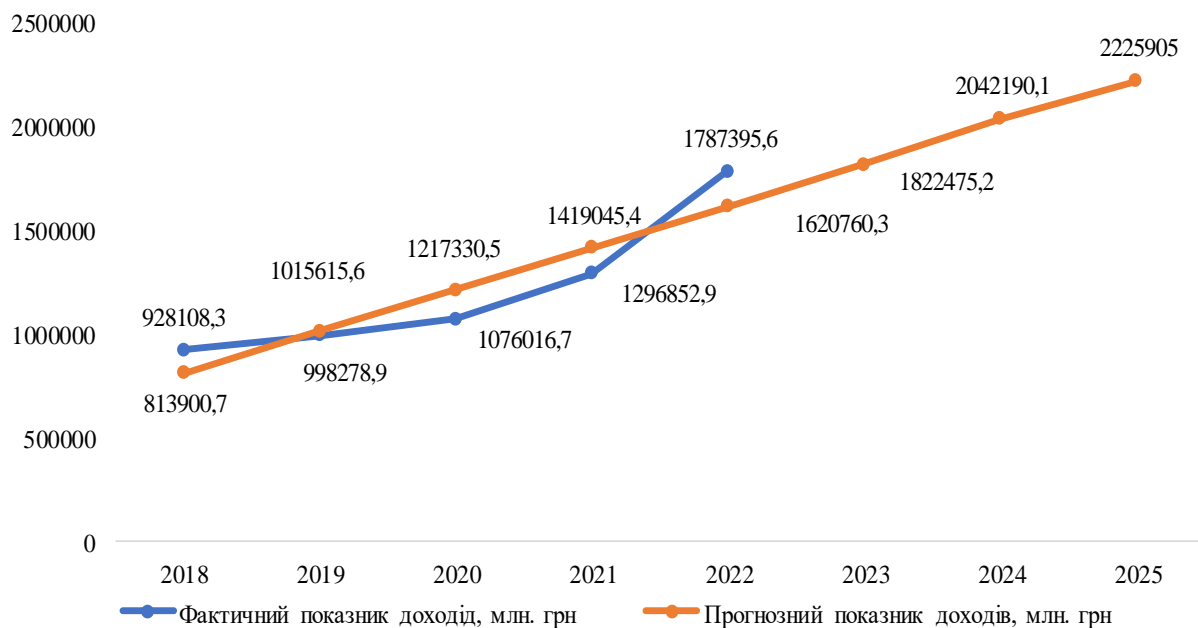

Рис. 1. Динаміка та тенденція фактичних та прогнозних показників доходів Державного бюджету України

Отже, доцільно відмітити, що перспективними напрямками удосконалення формування доходів державного бюджету, в даних умовах нестабільного розвитку, можуть бути: зміна існуючого механізму оподаткування прибутку суб'єктів економіки для відновлення інвестиційно-інноваційного процесу; удосконалення та забезпечення дієвості існуючих засобів податкового стимулювання економічного розвитку; диференціація ставок акцизного оподаткування до рівня країн-членів ЄС у середньостроковій перспективі; удосконалення механізму комплексної оцінки (моніторингу) ефективності податкових пільг (втрат) бюджету за сучасними європейськими зразками; безперечне дотримання принципів стабільності бюджетно-податкового законодавства [4].

Література:

1. Державний бюджет України (2008-2023). Ставки, індекси, тарифи. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/> (дата звернення: 31.10.2023).

2. Державний бюджет України 2022 року: виконання в умовах повномасштабної війни. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/derzhavnyy-byudzheth-ukrayiny-2022-roku-vykonannya-v-umovakh> (дата звернення: 02.11.2023).

3. Дишлева І. О. Механізм формування доходів державного бюджету України: правовий аспект. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2019. Т. 34. С. 90–97. URL: <https://lbku.krok.edu.ua/krok-university-law-journal/article/view/199> (дата звернення: 02.11.2023).

4. Смаль І. А., Дем'янишин В. Г. Напрями удосконалення формування доходів державного бюджету України. *Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства : погляди науковців і практиків*. 2018. С. 99–102. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/handle/316497/33145>.

**Тетяна Прийдак, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування;
Ольга Лега, к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування;
Людмила Яловега, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет**

ПІДЗВІТНІ РОЗРАХУНКИ ЗА НОВИМИ ПРАВИЛАМИ

Відряджений працівник перед від'їздом у відрядження забезпечується авансом у межах суми, визначеної на оплату проїзду, найм житлового приміщення і добові витрати (табл. 1). Сума добових визначається в разі відрядження, зокрема, у межах України та країн, в'їзд громадян України на територію яких не потребує наявності візи, - згідно з наказом про відрядження та відповідними первинними документами [2].

Таблиця 1

Розмір добових витрат та строк відрядження [4]

Для поїздок Україною	Для закордонних відряджень
<i>Для комерційних структур</i>	
Не більше 0,1 від розміру мінзарплати, установлені на 1 січня поточного року*. Максимальні добові по Україні — 670,00 грн. Суми розрахуйте за кожен календарний день відрядження.	Не більше 80 євро за кожен календарний день відрядження. Показник закордонних добових визначають за кожен день. Відштовхуйтесь від офіційного обмінного курсу гривні до євро.

Зазначимо, що добові включають у загальну суму авансу і видаються працівнику до початку відрядження. Таким чином, добові це витрати, що покликані покрити затрати працівника на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи, понесені нею під час службового відрядження [1]. Скеровуючи працівника суб'єкта господарювання у відрядження, роботодавець повинен забезпечити його авансом, направлення без авансу

можна кваліфікувати як порушення трудового законодавства. Крім того, до підтвердних документів, які має надати особа, яка була у відрядженні, належать: транспортні квитки або транспортні рахунки, багажні квитанції (у тому числі електронні квитки). Ну і новацією є документи, виписки або відомості з рахунку, що містять визначену законом інформацію про виконані платіжні операції за рахунком, до якого імітовані платіжні інструменти. Ну а також документи, що підтверджують виконання операцій з використанням платіжних інструментів, тобто зокрема і банківських карток. Ну і всі інші документи, що засвідчують вартість витрат. За відсутності відповідних підтвердних документів сума добових включається до оподаткованого доходу платника податку.

На законодавчому рівні порядок відрядження (направлення, вибуття, повернення, обсяг гарантій і компенсацій, документування) ґрунтовно визначено лише для установ, які повністю або частково фінансуються із державного бюджету. На нашу думку, при оформленні відряджень для кожного підприємства головним орієнтиром має стати Положення про службові відрядження, яке визначає базиси поїздки, зокрема питання щодо документування відряджень. Положення про відрядження це власна політика підприємства відносно відряджень. Затвердженої форми Положення про відрядження діюче законодавство не містить, але цей внутрішній документ має для підприємства велике значення.

Розмір добових витрат для відряджень установлює керівник підприємства в положенні про відрядження, в окремому наказі чи наказі про направлення працівника у відрядження. Фактична кількість днів перебування у відрядженні визначається згідно з наказом про відрядження і, увага, за наявності одного чи декількох документальних доказів [4].

Приклад наказу «Про встановлення розміру добових витрат для відряджень» представлено на рис. 1.

Звіт за формою Мінфіну щодо підзвітних осіб треба буде подавати лише у двох випадках. Перший, це наявність оподаткованого доходу. Ну і друге, використання готівки понад суму добових витрат. Тобто щоб відрядження реально було справжньою операцією перебування особи у відрядженні.

Приклад. Працівника направлено у відрядження з 17 квітня 2023 року. В розрахунковому періоді йому нараховано: лютий: оклад за 13 відпрацьованих днів – 5200 грн, та лікарняні з 1 по 9 лютого в сумі 1900 грн; березень: оклад за 12 відпрацьованих днів – 4800 грн, відпускні з 1 по 14 березня в сумі 4200 грн.

Лікарняні (1900 грн) та відпускні (4200 грн) не враховуємо у розрахунку середньої зарплати за 2 місяці. Також не приймаємо до розрахунку дні, пропущені через ці причини відсутності на роботі. Середня зарплата буде складати: $(5200 \text{ оклад лютого} + 4800 \text{ оклад березня}) : (13 \text{ відпр. дн. лютого} + 12 \text{ відпр. дн. березня}) = 400 \text{ грн.}$

Якщо середня зарплата розраховується, виходячи з окладу (тарифної ставки) або МЗП, то алгоритм її розрахунку такий:

1) обчислюємо умовний дохід працівника за 2 місяці: $\text{оклад} \times 2 \text{ місяця} = \text{умовний дохід}$;

2) розраховуємо середньоденну заробітну плату: $\text{ЗПср} = \text{умовний дохід} : \text{робочі дні за графіком за 2 місяці}$, що передують місяцю настання відповідної події.

ТОВ «Авангард»		Код ЄДРПОУ 21044349
НАКАЗ		
28.12.2022	м. Полтава	№ 263
Про встановлення розміру добових витрат для відряджень у 2023 році		
Враховуючи норми пп. 170.9.1 ст. 170 Податкового кодексу України, п. 15 р. І Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон, затвердженої наказом Мінфіну від 13.03.1998 р. № 59		
НАКАЗУЮ:		
1. Встановити розмір добових витрат на відрядження, які не підтверджені документально, на харчування та фінансування інших власних потреб відрядженого працівника, – для відряджень по Україні – не більш як 0,1 розміру мінімальної зарплати, встановленої законом на 1 січня податкового 2023 року, в розрахунку за кожен календарний день такого відрядження у 2023 році – 670,00 грн; – для відряджень за кордон – не вище 80 євро за кожен календарний день відрядження за офіційним обмінним курсом гривні до євро, установленим НБУ, в розрахунку за кожен такий день.		
2. Головному бухгалтеру Марині Шевченко починаючи з 01.01.2023 року забезпечити виплату добових в розмірі згідно з п. 1 наказу.		
3. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.		
Директор підпис Крат Борис		

Рис. 1. Приклад наказу «Про встановлення розміру добових витрат для відряджень»

В сучасній системі українського обліку розрахунки з підзвітними особами відображають на рахунку Класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи», з використанням субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» [3]. По дебету субрахунку відображаються суми, видані працівникам підприємства під звіт. По кредиту списання виданих коштів – згідно з поданими авансовими звітами. Деталізація здійснення господарських операцій по розрахунках з підзвітними особами має наступні найпоширеніші співвідношення: – сума виданого авансу підзвітній особі Дт 372 Кт 301, 311; – сума придбаних запасів підзвітною особою Дт 20, 22, 28 Кт 372; – сума придбаних послуг підзвітною особою Дт 15, 23, 91, 92, 93, 94 Кт 372; сума повернених коштів підзвітною особою у касу підприємства Дт 301 Кт 372; – сума повернених коштів підзвітною особою на розрахунковий рахунок підприємства у банку Дт 311 Кт 372.

Література:

1. Тимур А. Відрядження за кордон та по Україні, особливості обліку та розрахунків: унікаємо найбільш поширених помилок. Практичні кейси. <https://7eminar.ua/events/3284/6635>.
2. Мойсеєнко Т. Підзвіт & відрядження: нові правила з 1 квітня. Практичні кейси. <https://7eminar.ua/events/2992/5705>.
3. Плаксієнко В. Я., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В., Лега О. В. Відрядження : документування й відображення в бухгалтерському та податковому обліку. *Український журнал прикладної економіки*. 2020 р. Том 5. № 1. С. 176-89.
4. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 03.10.2023).
5. Прийдак Т. Б., Лега О. В., Яловега Л. В., Мокієнко Т. В., Сіренко О. В. Бухгалтерський облік при відрядженні за кордон. Modern research in world science. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua». Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/x-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modernresearch-in-world-science-25-27-12-2022-lviv-ukrayina-arhiv/>. С. 1137-1145.

**Тетяна Решетняк, здобувач вищої освіти;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПРАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»**

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Амортизаційна політика є ключовим інструментом для підприємства, оскільки вона впливає на його фінансовий стан та ефективність діяльності. Ця політика спрямована на правильне визначення вартості основних засобів і раціональне розподілення витрат на їх придбання. При правильному використанні амортизаційної політики підприємство може досягти кількох важливих цілей:

1. Збереження фінансової стійкості: Амортизація дозволяє регулярно враховувати знос основних засобів та формувати резерви для їх подальшого оновлення. Це допомагає уникнути несподіваних витрат та зберегти фінансову стабільність.

2. Визначення справедливої вартості активів: Через амортизацію підприємство може відобразити реальну вартість основних засобів у бухгалтерському обліку. Це важливо для внутрішнього та зовнішнього аналізу фінансового стану компанії.

3. Стимулювання модернізації та розвитку: Правильно налаштована амортизаційна політика може стимулювати підприємство до впровадження нових

технологій та модернізації обладнання, оскільки вона дозволяє раціонально розподілити витрати на їх придбання.

4. Врахування впливу інфляції: Амортизаційна політика може бути скоригована для врахування інфляційних процесів, щоб уникнути спотворення вартості основних засобів.

5. Дотримання вимог законодавства та стандартів бухгалтерського обліку: Амортизаційна політика повинна відповідати вимогам внутрішніх та зовнішніх стандартів бухгалтерського обліку, що дозволяє уникнути конфліктів та санкцій.

Усі ці аспекти демонструють, що амортизаційна політика є важливим інструментом для досягнення фінансової стійкості, ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Її ретельне вивчення та адаптація до конкретних умов дозволяє досягти оптимальних результатів у фінансовому управлінні [1, с. 320].

Проте, існують ряд проблем, що можуть виникнути в процесі формування та реалізації амортизаційної політики. Розглянемо деякі з них та можливі шляхи їх вирішення:

1. Не співвідношення між фактичним зносом та амортизаційними відрахуваннями: Ця проблема виникає, коли амортизаційні відрахування не відображають реальний ступінь зносу основних засобів. Це може призвести до переоцінки їх вартості та спотворення фінансового стану підприємства. Для вирішення цієї проблеми необхідно періодично переглядати амортизаційні ставки та методику розрахунку.

2. Вибір методу амортизації: Існують різні методи розрахунку амортизації (лінійний, прискорений, суми цифр), і кожен з них може мати свої переваги та недоліки. Важливо вибрати метод, який найкраще відповідає особливостям конкретного підприємства та його виду діяльності.

3. Неврахування інфляційних процесів: У разі значних інфляційних процесів, стандартні методи амортизації можуть бути недостатньо ефективними для врахування динаміки цін. Можна використовувати індексацію або інші корекційні коефіцієнти для адаптації амортизаційних відрахувань до інфляційних змін.

4. Недостатня стимуляція модернізації: Деякі підприємства можуть вагатися оновлювати свій основний капітал через високі амортизаційні відрахування, що можуть призвести до значних втрат. Можливість використання прискорених методів амортизації для нового обладнання або технологій може стимулювати модернізацію.

5. Зміна умов використання основних засобів: Якщо підприємство змінює спосіб використання основних засобів (наприклад, перехід до більш екологічно чистого виробництва), то амортизаційна політика повинна бути відповідно адаптована.

Ретельне вивчення і аналіз амортизаційної політики дозволяє уникнути численних фінансових проблем та максимізувати ефективність використання основних засобів підприємства.

Література:

1. Сергеева О.В. Диагностика економічної стійкості як складова системи управління підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць Одеського державного економічного університету*. 2016. № 27. С. 320-326.

**Руслана Рибальченко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Валентина Чумак, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ПЛАНУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Планування грошових потоків доцільно розглядати як основу для майбутніх грошових надходжень та витрат підприємств, що пов'язано із розрахунком прогностичної платоспроможності суб'єкта господарювання. В умовах розвитку ринкових відносин в Україні перед підприємствами постає необхідність створення системи планування грошових потоків. Ефективне управління грошовими потоками дозволяє оптимізувати розмір коштів у розрахунках та рівень їх самофінансування, синхронізувати надходження та виплати грошових коштів у часі та за видами діяльності, а також реалізувати стратегічні цілі та підвищити ступінь фінансової стійкості. Процес планування та управління грошовими потоками є передумовою стабільного та безперервного функціонування підприємств.

Проблему планування грошових потоків намагалися розв'язати як іноземні дослідники, так і вітчизняні науковці. Проте, варто зауважити, що у дослідженнях методика планування грошових потоків опрацьована ще недостатньо. Зокрема, недостатньо опрацьовані підходи щодо оптимізації вхідних та вихідних грошових потоків, що дозволило б охопити всю сукупність грошових потоків за всіма видами діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова) та реально вплинути на підвищення платоспроможності суб'єктів господарювання.

Важливим етапом управління фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання є планування грошових потоків, головною метою якого є забезпечення синхронності та ритмічності вхідних і вихідних грошових потоків, а в цілому досягнення фінансової рівноваги підприємства.

Рух грошових коштів підприємства відображається у Звіті про рух грошових коштів. Відповідно до стандартів бухгалтерського обліку в Україні запроваджено прямий метод складання Звіту про рух грошових коштів. Даний метод спростив попередній (непрямий) і дозволив оцінити загальні суми надходження та витрачання грошових коштів підприємства у розрізі видів

діяльності [1]. Інформація, що отримана при застосуванні прямого методу, використовується для прогнозування та планування грошових потоків.

Процес планування грошових потоків має максимально передбачати всебічне дослідження тенденцій та закономірностей розвитку суб'єктів господарювання. В умовах ринкової економіки підвищуються вимоги до українських підприємств щодо якісного планування вхідних та вихідних грошових потоків, тому що всі негативні наслідки і прорахунки при плануванні покладаються на самі підприємства. У процесі планування та управління грошовими потоками підприємство повинно вирішувати наступні цілі та завдання: своєчасність та повнота покриття потреби у капіталі для фінансування поточних зобов'язань у межах операційної, інвестиційної та фінансової діяльності; забезпечення ефективності використання грошових коштів шляхом оптимального їх розподілу у просторі та часі; попередження розвитку фінансової кризи шляхом забезпечення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності підприємства; забезпечення рівноваги між формуванням резерву ліквідності та втраченими альтернативними можливостями [2, с. 520].

У сучасних умовах господарювання досить важливо акцентувати увагу на інструментарії планування. На сьогодні основними інструментами відображення руху вхідних та вихідних грошових потоків на підприємстві є наступні: платіжний календар, бюджет грошових коштів та аналітичний звіт про рух грошових потоків. Для забезпечення щоденного управління грошовими потоками постає необхідність у розробці платіжного календаря, який складається з метою встановлення конкретних термінів обов'язкових платежів підприємства протягом планового року. В залежності від видів господарської діяльності платіжні календарі можуть бути диференційованими і поділятися на наступні види: календар виплат заробітної плати працівникам підприємства; податковий платіжний календар суб'єкта господарювання; календар погашення банківських кредитів та сплати відсотків за ними; календар формування портфелю фінансових вкладень тощо. Готівковий бюджет визначає обсяги надходжень і витрат грошових коштів підприємства протягом планового періоду, а також моменти часу, коли очікуються ці надходження та витрати. Розробка плану грошових надходжень та виплат здійснює вплив на прогнозовані потоки платежів по відношенню до кредитних інститутів та інвесторів, дозволяє контролювати ліквідність, а також ініціює розробку та прийняття відповідних рішень щодо усунення розбіжностей та збалансування платіжних ресурсів підприємства.

Отже, планування грошових потоків полягає, перш за все, у визначенні їх обсягів, часових інтервалів та напрямів використання шляхом складання плану грошових потоків, який дає змогу визначити потребу в додатковому капіталі та оцінити ефективність використання грошових коштів. Такий підхід дозволить підприємству досягти фінансової стійкості та не втратити свою платоспроможність. З метою підвищення ефективності планування грошових потоків, пропонуємо наступне: удосконалити методику аналізу грошових потоків, яка повинна здійснюватися, виходячи з реального фінансового стану

підприємств; формувати плани грошових потоків в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності; поєднувати плани, залежно від терміну розробки, в єдиний процес з метою досягнення стратегічних цілей підприємства; використовувати новітні технології для полегшення складання фінансових планів; враховувати фактори руху грошових коштів суб'єктів господарювання в умовах невизначеності та ризику.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 28.10.2023).

2. Чумак В. Д., Стадник Н. С. Місце та роль фінансового планування в управлінні підприємством. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнарод. участю), м. Полтава, 21 жовтня 2021 р. Полтава, 2021. С. 519–522.

**Наталія Ривак, к.е.н., науковий співробітник
відділу проблем реального сектору економіки регіонів
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України»**

THE INFLUENCE OF THE GLOBAL WORLD CHALLENGES ON THE INVESTMENT SECURITY FOR THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

A number of tough and mutually reinforcing challenges hit the world economy in 2022 and continue their negative impact in 2023 despite the economic measures of countries to weaken their impact on economic development. The consequences of the COVID-19 pandemic, the war in Ukraine and in the Middle East caused an economic crisis, disrupted the global food and energy markets and the food security of developing countries. High inflation has led to an erosion of real incomes and a global cost-of-living crisis that have pushed millions of people to the brink of poverty and economic hardship. The climate crisis with heat waves, forest fires, earthquakes, floods and hurricanes, has exacerbated economic losses and generated humanitarian crises in many countries around the world. All these upheavals will continue to have a negative impact on the global economy.

Sustained high inflation caused the strengthening and introduction of tight monetary policy in many developed and developing countries. Rapid increases in the interest rates, especially by the US Federal Reserve System (FRS), have global spillover effects, causing capital outflows and currency depreciation in developing countries, increasing payment pressures and exacerbating debt sustainability risks. According to the forecasts of the Organization for Economic Cooperation and Development, growth rates in the US will slow to 1.3% in 2024. A slight increase in the unemployment rate and a further increase in interest rates with the

implementation of a restrictive monetary policy by the FRS are forecasted. U.S. companies that benefited from the post-pandemic boom are experiencing negative economic impacts. Technical, financial and production activities suffered the most [1].

The deterioration of the economic situation occurred in the USA, the European Union (EU), China and other leading world economies, negatively affecting the economies of other countries. Consumers are cutting back on spending in the face of rising interest rates, lower real incomes and significant reductions in household net worth. The rise in mortgage lending rates and the rapid growth in the cost of construction continue to negatively affect the housing market and reduce investment in housing capital. A sharper-than-expected slowdown in China's economic growth has become one of the key risks for the global economy. The main sources of concern are low consumer confidence and serious current problems in the real estate market, with low sales volumes causing liquidity shortages and default risks for real estate developers. The country's annual government work report (GWR), delivered at the 14th National People's Congress in China in March 2023, set a GDP growth target of around 5.0% for 2023, which is lower than market expectations [2, p. 17].

The short-term economic forecast for the EU has worsened due to the continuation of the war in Ukraine. According to the forecasts of the United Nations (UN), many European countries will experience an economic recession in 2023, energy costs will increase, high inflation will be observed, the financial condition of households will deteriorate, and consumption and investment will fall. The EU will continue its efforts to reduce dependence on fossil fuels from the Russian Federation, and the region remains vulnerable to disruptions in energy supply chains, including gas shortages [3, p. 3].

As of today, the economic security and macroeconomic stability of Ukraine strongly depend on the support of international partners. At the same time, the further aggravation of geopolitical and climatic challenges in the world may lead to a decrease in the level of financial assistance available to Ukraine today. In the context of the global challenges' growth, it is critical to ensure Ukraine's investment security for the development of the national economy, to develop a mechanism for attracting investments in Ukraine from the largest global companies, which will be able to consider Ukraine as a place for investments that will support the recovery of the economy, including through the creation of new jobs. Also, it is important to attract Ukrainian private capital in order to ensure sustainable economic growth and Ukraine's ability to settle with donors after the end of the war.

Therefore, it is recommended for Ukraine today to independently form an environment that will be favorable for the development of domestic entrepreneurship in an open economic space and able to withstand competitive pressure on domestic and foreign markets. It is advisable to speed up the implementation of the recommendations' package of the European Commission and to successfully complete the implementation of basic reforms. Despite the war, Ukraine should continue measures aimed at opening the domestic market for investments, accelerate integration into the European economic space, find profitable niches in the global

division of labor, and also continue to institutionally strengthen the foreign economic sector.

References:

1. Confronting Inflation and Low Growth, OECD Economic Outlook, Interim Report, September 2023. – URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1f628002-en/index.html?itemId=/content/publication/1f628002-en#section-d1e57-37ed2a2086>.

2. Global Economic Outlook – March 2023, KPMG International Limited, 2023. – URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/03/kpmg-global-economic-outlook-h1-2023-report.pdf>.

3. World Economic Situation and Prospects, Executive Summary, Department of Economic and Social Affairs of the United Nations, 2023. – URL: <https://desapublications.un.org/sites/default/files/publications/2023-01/WESP2023ExecutiveSummaryE.pdf>.

**Дарія Ромаш, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Однією із найважливіших характеристик рівня соціально-економічного розвитку країни, яка також впливає на її національну безпеку є стан здоров'я населення. Тож дослідження питання медичного страхування є важливим та актуальним на сьогодні.

Дослідження різних наукових праць показало, що вчені по-різному трактують поняття «медичне страхування».

На думку І. П. Хомініча медичне страхування – це вид страхування, що містить широкий перелік покриттів, які поширюються практично на будь-які види витрат, пов'язаних з амбулаторним або стаціонарним лікуванням, а також зі супутніми послугами, наданими застрахованій особі; В. Д. Базилевич вважає, що медичне страхування - форма особового страхування, що гарантує громадянам отримання медичної допомоги при настанні страхової події за рахунок нагромаджених страхових фондів [1, с. 56].

На нашу суб'єктивну думку, медичне страхування – це вид страхування, який передбачає фінансову підтримку страхувальника страховою компанією в разі медичних витрат чи потреби у медичному лікуванні.

Медичне страхування виконує кілька функцій, які можна об'єднати у дві основні - економічну та соціальну. Економічна об'єднує в собі три функції: акумуляційну, тобто формування спеціального страхового фонду, компенсаційну, яка полягає у відшкодуванні збитків у разі настання страхового випадку та превентивну, яка передбачає проведення відповідних заходів для попередження настання страхового випадку та їх фінансування.

У Законі України «Про страхування» зазначено два види медичного страхування, а саме добровільне та обов'язкове [2].

Основним принципом обов'язкового медичного страхування є обов'язкова участь фізичних та юридичних осіб у фінансуванні охорони здоров'я. Обов'язкове медичне страхування включає основні медичні послуги, такі як загальна медична допомога, екстрена медична допомога.

Добровільне медичне страхування – це вид страхування, який надає фінансовий захист та доступ до розширеного спектру медичних послуг.

Варто розглянути переваги та недоліки добровільного медичного страхування. До переваг медичного страхування можемо віднести: гарантовану наявність коштів на медичну допомогу в разі серйозних захворювань; можливість самостійно обирати страхову компанію, спираючись на важливі для себе показники; можливість отримати медичну допомогу швидше, а також дешевше, адже фахівці страхової компанії відстежують доцільність призначених консультацій та лікування; високий рівень медичного обслуговування, адже страховики стежать за якістю медичних послуг, що надаються власникам полісів.

До недоліків медичного страхування можемо віднести його високу вартість та відсутність можливості повернення страхового внеску, якщо медична допомога не була потрібною

Сьогодні ми часто спостерігаємо недовіру населення до страхових компаній. Це спричинено, в першу чергу, відсутністю обізнаності в сфері страхування та нерозумінням переваг, у нашому випадку медичного страхування. Однак, в той же час, населення не задоволене рівнем медичного обслуговування в державних лікарнях. Які в свою чергу не мають фінансової можливості надавати всі медичні послуги абсолютно безоплатно. Це спричиняє зростання питомої ваги медичного страхування. Особливо зростання зацікавленості серед фізичних осіб, щодо страхування життя та здоров'я спостерігається після 24 лютого 2022 року [4].

До п'ятірки основних страховиків добровільного медичного страхування за перше півріччя 2023 року входять страхові компанії Уніка, Інго, UNIVERSALNA, APX та ВУСО. Загальний обсяг страхових премій становить 1874588 тис. грн, а страхових виплат 797395 тис. грн. Варто зазначити, що на перше півріччя 2023 року лідерами на ринку ДМС як за страховими преміями, так і за виплатами застрахованим залишаються СК «Уніка» та СК «Інго». Питома вага компаній на ринку ДМС за обсягом страхових премій становить 21,9% та 14,3 % відповідно, тобто разом покривають близько 36,2% ринку. За обсягом страхових виплат – майже 40% [3].

Отже, медичне страхування – це важливий елемент сучасної системи охорони здоров'я. Воно надає фінансовий захист та доступ до медичної допомоги, що є важливим для забезпечення добробуту та здоров'я населення. Обов'язкове та медичне страхування мають доповнювати одне одного, надаючи громадян можливість вибору та рівень захисту, який вони вважають найкращим

для себе. В Україні цей сектор поступово розвивається, однак потребує вдосконалення та ефективного регулювання.

Література:

1. Климук Н. Особливості медичного страхування в Україні у сучасних умовах. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2021. № 1 (87). С. 55-60.

2. Про страхування : Закон України від 07 бер. 1996 р., № 85/96/Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 29.10.2023).

3. Рейтинг страхових компаній України : веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/23/6/45> (дата звернення: 29.10.2023).

4. Страхування життя та здоров'я під час війни: що пропонують українцям : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/07/6/701956/> (дата звернення: 05.11.2023).

**Алла Рудич, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ГЛОБАЛЬНИЙ І НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Україна протягом тривалого часу позиціонується як надійний гарант продовольчої безпеки для багатьох країн світу, що пояснюється масштабними обсягами експорту продовольства. Саме тому сьогодні вона відіграє все важливу роль на світовому аграрному ринку. Два десятиліття тому, в 2000-х роках, експорт українського зерна забезпечував спроможність нагодувати 40 мільйонів людей, а сьогодні, цей показник складає вже – понад 400 мільйонів. З 2020 років на Україну припадає майже 10,1 % світового експорту пшениці, 15,4 % кукурудзи, 15,2 % ячменю та майже 50,0 % експорту соняшникової олії. Україна, протягом останніх років, входить до світових експортерів зернових і зернобобових культур. За результатами 2020-2021 року експорт зернобобових та продуктів їх переробки склав майже 45 млн. тон. Зокрема, експортовано понад 16 млн. т пшениці, 4 млн. т ячменю, 18 тис. т жита та 23 млн. т кукурудзи [1].

Важливість українського продовольства, проявилася під час пандемії COVID-19, в той час було зруйновано глобальні ланцюги постачання продовольства, проте Україна продовжила виконувати свої зобов'язання гаранта та сприяла продовольчій безпеці своїх партнерів на Близькому Сході, в Європі, Південно-Східній Азії та Північній Африці [2].

У 2021 році Україна входить до складу Комітету всесвітньої продовольчої безпеки ООН, Генеральної Асамблеї ООН, через економічну і соціальну Раду ООН і Продовольчу та сільськогосподарську організацію ООН (ФАО). Це надало додаткового мотиву в напрямку трансформації продовольчої системи для просування Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року. Для України це стало результатом підписання Президентом Указу № 41/2022 від 07.02.2022 р. «Питання національних пріоритетів трансформації продовольчих систем в Україні» і розроблення КМУ плану заходів на його виконання щодо трансформації продовольчих систем в Україні на період до 2030 року [4-5].

В березні 2022 року Організація Об'єднаних Націй оголосила екстрений заклик на підтримку України, в якому відмічається, що різке погіршення ситуації з цілісністю продовольчої системи в країні, збільшує кількість незабезпечених продовольством регіонів, міст, домогосподарств. Генеральний спікер ФАО відмітив можливі наслідки кризи для продовольчої безпеки за межами України, включно із країнами, які тією чи іншою мірою залежать від постачань української пшениці [3].

Воєнні дії, що ведуться рф з лютого 2022 року на території України, вкрай негативно впливають на функціонування продовольчої системи, зокрема:

1) порушення цілісних ланцюгів постачання продукції сільського господарства та харчових продуктів, від первинного виробництва до реалізації продукції споживачеві, а також процесу створення доданої вартості в АПК;

2) зрив посівної кампанії, що є особливо загрозливим, зважаючи на високі світові ціни на газ і мінеральні добрива, що сукупно призведе до зменшення урожайності, валового виробництва і експорту зернових культур;

3) ускладнений експорт української продукції на зовнішні ринки через блокування морських портів України з боку рф (60% продукції), негативно вплине на країни, які залежать від імпорту зернової продукції [2].

На основі такої ситуації доцільно визначити наслідки, що призведуть до виникнення серйозних загроз глобальній продовольчій безпеці, а саме підвищення світових цін на продовольство (згідно з прогнозом ФАО через війну в Україні світові ціни на продукти харчування можуть зрости на 23-25 %). Як результат цього – глобальний стрибок інфляції, якою передусім буде вражено країни що розвиваються з нестабільною економікою на Близькому Сході та у Північній Африці [1].

Тому для мінімізації проявів глобальної продовольчої кризи необхідно якнайшвидше захистити і підтримати виробництво аграрної продукції в Україні в умовах воєнного стану. При цьому необхідно скористатись можливостями впливу України на формування глобальної продовольчої політики, які вона здобула завдяки досягненню провідних позицій на світових ринках окремих видів продукції, а також посиленню активізації співпраці з міжнародними й міжурядовими організаціями, зокрема ФАО, щодо трансформації продовольчих систем. Такі заходи сприятимуть стабільному забезпеченню населення України

продовольством, підвищенню економічної і фізичної доступності харчових продуктів, недопущенню зривів експортних поставок продукції.

Література:

1. Онегіна В.М. Основи глобальної продовольчої безпеки. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. URL: https://journals.snu.edu.ua/index.php/DOMTP_SNU/article/download/395/392. (дата звернення: 02.11.2023).

2. Продовольча безпека України URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3186408-ukraina-uvijsla-do-skladu-komitetu-zi-vsесvitnoi-prodovolcoi-bezpeki-oon.html> (дата звернення: 02.11.2023).

3. Україна та глобальна продовольча безпека в умовах війни. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayina-ta-hlobalna-prodovolcha-bezpeka-v-umovakh-viynu> (дата звернення: 02.11.2023).

4. Указ Президента «Питання національних пріоритетів трансформації продовольчих систем в Україні» № 41/2022 від 07.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41/2022#Text>.

5. План заходів трансформації продовольчих систем в Україні на період до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryadu-dorucheno-pidgotuvati-plan-transformaciyi-prodovolchih-sistem-na-period-do-2030-roku>.

**Андрій Савотєєв, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Олександр Хіжнюк, викладач кафедри
радіоелектронного обладнання літальних апаратів
Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;
Дмитро Шигун, старший офіцер юридичного відділу
претензійно-позовної роботи Збройних Сил України**

ЗБЕРЕЖЕННЯ СТАТУСУ АВІАЦІЙНОЇ КРАЇНИ. ШЛЯХИ СПІВПРАЦІ З ПАРТНЕРАМИ УКРАЇНИ

Під час війни всі сфери економіки держави працюють на оборонний сектор. На разі майже вся економіка України забезпечує потреби силових структур держави. Проведенні дослідження наслідків війни в галузі економіки України показали, що середній рівень кумулятивних втрат реального ВВП під час війни становив 40%. При цьому загальний рівень падіння реального ВВП в 1-й рік війни дорівнював 20%. Також падіння реального ВВП України в 2022 році сягнуло 29,9%, а падіння промисловості – 38%. Сума збитків у промисловості і торгівлі оцінюється фахівцями світового банку в 10, 9 млрд доларів США. Прогнозовані витрати на відновлення держави приблизно становлять 80% вищезгаданої суми. Також не слід забувати про надану допомогу іноземних держав, які також висунуть свої індивідуальні умови з метою компенсації власних затрат. Таким чином, перспективні напрямки

досліджень в розвитку власного державного авіапарку та алгоритми заміни застарілих повітряних суден можуть стати важливим фактором в алгоритмах покрокового відновлення економіки України в мирний час [5].

Авіаційна галузь України становить близько 60 підприємств, серед яких: «Антонов», державне авіаційне виробниче підприємство. Більшість таких підприємств спеціалізуються на виготовленні та подальшому технічному обслуговуванню повітряних суден. Також до цього переліку доцільно додати авіаційні заводи, які спеціалізуються на ремонті авіаційної техніки. Наразі Україна має заводи, які здатні виготовляти компоненти військової техніки, серед них: «FED». Дане підприємство розробляє різноманітні агрегати та вузли для різних видів озброєння та військової техніки. Наприклад, оптичні прилади та системи для українських танків.

Тому один з варіантів збереження статусу авіаційної держави – з'єднання всіх підприємств в єдиний концерн з розгалуженою системою логістики, та ефективна модернізація застарілої техніки. Адже майже вся військова авіаційна техніка, що лишилась в спадок від колишньої держави, відстає років на 20 від основних компонентів озброєння та військової техніки таких країн як США та Німеччина.

Для порівняння візьмемо український «Су-27» та шведський «Gripen» (рис. 1).

Рис. 1 Літаки Су-27 (ліворуч) та Gripen (праворуч).

На літаку Су-27 встановлено як типові бортові комплекси, так і окремі вироби. Якщо детально розглянути структуру бортового обладнання літака, то легко зрозуміти що авіоніка Су-27 не є повністю цифровою, але в склад типового комплексу зв'язку (ТКС) входять спеціалізовані цифрові обчислювачі, які передають інформацію на індикаторні пристрої після цифрової обробки.

Натомість, на літаку Gripen авіоніка повністю інтегрована в єдиний комплекс на основі цифрової бази даних MIL-STD 1553В. Завдяки системі передачі даних типу CDL 39 пілот може швидко отримувати тактичну інформацію та приймати рішення про подальші дії. Також, використовуючи дану систему в комплексі з наземними ретрансляторами, три пари цих літаків здатні прикрити більшу половину території Швеції, при цьому всі екіпажі будуть знати, що роблять і де знаходяться інші літаки. Бортова радіолокаційна станція може виявляти та знешкоджувати цілі на відстані до 120 км.

На українських винищувачах встановлені радіолокаційні станції, які можуть виявляти цілі на відстані до 80 км. На сучасному етапі розвитку авіації Швеція планує замінити радіолокаційну станцію літака Gripen на більш нову, з фазовою антеною решіткою. Нова станція коштує значно менше, ніж стара. В мирний час Україна також мала свій напрямок модернізації та власні розробки для заміни стандартних антен бортових радіолокаційних станцій на фазові антени решітки. Але тодішня влада прийняла рішення, що даний проект є занадто дорогим та не є першочерговою задачею в галузі державної авіації.

Таким чином, існує логічне рішення для збереження статусу авіаційної держави та відновлення економіки після війни. Це співпраця з іноземними державами, їхніми авіаційними та конструкторськими підприємствами, що є необхідною частиною для наступного кроку в розвитку вітчизняного авіапарку, тобто Україна здатна провести модернізацію літаків, які наразі використовують Повітряні Сили Збройних Сил України. Адже війна показала, що держава має талановитих та розумних спеціалістів, які розробили ефективні інженерні та технічні рішення під час протидії збройній агресії [1-4].

Література:

1. Оптимальний варіант: як шведські винищувачі Gripen вплинуть на війну в Україні і чим вони кращі, ніж Су. *Espresso*. URL: <https://espresso.tv/optimalniy-variant-yak-shvedski-vinishchuvachi-gripen-vplinut-na-viynu-v-ukraini-i-chim-voni-krashchi-nizh-su>.

2. JAS 39 Gripen : *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/JAS_39_Gripen.

3. Су-27. : *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Су-27>.

4. Факти. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20230315-pryznachenyj-dlya-zavoyuvannya-perevagy-u-povitri-na-shho-zdatnyj-vynyshhuvach-su-27-ta-jogo-harakterystyky/>.

5. Фінансово-економічні наслідки війни. *Lb.ua*. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoekonomichni_naslidki.html.

**Olena Salikhova, DSc in Economics, Leading Researcher,
Department of Modeling and Forecasting of Economic Development,
State Organization
Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine**

STATE POLICY ON THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY IN UKRAINE: ACCELERATING DEVELOPMENT MEASURES

From the early years of Ukrainian Independence, the foundation was laid for the adoption of legislative acts that defined the European integration vector of the national economy's development and triggered transformation processes in various industries, including the pharmaceutical industry, in particular the harmonization of the Ukrainian technical regulation system with the European one and the conclusion

of the Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products agreement - ACAA (so-called «industrial visa-free regime»). The approval of new Law of Ukraine No.2469-IX «On medicinal products» of July 28, 2022 was a major action for the harmonization of legislation regulating the circulation of medicinal products with the EU's legislation. The Law shall be put into effect 2.5 years after the lifting of martial law. In particular, the following Law's provisions shall be brought into force from January 1, 2028: inspection of the manufacture of investigational medicinal product for compliance with GMP (Good Manufacturing Practice) requirements, licensing of the import of investigational medicinal products, settlement of imports of active pharmaceutical ingredients (APIs), registration of business entities engaged in import, manufacture and wholesale of APIs, etc. [1].

But the key question remains whether the products of Ukrainian industry are competitive in the European market. The dialogue at the intergovernmental level regarding the mutual recognition of GMP certificates and state inspections as part of the process of updating the Association Agreement between Ukraine and the EU, as well as the extension of ACAA to the pharmaceutical sector in ongoing negotiations, will bring benefits to the Ukrainian pharmaceutical industry in the long run only if there is a strengthening of the endogenous potential for innovation development in the sector. In this process, given the limited resources for post-war economic recovery, the role of state aid is crucial. The analysis of the Ukrainian regulatory framework revealed that over the past 20 years, there have been several initiatives from the Ministry of Health to launch mechanisms of state policy for the development of the Ukrainian pharmaceutical industry based on national innovations. Many projects have been developed, and the adoption and implementation of these projects could have reduced dependence on imports, creating a powerful industrial base for the production of medicines and medical products in Ukraine. However, the «Pharmaceutical Development Concept until 2020» was practically the only document that defined the state's regarding the activities of the Ukrainian pharmaceutical industry, as well as the priorities of state policy, which included: encouraging the development and production of essential pharmaceuticals, supporting their exports, including through the implementation of additional funding mechanisms for domestic developments; developing an optimal strategy for pharmaceutical import substitution; introducing new preferences for domestic manufacturers in the production of competitive innovative pharmaceuticals and generics; implementing priority state procurement of domestically produced pharmaceuticals developed with public funds, other measures. In the Action Plan adopted to implement this pharmaceutical development concept, out of the declared 80 points, there was no provision that effectively supported state assistance for business projects related to the development of new pharmaceuticals and their production, the provision of preferences, or the use of the public procurement system in favor of national manufacturers. Therefore, the tasks outlined in the pharmaceutical development concept largely remained on paper [2]. Today, such a document is missing in the country.

Among the primary tasks of the government today and in post-war recovery of the country are the national security, healthcare system, financial stability, jobs and economic growth. The development of the national pharmaceutical industry plays a leading role in achieving these objectives; as experience has shown, the growth of resources in this sector can influence: 1) progress in healthcare (improvement of health status, quality, and duration of life, which affects the ability to learn, educational and professional levels of the workforce); 2) financial, social and economic stability (increased employment, added value, labor productivity, exports; reduce imports); and 3) national security (reducing dependence and vulnerability on external and risk; reducing of threats in the economic and social spheres). The realities of Ukraine, the post-war recovery of Ukraine's economy should prioritize the innovative development of the pharmaceutical industry. A policy should be based on the synergy and complementary measures of pharmaceutical (medical) and industrial policies, as well as policies ensuring national security. In order to focus limited resources on priorities that will have the greatest effect, a strategy for the development of pharmaceutical production in Ukraine should be developed, based on a comprehensive approach, in particular, focusing not only on the creation and production of new medicines, but also on medical devices and pharmaceutical ingredients (chemical and biological), fillers and packaging, and equipment and devices for pharmaceuticals [2]. This approach aims at enhancing the competitiveness of pharmaceutical production, increased localization through the use of locally produced products, intensifying related activities, ensuring stability of supply of pharmaceutical products and transforming the industry into a strategic asset of growth of the economy, employment, and national security.

References:

1. European integration and pharma industry of Ukraine: legislative innovations and market prospective. URL: <https://www.legalalliance.com.ua/eng/publications/european-integration-and-pharma-industry-of-ukraine-legislative-innovations-and-market-prospective/>.

2. Salikhova, Olena B., and Honcharenko, Daria O. (2020). «The Conceptual Foundations of the Strategy of Development of the High-Tech Industry of Pharmaceuticals and Medical Products in Ukraine till 2030» *Business Inform* 7:28–35. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-28-35>.

**Микита Семенов, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Олександр Хіжнюк, викладач кафедри
радіоелектронного обладнання літальних апаратів;
Олександр Суханов, доцент кафедри
радіоелектронного обладнання літальних апаратів
Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба**

ЕКСПОРТ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ З КРАЇН НАТО. СПІВПРАЦЯ З КРАЇНАМИ НАТО

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, почали набирати оберти експорти техніки та спорядження. Країни, що згодні на експорт неодноразово змінювали свої умови надання послуг експорту. Як приклад, можемо навести Китай, який обмежив експорт деталей для дронів 2 жовтня 2023 року. Це спричинено тим, що від початку місяця набули чинності нові правила Китаю. Також був обмежений експорт обладнання, пов'язаного з безпілотниками. Зроблено це було під лозунгом «забезпечення державної безпеки».

Ці нововведення можуть вплинути на подальший конфлікт обох стран, де активно використовуються безпілотники.

Рис. 1. Безпілотний літальний апарат Bayraktar TB2

Упродовж останніх місяців китайські компанії скорочували продажі безпілотників і компонентів для України. Водночас рф за перше півріччя 2023

року отримала прямих поставок безпілотників від китайських торгових компаній на щонайменше 14,5 мільйонів доларів, показав аналіз NYT.

Ситуація погіршилася цього місяця через запроваджені китайською владою обмеження. Тепер українські сили вимушені шукати нові шляхи постачання.

Також можемо розглянути приклад з Турцією, які й надалі хочуть надавати Україні БпЛА «Bayraktar TB-2». До 2025 року був складений договір з начальником фірми Ваукар Халюком Байрактаром, у якому зазначено, що на території України буде побудовано завод по виробництву БпЛА. При цьому, у договорі йшла мова про інвестицію у розмірі 95,5\$ млн. Мінусом є те, що усі деталі будуть виготовлятися у Туреччині, та поставляться до України, із за того, що компанія Ваукар відмовляється розкривати секретні схеми та радіоелементи які є у їхніх БпЛА.

Через обмеження у експорті, деякі країни намагаються здобути товар шляхом контрабанди. Так як українські військові витрачають близько 10 тисяч дронів у місяць, через обмеження Китаю, знадобиться знаходити нових постачиків FPV дронів.

Наприклад оберемо звичайний дрон від фірми DJI, який має камери та навігацію. Щоб використати його у військових цілях, необхідно його під це облаштувати. Зробити систему скиду гранат, захистити його від завад з боку РЕБ (радіоелектронної боротьби) та навчити спеціалістів його використовувати.

На це знадобиться час та кошти.

Тому, вигідніше буде знайти нового поставщика товару або зайнятись контрабандою БпЛА.

Китайські виробники, які і за таких умов готові продавати свої товари, нерідко вимагають від покупців використовувати складну мережу посередників, подібну до тих, які РФ використовує, щоб обійти американський і європейський експортний контроль, зазначає видання. У деяких випадках українцям доводиться навіть вдаватися до контрабанди.

Література:

1. «Війна безпілотників»: нові правила Китаю щодо обмеження експорту компонентів для БПЛА створюють перешкоди для України. *Varta1*. URL: https://varta1.com.ua/news/viyna-bezpilotnikiv-novi-pravila-kitayu-shchodo-obmezheniya-eksportu-komponentiv-dlya-bpla-stvoryuyut-pereshkodi-dlya-ukrayini_371150.html.

2. Bayraktar TB2. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Bayraktar_TB2.

3. NYT: ЗСУ не вистачає дешевих дронів через обмеження Китаю. *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/584155-nyt-zsu-ne-vistacae-desevih-droniv-cerez-obmezenna-kitau/>.

**Єлена Сердюкова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Вікторія Волошина-Сідей, к.е.н,
доцент кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського**

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: МОЖЛИВОСТІ ТА РОЛЬ В УКРАЇНІ

Інноваційне підприємництво є одним із ключових інструментів для досягнення соціально-економічного розвитку та зміцнення позицій на світовому ринку. Інновації вже стали невід'ємною частиною успішного підприємництва і грають важливу роль у створенні нових ринків, збільшенні конкурентоспроможності та підвищенні життєвого рівня населення. Зростання інноваційного підприємництва може сприяти розвитку різних галузей економіки, таких як інформаційні технології, біотехнології, енергетика та інші, тим самим забезпечуючи нові можливості для створення високооплачуваних робочих місць та забезпечуючи стале зростання економіки.

Інноваційне підприємництво - це особливий новаторський процес створення чогось нового, процес господарювання, в основі якого лежить постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновації. Воно пов'язане з готовністю підприємця брати на себе весь ризик щодо здійснення нового проекту або поліпшення існуючого, а також виникає при цьому фінансову, моральну і соціальну відповідальність [3].

Інноваційне підприємництво в Україні має великий потенціал для розвитку, чому сприяє наявність висококваліфікованої робочої сили та усіх ресурсів, необхідних для створення та розвитку інноваційних підприємств: багаті природні ресурси, великий ринок споживання та доступ до європейських ринків, що у свою чергу робить Україну привабливою для інвесторів та починаючих підприємців [1].

Варто наголосити на ролі інноваційного підприємництва у забезпеченні сталого розвитку країни. Наприклад, в сфері охорони здоров'я інновації забезпечують створення нових методів діагностики та лікування хвороб, що покращує якість медичної допомоги, а отже сприяє підвищенню середнього рівня життя та зменшення кількості хронічних хвороб. Також, дуже актуальними є розвиток інновацій, спрямований на галузі, пов'язані зі сферою послуг, екологією, агропромисловістю та освітою, що забезпечить стабільний темп розвитку країни та збільшення питомої ваги третинного сектору економіки у розмірі ВВП.

Варто зазначити, що у перспективі інноваційне підприємництво може зміцнити позицію України на світовій арені. Розвиток інноваційних технологій та виробництво продукції відповідного рівня може зробити країну більш конкурентоспроможною на світових ринках. Іноземні інвестори у свою чергу будуть більш зацікавлені у співпраці з українськими компаніями, що сприятиме притоку іноземних інвестицій у країну.

Проте, для успішного розвитку інноваційного підприємництва, Україні необхідно подолати деякі виклики. По-перше, необхідно створити сприятливі умови для розвитку інноваційного підприємництва, включаючи покращення законодавства та інфраструктури для підтримки стартапів та інноваційних підприємств. Також важливо розвивати систему освіти та науково-дослідницької роботи для створення інноваційних рішень.

По-друге, необхідна активна боротьба з корупцією та покращення правопорядку в Україні, що є важливою умовою для залучення іноземних інвестицій та розвитку інноваційного підприємництва. Іноземні інвестори потребують впевненості в тому, що їхні інвестиції будуть захищені та що їхні бізнес-операції будуть проводитися на рівних умовах.

По-третє, співпраця між державним сектором, бізнесом та академічними установами є ключовою для успіху інноваційного підприємництва в Україні. Важливо створити механізми для обміну знаннями та дослідницько-розробницькою діяльністю, що сприятиме створенню інноваційних продуктів та послуг.

Загалом, забезпечити успішний розвиток інноваційного підприємництва в Україні, крім зазначених вище аспектів, важливо враховувати також наступні фактори та стратегії:

- фінансування інновацій;
- розвиток освіти;
- партнерство з іноземними організаціями та компаніями;
- заохочення та підтримка інноваційної культури;
- патентна політика та інтелектуальна власність;
- розвинений локальний ринок і підприємницька екосистемах [2].

Узагальнюючи, інноваційне підприємництво має великий потенціал для розвитку України. Це може призвести до зростання економіки, поліпшення якості життя населення та зміни позиції країни на світовій арені. Проте, для досягнення цих цілей необхідно подолати внутрішні та зовнішні виклики, зокрема, сприяти підприємництву та інноваціям, боротьбі з корупцією та підтримці співпраці між державним сектором, бізнесом та академічними установами. Інноваційне підприємництво може стати ключовим фактором для розвитку України та досягнення її потенціалу.

Література:

1. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2008. 397 с.
2. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. Тернопіль : ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
3. Сутність інноваційного підприємництва. Підручники для студентів онлайн. URL: https://stud.com.ua/21699/ekonomika/sutnist_innovatsiynogo_pidpriyemnitstva (дата звернення: 29.10.2023).

Ганна Скиба, к.е.н,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Навчально-науковий Інститут управління, економіки та бізнесу
«ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВІТНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасний розвиток національної економіки кожної країни знаходиться в постійному процесі змін і перебудови. Такі причини проявляються через наявність потужного ресурсного потенціалу або через недостатнє використання ресурсу: людського, природного та економічного, що в кінцевому підсумку сприяє дисбалансу розвитку країни. У зв'язку з такими причинами виникла необхідність нормативно-правового та науково-методичного впровадження та регулювання сталого розвитку, що сприятиме оздоровленню довкілля та вирішенню багатьох економічних і соціальних проблем.

Метою дослідження є вивчення основних тенденцій нормативної та методичної звітності сталого розвитку, її стандартизації, обов'язкового подання та регулювання у світі.

Сталий розвиток розглядається як збереження стабільності та постійне вдосконалення використання ресурсного потенціалу, що сприятиме розвитку економіки та збалансованому використанню ресурсів: людських, інтелектуальних, фінансових, природних, промислових та соціальних. Звітність про сталий розвиток являє собою вид нефінансової бухгалтерської звітності, яка є важливим інструментом в управлінні господарською діяльністю суб'єкта господарювання і відображає інформацію, що необхідна зовнішнім користувачам звітності.

Складання фінансової звітності для кожного суб'єкта господарювання є необхідною складовою під час здійснення будь-якої діяльності, згідно вимог чинного законодавства, але вона містить лише певну загальну інформацію про результати фінансової, операційної та інвестиційної діяльності, а нефінансова звітність відображає більш чітко та детально інформацію про вплив підприємства на навколишнє середовище, на суспільство та економіку в цілому.

Стандартизація звітності про сталий розвиток (ЗСР) є важливим напрямком забезпечення її якості, порівнянності та реалізації зв'язку між звітністю про сталий розвиток, корпоративною соціальною відповідальністю та фінансовою ефективністю компаній [1]. Дослідження стану стандартизації ЗСР у світі пропонуємо проводити в наступній послідовності:

- окреслити більш загальні тенденції впровадження нормативних актів щодо ЗСР у світі;
- простежити досвід окремих країн у стандартизації та регулюванні ЗСР;
- проаналізувати ініціативи фінансових регуляторів та фондових бірж у регулюванні ЗСР;
- дослідити наявні системи стандартів ЗСР та їх випробування.

Нормативно-правове забезпечення звітності сталого розвитку характеризується:

1. Європейськими стандартами звітності сталого розвитку (07.2023 р.): ESRS 1 «Загальні вимоги», ESRS 2 «Загальне розкриття інформації», ESRS E1 «Зміна клімату», ESRS E2 «Забруднення», ESRS E3 «Водні та морські ресурси», ESRS E4 «Біорізноманіття та екосистеми», ESRS E5 «Ресурси та циркулярна економіка», ESRS S1 «Власна робоча сила», ESRS S2 «Працівники в ланцюжку вартості», ESRS S3 «Постраждали громади», ESRS S4 «Клієнти та кінцеві користувачі», ESRS G1 «Ділова поведінка».

2. Міжнародними стандартами звітності сталого розвитку: Стандарти бухгалтерського обліку сталого розвитку (SASB ISSB, в т. ч. «Сільськогосподарська продукція»); Міжнародні стандарти розкриття інформації про сталий розвиток (IFRS S1, S2, 07.2023, в т. ч. Галузева інструкція щодо розкриття інформації, пов'язаної з кліматом № 20 «Продукція сільського господарства»); Стандарти Глобальної ініціативи зі звітності (GRI GSSB, в т. ч. №13 «Сільське господарство, аквакультура та рибальство»); Рамковий підхід до інтегрованої звітності (IIRC) [2].

Звітність про сталий розвиток – це вид нефінансової бухгалтерської звітності, спрямована на захист ресурсного потенціалу країни та регулювання збалансованого використання фінансових, виробничих, людських, інтелектуальних, соціальних і природних ресурсів. Ця звітність є вагомим важелем в управлінні господарською діяльністю підприємств, нормалізує відносини між підприємством та пов'язаними особами, що в свою чергу проявляється у наданні їм повної, неупередженої та достовірної інформації за запитами, а також охороні навколишнього середовища та покращенні економіки країни.

Потребує подальших досліджень формування національної моделі регулювання КСВ в Україні з урахуванням накопиченого світового досвіду, що є актуальним науково-прикладним завданням за відсутності єдиної моделі КСВ українських компаній та підходу до розробки нефінансової звітності.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

2. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the Annual Financial Statements, Consolidated Financial Statements and Related Reports of Certain Types of Undertakings. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0034>.

**Ростислав Скляр, здобувач вищої освіти;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»**

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДІАГНОСТИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Діагностика ефективності формування фінансових витрат підприємства є важливим етапом у фінансовому управлінні. Для цього можна використовувати різні методичні підходи, які дозволяють оцінити та аналізувати витрати та їх вплив на фінансовий стан підприємства. Приведемо кілька методичних підходів для діагностики ефективності формування фінансових витрат:

1. Аналіз витрат за функціональним призначенням:

- Групування та аналіз витрат за основними функціональними напрямками (виробництво, адміністрування, маркетинг, дослідження та розробки).

- Визначення співвідношення загальних витрат до витрат на кожну з функцій.

2. Аналіз витрат за об'єктами:

- Розподіл витрат за об'єктами виробництва, продукції, підрозділами компанії.

- Оцінка ефективності витрат в кожному об'єкті та їх вплив на фінансові показники.

3. Аналіз витрат за цільовим призначенням:

- Визначення, які витрати спрямовані на досягнення конкретних цілей (наприклад, рекламна кампанія, впровадження нових технологій).

- Оцінка ефективності цільових витрат у досягненні поставлених завдань.

4. Визначення ключових показників ефективності (КПІ):

- Розробка та використання ключових показників для оцінки ефективності витрат (наприклад, витрати на одиницю продукції, витрати на залучення клієнта тощо).

5. Порівняльний аналіз:

- Порівняння витрат з аналогічними показниками інших підприємств в галузі для визначення конкурентних переваг або недоліків.

6. ABC-аналіз витрат:

- Класифікація витрат за ступенем їх важливості та впливу на фінансовий результат підприємства.

7. Валовий та чистий прибуток:

- Аналіз валового та чистого прибутку для визначення ефективності витрат на виробництво та загальну ефективність фінансової діяльності.

Система діагностики ефективності формування та використання витрат управління на підприємстві є невід'ємною частиною загальної системи управління [1, с. 213].

Вона виступає важливим інструментом для прийняття оперативних управлінських рішень. Головною метою діагностики витрат виробництва є надання відомостей, необхідних для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації процесу використання ресурсів.

У невизначеному середовищі функціонування підприємства, де можуть виникати непередбачені обставини та ризики, діагностика стає ще більш важливою. Вона включає в себе використання різноманітного методологічного апарату та інструментів для оцінки та аналізу формування виробничих витрат [2, с. 188].

Об'єктом діагностики є вся система управління підприємством як цілісна організаційна структура з усіма її функціональними підсистемами. Завдяки діагностиці можна отримати якісну та кількісну інформацію про процес формування витрат, що є важливим елементом для подальшого управління та прийняття рішень.

Така система діагностики дозволяє розробляти комплекс заходів, спрямованих на покращення ефективності використання ресурсів та оптимізацію виробничих процесів. Це надає підприємству можливість бути більш конкурентоспроможним на ринку та досягати стійкого фінансового успіху.

Ці методичні підходи дозволяють детально вивчити витрати підприємства, їх структуру та вплив на фінансові показники. Результати аналізу можуть бути використані для удосконалення стратегії управління витратами та підвищення ефективності фінансової діяльності компанії.

Література:

1. Череп А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.1 : Монографія. Х. : ВД «Інжек», 2006. 368 с.

2. Чернецька О.В. Методичні підходи до визначення ефективності витрат підприємств в управлінському обліку. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2021. Вип. 7(1). С. 188-195.

**Іван Скляр, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Альвіна Орехова, д.е.н., професор,
завідувач кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової
Сумський національний аграрний університет**

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних турбулентних умовах найважливішим напрямом успішної роботи системи управління підприємствами є розвиток персоналу, що є особливо значущим у контексті швидкого старіння професійних навичок та знань, що втрачають свою актуальність із значною швидкістю. Це створює умови для прискорення темпу розвитку контекстно-компетентнісного підходу до

модернізації системи управління персоналом. Багато в чому успіх економічної діяльності підприємств залежить від уміння та здатності персоналу як засвоювати нові знання та інформацію, так і надалі застосовувати їх на робочому місці. Невідповідність кваліфікації персоналу підприємств потребам споживачів, що постійно змінюються, негативно позначається на фінансових результатах діяльності компаній.

Сучасна підприємницька структура є єдиним механізмом, кожна «слабка ланка» якого неминуче впливає на продуктивність роботи інших ланок (виробництво, збут, фінанси та ін.). Тому коли інші резерви обмежені, не доступні чи неефективно використовуються, управлінці дедалі частіше вдаються до вибудовування ефективних систем управління персоналом. Від інновацій технічного, технологічного чи організаційно-економічного характеру, які на підприємствах реалізує персонал, залежить ефективність та швидкість комерціалізації інноваційних продуктів на ринку.

У нових умовах людський фактор є найважливішим структурним елементом виробничого процесу, а людські ресурси та кадрова робота стають стратегічним ресурсом та фактором конкурентоспроможності підприємств. При цьому управління людським капіталом набуває особливої цінності для підприємств різних галузей та сфер діяльності, оскільки без ініціативних, високоосвічених, цілеспрямованих фахівців, здатних просувати інноваційні ідеї, неможливо забезпечити динамічну стабільність та ефективність підприємств у ринковому середовищі.

На даний момент залишається багато невирішених проблем та складнощів при побудові та функціонуванні системи управління та адміністрування розвитком персоналу у підприємницькій структурі. Найважливішими, на наш погляд, є:

- створення та забезпечення необхідних умов для творчого та інтелектуального розвитку кожного працівника;
- формування персоналізованих систем мотивації, орієнтованих на підвищення якості високоінтелектуальної праці;
- залучення та стимулювання висококваліфікованих працівників для підвищення результативності праці;
- формування рівня підприємницької культури управління з урахуванням регіональних та територіальних особливостей та ін.

Також спостерігається відсутність єдиної системи роботи з кадровим персоналом, через недостатнє вивчення здібностей, схильностей, професійного та посадового просування співробітників, їх переваги та мотиви, які позитивно впливають на їх трудову діяльність, що природно ставить питання перед керівниками про необхідність її трансформації. Але зазвичай, як показує практика, при спробі підвищити рівень роботи персоналу керівництво стикається з рядом помилок, які зрештою не дозволяють досягти бажаних цілей та ефекту. Коли в організації відбувається перегляд методів та прийомів управління та адміністрування розвитком персоналу, то можливі конфліктні ситуації, які найчастіше виникають через те, що частина колективу не готова і

не хоче приймати нові методи через свій консерватизм та інертність. В результаті такі негативні моменти можуть проходити досить болісно і врешті-решт призведуть до руйнівних наслідків.

На жаль, на сьогодні активна практика впровадження передового досвіду та рекомендацій провідних компаній у сфері управління персоналом ще потребує удосконалення. Крім того, більшість підприємств не охоче поділяють нові підходи до управління та адміністрування розвитком персоналу, що з'явилися останнім часом. Внаслідок чого існує ймовірність того, що компанії зіткнуться з низкою взаємопов'язаних проблем кадрового характеру.

Існуюча на даний момент практика підтверджує, що людські можливості є визначальними у досягненні поставленої мети. При цьому слід зазначити, що факт, що незалежно від того, які б сприятливі умови, прекрасні ідеї, новітні технології не оточували співробітників на підприємстві, без гарної їхньої підготовки в результаті неможливо розраховувати досить високу ефективність діяльності.

Таким чином, наведені проблемні питання логічно підводять до висновку, що функція управління та адміністрування розвитком персоналу є такою ж важливою і актуальною, як функції маркетингу, реклами, управління запасами та ін. Поряд із традиційними функціями ведення кадрового діловодства, охорони праці, HR-служби обов'язково повинні застосовувати сучасні методи підбору персоналу, його оцінки, атестації, розвитку, розробляти адаптаційні, мотиваційні, соціальні програми, планувати та супроводжувати кар'єру співробітників, розвивати корпоративну культуру. Важливо усвідомлення того, що трудові ресурси (так само, як і фінансові та матеріальні) вимагають серйозних вкладень з боку підприємства, але поряд з тим і серйозної оцінки їхньої віддачі, тобто ефективність використання.

Література:

1. Гетьман О. О., Білодід А. О. Інноваційні методи розвитку персоналу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 17. С. 556-561. URL: <http://global-national.in.ua/archive/1>.

**Владислава Скорик, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Андрій Дорошенко, к.е.н., доцент, професор кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

БЕЗРОБІТТЯ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

У сучасних умовах України, поняття безробіття виступає соціально-економічним явищем, за якого значна кількість осіб залишається не працевлаштована, адже за різними факторами не може реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати як джерела існування. Наразі, кажучи

за нашу реальність, у якій ми перебуваємо, Україна опинилась у фазі скрутного економічного положення, фактором якого є масове безробіття. Головною причиною цього стало повномасштабне вторгнення.

Слід зазначити, що одним із основних факторів безробіття є демографічний. Через війну смертність населення підвищилась, а отже, це стало проблемою для найму робочої сили. Слід сказати і про мобілізацію: багато підприємств, фірм та організацій, залишилися без кваліфікованих спеціалістів, які забов'язані були відправитись на фронт.

Велика проблема із розширенням інвестиційного поля, яке також неодмінно впливає на рівень безробіття. Через війну Україна втратила свій статус як приваблива для інвестицій країна. Через те, що інвестори не бачать сенсу вкладати в нашу країну кошти через такі проблеми як: корупція та безпека, а також порушення територіальної цілісності. Території України, які були б привабливі для інвестицій та курортні містечка, включаючи Крим, наразі окуповані. Металургійні місцевості, такі як: Донбас, Луганськ, Запоріжжя не беремо до уваги, як і аграрний сектор, які також зазнали постраждань. Безумовно, український бізнес розвиватиметься, проте інвестувати в нього ризиковіше, ніж, скажімо, в акції. Хоча на ризикових інвестиціях заробити можна більше. Більш надійними виглядають бізнеси по франшизі та з позитивною історією (довго на ринку, демонструють зростання) [1].

Через велику бюджетну діру багато підприємств затримують або не виплачують заробітну плату. Через це, власне, мотивація працівників падає. І вони не бачать сенсу залишатися працювати в даних організаціях, а отже покидають своє робоче місце. Проблемою також є те, що рівень зарплати не влаштовує багатьох людей у нашій країні і вони відправляються на заробітки за кордон. Відповідно до даних Державної служби статистики, в Україні за II квартал 2023 року середня зарплата становила 17 176 гривень, що на 25,2% більше, ніж за цей самий період у 2022 році [2].

Також одним із факторів є те, що молодь після ВНЗ не має здатності реалізувати набуті ними знання. Причиною цього також слугує війна: трагічні події просто фізично заважають досягати поставлених робочих цілей. Недостатність робочих місць призводить до конкуренції, а отже, молоде покоління без досвіду роботи розглядають в останню чергу. Тому молоді робітники початківці, які б могли приступати до роботи та удосконалювати фірму, залишаються на біржі праці. Відомо що, також до війни існувала така проблема. Люди не працювали по спеціальності на яку вчилися. А також був відсутній розвиток сучасних, а головне потрібних професій, які би допомогли Україні йти в ногу із часом.

Але можна зазначити, що прогнози на майбутнє по розвитку робочих місць в нашій країні є оптимістичними. Основним напрямком країни після Перемоги буде відбудова та післявоєнне відновлення, а отже попит на технічні професії набагато зросте. Такі робочі сфери як: будівництво, логістика, сільське

господарство, торгівля, психологія, медицина, будуть актуальними та потребуватимуть нових кадрів.

Першочерговою задачею для вирішення проблеми безробіття є закінчення війни. Оскільки вона є основою всіх сьогоденних проблем економіки: розруха, бідність країни, постійні бойові дії та трагедії тягнуть економічний та соціальний стан країни на низи розвитку. Після закінчення війни, уряду та людям потрібно компетентно і з розумом підійти до відбудови нашої держави. Залучити всі верстви населення до цього, відбудувати зруйновані підприємства, повернути інвестиційну репутацію, відновлювати та розвивати всі сфери економіки, щоб не тільки відновити а і примножити, і удосконалити наш ринок. Це являється основною стимуляцією подолання безробіття як соціально-економічного явища.

Одне із дієвих рішень подолання безробіття є: реформація у ряді галузей нашої країни, наприклад: розумна переприватизація низки бізнесів, передача деяких секторів економіки приватним підприємцям, стимуляція та підтримка бізнесів, реформація освіти, вирішення проблеми актуальності нинішніх та майбутніх професій. Якщо проблема із безробіттям не буде вирішена в найближчі часи то країну спіткатиме економічна криза, бо країна без робітників просто не виживе на економічному рівні, основне багатство кожної держави є її люди і якщо в нас не буде кому і де працювати то ми перестанемо існувати як сильна та незалежна країна.

Отже, явище безробіття є досить актуальним протягом всієї нашої історії. Але в сьогоденні ми спіткнулись із самим піковим його проявом через кризи, такі як: війна, епідемії, масові еміграції до інших країн, демографічна криза. Це все є загрозою для успішного майбутнього. Без нашої молоді, без наших працівників неможливе економічне процвітання. Для подолання безробіття є багато рішень та методів, але поки що це не головна проблема нашої країни. І поки війна не скінчиться ми не зможемо досягти цілей ліквідації безробіття.

Література:

1. Фінанси й інвестиції в Україні 2023 – поради Любомира Остапіва [Електронний ресурс]. URL : <https://prometheus.org.ua/blog/finansy2023/> (дата звернення: 01.11.2023).

2. Середня зарплата в Україні 2023 на сьогодні [Електронний ресурс]. URL : <https://vikna.tv/dlia-tebe/ekonomiya/serednya-zarplata-v-ukrayini-2023-na-sogodni/> (дата звернення: 01.11.2023).

**Олексій Співак, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Альвіна Орехова, д.е.н., професор,
завідувач кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової
Сумський національний аграрний університет**

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ КУЛЬТУРИ

Стратегія управління в закладах культури повинна сприяти розширенню прогностичних оцінок стану розвитку галузі, окремих суб'єктів господарювання даної структурної складової, що дозволить удосконалювати існуючі механізми оперативності реагування на зміни зовнішнього середовища при посиленні адаптивності організацій, галузі культури в цілому. Однією з умов сталого розвитку сфери культури є підвищення обґрунтованості економіко-організаційних, нормативно-правових та фінансово-кредитних управлінських рішень, що забезпечують раціональну взаємодію всіх її елементів в умовах невизначеності.

Найважливішою умовою вирішення методологічних проблем ефективного розвитку сфери культури в даний час виступає як поетапне підвищення ефективності процесу стратегічного управління закладами культури, що надають культурні послуги населенню, так і створення структури господарських інститутів, яка б відповідала економічним і соціальним інтересам всіх суб'єктів господарювання. Актуальність вирішення поставлених питань стратегічного управління в закладах культури зростає в сучасних умовах функціонування регіональних комплексів, в яких заклади культури потребують створення ефективного механізму управління на основі поєднання поточного, перспективного та стратегічного управління сферою культури; раціональної взаємодії державних та підприємницьких структур у процесі їх функціонування у вигляді економічних, нормативно-правових, фінансових, організаційних та інших впливів, як з боку органів державного та місцевого управління, так і індивідуальних, корпоративних заходів саморегулювання. Організаційно-економічне обґрунтування раціонального управління закладами культури надає можливість державним та місцевим органам влади вирішувати поточні та перспективні завдання збалансованості споживання різноманітних ресурсів, зростання обсягів інвестування соціально значущих програм і проектів, а також соціально-економічного розвитку галузі культури як єдиного цілого.

У зв'язку з цим дедалі актуальнішими стають методологічні та методичні рішення щодо розробки та вдосконалення організаційно-інформаційного забезпечення механізму стратегічного управління в закладах культури та підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання даної структурної складової на основі цілеспрямованих впливів та заходів різної спрямованості, раціонального поєднання елементів механізму управління організаціями культурної галузі.

Гнучкість реагування на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі закладів культури, різноманітність форм, методів та способів взаємодії елементів механізму управління, раціональне споживання всіх видів ресурсів та інтенсивний розвиток процесу ефективного управління культурною галуззю на стратегічний період часу можуть бути досягнуті не тільки при дотриманні об'єктивно діючих економічних законів, аналізі та виборі найефективніших варіантів дій органів державного та місцевого управління при прийнятті перспективних рішень, спрямованих на вдосконалення взаємодії між окремими учасниками ринкових відносин у сфері культури, а також при створенні та розвитку нових організаційних форм забезпечення діяльності суб'єктів господарювання даної галузі.

Таким чином, сутністю стратегічного управління є досягнення місії організації за допомогою реалізації цільових орієнтирів розвитку при систематизації прийнятих управлінських рішень на всіх рівнях влади за допомогою поетапного вирішення поточних завдань, обліку власних ресурсів суб'єкта господарювання та формування адаптаційних механізмів реагування на зміни зовнішнього середовища. У зв'язку з цим стратегічне управління закладами культури є комплексним вирішенням існуючих проблем за допомогою аналізу складної кон'юнктури ринку, застосування сучасного інструментарію при поетапному досягненні високого рівня конкурентоспроможності, що є основним стратегічним орієнтиром розвитку. Стратегічне управління закладів культури має здійснюватися за допомогою стратегій економічної, маркетингової, структурно-організаційної, соціальної, інноваційної спрямованості, що приймаються і реалізуються.

Література:

1. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / за заг. ред. Бутка М. П. [М.П. Бутко, М. Ю. Дітковська, С. М. Задорожна та ін.] К. : «Центр учбової літератури», 2016. 376 с.

**Вікторія Стамат, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу;
Марія Брильова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Миколаївський національний аграрний університет**

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНИЙ МАРКЕТИНГ

З моменту своєї появи Інтернет розділив світ на до та після. Кожна сфера неминуче змінилась і в сучасному світі цифрові технології тісно межують з усіма сферами людського життя.

Маркетинг до появи Інтернету був докорінно іншим. З головних характеристик тогочасного маркетингу можна виокремити такі, як:

- фокус на масах і масових рекламних компаніях, через телебачення, радіо, газети і поштову пошту;

- відсутність двосторонньої комунікації між брендом і споживачем, і як наслідок - довга реакція на зауваження та/або пропозиції споживачів;
- аналітичні можливості були обмежені часом і процесом обробки даних;
- географічна обмеженість [1].

З інтернетом маркетинг закономірно трансформувався, став набагато більш гнучкішим інтерактивним та орієнтовним, і в цьому свою роль відіграла діджиталізація.

У більш загальному сенсі "діджиталізація" означає перенесення даних й процесів у цифровий або електронний формат, і це безумовно не оминуло й сферу маркетингу.

Діджиталізація маркетингу означає використання Інтернету як джерело просування бізнесу. Для більшої наочності вияву важливості діджиталізації, приведемо конкретні приклади впливу цифрових технологій на сучасний маркетинг:

1. Цифрові технології активно задіяні у створенні веб-сайтів. Наразі веб-сайт – це не додаток, а обов'язковість. Він вкрай необхідний для наочної демонстрації бізнесу, несе в собі всю необхідну для споживачів інформацію і є головним способом комунікації.

2. Пошукова оптимізація . Пізнаваність дуже важлива, коли ми говоримо про розвиток будь якого бізнесу. Ви можете виготовляти неймовірно якісний продукт , але про нього ніхто не дізнається , якщо ви будете десятими , навіть на першій сторінці пошукової системи (SERP), так як статистично далі п'ятої строки пошуку вже мало хто заходить. Пошукова оптимізація допомагає підвищити власну позицію та збільшити кількість охоплень.

3. Економічна вигідність та простота. Не в кожного бізнесу є достатньо фінансові ресурси для налагодження контент-маркетингу , особливо на старті. Найпопулярніші соціальні медіа-платформи , такі Facebook, YouTube, Instagram, а також вкрай популярний останні роки Tik-Tok , та ін. – це чудова і доступна можливість для малого й середнього бізнесу [3].

4. Email маркетинг. Це один з найбільш популярних інструментів цифрового маркетингу задля завоювання, а, головне, утримання лояльності клієнтів до бренду.

Ефективне управління маркетингом у сучасних умовах розвитку економіки можливе з використанням інформаційних технологій. Діджиталізація маркетингових процесів стосується не лише продажу продукції, але й здійсненню комунікацій зі споживачами (он-лайн відео, інфлюенс-маркетинг, smm-маркетинг, персоналізований контент), маркетингових досліджень (data-driven-маркетинг, опитування з використанням соціальних мереж, інструменти відстежування активності у мережі Інтернет, аналіз текстових повідомлень у соціальних мережах та форумах), планування маркетингу, маркетингового аудиту, сегментації ринку тощо [4, 5].

Отже, за останні більше, ніж 20 років Інтернет справив величезний вплив на маркетинг, оскільки суспільство змінило спосіб взаємодії з брендами та купівлі продуктів та послуг, традиційні форми маркетингу також змінилися.

Замість того, щоб зосередитися на компанії, увага зосереджена на користувачах. Замість масової реклами, персоналізація. Замість кількох каналів ми тепер маємо доступ до багатьох. Замість того, щоб сподіватись, що наші кампанії спрацюють, можливість тестувати, експериментувати та відстежувати це у режимі реального часу за допомогою великих даних. І це все безумовно не кінець, а лише початок. Прогрес не стоїть на місці і кожен день з'являється щось нове, що може як кинути новий виклик маркетингу, так і значно полегшити його роботу.

Література:

1. Морозов Д.М., Домашенко С.В., Гнездовський О.В. Еволюція інструментів Інтернет-маркетингу. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. №1 (47). URL : <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/533>.

2. Орлова П. А. Сучасний маркетинг: аналіз та перспективи розвитку. Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. URL : <http://surl.li/nxsfj>.

3. Most popular social networks worldwide as of July 2023, ranked by number of monthly active users. URL : <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>.

4. Стамат В.М., Вознюк К.І. Просування продукції на ринок за допомогою сучасних інформаційних технологій. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: глобалізаційні та євроінтеграційні аспекти*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (17-18 листопада 2021 р., м.Миколаїв). Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 146-149. URL : https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/tezi-internet-konferenciyi-2021.pdf.

5. Стамат В.М., Недбайло І.І. Розвиток маркетингу на основі діджиталізації. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: глобалізаційні та євроінтеграційні аспекти*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (17-18 листопада 2021 р., м.Миколаїв). Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 152-156. URL : https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/tezi-internet-konferenciyi-2021.pdf.

**Вікторія Стамат, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу;
Валерія Трифонова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Миколаївський національний аграрний університет**

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНІ

Маркетинг – це людська діяльність спрямована на створення попиту, досягнення цілей для максимального задоволення потреб споживача за допомогою обміну товарами. Середовище в якому воно існує постійно знаходиться в русі: виникають нові загрози та можливості ринку, які, у свою чергу, підприємства повинні подолати та знешкодити. Сучасний світ повинен

займатися збереженням ресурсів, впроваджувати концепції екологічного маркетингу, формувати та просувати екологічні продукти, збільшувати загальний стан економічного розвитку підприємств, експортувати потенціал та екологізувати виробництво. Тож підприємства повинні не тільки використовувати можливості маркетингу і встановлювати, підтримати стосунки із цільовими споживачами, а займатися екологічним маркетингом, що передбачає спрямування роботи підприємства на задоволення екологічного попиту. Так підприємства приймають операційні і стратегічні рішення розвитку в аспекті функціонування ринкової економіки [1].

Підґрунтям планування маркетингової стратегії є здійснення SWOT-аналізу діяльності суб'єкта господарювання. Їх може існувати багато, але головне обрати найбільш вдалу з них для кращого ринку і кожного товару, тобто стратегію що: вдосконалює організаційну структуру; підвищу ділову активність, постачання нового товару на ринок та заміщення старих товарів які не приносять очікуваного прибутку; організовує спільну діяльність з іноземними партнерами фірми за кордоном, а також з іноземними партнерами що в Україні. Цей аналіз стосується зокрема маркетингового середовище компанії, що виконується через цілі та методи маркетингу [1].

Під поняттям екологічні маркетингові стратегії розуміється детальне планування досягнень у маркетингових цілях із урахуванням екологічної рівноваги навколишнього середовища та стану здоров'я суспільства. Це можна досягнути із урахуванням наступних чинників: використовувати екологічно чисту упаковку, тому що використання екологічно чистих пакувальних матеріалів зменшує забруднення шкідливими речовинами; багаторазове використання упаковки зменшує її виготовлення а отже зменшує її кількість у природі; використання цифрових ресурсів це не тільки сучасне вирішення проблеми, а й зменшення використанням електроенергії, паперу та інших природних матеріалів; використання зеленого кольору у дизайні продукту може стати ще однією із стратегій екологічного маркетингу. Перераховані вище чинники будуть сприяти досягненню основної цілі екологічного маркетингу – максимізація розміру прибутку через ефективне задоволення потреб споживачів в екологічно чистих товарах. Проміжними цілями цього маркетингу можна назвати: осучаснення рекламної кампанії, досягнення заданої віддачі на інвестований капітал, досягнення переваг над конкурентами, забезпечення росту обсягів збуту, завоювання частки ринку, максимізація прибутку, орієнтація на комерційний успіх, екологізація виробництва [2, с. 7-8].

Для досягнення успіху у сучасному світі підприємствам необхідно будувати свою політику на екологічних засадах, які будуть забезпечувати зниження негативного впливу на навколишнє середовище, формувати позитивне сприйняття у споживачів та поліпшувати результативність діяльності у майбутньому. У більшості випадків, успіх компанії залежить від вдало використаної стратегії маркетингу. Ця стратегія має дати відповіді та знайти рішення цих запитань: який товар поширювати на ринок, його ціна та місце збуту; на якого споживача він розрахований та чию увагу він може

привернути; які умови потрібно створити для продажу продукту; в яких обсягах його реалізовувати та постачати на ринок; обслуговування після продажу та методи його здійснення; які економічні результати отримує підприємство і скільки це для нього буде коштувати [2, с. 39-41].

Все більше і більше цільовий ринок стає екологічно обізнаним, адже багато покупців дійсно піклується про навколишнє середовище та купує екологічні продукти. У цьому випадку екологічний попит формується на екологічній свідомості та екологічних потребах, що у свою чергу підпорядковується соціальним нормам та готовність держави заохочувати суспільство.

У сучасних умовах підприємство необхідно застосовувати елементи екологічного маркетингу, так щоб не тільки задовольнити потреби споживачів, а й забезпечити ефективну концепцію екологічного маркетингу, що є необхідною складовою для існування майбутніх поколінь. Це дає змогу будь-яким підприємствам зменшувати платежі що пов'язані з екологією та бути у тренді сучасності.

Отже, екологічний маркетинг – це одна із основних сходинок до інтеграції України у європейську спільноту. Адже розвиток екологічної свідомості споживачів, це є усвідомлення ролі екологічного маркетингу як механізму підвищення рівня екологічної безпеки із раціональним використанням природних ресурсів та задоволенням потреб споживача із збереженням навколишнього середовища. Екологізація у процесі дослідження впливу інструментів екологічного маркетингу на споживчий ринок, має бути з урахуванням екологічного чинника. Він має на меті мінімізувати забруднення навколишнього середовища та максимізувати потребу споживача.

Література:

1. Рябова Т.А. Проблеми та перспективи екологічного маркетингу в Україні. *Держава та регіони*. Серія «Економіка та підприємництво». 2019. № 3 (108). С. 155-159.

2. Іванечко Н., Борисова Ю., Процишин Ю. Маркетинг : навч. посіб. / за ред. Н. Р. Іванечко. Тернопіль : ЗНУ, 2021. 180 с.

3. Концепція маркетинг-мікс (4Р, 5Р, 7Р). URL : <https://www.bmb.com.ua/2021/02/4p-5p-7p.html> (дата звернення: 03.11.2023).

4. QRcode. Екологічні маркетингові стратегії які можна реалізувати URL: <https://uk.qrcodechimp.com/eco-friendly-marketing-strategies/> (дата звернення: 03.11.2023)

**Сергій Старченко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олександр Поліщук, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олена Крук, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія**

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах управлінський апарат підприємств орієнтований в основному на вирішення питань, пов'язаних із задоволенням поточних потреб підприємства, обумовлених змінами структури і кон'юнктури виробничої діяльності. Це в умовах нестабільного зовнішнього середовища приводить до неефективного використання інвестиційного потенціалу підприємства [1].

Розвиток цифрових технологій має відчутний вплив на інвестиційний потенціал підприємства, його інвестиційну привабливість, підвищує фінансові показники, поліпшує рівень конкурентоспроможності та іміджеві позиції на ринку.

Інвестиційну привабливість підприємства необхідно розглядати як сукупність об'єктивних факторів розвитку, що впливають на прийняття інвестиційного рішення та визначають рівень інтенсивності припливу капіталу. Забезпечення інвестиційної привабливості підприємства формується під впливом його цифрової трансформації.

Цифрова трансформація підприємства – це не лише процес, що охоплює технологічні, виробничі, організаційні, управлінські аспекти його діяльності, а й підґрунтя, яке створює платформу для переосмислення та перезавантаження чинній бізнес-моделі.

Такі зміни потребують відповідної управлінської компетенції, кваліфікації кадрів, Digital-навичок та знань, моніторингу наявних та новітніх інформаційних продуктів для реалізації впровадження цифрової модернізації підприємства.

Інвестиційні вкладення відіграють значну роль у процесі впровадження та розвитку цифрових технологій на підприємстві, які є запорукою його стабільного функціонування, забезпечення цифрового потенціалу та ділової репутації.

Цифровий потенціал підприємства є сукупністю трьох складових компонентів:

- ресурсів та системи управління ними;
- внутрішніх та потенційних можливостей підприємства щодо здійснення етапів розвитку інформаційних технологій з врахування зовнішніх змін;
- організаційно-функціональних сфер діяльності, в яких можуть застосовувати інформаційні технології з метою автоматизації основних бізнес-операцій підприємства.

Завдяки інноваціям в інформаційно-комунікаційні технології поліпшується якість прийняття управлінських рішень та підвищуються інвестиційні можливості підприємства.

Готовність прийняття нових трансформаційних змін безпосередньо відображається на якості цифрового потенціалу підприємства, його конкурентному становищі, взаємовідносинах з контрагентами, стейкхолдерами та споживачами.

Отже, існує тісний взаємозв'язок між рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, інвестиційною привабливістю підприємства, його діловими позиціями та умовами ведення бізнесу. Цифровізація підвищує інвестиційну активність та привабливість підприємства, що, у свою чергу, збільшує приплив ресурсів для подальшого розвитку ІТ-технологій.

Література:

1. Коритько Т. Ю., Крук О.М. Оцінка інвестиційного потенціалу підприємства. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2015. № 2. С. 93-96.

**Ангеліна Стець, здобувач вищої освіти
факультету управління та економіки;**

**Тетяна Піхняк, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій**

**Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова**

ВИРОБНИЦТВО ЯК ОСНОВА ЖИТТЯ ТА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Життя і функціонування кожної людини першочергово залежить від задоволення її фізіологічних потреб, які в свою чергу задовольняються певними матеріальними благами. Однак, будь-які блага потрібно створювати. Тож, саме виробництво стало розв'язанням цієї проблеми, так як виконує найважливішу функцію, яка є основою для життя та розвитку суспільства - створення благ.

Виробництво – це процес створення матеріальних і суспільних благ, необхідних для існування і розвитку. Створюючи певні блага люди вступають у зв'язки і взаємодію - виробничі відносини. Тому виробництво є завжди суспільним [1].

Виробництво має значний вплив на життя людей і визначає такі аспекти суспільного життя: забезпечення матеріальних потреб, створення робочих місць, економічний розвиток, соціальний статус, розвиток технологій, екологічний вплив та суспільний розвиток. Воно надає людям доступ до різних товарів і послуг, що задовольняють їхні матеріальні потреби, такі як їжа, житло, одяг, медичні послуги, забезпечує робочі місця, що дозволяє людям заробляти

гроші і забезпечувати себе і свої сім'ї. Ефективне виробництво сприяє зростанню економіки країни, що може призводити до підвищення рівня життя.

Яскравим прикладом залежності економіки країни від виробництва є показники наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Головні макроекономічні показники 2020-2022 рр. і прогноз на 2023 р.

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
ВВП, млрд. грн	4 222	5 460	4 900	6 520
ВВП, \$ млрд.	156,6	200,1	136,1	151,7
ВВП, % зростання	-3,8	3,4	-33,0	4,0-4,5
Середньомісячна заробітна плата, грн	11 596	14 018	14 550	17 500
Частка кінцевих споживчих витрат у ВВП, %	92,6	87,3	97,0	93,0

Джерело: складено на основі [2]

Виробництво також визначає соціальний статус і політичний вплив окремих осіб і груп в суспільстві, спонукає до розвитку нових технологій, інновацій, що може поліпшити якість життя і підвищити продуктивність праці.

Воно має серйозний вплив на довкілля через викиди та споживання ресурсів. А шкода від використання горючих копалин, викидів метану, забруднення стічних вод, споживання води та займання великих територій землі - лише деякі екологічні наслідки, пов'язані з виробництвом. Тому важливо розвивати екологічно чисті технології [3].

Виробництво і його роль у житті та розвитку суспільства залишаються ключовими, навіть після подій, які можуть впливати на економічний і соціальний ландшафт країни, такі як повномасштабні вторгнення чи воєнні конфлікти. Такі події можуть мати серйозний вплив, зокрема економічні втрати, руйнування інфраструктури, заводів та інших об'єктів виробництва, сільськогосподарських земель. Як наслідок, це приводить до серйозних економічних втрат для країни, перепрофілювання виробництва для задоволення потреб оборони, що може вплинути на розподіл виробництва в країні.

Міжнародні відносини після таких подій піддаються змінам, що може вплинути на торгові відносини і співпрацю з іншими країнами. Війна значною мірою вплинула на попит на різноманітну продукцію. Так, до прикладу, через повномасштабне вторгнення росії в Україну частина українських територій опинилась під тимчасовою окупацією, частина перебуває в безпосередній близькості до бойових дій, що має вагомий вплив на ділову активність. Окрім того, багато українців були вимушені виїжджати до безпечних регіонів України або за кордон, що знизило продажі товарів та послуг, але попри це, виробництво залишається ключовим у підтримці економіки та суспільства в країні.

Отже, з вищевикладеного можемо зробити висновки про те, що через виробництво створюються товари і послуги, які задовольняють потреби населення. Розвиток виробництва сприяє зростанню економічної потужності суспільства, створює робочі місця і надає можливість людям заробляти. Це важливо для соціальної стабільності і зниження безробіття. Але виробництво

також вимагає вдосконалення технологій і інновацій. Цьому сприяє розвиток науки та грамотний розподіл ресурсів. Тож виробництво виступає як одна з основ життя і розвитку суспільства, що впливає на різні аспекти суспільного існування і має ключову роль у житті людей.

Література:

1. Виробництво. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Виробництво>.
2. Аналітична доповідь січень 2023. URL: https://razumkov.org.ua/images/pdf/2023_matra_i_kvartal.pdf.
3. Виробництво як основа життя і розвитку людського суспільства. Структура суспільного виробництва. URL: <https://studfile.net/preview/7394302/page:6/>.

**Олександра Стоянова, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет**

ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ

Система електронних платежів – це створена НБУ державна платіжна система, яка використовує електронні засоби одержання, обробки, передання та захисту інформації з метою забезпечення розрахунків банків та їх клієнтів у гривні в межах України. СЕП гарантує високий рівень безпеки та надійності міжбанківських переказів. Вона визнана важливою платіжною системою в нашій країні, оскільки обслуговує більш ніж 98% переказів коштів між банками [1].

Історія становлення системи електронних платежів в Україні бере свій початок у 1990-х роках, коли міжбанківські розрахунки здійснювалися ще з використанням паперових розрахункових документів. Це був достатньо тривалий процес, що викликав потребу у створенні платіжної системи, що змогла б прискорити міжбанківські розрахунки та підвищити їх безпеку та надійність.

Система електронних платежів була створена в Україні в 1993 році. Перші платежі через СЕП було здійснено 5 січня 1993 р. Вже з першого січня 1994 року в Україні було скасовано паперові та телеграфні авізо у міжбанківських розрахунках [2].

Незважаючи на повномасштабну війну та ракетний терор, у 2022 році СЕП працювала безперебійно, продовжуючи задовольняти потреби банківської системи в розрахунках у національній валюті. Стійкість системи електронних платежів підтримується завдяки заходам, що вживаються НБУ для забезпечення безперебійної роботи центрального банку.

В середньому за день система електронних платежів обробляє 1,3 мільйона платежів загальною сумою близько 696 мільярдів гривень. Однак її

потенціал є набагато більшим: запас пропускної спроможності дозволяє обробляти майже в 10 разів більший обсяг документів.

За міжнародною класифікацією RTGS (Real-Time Gross Settlement) систему електронних платежів відносять до систем валових розрахунків у режимі реального часу.

З 1 квітня 2023 року почало працювати нове покоління системи електронних платежів (СЕП-4). Наразі система базується на міжнародному стандарті ISO 20022 та надає змогу здійснювати міжбанківські платежі протягом 24 годин на добу, 7 днів на тиждень. СЕП нового покоління побудована з використання новітнього програмного та апаратного забезпечення, що робить електронні платежі ще швидшими, зручнішими та більш безпечними.

Перехід на СЕП-4 є достатньо важливою передумовою для подальшого розвитку платіжної інфраструктури в Україні. Зокрема, з огляду на визнання України кандидатом на вступ до ЄС, НБУ продовжує працювати над приєднанням нашої країни до SEPA (Єдиної зони платежів у євро) та впровадженням функціоналу миттєвих платежів вже у наступній версії СЕП-4.1, тестування якої заплановано на 2023 рік [3].

Література:

1. Система електронних платежів. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/sep>.
2. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. 504 с.
3. Запрацювало нове покоління СЕП – на базі стандарту ISO 20022 в цілодобовому режимі. URL: <http://surl.li/gbmbg>.

**Олексій Ткаченко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Юлія Бондаренко, к.е.н.,
доцент кафедри менеджменту організацій
Національний університет «Львівська політехніка»**

ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У військових конфліктах та умовах воєнного стану, підприємства стикаються зі значними викликами та ризиками, які вимагають ретельної підготовки та стратегічного мислення. Впровадження інноваційних рішень може бути ключовим елементом для забезпечення стабільності та конкурентоспроможності бізнесу в цих умовах. Аналіз ситуації, стратегічне планування, пошук нових ринків та можливостей, продуктові інновації, захист даних і кібербезпека, залучення інвестицій, організація персоналу, публічні відносини та комунікації – всі ці компоненти відіграють важливу роль у

забезпеченні стійкості та успіху підприємства в надзвичайних умовах. Важливо постійно моніторити і коригувати стратегію для відповіді на зміни в ситуації та забезпечення подальшого розвитку та процвітання бізнесу.

Впровадження стратегічних інноваційних рішень на підприємствах в умовах воєнного стану представляє собою складне завдання, оскільки воєнний конфлікт супроводжується рядом особливих викликів та ризиків:

1. Фінансові обмеження. Воєнний стан супроводжується зменшенням доступності фінансових ресурсів і збільшенням витрат на оборону, що ускладнює фінансування інноваційних проектів.

2. Погіршення безпеки і ризику для персоналу. Воєнний конфлікт створює загрозу для безпеки персоналу підприємства та вимагає змін у робочих умовах та заходах безпеки.

3. Обмеження ресурсів та постачання. Воєнний стан призводить до обмежень у русі товарів і послуг, а також до перебоїв у постачанні сировини та компонентів.

4. Неприятливі політичні рішення та регулювання. Владні рішення та регулювання можуть бути непередбачуваними та нестабільними в умовах воєнного конфлікту.

5. Зміна витрат і цін на ресурси. Вартість ресурсів, включаючи електроенергію, паливо та сировину, збільшується, що впливає на виробничі витрати та конкурентоспроможність підприємства.

6. Соціальні виклики. Воєнний стан призводить до змін в соціокультурному середовищі, що впливає на споживчий попит та споживчу поведінку.

7. Кібербезпека і кібератаки. Умови воєнного конфлікту спричиняють збільшення кіберзагроз та кібератак, що потребує підвищеного відслідковування та захисту інформаційних ресурсів підприємства.

8. Нестабільність ринків та зміни в споживчому попиті. Ринкова нестабільність і зміни в попиті вимагають адаптації стратегії підприємства.

З урахуванням цих викликів і ризиків, впровадження інноваційних рішень в умовах воєнного стану вимагає від підприємств гнучкості, швидкої реакції та глибокого аналізу, а також акцентування уваги на безпеці працівників та захисті інфраструктури. За правильної стратегії та відповідного планування, підприємства можуть досягти інноваційного успіху навіть в умовах воєнного конфлікту.

Впровадження стратегічних інноваційних рішень на підприємствах в умовах воєнного стану, незважаючи на виклики, може відкривати певні можливості:

1. Диверсифікація продукції і послуг. Воєнний стан може призвести до змін у попиті та ринковій динаміці. Впровадження інновацій дозволяє розглянути нові сфери бізнесу або розширити асортимент продукції та послуг, що може зменшити ризики та робити підприємство більш стійким до коливань ринку.

2. Впровадження технологічних рішень. Нові технології можуть покращити ефективність виробництва, зменшити витрати, автоматизувати процеси та підвищити якість продукції чи послуг. Вони можуть також допомогти підприємствам бути більш конкурентоспроможними.

3. Розвиток нових ринків і пошук нових клієнтів. Умови воєнного стану можуть призвести до змін у географії попиту. Відкриття нових ринків та залучення нових клієнтів може бути інноваційним підходом для росту підприємства.

4. Кризовий менеджмент і ризик-орієнтована стратегія. Впровадження інновацій допомагає створювати більш ефективні системи кризового менеджменту та підвищувати здатність до управління ризиками.

5. Партнерство та співпраця. Підприємства знаходять нові можливості в партнерствах та співпраці з іншими компаніями або державними установами для спільного вирішення викликів, пов'язаних з воєнним станом.

6. Соціальна відповідальність. Внесок в розв'язання соціальних та гуманітарних проблем, пов'язаних із воєнним конфліктом, покращує репутацію підприємства та допомагає залучати нових клієнтів.

7. Залучення фінансування та інвестицій. Інноваційні проекти можуть бути привабливими для інвесторів та фінансових установ, що може допомогти підприємству отримати додаткові ресурси.

Звісно, воєнний стан також супроводжується великими ризиками та несе з собою виклики. Але підприємства, які здатні розглядати ці умови як можливості для інновацій та розвитку, можуть знайти свій шлях до успіху навіть в надзвичайних умовах. Інновації в умовах воєнного стану є складним завданням, але вони можуть сприяти виживанню та подальшому розвитку підприємств. Для досягнення успіху необхідно поєднувати креативність з аналітичним підходом та готовністю до змін.

Література:

1. Ковтун О. І. Інноваційні стратегії підприємства: теоретико-методологічні засади. *Економіка України*. 2013. № 4. С. 44–56.

**Віолетта Фаєнко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Володимир Котковський, д.е.н., доцент,
завідувач кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін
Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія»**

ЕКОНОМІЧНІ СТИМУЛИ ДО РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Людина і природа не можуть існувати одна без одної. Природа забезпечує людину середовищем життя та ресурсами, а людина в свою чергу впливає на природу своєю діяльністю. Проте, на жаль, діяльність людини не завжди

приносить користь і позитивні наслідки для природи, тому необхідно намагатися як найраціональніше використовувати природні ресурси.

Природокористуванням називають сферу виробничої та наукової діяльності, спрямовану на вивчення, освоєння, охорону й перетворення природи з метою забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини [1]. Виділяють два види природокористування - раціональне та нераціональне. Раціональне природокористування - це використання природних ресурсів таким чином, щоб забезпечити їх збереження та відновлення. Тут передбачається раціональне споживання, тобто використання ресурсів у розумних межах, а також застосування методів, що дозволяють зменшити їх втрати та забруднення. У свою чергу наслідками нераціонального природокористування є виснаження та погіршення якості природних ресурсів. Воно може проявлятися у вигляді надмірного споживання, недбалого ставлення до ресурсів, забруднення навколишнього середовища тощо [2].

Для економіки держави є дуже важливим дотримання принципів раціонального природокористування, адже це дозволить розробити заходи з охорони довкілля, відновити порушені взаємозв'язки в екосистемах, запобігти загостренню екологічних ситуацій. Також це дає людству змогу забезпечити сталий розвиток. Економічні стимули до раціонального використання природних ресурсів в Україні є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку країни. Вони спрямовані на те, щоб спонукати суб'єктів господарювання та громадян до економного та раціонального використання природних ресурсів, зменшення їх забруднення та відновлення.

Економіка природокористування – це наука, що відображує суспільно-виробничі, соціально-економічні відносини у процесі раціонального використання, охорони та відтворення природних ресурсів суспільства. Економічна ефективність використання природних ресурсів означає отримання максимальної кількості високоякісного продукту за умови мінімальних витрат на виробництво і економного витрачання самого природного ресурсу.

Економічне стимулювання раціонального природокористування може здійснюватися двома способами: заохоченням або покаранням. Заохочення - це позитивні мотивації, які спонукають суб'єктів господарювання та громадян до екологічно безпечної поведінки. Покарання - це негативні мотивації, які спрямовані на те, щоб запобігти або зменшити екологічні порушення. Конкретні заходи щодо економічного стимулювання залежать від рівня, на якому вони застосовуються [3].

Тож, до економічного стимулювання раціонального природокористування належать: оподаткування (зокрема екологічне); фінансово-кредитний механізм природоохоронної діяльності (пільгове кредитування, субсидування); цінова політика (використання заохочувальних цін на екологічно чисту продукцію, регулювання цін на первинні ресурси і кінцеву продукцію); державна підтримка підприємств, що виробляють природоохоронне обладнання і контрольовані прилади, а також фірм, що виконують роботи та здійснюють послуги екологічного призначення;

створення системи екологічної сертифікації, зокрема акредитування органів з екосертифікації; формування ринку екологічних робіт та послуг; проведення політики торгівлі правами на забруднення (використання механізму купівлі-продажу державних ліцензій на право забруднення оточуючого середовища); введення прискореної амортизації основних фондів природоохоронного призначення; ліцензування використання природних ресурсів (ліцензійний збір).

Як висновок автор зазначає наступне. Економічні стимули до раціонального використання природних ресурсів є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку України. Вони спрямовані на те, щоб спонукати суб'єктів господарювання та громадян до економного та раціонального використання природних ресурсів, зменшення їх забруднення та відновлення. В Україні вже реалізуються певні заходи щодо стимулювання раціонального природокористування, такі як податкові пільги та знижки для підприємств, які використовують ресурсозберігаючі технології, збори (платежі) за забруднення навколишнього природного середовища та штрафні санкції за порушення екологічного законодавства. Однак ці заходи є недостатніми для досягнення значних результатів. Для підвищення ефективності економічних стимулів до раціонального природокористування в Україні необхідно вдосконалити існуючі механізми стимулювання та впровадити нові.

Література:

1. Природокористування. *Сайт geografiamotozil2!*. URL: <http://surl.li/nxtaw> (дата звернення: 24.10.2023).

2. Тема 2. Наукові основи раціонального природокористування та охорони довкілля: Поняття, види і особливості природокористування. *Навчально-інформаційний портал НУБіП України*. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/view.php?id=244299> (дата звернення: 24.10.2023).

3. Буркинський Б. В. Економіко-екологічні основи регіонального природокористування і розвитку : монографія / Б. В. Буркинський, В. Н. Степанов, С. К. Харичков. Одеса : ІПІ НАН України, 2005. 575 с.

**Галина Фербей, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Сергій Рилєєв, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ**

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ: ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні вітчизняні реалії, які склалися внаслідок повномасштабного вторгнення військ РФ на територію України, вимагають від суб'єктів господарювання оптимізації організації та ведення бухгалтерського обліку в

цілому та дебіторської заборгованості (ДЗ) зокрема. З одного боку виникнення (переважно «товарної») ДЗ є неминучим результатом діяльності більшості підприємств (організацій, установ: «перша подія – відвантаження (надання, виконання)»), що призводить до збільшення їх доходів (метод нарахувань), а з іншого несе потенційну загрозу виникнення інших операційних витрат внаслідок її списання за різних обставин, зокрема закінчення строків позовної давності та/або настання надзвичайних подій (повна, часткова руйнація підприємств, їх ліквідація, або анексія територій «орками», на яких вони знаходяться, погіршення платоспроможності тощо).

На процес організації, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності щодо ДЗ впливають такі загальні фактори, як: нормативно-правова база (цивільно-господарсько-процесуальна, облікова, податкова тощо); безпосередні договірні відносини (при укладанні контрактів (договорів, угод)); обліково-звітна реєстрація заборгованості (дата балансу, достовірна оцінка, економічні вигоди у майбутньому); співпраця з банками (розрахунково-платіжні відносини); аналіз (у т.ч. існуючої та перспективної платоспроможності клієнтів) та контроль за своєчасністю погашення ДЗ; порядок формування резерву сумнівних боргів; класифікація (строки, безнадійність та потенційність погашення, забезпечення вексями або гарантами ...) заборгованості тощо.

Довіряй, але перевіряй. Ця приказка відображає суть обліку ДЗ, яку треба не тільки визнати, але й контролювати на кожну дату балансу щодо можливості бути сплаченою [1].

Враховуючи всі аспекти функціонування суб'єктів господарювання в умовах повномасштабної агресії РФ, дозволяють нам констатувати наступне:

1. Зростання ризику неплатоспроможності контрагентів. Умови воєнного стану призводять до економічних труднощів для багатьох підприємств та фізичних осіб-підприємців, що може вплинути на їх здатність повернути борги [2]. У цьому ракурсі, насамперед, наявні та потенційні клієнти, в системі забезпечення виживання та розвитку, мають оцінювати власну «товарну та нетоварну кредитоспроможність». В свою чергу й нам, як «реалізаторам» необхідно оцінювати фінансовий стан покупців і замовників з точки зору платоспроможності (ліквідності та фінансової стійкості).

2. Перегляд умов сплати (погашення) заборгованості [3]. В умовах запровадження воєнного стану необхідно враховувати, як з юридичної точки зору, так й «людяності та національної підтримки», відстрочення термінів оплати (погашення) ДЗ (внесення змін у договорах (угодах, контрактах). Але все потребує обліку, аналізу та контролю в індивідуальних випадках (довіру май, але перевіряй ...). Можливість переведення ДЗ з поточної до довгострокової. Хоча на практиці може бути і зворотна ситуація.

3. Коливання курсу валют. Хоча Національний банк України з 03.10.2023 р. запровадив режим керованої гнучкості обмінного курсу, все ж таки ДЗ (за іноземними валютами), як і завжди, вона відображається у звітності

за датами її формування. Отже «іноземна дебіторка» буде обліковуватися та відображатися у звітності за «новими» правилами НБУ.

4. У період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану строки, визначені ст. 257 ЦКУ, продовжуються на строк його дії. Отже заборгованість, за якою строки давності станом на 24.02.2022 р. не пройшли, не може вважатися безнадійною за критеріями Податкового кодексу України [4].

Звичайно ми окреслили лише загальні особливості обліку ДЗ в умовах повномасштабної війни з рф. Серед науковців існує думка, яка підкріплена окремими положеннями МСФЗ та МСБО, щодо повернення у план рахунків та відображення у звітності рахунку 99 «Надзвичайні витрати», який буде кореспондувати з рахунками обліку довгострокової та поточної ДЗ 18 «ДЗ та інші необоротні активи», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами» з подальшою аналітикою.

Отже облік ДЗ покликаний забезпечити менеджерів відповідної ланки щодо: оперативного контролю за причинами виникненнями поточної ДЗ, своєчасністю та повнотою погашення; аналізу ДЗ (стан, структура, динаміка, вплив на фінансовий цикл, плато-, кредитоспроможність й фінансову стійкість; стягнення та реструктуризації ДЗ тощо.

Література:

1. Віктор О. Дебіторська заборгованість. *Головбух* : офіц. веб-сайт (дата розміщення: 16.03.2023). URL : <https://buhplatforma.com.ua/article/7708-debtorska-zaborgovanst> (дата звернення: 26.10.2023).

2. Шевченко І. Проблемні аспекти стягнення дебіторської заборгованості в умовах воєнного стану. *Юридична компанія «Армада»* (дата розміщення: 21.06.2023). URL : <https://armada.law/blog/problemni-aspekti-styagnennya-debitorskoyi-zaborgovanosti-v-umovah-voennogo-stanu/> (дата звернення: 26.10.2023).

3. Юрченко Ю. Збереження бізнесу в умовах воєнного стану через процедуру банкрутства. Хто відповідатиме за борги. *Юридична газета on-line* (дата розміщення: 20.03.2023). URL : <http://surl.li/nxtcz> (дата звернення: 26.10.2023).

4. Карпова В. Безнадійна заборгованість: особливості визнання в період дії воєнного стану. *Бухгалтер & Закон. 2023. № 45-46.* URL : https://bz.ligazakon.ua/magazine_article/BZ014144.

**Леся Ходаба, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Людмила Сахно, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного**

ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТІ: НОВІ ГОРИЗОНТИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

У сучасному світі інновацій технологічний процес відіграє важливу роль у розвитку ісух галузей бізнесу. Однією з ключових галузей, яка зазнає великих змін завдяки технологічним новаціям, є аудит. Сучасні технології, зокрема ті, що базуються на штучному інтелекті (ШІ), революціонізують традиційні підходи до аудиту та надають аудиторам потужні інструменти для збільшення ефективності, точності та надійності їхньої роботи.

Багато країн у світі, включаючи США, Канаду, Францію, Великобританію, Німеччину, Китай, Японію, Південну Корею та Швецію, розробили національні та міжнародні стратегії щодо використання штучного інтелекту. Європейська комісія також схвалила подібні документи. Україна, ставши членом Спеціального комітету зі штучного інтелекту при Раді Європи (Ad Hoc Committee on Artificial Intelligence), приєдналася до Організації економічного співробітництва і розвитку щодо впровадження штучного інтелекту в жовтні 2019 року. Україна зробила кроки для об'єднання зусиль держави, науково-освітніх установ, бізнесу та громадських організації у сфері штучного інтелекту. Міністерство цифрової трансформації України створило Експертний комітет з розвитку штучного інтелекту в Україні та представило проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» [1].

Сучасний аудит включає не лише інформацію з бухгалтерського обліку, але також дані, отримані під час дослідження господарських, технологічних і управлінських процесів. Ці дані можуть бути внутрішніми або зовнішніми, а також доступними через відкриті джерела та інтернет-сайти [2].

Одними з провідних компаній у сфері бухгалтерського та аудиту є Deloitte, ERNST&YOUNG, PwC і KPMG. Ці компанії стрімко вкладають кошти у нові технології, зокрема у штучний інтелект, для оптимізації своєї роботи та уникнення помилок, пов'язаних із втручанням людського фактору. Багато фінансових та консалтингових послуг, які надають ці компанії, такі як консультування з інвестиційних рішень, які включають аналіз великих обсягів інформації, часто виходять за межі розуміння одного фахівця і можуть бути дуже складними та непередбачуваними. За допомогою штучного інтелекту вирішення таких завдань стає простішим та ефективнішим. Це означає, що штучний інтелект відіграє ключову роль у діяльності компаній «Великої четвірки», сприяючи вирішенню різних завдань, які можуть бути складні для звичайного людського розуміння.

Кожна з цих компаній розробляє свої власні продукти з використання штучного інтелекту, які можна використовувати в різних галузях і вирішувати різні завдання. Наприклад, Deloitte має програму SONAR, яка оцінює ймовірність того, що інформація про ПДВ, код товару та місцеві збори, занесена до бази даних товарів, є правильною. Результати порівняння виражені у відсотках, що вказує, чи відповідає етикетка всім вимогам, чи ні. Ця програма працює з базами даних, які містять принаймні 2500 продуктів, і використовує довідкову базу даних для цих продуктів.

Argus виконує порівняння документів, виявляє найдрібніші відмінності та деталі, встановлює корекції до категорій відповідно до їх важливості та складає звіт про ризики. GRAPA використовується для проведення перевірок і допомагає аудиторам визначити стратегію, оцінити її вірність [3].

У компанії ERNST&YOUNG більшість програм, які використовують штучний інтелект, знаходяться на стадії планування. Деякі з них застосовуються у сфері податкової діяльності та документування, інші пов'язані з орендою, орендними платежами та аспектами цієї галузі. Дочірня компанія ERNST&YOUNG в Австралії вже почала використовувати технологію ШІ для автоматизації рутинних завдань. Крім того, ERNST&YOUNG запустили програму, яка використовує комп'ютерний зір для того, щоб повітряні безпілотники могли виконувати інвентаризацію безпосередньо під час аудиту. Ці безпілотники можуть рахувати, наприклад, кількість транспортних засобів на виробничому заводі та передавати ці дані безпосередньо на глобальну цифрову платформу аудиторської фірми. За даними ERNST&YOUNG, використання безпілотників дозволяє зафіксувати більше даних під час аудиту, дозволяючи аудиторам зосередитися на областях ринку, не втрачаючи часу на ручний запис характеристик запасів. Ця ініціатива безпілотників наразі перебуває на стадії досліджень і розробки.

У PwC існує програма штучного інтелекту під назвою GL.ai, яка була розроблена спільно з компанією H2O.ai з Кремнієвої долини. Ця система із підтримкою ШІ призначена для аналізу документів, що підготовлені для звітів. GL.ai успішно пройшла випробування на аудиторських базах даних у Канаді, Німеччині, Швеції та Великобританії. Головна перевага GL.ai полягає в її здатності аналізувати величезний обсяг даних, не обмежуючись вибіркоким підходом [4].

Аудиторська компанія KPMG розробила свій власний портфель інструментів штучного інтелекту, який отримав назву KPMG Ignite. Ця система призначена для вдосконалення бізнес-рішень та їх обробки на цифровій платформі [5].

Отже, можна дійти висновку, що штучний інтелект став ключовим інструментом в аудиторській галузі, забезпечуючи переваги, такі як обробка величезних обсягів інформації, виявлення ризиків і аналіз даних у режимі реального часу. Однак, незважаючи на його потужність, він не може повністю замінити людський фактор та професійне судження аудиторів. Людський досвід і розуміння деталей взаємин між аудиторською фірмою і клієнтами

залишаються недосяжними. Для аудиторських фірм важливо залишати баланс між використанням штучного інтелекту та людським втручанням. Штучний інтелект може значно покращити якість та ефективність аудиту, але тільки у поєднанні з людським професійним розумінням він може дійсно розкрити свій потенціал. Компанії повинні враховувати всі переваги та обмеження цієї технології, ретельно виважуючи свої стратегії розвитку, щоб забезпечити надійність даних і задоволеність клієнтів у майбутньому.

Література:

1. Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні». URL: <http://surl.li/nxtfm> (дата звернення: 01.11.2023).

2. Рух зі швидкістю інновацій. Основні інструменти і компетенції у сфері внутрішнього аудиту на базі технологій. URL: <https://www.pwc.co.uk/audit-assurance/assets/pdf/moving-at-the-speed-of-innovation.pdf> (дата звернення: 01.11.2023).

3. Artificial Intelligence projects from Deloitte Practical cases of applied AI URL: <http://surl.li/nxtfq> (дата звернення: 01.11.2023).

4. Як штучний інтелект впливає на аудит. URL: <http://surl.li/nxtft> (дата звернення: 01.11.2023).

5. Використання технологій на основі штучного інтелекту в аудиті. URL: <https://kreston.ua/vykorystannia-tekhnolohiy-na-osnovi-shtuchnoho-intelektu-v-audyti/> (дата звернення: 01.11.2023).

**Валентина Ходзицька, к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана**

РЕЛЕВАНТНА КОМПОНЕНТА СТРАТЕГІЇ: НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ З УРАХУВАННЯМ ЧИННИКА ВІЙНИ

Під час воєнних дій Україна потребує міжнародної підтримки - міжнародних інвестицій, що суттєво допоможуть відбудові післявоєнної економіки. У зв'язку з цим нефінансова інформація в останні роки розглядається як важлива компонента менеджменту та пропонується у традиційних фінансових звітах, щоб розкрити максимум інформації з питань, що стосуються економічних, екологічних та соціальних факторів. Успішні компанії завжди мають стратегічні комунікаційні напрями розвитку. Нефінансову звітність "Нафтогазу", як приклад, читають в Єврокомісії. Стратегічні активності успішних компаній чітко спрогнозовані та досягають мети менеджменту.

Підготувати повний річний звіт – це напрями, що реалізуються маркетинговим або PR-відділом.

Для успішної підготовки повного річного звіту необхідно:

1. Розв'язок концептуальних проблем. Менеджемент визначається з метою підготовки звіту, активними користувачами, релевантними меседжами та оптимальною структурою. Все ці кроки затверджуються разом з топ-менеджментом суб'єкта господарювання.

2. Призначення відповідальних за кроки складання нефінансової звітності. Важливо актуалізувати важливість етапу, задля уникнення проблем. Необхідним кроком є оцінка можливості виконання усіх процесів та встановлення обов'язків, за необхідності актуальним є залучення підрядників.

3. Визначення візуального стилю та контенту. На цьому етапі актуалізуються кейси компаній, демонстрація виробничого процесу за допомогою їх інфографіки, розрахунки фінансових показників та особиста інформація співробітників і клієнтів. Важливим є стиль представлення звіту. При підготовці звіту інвестиційної привабливості, він має бути візуально простим та одночасно інформативним. Усі підготовчі кроки мають бути виконані на етапі планування.

4. Оптимізація календарного прогнозу проєкту. Готується документ в форматі Excel. Також можуть бути використовувати інструменти підготовки проєктів – вони актуалізують можливість планування та мінімізують комунікації.

5. Підготовка звітності. Обов'язковим є збір інформації, обробка потоків та використання сталого підходу до подання, інтерв'ювання, текстування, планування ілюстративного матеріалу, підготовка та прогнозування інфографічних макетів, узгодження проміжних та підсумкових етапів результативності.

6. Представлення та подання результатів. Планування промокампанії має бути вчасним [1]. Про виявлення проблем необхідно говорити та інформувати користувачі про кроки вирішення цих проблем. Визнання проблем та розробка стратегій її усунення підвищує репутацію компанії.

Важливим є розуміння різниці між нормативно-стандартним звітом про управління та креативним:

- Стандартизація визначається законодавством України. У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», інструкції Мінфіну та вимогах регуляторів наведені мінімальні показники сталого звітування. У стандартизованому звіті наведений мінімальний перелік звітних показників та відсутня креативність.

- Нестандартний звіт має більшу інформативність та розрахований на певну цільову аудиторію. Він виглядає не як простий інформаційний документ, а доповнений інфографікою, фото, експертними статтями співробітників компанії, і в якого є масштабна промокампанія [1].

Таким чином, в умовах глобалізації економіки та загострення кризових явищ виникає необхідність об'єднати зусилля держави, бізнесу та суспільства забезпечити умови для дотримання соціальної відповідальності, стабілізації економічного розвитку на різних рівнях управління. Головні процедури внутрішнього контролю доречні для зосередження на дотриманні нормативних

актів (у тому числі міжкорпоративних) щодо складання нефінансової звітності, на механізмах формування та обробці, зберігання нефінансових даних, ризиках управління та оцінці ефективності заходів, вжитих для забезпечення умов для правильного складання нефінансової інформації.

Література:

1. FAQ про річні нефінансові звіти URL: <https://toplead.com.ua/ua/blog/id/faq-o-godovyh-nefinansovyh-otchetah-230/>.
2. Марина Саприкіна «Зачем бизнесу отчеты по устойчивому развитию» URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2019/10/31/653160/>.
3. Нефінансовий звіт BBC URL: <http://downloads.bbc.co.uk/aboutthebbc/reports/annualreport/2018-19.pdf>.
4. Нефінансовий звіт ПрАТ «ПУМБ» URL: <http://surl.li/nxtjv>.
5. Нефінансовий звіт ТОВ «Кока-кола» URL: <https://www.coca-cola.ua/>.
6. Нефінансовий звіт Національного банку України URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=93985600>.
7. Нефінансовий звіт Sime Darby URL: <http://surl.li/nxtkd>.
8. Нефінансовий звіт Аудиторська компанія Baker Tilly URL: <http://surl.li/nxtkh>.

**Анастасія Хоменко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Олена Єгорова, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет**

АНАЛІЗ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Кадровий потенціал – це сукупність здібностей і можливостей кадрів забезпечувати досягнення цілей довгострокового розвитку підприємства. Складовими кадрового потенціалу є: морально-психологічна, кадрова, фізіологічна, структурна, культурно-моральна, професійна, організаційна, кваліфікаційно-інтелектуальна [2, с. 109].

Аналіз кадрового потенціалу підприємства спрямований на оцінку структури соціальних і індивідуально-психологічних якостей колективу, розробку управлінських важелів, виявлення резервів використання персоналу тощо.

Основними задачами аналізу кадрового потенціалу підприємства є [3]:

- 1) забезпечення керівників та менеджерів інформацією щодо людських ресурсів для управлінських рішень, зокрема щодо:
 - якісного складу персоналу;
 - забезпеченості кадрами порівняно із потребою у працівниках певних професій;

- динаміки (руху) персоналу, який дозволяє виявити першопричини змін в забезпеченості робочою силою;
 - ефективності використання фонду оплати праці;
 - показників продуктивності та ефективності праці.
- 2) пошук шляхів розвитку персоналу підприємства;
- 3) створення комфортних умов для кращої роботи працівників.

Під час аналізу кадрового потенціалу аналітики та менеджери часто припускаються наступних помилок:

- неправильно розуміють сутність терміну «кадровий потенціал», підвищують конкретні вимоги до своїх працівників, не враховують, що потенціал кадрів підприємства є узагальненою характеристикою і складається з різних ресурсів колективу;
- приділяють більше уваги перспективним працівникам, ніж іншим, із-за чого виникають проблеми, сварки у колективі;
- використовують типовий, стандартний підхід до розвитку персоналу підприємства, не враховують, що кожна організація є особливою, оригінальною, управління має адаптуватися під умови цієї організації з урахуванням особливостей її діяльності і складу персоналу;
- недостатня увага мотивації колективу, кожен повинен змінюватися, покращувати свій потенціал, мати бажання до роботи. [1, с. 102]

Розглянемо складові забезпечення, які допомагають в розвитку кадрового потенціалу підприємства у табл. 1.

Таблиця 1

**Складові забезпечення розвитку кадрового потенціалу підприємства
[2, с. 108-109]**

Забезпечення	Характеристика
фінансове	важливе забезпечення, без нього неможливе кадрове управління, на підприємстві має бути фонд, кошти з якого використовуються на розвиток якостей колективу і на здійснення стимулюючих виплат;
організаційне	структурні підрозділи, які удосконалюють прийняття управлінських рішень з кадрових питань;
інформаційне	рішення, які зв'язані з інформаційними та комунікаційними процесами;
мотиваційне	мотивація персоналу для ефективного використання соціальних та економічних ресурсів підприємства;
методичне	створення єдиної системи документів організаційно-методичного характеру, документація повинна визначати вимоги та правила до розвитку колективу.

Розглянемо методи, які допомагають в оцінці та у розвитку кадрового потенціалу підприємства [1, с.99-100]:

Оцінка Хогана – цей метод потрібен для оцінки характеристик кожного працівника, які є необхідними для виконання ним своїх обов'язків, створення кар'єрного успіху та стосунків у колективі. Суть методу краще розуміння особи у колективі, її здібностей, цілей, інтересів, особистісних пріоритетів і якостей, які мають вплив на кар'єрний ріст людини;

2. Індивідуальний професійний опитувальник ОРQ – використовується для професійно-особистісного моделювання працівника, у цьому методі знаходяться аспекти особливостей, які мають вплив на продуктивність людини і формують поведінку її на робочому місці, а результатом буде звіт керівнику;

3. Оцінка за методом 360° – здібності працівника та лідерські здібності оцінюються його керівництвом, підлеглими та колегами;

4. Індикатор зміни стилю – використовують для оцінки індивідуального стилю працівника на підприємстві;

5. Оцінка групового розвитку Кемпбелла-Галлама – допомагає визначити розуміння поставлених завдань, ступінь прозорості та думку колективу про інновації та зміни на підприємстві.

6. Основні міжособистісні стосунки у системі Орієнтація-Поведінка FIRO – є допоміжною методикою у визначенні соціальних потреб відповідно до відносин та спілкування у колективі.

Отже, формування кадрового потенціалу є важливим елементом управління підприємством. Завдяки аналізу кадрового потенціалу підвищується ефективність використання персоналу, покращують фінансові результати.

Література:

1. Бессонова А.В., Черната Т.М. Аналіз методів розвитку кадрового потенціалу підприємства *Центральноукраїнський науковий вісник Економічні науки*. 2021. № 6 (39). С. 97-105. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/11927/1/12.pdf>.

2. Сень О.В., Коваленко М.В., Книш В.В. Розвиток кадрового потенціалу потенціалу в сучасних умовах: теоретичні та практичні аспекти *Інфраструктура ринку*. 2023. № 70 URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/70_2023/21.pdf.

3. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз : навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.

**Андрій Хорішко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олександр Хникін, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Полтавський державний аграрний університет**

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ЯК НАПРЯМОК ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Оборотні активи підприємства є важливим елементом успішного та результативного функціонування підприємства. Достатній рівень оборотних активів відображається на можливості підприємства виконувати свої зобов'язання. Управління оборотними активами підприємства, є системою відокремлених, але в той же час пов'язаних елементів, що в сукупності

забезпечують цілеспрямований вплив на рівень фінансової стійкості, платоспроможності та відповідно ділової активності.

Управління оборотними активами підприємства має включати декілька етапів.

Так, перший етап передбачає проведення детального аналізу складу та структури оборотних активів за досліджуваний період, а також оцінку джерел фінансування оборотних активів (даний етап реалізовано нами при написанні другого розділу кваліфікаційної роботи).

Другий етап передбачає визначення політики формування та фінансування оборотних активів.

На третьому етапі доцільним є проведення оптимізації окремих елементів оборотних активів, та поточного фінансування у відповідності до фінансового циклу.

На четвертому етапі відбувається оптимізація постійної та змінної частини оборотних активів підприємства з метою визначення найбільш раціональної форми та джерел їх фінансування.

П'ятий, заключний етап передбачає необхідність забезпечення збалансованого співвідношення між ліквідністю та рівнем рентабельності на основі формування оптимальної структури напрямів фінансування оборотних активів господарюючого суб'єкта.

З метою формування ефективної політики управління оборотними активами підприємства, доцільно виділити окремі її підрозділи:

- 1) управління запасами;
- 2) управління дебіторською заборгованістю;
- 3) управління грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями.

При ефективному управління запасами можна досягти прискорення операційного циклу, знизити витрати пов'язані із зберіганням оборотних активів, а також, що досить важливо, вивільнити частину оборотних активів, з метою реінвестування чи перерозподілу їх в процесі господарського обороту.

Управління дебіторською заборгованістю є другою підсистемою управління його оборотними активами, та передбачає, перш за все, контроль за оборотністю засобів у розрахунках. Неадекватна величина дебіторської заборгованості свідчить про відсутність раціонального перерозподілу капіталу підприємства, адже високий її рівень може стати вагомою причиною зниження ліквідності, об'ємів виробництва та відповідно, рівня ділової активності.

В той же час, основною метою фінансового менеджменту в контексті управління грошовими активами є забезпечення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності підприємства.

Різні групи оборотних активів підприємства мають не однаковий рівень ліквідності, тобто здатності перетворитися в засіб платежу; неоднакові можуть бути і витрати по проведенню такої конвертації. Лише гроші та їх еквіваленти мають абсолютну ліквідність. З метою вчасного виконання боргових

зобов'язань, підприємство повинно мати певний, економічно обґрунтований рівень високоліквідних активів (гроші та їх еквіваленти).

У практиці зарубіжного фінансового менеджменту з метою визначення оптимального залишку грошових активів використовують модель Баумоля, в основу якої покладено мінімізацію витрат пов'язаних із обслуговуванням однієї операції поповнення грошових коштів, а також втрати альтернативних доходів при створенні необхідного залишку грошових засобів.

Отже, зміцнення фінансового стану підприємства можливе лише за умови цілеспрямованого управління оборотними активами, в межах якого вирішується ряд завдань пов'язаних із формуванням достатнього розміру оборотних активів в контексті забезпечення поточної платоспроможності, оптимізацією оборотних активів, формування напрямків підвищення ефективності використання оборотних активів, формування оптимальних джерел фінансування оборотних активів за одночасного забезпечення фінансової стійкості.

Література:

1. Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту : підруч. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 476 с.

2. Гаватюк Л. С., Пітал А. К. Удосконалення механізму управління оборотними активами як умова ефективного функціонування підприємств. Вісник Хмельницького національного університету 2022, № 1. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6680/2022-en-1-32.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

**Микола Царевський, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Владислав Олійник, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Галина Нагасва, к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Державний біотехнологічний університет**

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОЇ КУЛЬТУРИ НАСЕЛЕННЯ

Страховий ринок України характеризується низьким рівнем проникнення страхування і останні роки намагається розвиватися в умовах прийняття факту низької страхової культури населення країни. Проте необхідно визнати, що у більшості населення така культура взагалі відсутня, передусім, через несприйняття інституту страхування.

Вирішення цієї проблеми потребує від страховиків удосконалення маркетингових заходів і вироблення відповідної державної політики в сфері підвищення рівня страхової культури.

Сьогодні не існує чітко окресленого поняття «страхова культура», тому необхідно розібратися з його значенням і виявити чинники впливу на розвиток

страхової культури, а також її місце у розповсюдженні приватного страхування.

Формуючи поняття страхової культури, можна припустити, що, передусім, - це «певна форма психологічного сприйняття» інституту страхування населенням, під якою розуміють рівень усвідомлення населенням необхідності страхування як способу забезпечення гарантії відшкодування збитку при настанні різних непередбачуваних обставин, обізнаність населення про методи функціонування страхових інститутів, готовність населення придбати необхідні страхові продукти для забезпечення захисту майна, здоров'я та життя.

Страхову культуру доцільно позначити як сукупність програм діяльності суб'єктів страхування, що виступають умовою відтворення і зміни усієї системи страхових відносин, що історично розвиваються. У свою чергу програми страхової діяльності, що становлять основу страхової культури, представлені різноманітним різноманіттям різних форм: знань, навичок, зразків діяльності і поведінки, економічних цілей і ціннісних орієнтацій. У своїй сукупності і динаміці вони історично накопичують досвід страхових відносин.

Страхова культура, завдяки системі цінностей і певних норм, забезпечує не лише взаєморозуміння, але й регулює взаємовідносини форми комунікацій і діяльності учасників страхового ринку. Сформуємо основні ознаки цивілізованої страхової культури, які слід розглядати як цільові орієнтири для використання у вітчизняній практиці.

По-перше, лояльність до суто страхових відносин, обумовлена усвідомленням потреби у страховому захисті і довірою до фінансових інститутів в цілому і до страховиків, зокрема.

По-друге - розуміння сутності страхового процесу і його конкретних особливостей, обумовлених специфікою конкретної страхової угоди (у тому числі усвідомлення ризиків і обов'язків, які приймаються сторонами угоди).

По-третє, вміння вступати у страхові відносини з урахуванням зваженої оцінки власних економічних інтересів і, навпаки - уміння ігнорувати їх при невідповідності реальним особистим інтересам.

Для покращення страхового захисту населення і забезпечення розвитку страхового ринку необхідно підвищувати рівень страхової культури суспільства.

Література:

1. Журавка О.С., Лопатченко С.Г. Страхова культура як один із чинників впливу на розвиток страхування. *Ефективна економіка*. № 5. 2015. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4102>.

2. Третьякова О.В. Детермінанти розвитку страхової культури в Україні. *Економіка та управління підприємствами*. Вип. 5. 2017. С. 132-135.

**Аліна Чеботарь, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Мар'ян Саприка, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Максим Солярик, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Ольга Лега, к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ

В умовах безпрецедентного падіння економічної та фінансової стійкості суб'єктів господарювання, ріст ризиків припинення функціонування, падіння попиту та подекуди фізичного руйнування основних засобів і кадрового ризику, викликаних війною, питання прибутковості та утримання максимально можливого рівня фінансової стійкості для підприємств є основою виживання [1].

Для підтримки рівня ліквідності, платоспроможності, а, особливо фінансової стійкості, необхідно залишити діяльність, навіть у військовий стан, прибутковою. Звісно, зробити це надто складно, адже ціна на матеріальні ресурси, навіть за підтримки держави, є високими, тоді як ціни на продукції збільшуються не такими високими темпами. Та все ж за будь-яких умов запорукою успішного функціонування підприємства є отримання позитивного кінцевого фінансового результату – прибутку. Саме фінансовий результат є визначальним та головним вимірником ефективності роботи підприємства.

Військовий стан негативно вплинув на діяльність підприємств за всіма видами економічної діяльності – табл. 1. Зокрема, кількість підприємств, які отримали прибуток у % до загальної кількості підприємств у 2022 році (за січень - вересень) порівняно з 2021 роком за січень - вересень) зросла на 17,6 пункти.

Найбільш негативна динаміка до зростання частки збиткових підприємств відмічено у сфері тимчасового розміщення та харчування (на 34,3 пункти), що пов'язано із закриттям закладів, зростанням собівартості страв та послуг проживання порівняно з ціною, збитками отриманими від руйнувань, обстрілів тощо. 33,3 пункти припадає на зростання збиткових підприємств у сфері операцій з нерухомістю, 31 % - професійна, наука та технічна діяльність, 24,7 – сільське господарство, 24,1 – розваги, мистецтво та спорт. Єдина галузь, де отримано позитивну динаміку до зростання прибуткових підприємств це охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – на 5,2 пункти, що пояснюється ситуацією в країні, зверненням до лікарень та служб з надання соціальної допомоги поранених, постраждалих та інших громадян, які потребували допомоги у 2022 році більше чим у 2021 році.

Для оцінки рентабельності операційної (основної) діяльності підприємств в розрізі видів діяльності розглянемо ілюстративне зображення – рис. 1.

Аналіз показників рентабельності показав що за досліджуваний період 2022 року проти 2021 року показники в розрізі всіх галузей мають негативну тенденцію.

Таблиця 1

Фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за січень-вересень 2021 – 2022 рр.*

Види економічної діяльності	Підприємства, які одержали прибуток, у % до загальної кількості підприємств		Відхилення, +/-	Підприємства, які одержали збиток, у % до загальної кількості підприємств		Відхилення, +/-
	2021 р.	2022 р.		2021 р.	2022 р.	
Усього	77,1	59,5	-17,6	22,9	40,5	+17,6
сільське, лісове та рибне господарство	68,7	44	-24,7	31,3	56	+24,7
промисловість	75,4	56,5	-18,9	24,6	43,5	+18,9
будівництво	75,3	59,2	-16,1	24,7	40,8	+16,1
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	85,3	68,2	-17,1	14,7	31,8	+17,1
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	60,4	44,8	-15,6	39,6	55,2	+15,6
тимчасове розміщення й організація харчування	60,4	26,1	-34,3	39,6	73,9	+34,3
інформація та телекомунікації	81,1	62,3	-18,8	18,9	37,7	+18,8
фінансова та страхова діяльність	91	68,4	-22,6	9	31,6	+22,6
операції з нерухомим майном	73,5	40,2	-33,3	26,5	59,8	+33,3
професійна, наукова та технічна діяльність	74,3	43,3	-31	25,7	56,7	+31
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	68	62,2	-5,8	32	37,8	+5,8
освіта	75	100	+25	25	-	-
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	59,6	64,8	+5,2	40,4	35,2	-5,2
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	50	25,9	-24,1	50	74,1	+24,1
надання інших видів послуг	83,3	80	-3,3	16,7	20	+3,3

*побудовано авторами на підставі [2]

Зокрема, проти 2021 року збитковими стали підприємства галузей - сільське, лісове та рибне господарство (1,2 %), будівництво (0,2 %), тимчасове розміщування й організація харчування (25,5 %), операції з нерухомим майном (6,9 %), професійна, наукова та технічна діяльність (6,1 %).

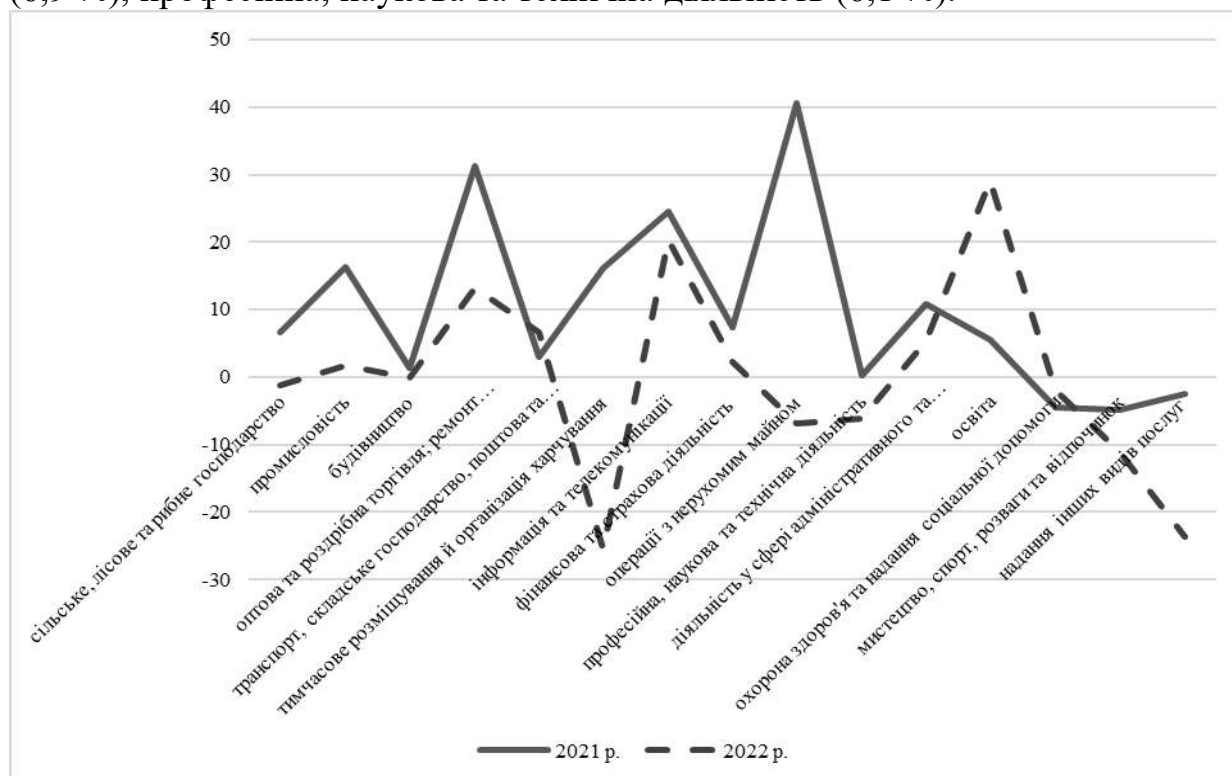

Рис. 1. Ілюстративне зображення динаміки рентабельності операційної діяльності великих та середніх підприємств за січень-вересень 2021 – 2022 рр.
*побудовано авторами на підставі [2]

Підприємства двох видів економічної діяльності збільшили збитковість основної діяльності, зокрема у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – на 6,1 пункт, надання інших видів послуг – на 21,2 пункти. Великі та середні підприємства у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, навпаки, зменшили рівень збитковості на 2,5 пункти, у сфері освіти рівень рентабельності зріс на 23,5 пункти, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської ості – на 3,7 пункти.

Низка видів економічної діяльності у 2022 році залишилися прибутковою, але з негативною тенденцією до зниження рівня рентабельності: у сфері промисловості на 14,6%, оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – на 18 пукти, інформації та телекомунікації – на 4,2 пункти, фінансової та страхової діяльності – на 5 пункти, діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – на 5,5 пункти.

Література:

1. Костенко, Ю., Короленко, О., & Гузь, М. (2022). Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>.

2. Державна статистика України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 29.10.2023).

**Ольга Чекан, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Тетяна Ганущак, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Державний торговельно-економічний університет**

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Підприємство є основним елементом структури суспільного поділу праці, та як виробник, сприяє процесу самофінансування та незалежності, впливаючи на результати створення валового національного продукту, соціально-економічний прогрес суспільства та загальне благополуччя населення країни.

Сучасне бізнес середовище визначається глобалізацією, стрімким розвитком технологій та постійними змінами у економічній, політичній та соціальній сферах. Нові виклики, як війни та пандемії, вимагають не лише збереження традиційних стратегій та методів управління підприємством, але й розробки нових та адаптації до сучасних реалій ведення бізнесу.

Одним із чинників, що стримують розвиток підприємництва є військове вторгнення на територію України. За оцінкою Національного банку України, під час воєнного конфлікту, економіка втрачає понад 50% нереалізованого обсягу валового внутрішнього продукту (ВВП) - іншими словами, кожен тиждень коштує національній економіці більше 50 млрд грн., не враховуючи збитків від зруйнувань.

Серед основних чинників, що вплинули на зменшення активності суб'єктів господарювання та припинення функціонування підприємств під час воєнного конфлікту, можна виділити наступні:

- Втрата майна та ресурсів внаслідок воєнних дій та окупації;
- Зниження попиту на товари чи послуги;
- Втрата постачальників і дефіцит робочої сили через їх вимушену міграцію або мобілізацію;
- Труднощі з експортом продукції;
- Проблеми з постачанням палива та перебої в електропостачанні;
- Зростання рівня інфляції та підвищення облікової ставки Національного банку України до 25% [1] та інші подібні фактори.

Для прикладу розглянемо труднощі з експортом товарів з України. У січні–серпні 2023 року експорт товарів становив 9165,8 млрд грн., або 84,7% порівняно із січнем–серпнем 2022 року, імпорт –1540,8 млрд грн., або 119,6%. Негативне сальдо склало 624 млн. грн. (у січні–серпні 2022 року також негативне – 206,3 млн. грн.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 0,59 (у січні–серпні 2022 року – 0,84). Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 226 країн світу. [2]

Слід зазначити, що в умовах ринку та конкуренції узагальнюючим критерієм оцінки ефективності управління підприємствами є їх конкурентоспроможність, тобто здатність протистояти конкурентам на ринку за рівнем задоволення споживачів своєю продукцією, ефективністю виробництва, якістю та безпекою використання. [3, с. 28]

Військовий конфлікт спричинив скорочення кількості робочих місць і доходів, зниження купівельної спроможності населення, зменшення обсягу накопичених активів. У 2022 році вплив війни на національну економіку проявився у втраті 29,2% реального ВВП, а 13,5 млн осіб були змушені покинути свої домівки. Понад 7 млн осіб опинилися в ситуації бідності, а рівень безробіття зріс до 24% населення.

За оцінками експертів Світового банку та Європейської комісії, втрати від війни в Україні за період з 24 лютого 2022 року по 24 лютого 2023 року оцінюються в 5044,5 млрд грн., а витрати на відновлення – 153706,9 млрд грн.

Однак, незважаючи на всі труднощі, переважна більшість підприємств продовжує свою діяльність. Ті, хто не може працювати на повну потужність, намагаються надавати товари та послуги частково або з певними обмеженнями. Багато керівників приймають рішення про передислокацію своїх підприємств у найбільш безпечні регіони України. Дія.Бізнес запустили платформу цифрової взаємодії для допомоги з релокації бізнесу. Загалом, понад 700 підприємств вже переїхали, з яких понад 500 відновили роботу на новому місці.

Уряд пропонує ряд пропозицій для підтримки бізнесу в умовах війни:

- Компенсація за працевлаштування ВПО (уряд надає компенсацію роботодавцю в розмірі мінімальної заробітної плати, що становить 6 700 гривень, протягом 2 місяців); [4]

- Урядова програма «Робота» (сайт, з умовами участі по кожному грантовому конкурсу та можливість подати заявку на отримання гранту від держави); [4]

- Допомога від Ради бізнес-омбудсмена (досвідчені юристи допомагають бізнесу вирішувати спори без суду); [4]

- Доступні кредити 5-7-9% - це державна ініціатива, яка була розроблена з метою полегшення умов кредитування малого та середнього бізнесу завдяки зниженню відсоткової ставки.

Отже, у сучасних умовах управління бізнесом стикається з низкою важливих викликів, включаючи глобалізацію, цифрову трансформацію, економічні виклики та військові конфлікти. Ці проблеми впливають на конкурентоспроможність підприємств та соціальний розвиток. Для досягнення успіху підприємства повинні бути готовими до адаптації та інновацій, співпраці із урядом, а також до вирішення управлінських проблем, які виникають у сучасному бізнес-середовищі.

Література:

1. Рішення Правління НБУ від 02.06.2022 р. № 262-рш «Про розмір облікової ставки». URL: <https://qdpro.com.ua/export/document/67613/> (дата звернення: 28.10.2023).

2. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами у січні-серпні 2023 року URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.10.2023).

3. Bokovets V., Zamkova N. L., Makhnachova N. ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF ENTERPRISE MANAGEMENT COMPONENTS IN MODERN CONDITIONS. *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. 12, № 4. С. 28-30.

4. Підтримка бізнесу в умовах війни. *Дія.Бізнес - Головна сторінка*. URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime> (дата звернення: 30.10.2023).

**Олена Чернишенко, аспірант;
Тетяна Кобєлева, д.е.н., професор,
професор кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХП»**

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ

Собівартість продукції є найважливішим показником економічної ефективності її виробництва [1-8]. Вона відображає всі сторони господарської діяльності, акумулює результати використання всіх виробничих ресурсів. Від його рівня залежать фінансові результати підприємств, темпи розширеного виробництва, фінансовий стан суб'єктів господарювання [4]. Собівартість продукції - це сукупні витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції. Собівартість продукції відображає всі витрати на життя і втілену працю, вироблену підприємством у вигляді витрат на сировину, матеріальні, паливно-енергетичні ресурси, амортизацію основних фондів, оплату праці [1]. Питання калькулювання собівартості продукції завжди був і залишається одним з найважливіших, як для цілей прийняття управлінських рішень, так і для розрахунку оподаткованого прибутку підприємства. При розрахунку собівартості продукції виникають проблеми, пов'язані з тим, що законодавчі вимоги до її формування в податковому обліку, російському обліку, а також вимоги до формування собівартості для цілей управлінського обліку істотно відрізняються. Тому слід звернути пильну увагу на проблеми, що виникають при формуванні цього показника. Складність проблем стає зрозумілою при віднесенні витрат і витрат до собівартості, так як не всі платежі підприємства включаються в неї. Для наших бухгалтерів складність проблеми формування собівартості полягає в тому, що немає точної рубрикації її складових, але є методика її формування.

Фактична собівартість виробленої продукції (наданих послуг) часто коригується для цілей оподаткування.

По-перше, це пов'язано з нормуванням окремих видів витрат, сума яких для цілей оподаткування не повинна перевищувати встановлених лімітів. До таких витрат належать:

- плата за навчання за договорами з навчальними закладами на підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів;
- представницькі витрати;
- витрати на рекламу; витрати на відрядження, пов'язані з виробничою діяльністю, в тому числі витрати на отримання закордонних паспортів;
- витрати на утримання службового автотранспорту;- витрати на компенсацію за використання особистого автотранспорту для службових поїздок;
- процентні витрати за банківськими кредитами (крім кредитів, пов'язаних з придбанням основних засобів, нематеріальних та інших необоротних активів);
- процентні витрати за бюджетними позиками, крім кредитів, виданих для інвестиційної та конверсійної діяльності.

Крім того, до собівартості продукції для цілей оподаткування не включається, наприклад, сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у прискореному порядку, у разі їх нецільового використання.

По-друге, важливим є також такий факт. Для цілей оподаткування до собівартості реалізованих товарів включаються тільки оплачені витрати. Таким чином, може виникнути потреба в додатковому аналітичному обліку деяких витрат, включених до собівартості, що дасть змогу формувати собівартість для цілей оподаткування з урахуванням факту оплати відповідних витрат.

Хочеться звернути вашу увагу ще на одну проблему. З якою собівартістю порівнювати відпускні ціни при реалізації продукції: з фактичною обліковою собівартістю чи з фактичною собівартістю, скоригованою для цілей оподаткування? Логічним є висновок, що її доведеться зіставляти з фактичною бухгалтерською собівартістю, яка, в свою чергу, може розраховуватися різними способами (або буде повною собівартістю, або зменшеною). Для розрахунку собівартості продукції необхідно, по-перше, вибрати метод її розрахунку, який буде повністю відповідати специфіці виробництва, а, по-друге, визначити принципи розподілу непрямих витрат. Аналіз проблем формування собівартості продукції на підприємстві показав, що їх вирішення можливе за таких умов: удосконалення законодавчої бази у сфері формування собівартості в бухгалтерському обліку; застосування більш ефективних методів калькулювання собівартості; розробка ефективної системи розподілу непрямих витрат.

Література:

1. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
2. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
3. Кобелева Т.О. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства. *Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції* :

монографія / за ред. Ілляшенка С.М., Біловодської О.А. [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 85-105.

4. Перерва П.Г., Романчик Т.В., Кобелева Т.О. Комплаєнс як фактор інноваційного розвитку підприємства. *Інформація та знання в системі управління інноваційним розвитком* / за ред. Ю.С. Шипуліної [Монографія]. Суми : Триторія, 2018. С. 205-220.

5. Зіненко К.А., Кобелева Т.О. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. НТУ «ХПІ», 2022. № 4. С. 9-16. <https://doi.org/10.20998/25194461.2022.4.9>.

6. Кобелева Т.О. Антикорупційний комплаєнс як фактор забезпечення інноваційного зростання. *Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика : монографія* / за ред. Ілляшенко Н.С. [Монографія]. – Суми : Триторія, 2018. С. 116-136.

7. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К. : Знання, 2009. 1070 с.

8. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Підходи до оцінки інтелектуального капіталу промислового підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 1. С. 16-22.

**Liudmyla Chip, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, PhD in Economics, Associate Professor;
Dariia Romash, Graduate of higher education, Bachelor
Poltava State Agrarian University**

PECULIARITIES OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES OF UKRAINE'S AGRICULTURE IN WAR TIME

Stable functioning of the agricultural sector of Ukraine is one of the main tasks of the Ukrainian economy. Ensuring uninterrupted operation of the agricultural sector is an important task of the government for the continuous functioning of entrepreneurship and prevention of food shortages for both the population of the country and overcoming the problems of hunger in the world. This requires an in-depth analysis and understanding of the situation in the country's economy at war time both in general and in the agricultural sector in particular. In 2022, Ukraine won the status of a candidate for the EU, which involves a number of reforms, adaptation of domestic legislation to European legislation, as well as certain challenges for the agricultural sector of Ukraine [2].

The deepening of integration processes is an integral and modern sign of progressive changes in the agro-industrial sector of Ukraine, even in war time [1]. A large list of EU norms and rules for the agricultural sector of Ukraine foresees a significant period of implementation of agrarian changes to meet the European

requirements in the "Common Agricultural Policy" policy, which relate to the field of agriculture and animal husbandry of the countries of the European bloc. Ukraine is one of the world leaders in agricultural potential both in crop and livestock production, and has a leading position in the export of grain and oil crops. Russia's treacherous actions to destroy our economy and encroach on our sovereignty have had a significant destructive impact on agriculture and food security around the world. Problems with logistics, low purchase prices, a significant increase in production costs for growing agricultural crops make it necessary to find various innovative, economic, accounting approaches to responding to modern challenges in wartime conditions. As the general director of IMC Alex Lissitsa points out: «Ukraine's accession to the EU for farmers will mean not only large subsidies per hectare of land and significant funds allocated for agricultural development, but also new obligations for producers, responsible business conduct and transformation of the agricultural sector» [4].

We are inevitably moving towards the EU, although we must not forget that agricultural production there is quite complicated, since 50 percent of the directives in the European Union are related to agribusiness issues. Directions such as «Green deal», «Animal wealth» will be implemented in Europe by 2030 and we must accept these conditions for implementation. In terms of conducting agribusiness and manufacturing agricultural products, we will compete with France, Poland, the Netherlands and other countries, which will be a competitive threat to them, given our potential opportunities, and therefore we must communicate clearly and professionally with European partners and authoritatively demonstrate our positions to them and solutions.

Oleksandra Avramenko, the head of the Committee on European Integration of the UCAB, notes that the transition of the Ukrainian agricultural sector to EU standards will require complex changes. The main directions in which adaptation will take place:

- the legislation and regulatory framework stipulates that Ukrainian laws and regulations must meet European standards for quality, safety of food and livestock products, and environmental protection;

- quality and safety of food products;

- 3) social and environmental standards operating in the EU and relating to issues of labor protection, animal welfare standards, the use of pesticides and other agrochemicals [3].

Deputy Minister of Agrarian Policy and Food of Ukraine Markiyan Dmytrasevich emphasizes that the assessment of the European integration process is based on the Association Agreement, where Ukraine demonstrates +12% in agriculture and +8% in phytosanitary measures in war conditions, but it is also necessary to prove its readiness and capacity based on self-screening and taking into account the evaluations of the European Commission with the Government of Ukraine. For the period from 2016 to 2022, the European Commission assessed the progress of European integration on a five-point scale: agricultural sector and rural

development - 1 point, fishing - 1 point; food safety, veterinary medicine and phytosanitary control - 3 points [4].

Ukraine has chosen its vector of European integration development and on this undoubtedly responsible path must take into account the experience and mistakes of those countries that joined the European community and chose the path of democratic transformations and the rule of law, the free market, as well as the consistency and stability of legislation that will ensure the civilized development of the state and qualitative transformations of the agricultural sector of Ukraine.

Література:

1. Hontaruk Y.V. Prospects for the development of the production potential of enterprises in the agro-industrial sector based on the experience of the «All-Ukrainian Scientific and Educational Consortium». Colloquium-journal. 2020. No. 20. P. 16-24.

2. Grebenyuk N. V., Karnaushenko A. S., Petrenko V. S. Agro-industrial integration is an important factor in the investment attractiveness of agriculture. KhNTU Bulletin. 2022. No. 3 (82). URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.3.26>.

3. Integration of the agricultural sector of Ukraine into the EU: thorny path to a better future. URL: <https://agroportal.ua/blogs/integraciya-agrosektoru-ukrajini-doyes-ternistiy-shlyah-do-krashchogo-maybutnogo>.

4. Ukrain's integration into the EU: what farmers can expect? URL: https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/integratsiya_ukraini_do_es_scho_ochik_uvati_agrariyam.

5. Official website of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. URL: <https://minagro.gov.ua/>.

**Євгенія Чумакова, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олена Крук, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія**

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ПОБУДОВИ LOGIT-МОДЕЛІ ЩОДО ОЦІНКИ ВІРОГІДНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ БУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

Наявні моделі визначення ймовірності банкрутства підприємства потребують адаптації й модифікації до сучасних умов ведення бізнесу у країні; врахування галузевих особливостей діяльності суб'єкту господарювання; вдосконалення щодо підвищення достовірності результатів прогнозування та обґрунтованості прийняття управлінських рішень на їх підґрунті.

Дослідження підходів різних науковців та фахівців до оцінки ймовірності банкрутства підприємств дозволило запропонувати методичний підхід, якій складається з семи послідовних етапів (рис. 1).

Етап 1. На підґрунті фінансової звітності, даних офіційних сайтів, аудиторських висновків, додаткових відомостей, даних, які містять у

статистичній та податковій звітності відбувається відбір та формування масиву підприємств будівельної галузі, які будуть включені до дослідження.

Етап 1	Діагностика інформаційної бази щодо відбору та формування масиву підприємств будівельної галузі, у т.ч. банкрутів.
Етап 2	Формування системи фінансових коефіцієнтів, що впливають на ризик банкрутства, для подальшого їх включення в Logit-модель.
Етап 3	Розрахунок визначеної сукупності фінансових показників окремо для кожного підприємства будівельної галузі з масиву.
Етап 4	Проведення кореляційного аналізу, який обов'язково містить: <ul style="list-style-type: none"> – отримання коефіцієнтів парної кореляції; – аналіз факторів на мультиколінеарність; – виключення з прогностного аналізу показників, які не мають сильного та тісного зв'язку.
Етап 5	Проведення регресійного аналізу для отримання рівняння множинної регресії поточного аналізу фінансового стану підприємств будівельної галузі. Економічна інтерпретація параметрів рівняння множинної регресії.
Етап 6	Побудова Logit-моделі щодо оцінки вірогідності банкрутства підприємств будівельної галузі. Оцінювання адекватності отриманої моделі.
Етап 7	Визначення градаційної шкали вірогідності банкрутства підприємств будівельної галузі та прийняття обґрунтованих управлінських рішень за отриманими результатами.

Рис. 1 – Етапи методичного підходу побудови Logit-моделі щодо оцінки вірогідності банкрутства підприємств будівельної галузі

Етап 2. Відбір та формування системи фінансових показників, які мають найбільший вплив на вірогідність настання банкрутства підприємств будівельної галузі, для подальшого їх включення в Logit-модель. Фінансові показники повинні відображати ключові аспекти діяльності підприємств.

Етап 3. Розрахунок відібраної сукупності показників для обраного масиву підприємства будівельної галузі та формування вихідних даних для проведення кореляційно-регресійного аналізу.

Завданнями якого є побудова та аналіз економіко-математичної моделі рівняння регресії, що відображає залежність результативної ознаки від факторних ознак і дає оцінку міри щільності зв'язку [1].

Етап 4. На даному етапі проводиться кореляційний аналіз за допомогою якого встановлюється тіснота зв'язку між результативним і факторними ознаками.

Етап 5. Основним завданням регресійного аналізу є встановлення форми зв'язку (рівняння регресії), включаючи статистичну оцінку його параметрів [1], що дозволяє виключити коефіцієнти з недостатнім впливом на результативну змінну. Для того, щоб оцінити вплив обраних коефіцієнтів на банкрутство підприємств будівельної галузі, можна застосувати «Пакет аналізу» Microsoft Excel, який використовується для вирішення складних статистичних завдань. Також на цьому етапі відбувається економічна інтерпретація параметрів рівняння множинної регресії поточного аналізу фінансового стану підприємств будівельної галузі та формується критичні значення щодо його оцінки.

Етап 6. У межах цього етапу відбувається побудова Logit-моделі щодо оцінки вірогідності банкрутства підприємств будівельної галузі та відбувається перевірка: значущості окремих параметрів; значущості та адекватності отриманої моделі в цілому; відповідності властивостей моделі завданням дослідження.

Етап 7. На цьому етапі визначається градаційна шкала вірогідності банкрутства та відбувається прийняття обґрунтованих управлінських рішень за результатами розрахунків.

Оцінку вірогідності банкрутства слід проводити з певною періодичністю у динаміці, що дозволить найточніше визначити поточний фінансовий стан підприємства та своєчасно прийняти відповідні антикризові заходи.

Література:

1. Карачарова К. А., Машошина Т. В., Яковенко С. В. Особливості застосування кореляційно-регресійного аналізу в дослідженні ефективності управління витратами промислового підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. №7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-04-04/2023-7-04-04>.

**Юлія Шараєвська, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Калита, к.е.н.,
доцент кафедри банківської справи
Державний біотехнологічний університет**

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Фінансова індустрія переживає глибокі трансформації завдяки новим технологіям і цифровим інноваціям. Однією з найважливіших галузей цієї трансформації є банківський менеджмент. Цифрова трансформація банківського менеджменту стала необхідністю для банків, щоб вижити і успішно конкурувати в сучасному фінансовому середовищі.

Цифрова трансформація – це впровадження сучасних технологій в бізнес-процеси компанії. Цей підхід має на увазі не лише установку сучасного устаткування або програмного забезпечення, але і фундаментальні зміни в підходах до управління, корпоративної культури, зовнішніх комунікаціях [1].

Однією з основних характеристик цифрової трансформації банківського менеджменту є швидкість впровадження нових технологій і рішень. Технологічні зміни стають все більш доступними і легкодоступними, і банки повинні бути готові впроваджувати їх на ринку якнайшвидше. Це означає швидке оновлення банківських систем, впровадження штучного інтелекту, блокчейн-технологій, а також збільшення кількості онлайн-сервісів для клієнтів.

Цифрова трансформація банківського менеджменту – це процес впровадження сучасних цифрових технологій і інновацій в операційну діяльність банків з метою покращення ефективності, збільшення прибутковості і полегшення доступу клієнтів до фінансових послуг. Ця трансформація включає в себе багато аспектів, включаючи :

1. Цифрові банківські продукти і послуги. Розробка і впровадження мобільних додатків для онлайн-банкінгу, електронних гаманців, платіжних систем, роботизованих консультантів та інших інноваційних рішень.

2. Аналітика і штучний інтелект. Використання аналітики даних і штучного інтелекту для покращення прийняття рішень, ризик-аналізу, виявлення шахрайства та підтримки клієнтів.

3. Цифрові платежі. Розвиток безготівкових платіжних систем і спрощення процесів переказів грошей для клієнтів та підприємств.

4. Кібербезпека. Забезпечення надійності та захисту цифрових систем банку від кібератак і загроз безпеці даних клієнтів.

5. Ефективність операцій. Впровадження автоматизації бізнес-процесів і оптимізація інфраструктури для зменшення витрат і підвищення продуктивності.

6. Клієнтський досвід. Покращення зручності і доступності банківських послуг для клієнтів через різні цифрові канали, включаючи мобільні додатки, веб-сайти і чат-боти.

7. Регуляторна відповідальність. Дотримання законодавства та регуляторних вимог у сфері фінансів і забезпечення відповідності цифрових ініціатив.

Цифрова трансформація банківського менеджменту дозволяє банкам покращити конкурентоспроможність, залучити нових клієнтів і поліпшити відносини зі старими, а також пристосуватися до швидкозмінюваного цифрового середовища. Для успішної реалізації цифрової трансформації банкам необхідно розробити стратегію, інвестувати в технології та навички свого персоналу, і активно працювати над залученням і утриманням клієнтів у цифровому світі [2].

Цифрова трансформація банківського менеджменту спрямована на покращення клієнтського досвіду. Банки впроваджують нові технології, які дозволяють клієнтам отримувати доступ до своїх фінансових послуг в будь-який час і в будь-якому місці. Мобільні додатки, онлайн-банкінг та чат-боти стають все більш популярними для взаємодії з клієнтами, що робить банкінг більш зручним та доступним.

Цифрова трансформація дозволяє банкам оптимізувати свої операції і збільшити ефективність. Впровадження автоматизованих систем та роботів-консультантів допомагає зменшити витрати та підвищити продуктивність. Аналіз даних та прогнозування допомагають банкам приймати більш обдумані рішення та зменшити ризики.

Однак разом із всіма перевагами цифрової трансформації приходять і нові виклики щодо безпеки та захисту даних. Банки повинні інвестувати в сучасні технології кіберзахисту, щоб захистити свою інформацію і дані клієнтів від потенційних загроз. Більше технологій також означає більше можливих точок входу в систему для зловмисників, тому безпека має бути пріоритетом.

Цифрова трансформація банківського менеджменту включає в себе використання аналізу даних і штучного інтелекту для прийняття рішень. Ці технології дозволяють банкам виявляти тенденції, прогнозувати ризики та надавати персоналізовані послуги для клієнтів. Це допомагає банкам бути більш конкурентоспроможними і забезпечує їхню стійкість на ринку.

Цифрова трансформація банківського менеджменту є необхідністю в сучасному фінансовому світі. Банки, які успішно інтегрують нові технології і підходи, матимуть конкурентну перевагу і зможуть надавати своїм клієнтам кращі послуги. Однак разом із цими перевагами приходять і нові виклики, зокрема у сфері безпеки даних. Тому важливо підходити до цифрової трансформації з великою відповідальністю.

Цифрова трансформація вже трансформує банківську індустрію, і це лише початок. Банки, які будуть готові до постійних змін і інновацій, зможуть забезпечити своє місце в майбутньому фінансової індустрії і надати своїм клієнтам найкращі з можливих фінансових рішень.

Література:

1. Касич А.О., Наумкіна І.О. «Процеси цифровізації як невід’ємна складова сучасного банківського менеджменту». URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/473/455>.
2. Балімасов І. «Цифрова трансформація в банкінгу : виклики та можливості». URL: <https://dev.ua/blogs/posts/bloh-ihor-1688591061>.

**Олександр Штільгойз, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Тетяна Вонберг, к.е.н., доцент,
доцент кафедри соціоекономіки та управління персоналом
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана**

ВИКЛИКИ В ЦАРИНІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Сучасний менеджмент персоналу є справжнім мистецтвом, що створює баланс між унікальністю кожної людини та універсальністю управління [1]. Власне, через це можуть виникати проблеми, а з урахуванням інноваційності та діджиталізації, вони стають складнішими, а інколи навіть і заплутаними, мають відмінні прояви та особливості на кожному етапі й процесах менеджменту. Виклики в царині управління персоналом можна розділити на дві основні групи - внутрішні та зовнішні. Фактично, перша категорія пояснює ті недоліки, що виникають всередині організації через певні умови, характеристики, відносини між працівниками, а друга - ті, що виникають через вплив більш глобальних чинників середовища та безпосередньо не залежать від самої компанії. В нових соціоекономічних умовах кількість викликів постійно збільшується, ми ж зупинимося лише на головних: зміна цінностей, збереження персоналу, оптимізація та цифровізація процесів.

1. Зміна цінностей. З початку пандемії коронавірусу виникли нові умови праці та потреби працівників, внаслідок чого іншими стали і очікування від взаємодії та діяльності загалом [2]. Крім того, самі цінності є частиною корпоративної культури. Раніше її основною місією було забезпечення різноманітних переваг, як, наприклад, системи бонусів, пільг, освітніх можливостей та програм підвищення кваліфікації. Зараз же підхід є дещо іншим, та полягає у ще більш комплексному розумінні команди не лише як працівників, а унікальних особистостей, кожна з яких має власні погляди та ідеї, бажання їх реалізувати та мати позитивний вплив, як на компанію, так і на суспільство [2]. Цікаво, що згідно досліджень Randstad, 54% респондентів залишили б роботу, якби не відчували своєї значущості та важливості для фірми, а 42% відхилили б пропозицію про роботу, якби цінності роботодавця були іншими [2]. Але, незважаючи на складність інтеграції, проблему зміни цінностей можна подолати. Прикладами такого є БТУ-Центр, Ovostar Union та Імперіал Тобакко Продакшн Україна, де культура компаній набула більшої

сімейності та неформальності, а члени команди стали не просто працівниками, що разом виконують завдання, а міцною родиною, де важливі думки та ідеї кожного. Ще одним прикладом є Львівська ІТ-компанія UBOS, що довела можливість поєднання таких речей, як затишок і робота.

2. Збереження персоналу. Ця проблема вміщує в себе кілька процесів: формування команди та її зміцнення та мотивацію. Виклик полягає в тому, що задля мінімізації витрат та ресурсів компанія шукає фрілансерів замість постійного персоналу [3]. Це надає більшу гнучкість, водночас вибір цього сценарію призводить до того, що HR-менеджери мають розробляти нові управлінські рішення, що відповідатимуть всім працівникам. Другий же процес можна представити не лише через забезпечення перспектив розвитку та сприятливих умов, а й у збереженні роботи для працівників попри структурні зміни та глобальні чинники. В умовах війни велика чисельність людей була вимушена змінити своє місце перебування. Це спричинило втрату робочих місць, особливо у компаніях у сфері торгівлі, де наразі відсутня розвинена система віддаленої роботи. Викликом для менеджерів та й компаній загалом стало сприяння працівникам, принаймні до покращення ситуації, та надання допомоги, ментальної і фінансової. Насправді компаніям вдалося вирішити це, залучивши до співпраці свої зарубіжні філії чи підприємства мережі, однак проблема залишається актуальною.

3. Оптимізація та цифровізація процесів. За статистикою Gartner, 92% опитаних компаній вважають, що працівники надалі обиратимуть дистанційний формат [4]. Це вимагає від HR-менеджерів гнучкості щодо способів управління для підтримки продуктивності та комунікації, проте зміни мають бути поступовими. Згідно даних McKinsey, успішність цифрової трансформації залежить і від особистих прикладів, тобто того, як самі менеджери та керівники застосовують ці інновації [4]. Ще одним завданням є розвиток цифрової спритності - здатності персоналу застосовувати нові додатки та технології, призначені для підвищення ефективності [5]. Саме надання можливостей технологічного навчання потребує оптимізації процесів, змін робочого розкладу та, що найважливіше, підтримки балансу між роботою, відпочинком і онлайн-офлайн діяльністю, що є причиною труднощів. Проте, існують методи, які їх мінімізують. До найбільш ефективних належить створення стратегії щодо впровадження цифрових технологій, що є основою для сприяння стабільної інтеграції цифрової трансформації – від дослідження додатків до навчання користувачів; постійний моніторинг, оцінювання та збір відгуків робітників для кращої деталізації та добору ресурсів, а також створення персоналізованих програм діджитал-розвитку з урахуванням особливостей та характеристик окремих працівників та їх груп; використання удосконаленого підходу до адаптації програмного забезпечення за допомогою Digital Adoption Platform (DAP).

Тож, існує доволі велика кількість викликів в управлінні персоналом, що зумовлені як локальними, так і глобальними чинниками. Серед них найбільш актуальними, зокрема для українських компаній в умовах повномасштабної

війни, є зміна цінностей, збереження персоналу та оптимізація й цифровізація процесів. Попри різноманітність їх проявів та особливостей, компанії постійно досліджують та створюють методи подолання цих викликів, а практичні кейси їх подолання підтверджують ефективність та інноваційність концепцій. Переконані, що і надалі, незважаючи на проблеми та їхню масштабність, у співпраці HR-менеджери, керівники та команди працівників створюватимуть результативні та унікальні стратегії, що не лише долатимуть виклики, а й матимуть позитивний вплив на діяльність самих компаній та розвиток суспільства.

Література:

1. Кравченко В. Проблеми сучасного менеджменту персоналу. 2022. URL: https://livingfo.com/problemy-suchasnoho-menedzhmentu-personalu/#google_vignette.
2. Larralde A. 10 of the Biggest HR Challenges in 2023. 2023. - URL: <https://www.betterworks.com/magazine/8-of-the-biggest-challenges-for-hr/>.
3. Kimberlee L. Contemporary Issues Faced by Human Resource Managers Today. 2019. URL: <https://smallbusiness.chron.com/contemporary-issues-faced-human-resource-managers-today-1875.html>.
4. LinkedIn. Major Challenges of HR & way out in 2023. 2023. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/major-challenges-hr-way-out-2023-learnmaxpro>.
5. WhatFix. Top 15 HR Challenges in 2023 (+Solutions). 2022. URL: <https://whatfix.com/blog/hr-challenges/>.

**Олена Щербань, к.е.н., доцент,
доцент кафедри маркетингу
Харківський технологічний університет «IT STEP»**

АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕНЧУРНИХ ФОНДІВ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Відповідно до Закону України «Про інститути спільного інвестування» (ст. 7), закриті недиверсифіковані фонди, які залучають кошти виключно шляхом приватного розміщення своїх цінних паперів (ЦП) між юридичними та фізичними особами, відносяться до венчурних фондів (ВФ).)/Фонд венчурного капіталу [1].

Отже, фонди венчурного капіталу є корпоративними фондами (ст. 11) і не можуть бути фондовими інвестиційними фондами (ст. 7 і 11). Водночас, згідно зі статтею 4, учасниками ризикових фондів можуть бути лише фізичні особи, які придбали цінні папери фонду номіналом не менше ніж еквівалент мінімальної місячної заробітної плати 1500 юанів, визначеної на 1 січня 2014 року. Сума 1 827 000 грн (1 218*1 500 грн). На відміну від інших корпоративних фондів, ДФ може видавати позики за рахунок власних коштів у формі кредитних договорів (у тому числі процентних і безпроцентних, з

пов'язаними особами коштів КУА – стаття 64), векселів, застав, контрактів тощо Умови передачі прав та інші форми (статті 14, 48), але тільки для юридичних осіб, в яких фонд володіє не менше 10% основного капіталу. До складу наглядової ради венчурного фонду можуть входити представники або пов'язані особи керуючої компанії (АД) (ст. 35) [1]. Крім того, на відміну від інших недиверсифікованих інститутів спільного інвестування (ІСІ), скасовано обмеження щодо того, що венчурні фонди та 100 фондів не можуть інвестувати більше 50% загальних інвестицій у нерухомість та позабіржові цінні папери (стаття 48). % його активів можуть складатися лише з готівки, нерухомості, корпоративних прав та цінних паперів, що не підлягають передачі (включаючи векселі, депозитні сертифікати та вимоги).

Закон дозволяє інвестувати кошти фонду в центральний банк, який випускає 40 компаній, афілійованих з КУА, і центральний банк виконує функції зберігача, депозитарію, оцінювача активів та аудитора фонду; іноземні процесори, не зареєстровані на основних іноземних фондових біржах; корпоративні облигації, іпотечні та муніципальні облигації з кредитним рейтингом нижче інвестиційного рівня за національними рейтинговими стандартами Платіжні та депозитні рахунки (включаючи рахунки в банківських металах) банківських установ з кредитним рейтингом нижче інвестиційного рівня Фінансування надходжень від продажу нерухомості (стаття 48). На відміну від інших інвестиційних інститутів, винагороди компаній з управління активами венчурних фондів можуть визначатися не лише як відсоток від вартості чистих активів (NAV), а й як відсоток від додаткової вартості чистих активів керованого фонду (стаття 65). Необхідність ухвалення та імплементації цього закону полягає, перш за все, в обмеженні значних ризиків, з якими стикаються фізичні особи під час спільного інвестування своїх коштів, які використовуються великими економічними лобістами для оптимізації (переважно податкових) власних бізнес-процесів. . Тому велика кількість створених венчурних фондів не може забезпечити фінансову підтримку високотехнологічних (інноваційних) проектів і підприємств. Діяльність фондів венчурного капіталу (ВІФ) переважно стимулюється через податкові механізми. Таким чином, відповідно до положень Податкового кодексу (КПУ, п. 141.6.1.), які передбачають податкову інформацію КП, яка також включає всі доходи від діяльності корпоративних венчурних фондів, активи венчурних фондів, включаючи відсотки, отримані від надані кредити На підставі цього орендна плата та роялті не оподатковуються [2]. Ця податкова система фактично створює офшоринг у країні та дозволяє підвищити прибутковість шляхом капіталізації прибутку без сплати проміжних податків. Лише дохід[3], отриманий інвесторами венчурних фондів після закриття, оподатковується.

Крім того, компанія-позичальник, яка є пов'язаною стороною венчурного фонду (оскільки, як зазначено вище, фонд володіє від 10% до 100% капіталу боржника), також може зменшити базу оподаткування прибутку на процентні витрати, сплачені кредитний фонд. Максимальний ефект «податкового щита» досягається, коли діяльність венчурного фонду (через підконтрольну компанію

з управління активами) і діяльність компаній, яким фонд надає кредити, контролюються одними і тими ж власниками.

Якщо податкові органи можуть протестувати проти навмисно високих ставок за кредитами порівняно із середніми ринковими рівнями (для максимізації податкових пільг), то можливості для такого самопотурання (при мінімізації податків на кошти компаній-позичальників) фактично необмежені.

В даному випадку мотивацією створення венчурних фондів в Україні є мінімізація податків для компаній, які користуються кредитами венчурних фондів. Як наслідок, кількість та активи українських фондів венчурного капіталу, які створені для обслуговування звичайної промислової та комерційної діяльності, не пов'язаної з високотехнологічними стартапами, постійно зростають.

Література:

1. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 15.03.2001 № 2299-III; станом на 17.06.2020. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (дата звернення: 22.11.2020).

2. Податковий Кодекс України (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 22.06.2023).

3. Рубанов П. М., Маринич Н. В. Регулювання венчурної форми фінансового посередництва для забезпечення інноваційного розвитку. *Управління економічними системами: концепції, стратегії, інновації* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 березня 2015 р. Київ, 2015. Ч. 2. С. 61–64.

**Дмитро Щур, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Людмила Юрчишена, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Донецький національний університет імені Василя Стуса**

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ

Оцінка фінансової стійкості дозволяє виявляти ризики та проблеми, забезпечувати стійкість та платоспроможність, планувати та приймати важливі рішення для розвитку будь якого підприємства. Також, якщо підприємство фінансово стійке, то воно має достатні резерви грошових коштів для покриття нагальних витрат та невідкладних потреб. Це важливо для запобігання фінансовим кризам та нормального функціонування. Забезпечення фінансової стійкості перш за все передбачає оцінку підприємства за показниками фінансової стійкості та порівняння їх із показниками галузі в цілому.

Оцінку діяльності підприємства за показниками фінансової стійкості досліджували такі вітчизняні вчені, як: І. О. Бланка, М. Д. Білик, В. В. Вітлінського, А. Е. Воронкової, В. М. Гриньової, І. В. Дем'яненко,

Л. О. Лігоненко, В. П. Савчука, О. О. Терещенка, Г. І. Грицаєнка. Значну увагу щодо розгляду методичних підходів до оцінки фінансової стійкості здійснювали закордонні науковці, такі як Є.Ф. Брігхем, Дж. К. Ван Хорн [1].

Метою дослідження є оцінка фінансової стійкості підприємств молочної галузі та виявлення чинників, що впливають на її рівень.

Прийняття фінансових рішень підприємства залежить від рівня фінансової стійкості підприємства та порівняння значень показників діяльності із середньогалузевими показниками. Оцінка фінансової стійкості свідчить про здатність підприємства функціонувати в умовах невизначеності, інвестувати в розвиток, виконувати фінансові зобов'язання та розподіляти фінансові ресурси.

Фінансова стійкість підприємства є об'єктом фінансового управління господарською діяльністю та характеризує такий стан фінансових ресурсів, їх формування, розподіл і використання, що забезпечує пропорційний, збалансований розвиток підприємства, збереження платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [1].

В процесі дослідження було обрано базові показники фінансової стійкості підприємства, здійснено їх розрахунок для ТОВ «Молочна компанія «Галичина» та в середньому по галузі (табл. 1).

Коефіцієнт фінансової стійкості ТОВ «Молочна компанія «Галичина» у 2022 році зріс на 0,45 з 0,07 до 0,52 за рахунок збільшення власного капіталу компанії, однак є нижчим за нормативне значення 0,8, проте порівнюючи із середнім показником по галузі 0,27 у 2022 р., можна стверджувати про достатній рівень фінансової стійкості, а значення нижче нормативного обумовлено специфікою діяльності молочної галузі.

Таблиця 1

**Розрахунок показників фінансової стійкості
для ТОВ «Молочна компанія «Галичина»**

Коефіцієнт	ТОВ «Молочна компанія «Галичина»»			Галузь виробництва молочної продукції		
	Роки		Абсолютне відхилення	Роки		Абсолютне відхилення
	2021	2022		2021	2022	
Фінансової стійкості	0,07	0,52	0,45	0,21	0,27	0,06
Фінансової стабільності	0,08	0,38	0,30	0,30	0,32	0,02
Фінансової незалежності	0,06	0,34	0,28	0,17	0,21	0,04
Фінансової залежності	0,94	0,66	-0,28	0,83	0,79	-0,04
Фінансового ризику	14,66	1,93	-12,73	4,75	3,75	-1,00
Забезпеченості власним оборотним капіталом	-0,29	-0,18	0,11	-0,21	-0,12	0,09
Забезпеченості робочим капіталом	-0,27	-0,11	0,16	0,03	0,08	0,05
Маневреності власного оборотного капіталу	-3,34	-0,30	3,03	-0,87	-0,41	0,46

Розраховано за даними [2]

Нормативне значення коефіцієнта фінансової незалежності становить 0,5 і вище, проте попри нарощення власного капіталу ТОВ «Молочна компанія

«Галичина» у 2022 році коефіцієнт фінансової незалежності збільшився до 0,34, що на 0,28 вище від рівня 2021 р., та є вищим порівняно із середнім показником по галузі, що становить 0,21, Отже можна стверджувати про достатній рівень власного капіталу, адже особливості бізнес-процесів підприємств молочної галузі визначають основним джерелом фінансування залучені кошти та здійснення діяльності із відстрочкою платежу.

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом є негативним і становить -0,18 у 2022 р., що на -0,11 менше 2021 р., що свідчить про неспроможність покривати поточні зобов'язання власними оборотними коштами, такі ж тенденції притаманні підприємствам молочної галузі. Такі ж тенденції притаманні коефіцієнту забезпеченості робочим капіталом ТОВ «Молочна компанія «Галичина»», який у 2022 році становить -0,11, що нижче діапазону допустимих значень 0,75–1. Позитивним є позитивний темп приросту на 0,16, але при цьому значення залишається від'ємним -0,11 у 2022 р. за рахунок зростання власного капіталу. Робочий капітал досліджуваної галузі знизився від 0,08 у 2021 році до 0,03 у 2022 році, що, нижче за норму на 0,67. Рівень забезпеченості робочим капіталом критично недостатній.

В процесі дослідження визначено, позитивний приріст показників ТОВ «Молочна компанія «Галичина»», проте цього недостатньо для забезпечення фінансової стійкості. Оцінюючи фінансову стійкість підприємств молочної галузі можна стверджувати недостатній рівень залучення власного капіталу, як наслідок зростання ризику неплатоспроможності та нестачі власних оборотних коштів. Враховуючи вище зазначене, відмічаємо вплив галузевого чинника на джерела фінансування, адже підприємства молочної галузі в більшій мірі працюють з відстрочкою платежу, як відносно закупівлі сировинно-матеріальних ресурсів, так і під час реалізації продукції. Тому, проблема оцінки фінансової стійкості із врахуванням галузевого чинника потребує подальших досліджень із врахуванням методики розрахунку та визначення критичних значень показників.

Література:

1. Грицаєнко М.І., Грицаєнко Г.І. Індикатори інвестиційно-інноваційної діяльності в торговельному підприємстві. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Львів, 18-20 березня 2020 р. Львів: ЛНАУ, 2020. С. 494-497.

2. Річна фінансова звітність за 2020-2022 рік. *Молочна компанія «Галичина»*. URL: <https://galychyna.com.ua/finance-report/> (дата звернення: 31.10.2023).

З М І С Т

<i>Сергій Азаренков, аспірант кафедри банківської справи Одеський національний економічний університет КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....</i>	<i>3</i>
<i>Тарас Багаліка, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії; Олексій Томілін, д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавський державний аграрний університет СУТНІСТЬ КООПЕРАЦІЇ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СИСТЕМІ АГРАРНИХ ВІДНОСИН ..</i>	<i>4</i>
<i>Роман Баран, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Ольга Корицька, к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій Національний університет «Львівська політехніка» ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....</i>	<i>6</i>
<i>Марат Баскенов, здобувач вищої освіти СВО Магістр; Альвіна Орехова, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту імені професора Л. І. Михайлової Сумський національний аграрний університет ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА.....</i>	<i>8</i>
<i>Олександр Безверхий, здобувач вищої освіти СВО Магістр; Людмила Бражник, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування; Валентина Чумак, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавський державний аграрний університет ДО ПИТАННЯ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	<i>10</i>
<i>Максим Бердос, аспірант; Андрій Косенко, к.е.н., доцент, професор кафедри економіки бізнесу; Петро Перерва, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу Національний технічний університет «ХПІ» ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПЕРЕВАГ ТА НЕДОЛІКІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....</i>	<i>13</i>

*Карина Білик, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний торговельно-економічний університет
РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У ПРОТИДІІ ФІНАНСОВОЇ
ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ..... 15*

*Олександр Бобось, к.вет.н.,
здобувач наукового ступеня доктора наук
в галузі науки «Публічне управління та адміністрування»
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ В УКРАЇНІ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ 17*

*Аліна Борак, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Ольга Корицька, к.е.н., доцент кафедри менеджменту організації
Національний університет «Львівська політехніка»
ДИНАМІКА НАЯВНОГО ДОХОДУ НАСЕЛЕННЯ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... 19*

*Дар'я Борисова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Станіслав Партика, старший викладач кафедри електронних
обчислюваних машин
Харківський національний університет радіоелектроніки
ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
СТРАХОВИЙ БІЗНЕС 21*

*Ірина Босюк, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Цімошинська, к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
ПрАТ ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом
РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ..... 23*

*Олександр Братух, аспірант;
Марина Глізнуца, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ»
НАПРЯМКИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА..... 25*

*Ірина Брюховецька, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ:
ПЕРЕХІД ДО СТІЙКОЇ МАЙБУТНЬОЇ ГАЛУЗІ 28*

*Владислава Бугайова, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи;
Олена Сергєєва, к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет
КАДРОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ БАНКОМ 29*

*Олександр Будніков, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Юрій Корецький, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Валерія Шамраєнко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олексій Зоря, д.е.н., професор
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 31*

*Іванна Буковська, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
ВСП «Буришинський енергетичний фаховий коледж ІФНТУНГ»
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ТА БАНКІВСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 33*

*Мілана Бурмінова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
НАКОПИЧУВАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ 36*

*Мілана Бурмінова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Юрій Тютюнник, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВА 38*

<p>Ольга Вахняк, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Ольга Корицька, к.е.н., доцент кафедри менеджменту організації Національний університет «Львівська політехніка» ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ БЕЗРОБІТНОГО НАСЕЛЕННЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ</p>	39
<p>Альона Вовк, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Наталія Ткачук, к.е. н., доцент Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ</p>	42
<p>Єгор Вознюк, аспірант; Володимир Кучинський, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки бізнесу; Петро Перерва, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу Національний технічний університет «ХПІ» СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ</p>	44
<p>Єлизавета Волох, здобувач вищої освіти; Галина Кришталь, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом» ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ДЛЯ НАВЧАННЯ: РЕВОЛЮЦІЯ В ОСВІТІ НА РИНКУ УКРАЇНИ.....</p>	46
<p>Олена Волошина, науковий працівник відділу обліку та оподаткування ННЦ «Інститут аграрної економіки» ЩОДО ПИТАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ.....</p>	47
<p>Максим Гаврилишин, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Алла Рудич, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавський державний аграрний університет FINTECH: ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ</p>	49

*Микола Гаврушко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Любов Квасній, к.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту, економіки та туризму
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ... 52*

*Юлія Гаркуша, к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет
ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ..... 54*

*Sergii Garmash, an Associate Professor of the Department of Foreign Languages
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»
THE PERSONNEL SECURITY MECHANISM AS AN ACTIVE COMPONENT
OF THE ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY SYSTEM 55*

*Святослав Герчаківський, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія;
Віталій Вовк, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Західноукраїнський національний університет
ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ОФОРМЛЕННЯ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ 57*

*Наталія Гладкова, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Лілія Кошляк, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олена Крук, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія
ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 59*

*Олександр Глущенко, аспірант;
Марина Глізнуца, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ»
ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ СТИМУЛІВ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ
ІННОВАЦІЙ 60*

*Віта Голобородько, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Вікторія Рудик, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Вадим Шкурат, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ЕФЕКТ ФІНАНСОВОГО ЛЕВЕРИДЖУ: СУТНІСТЬ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ..... 63*

*Юрій Голованов, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Наталія Овсієнко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та інноваційного провайдингу
ПВНЗ «Європейський Університет»
ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ SEO ЯК ОСНОВНОГО ЕЛЕМЕНТУ
СУЧАСНОГО ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА..... 65*

*Віта Головіна, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Оксана Цімошинська, к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
ПрАТ ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ..... 68*

*Ліана Горулько, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 70*

*Олена Грущенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної безпеки
Національна академія внутрішніх справ;
Світлана Залюбовська, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного управління
Національна академія статистики, обліку та аудиту;
Світлана Фурман, старший викладач кафедри фінансів та обліку
Університет «Україна»
РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ ФОРМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ТА ДІЛОВОЇ
АКТИВНОСТІ У ВІДНОВЛЕННІ ЕФЕКТИВНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 73*

Олена Губанова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Людмила Сахно, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного
ОБЛІК БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 75

Олександра Гузей, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Валентин Дранус, к.е.н., доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили
ПРОБЛЕМИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ..... 77

Кирило Гунько, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Наталія Левковець, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
Національний транспортний університет
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІПОТЕЧНОГО
КРЕДИТУВАННЯ БАНКУ 79

Юрій Даниленко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Любов Квасній, к.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту, економіки та туризму
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ
ВИРОБНИЧИМИ ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА 81

Юлія Данилюк, здобувач вищої освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ..... 84

Аліна Данілейченко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОШУКУ І ЗАЛУЧЕННЯ
КАНДИДАТІВ НА ВАКАНТНУ ПОСАДУ 86

Denys Denysevych, baccalaureate student; Liudmyla Roienko, Senior Teacher,
the Department of Philology and Translation Kyiv National University of
Technologies and Design
FINANCIAL AND CREDIT, TAX SYSTEMS OF UKRAINE:
PROBLEMS AND SOLUTIONS 88

*Андрій Дорошенко, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Валерія Арестова, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Максим Дерягін, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Полтавський державний аграрний університет
ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ
ПІДПРИЄМСТВА..... 90*

*Ольга Дорошенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Каріна Маруняк, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Андрій Хорошковатий, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Полтавський державний аграрний університет
ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ СТАНУ
ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ
ПІДПРИЄМСТВА..... 92*

*Ольга Дорошенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Катерина Хижняк, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Володимир Бондаренко, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Полтавський державний аграрний університет
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЯВУ КРИЗИ
ПРИБУТКОВОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ..... 95*

*Яна Дроботя, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Людмила Чіп, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ЯК ОСНОВА ДОСЯГНЕННЯ
КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ..... 98*

*Марина Друзь, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Інна Яцюк, асистент кафедри економіки та міжнародних відносин
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ НА ЕКОНОМІКУ
КРАЇНИ..... 100*

Дар'я Дудко, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет
ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ В ПЕРІОД НЕВИЗНАЧЕНОСТІ 102

Володимир Думчиков, аспірант;
Марина Глізнуца, к.е.н., доцент, професор кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ»
ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ТА
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА 104

Руслан Дутчак, к.е.н.,
в. о. директора Навчально-наукового юридичного інституту;
Євген Лапченко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний університет економіки і технологій
КІБЕРБЕЗПЕКА В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ОБЛІКУ
ПІДПРИЄМСТВ 106

Олександр Дюжєв, аспірант;
Андрій Косенко, к.е.н., доцент, професор кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ»
СУТНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОЇ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ 108

Дар'я Єременко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Наталія Кащена, д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ
КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА 110

Єфремов Арсен, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Наталія Аверчева, к. е. н., доцент,
доцент кафедри соціальних та поведінкових наук
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА РОЗВИТОК
ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ 112

- Дмитро Жайворон, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Полтавський державний аграрний університет
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ 115
- Софія Жердієва, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Тетяна Ганущак, к.е.н. доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Державний торговельно-економічний університет
ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 116
- Тетяна Журавська, здобувач вищої освіти;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»
КАПІТАЛ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ДЖЕРЕЛА ЙОГО
ФІНАНСУВАННЯ 119
- Богдан Затворницький, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Akademy WSB, Poland
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ
У МЕРЕЖІ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ 120
- Віктор Іванків, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
ВСП «Бурштинський енергетичний фаховий коледж ІФНТУНГ»
ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ГЛОБАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ 122
- Олена Іванова, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет
ОПЕРАЦІЙНИЙ ДИЗАЙН МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД
НЕВИЗНАЧЕНОСТІ 125
- Яна Ішук, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Львівський національний університет імені Івана Франка
ОЦІНКА ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЗАЛУЧЕННЯ ДЕПОЗИТІВ
ВІД ФІЗИЧНИХ ОСІБ У БАНКИ УКРАЇНИ 126

*Віталій Йохна, к.е.н., старший науковий співробітник
Хмельницький національний університет
ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМИ І МОЖЛИВОСТІ ТРАНСФОРМУВАННЯ АГРОСЕКТОРУ 128*

*Костянтин Кайдалов, здобувач вищої освіти ОСВ Магістр;
Наталія Кащена, д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО
ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ..... 130*

*Валерія Капустинська, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Калита, к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет
ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 132*

*Валерія Капустинська, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Калита, к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ БАНКІВСЬКОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ..... 135*

*Наталія Кибкало, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Юрій Тютюнник, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА..... 136*

*Максим Кишкар, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Алла Рудич, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 138*

- Максим Кишкар, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Краснікова, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ПОНЯТТЯ КОНТРАБАНДИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ..... 140
- Любов Ковтун, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 142
- Роман Кокарь, здобувач вищої освіти СВО Магістр
ПВНЗ «Європейський університет»
КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА 144
- Анастасія Кондратенко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний торговельно-економічний університет
ПРОБЛЕМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 146
- Єлена Кондратюк, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія»
ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ
НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ 148
- Діана Коняєва, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Національний університет «Львівська політехніка»
ПОТОЧНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙ В
КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 150
- Дмитро Копил, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Краснікова, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
РОЛЬ МИТНИХ БРОКЕРІВ У МИТНИХ ОПЕРАЦІЯХ..... 152

*Каріна Корноухова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Наталія Ткачук, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницький університет управління та права
ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ 154*

*Олександр Космін, аспірант;
Станіслав Сусліков, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ»
РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД
НА ЗАСАДАХ ІНТРАПРЕНЕРСТВА..... 156*

*Аліна Косолапова, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Наталія Кащена, д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет
КОНЦЕПТ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА 159*

*Оксана Краснікова, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ПРОБЛЕМАТИКА ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ..... 161*

*Олег Крехівський, канд. фіз.-мат. наук, старший референт
Секретаріат Кабінету Міністрів України
ЧИННИКИ НАРОЩУВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ
ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 162*

*Галина Кришталь, д.е.н., професор
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи;
Ірина Брюховецька, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»;
Євген Панін, БО «БЛАГО ЛАЙФ», м. Львів
КАДРОВА ПОЛІТИКА ФІНАНСОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПАНІЙ..... 164*

<p>Ольга Кропивницька, здобувач вищої освіти СВО Магістр; Ігор Кулиняк, к.е.н., доцент кафедри менеджменту організації Національний університет «Львівська політехніка» ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....</p>	166
<p>Станіслав Крутько, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії; Олександр Павленко, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії; Ігор Проценко, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії Полтавський державний аграрний університет АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІКРОСЕРЕДОВИЩА НА ЙМОВІРНІСТЬ БАНКРУТСТВА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....</p>	168
<p>Максим Кудін, здобувач вищої освіти СВО Магістр Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....</p>	171
<p>Костянтин Кузьминский, аспірант; Сергій Мехович, д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу; Петро Перерва, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу Національний технічний університет «ХПІ» ВПЛИВ ДИДЖІТАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК РИНКУ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВА.....</p>	172
<p>Максим Ладатко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Олексій Томілін, д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавський державний аграрний університет КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ.....</p>	175
<p>Софія Ласкевич, здобувач вищої освіти; Олеся Тоцька, д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту та адміністрування Волинський національний університет імені Лесі Українки ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ.....</p>	176

Ольга Лега, к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування;
Людмила Яловега, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування;
Тетяна Прийдак, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет
ЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ 178

Іван Леценко, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Akademia WSB, Poland;
Ілона Яснолоб, к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва і права
Полтавський державний аграрний університет
МАРКЕТИНГ ЯК ЕЛЕМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ 182

Іван Лисокобилка, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олена Коваль, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Юрій Корецький, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ПЛАНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ПРИБУТКУ ЯК СКЛАДОВА
ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
ПІДПРИЄМСТВА 184

Юліан Литвин, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Вікторія Лакіза, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»
СИСТЕМА СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ 186

Станіслав Лисянський, аспірант кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет
СИСТЕМА АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ БАНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ 188

Віталій Мазуренко, здобувач вищої освіти;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»
КАПІТАЛ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ДЖЕРЕЛА ЙОГО
ФІНАНСУВАННЯ 191

Рафаель Макогон, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Анастасія Кравчук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Олександр Хіжнюк, викладач кафедри
радіоелектронного обладнання літальних апаратів
Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;
Дмитро Шигун, старший офіцер юридичного відділу
претензійно-позовної роботи Збройних Сил України
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 192

Вікторія Малиш, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Світлана Зоря, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ 194

Вадим Малюта, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Європейський університет
МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК
ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ТА
БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 196

Ірина Мартиняк, к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя;
Христина Мартиняк, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Тернопільський національний медичний університет
імені Івана Горбачевського
УКРАЇНСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ 199

<p>Вікторія Масюк, здобувач вищої освіти факультету фінансів та банківської справи Одеський національний економічний університет РОЗВИТОК БЕЗКОНТАКТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ.....</p>	200
<p>Вікторія Матушевська, здобувач вищої освіти факультету фінансів та банківської справи Одеський національний економічний університет ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ</p>	202
<p>Діана Мауер, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії; Богдан Вебер, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії; Олександр Мовчан, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії; Олексій Зоря, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавський державний аграрний університет ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ З МЕТОЮ ЗМІЦНЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ</p>	204
<p>Вікторія Мацука, к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та фінансів Маріупольський державний університет ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК БІЗНЕСУ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ.....</p>	205
<p>Ольга Машталяр, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Тетяна Піхняк, к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ У РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ. ЕКОЛОГІЧНЕ ПИТАННЯ.....</p>	208
<p>Єлизавета Мехович, аспірант; Петро Перерва, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу Полтавський державний аграрний університет РИНОК КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН</p>	210

Тетяна Мірошник, аспірант; Тетяна Кобелева, д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу; Петро Перерва, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу Національний технічний університет «ХПІ» СКЛАДОВІ УСПІХУ БРЕНДУ УНІВЕРСИТЕТУ.....	212
Ольга Момаход, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Алла Рудич, к.е.н., доцент, професор кафедри фінанси, банківська справа та страхування Полтавський державний аграрний університет СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗБОРУ ТА ОБРОБКИ БАНКІВСЬКИХ ДАНИХ.....	215
Ольга Момаход, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Оксана Краснікова, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінанси, банківська справа та страхування Полтавський державний аграрний університет МИТО ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ.....	217
Поліна Морозова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Світлана Зоря, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінанси, банківська справа та страхування Полтавський державний аграрний університет ВІДНОВЛЕННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	218
Вадим Мясоедов, здобувач вищої освіти СВО Магістр; Марко Карманніков, здобувач вищої освіти СВО Магістр; Світлана Борисова, д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва Донбаська державна машинобудівна академія ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ПІДСТАВІ ОЦІНЮВАННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ В УМОВАХ КРИЗИ.....	220
Дар'я Нестерова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Інна Рудь, к.е.н., доцент кафедри економіки, менеджменту та фінансів Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського РОЛЬ АНАЛІЗУ КАПІТАЛУ У ФІНАНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА	222

Роман Нижник, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Любов Квасній, к.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту, економіки та туризму
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
РОЛЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ
ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА 224

Кирило Ніколаєв, к.с.-г.н., доцент,
здобувач кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональна Академія управління персоналом
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В СФЕРІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ..... 226

Руслан Нурмагомедов, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Любов Квасній, к.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту, економіки та туризму
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ..... 227

Анна Овчаренко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Алла Лисенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет
ПОНЯТТЯ ТА РІВНІ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 228

Вадим Онищук, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Валентина Стадник, д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту і адміністрування
Хмельницький національний університет
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРА – НЕОБХІДНА
УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 230

Богдан Осіпчук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Уляна Котенко, старший викладач
кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет
НОВЕ ПОКОЛІННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ 232

- Денис Остапенко, аспірант;
 Андрій Косенко, к.е.н., доцент, професор кафедри економіки бізнесу,
 Петро Перерва, д.е.н., професор,
 завідувач кафедри економіки бізнесу
 Національний технічний університет «ХПІ»
 УПРАВЛІНСЬКІ КОНФЛІКТИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ..... 234
- Микола Палій, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
 Наталія Канцедал, к.е.н., доцент,
 завідувач кафедри обліку і оподаткування
 Полтавський державний аграрний університет
 СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ РИНКУ ЗЕМЛІ:
 ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАМІНОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ..... 236
- Роман Панкевич, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
 Станіслав Кравченко, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
 Сергій Михайлик, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
 Яна Дроботя, к.е.н., доцент,
 доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
 Полтавський державний аграрний університет
 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ
 РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ..... 239
- Олег Пелих, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
 Юлія Бондаренко, к.е.н., доцент кафедри менеджменту
 Національний університет «Львівська політехніка»
 ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ:
 ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 241
- Кристина Перемітчик, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
 Сергій Цвілий, к.е.н., доцент,
 доцент кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу
 Національний університет «Запорізька політехніка»
 ПОВОЄННИЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ..... 243
- Олександр Перерва, аспірант;
 Тетяна Романчик, к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу
 Національний технічний університет «ХПІ»
 ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СКЛАДОВА КОНКУРЕНТНОЇ ПЕРЕВАГИ 245

*Олена Петраш, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІННОВАЦІЙНО-
ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА 247*

*Катерина Петрищева, аспірант
Донбаська державна машинобудівна академія
СУБ'ЄКТИ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ З УРАХУВАННЯМ
КРИТЕРІЮ ФІНАНСОВОГО РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ..... 248*

*Володимиро Писаренко, д.е.н., професор,
завідувач кафедри маркетингу
Полтавський державний аграрний університет;
Тарас Ковальчук, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Академія WSB, Домброві-Гурнічі, Польща
УПРАВЛІННЯ НОВИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ, АУТСОРСИНГОМ НА
ПІДПРИЄМСТВІ..... 250*

*Тетяна Піхняк, к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій;
Анна Кубіна, здобувач вищої освіти
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова
ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ: ПОКАЗНИКИ І МЕТОДИ ЇЇ
ВИМІРЮВАННЯ..... 254*

*Аріна Плотнікова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Одеський національний економічний університет
ОСНОВНІ ЧИННИКИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ ТІНІЗАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ..... 257*

*Аріна Плотнікова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Вікторія Коваленко, д.е.н., професор,
професор кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНКІНГ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ 259*

*Наталія Подвірна, к.політ.н.,
доцент кафедри економіки та публічного управління;
Роман Южека, здобувач вищої освіти СВО Магістр,
член Громадської організації «Спілка освітян України»
Львівський національний університет імені Івана Франка
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 261*

*Катерина Поліщук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Уляна Котенко, старший викладач кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БЕЗКОНТАКТНИХ ПЛАТЕЖАХ:
БЛОКЧЕЙН І INTERNET OF THINGS (IOT) 264*

*Катерина Поліщук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Калита, к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет
НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ ТА КАДРОВЕ ЗРОСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ
БАНКУ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ 266*

*Катерина Поліщук, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Лариса Нетребчук, старший викладач кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет
BIG DATA В АНАЛІЗІ КЛІЄНТСЬКИХ ДАНИХ В БАНКУ 268*

*Марина Пономарьова, к.е.н., доцент кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування та
соціально-гуманітарних дисциплін»;
Анастасія Авдєєва, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний біотехнологічний університет
ІМІТАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ..... 270*

*Марина Пономарьова, к.е.н., доцент кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування та
соціально-гуманітарних дисциплін»;
Валерія Полікарпова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Державний біотехнологічний університет
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ТА
МАРКЕТИНГОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-
РЕСТОРАННОГО ПІДПРИЄМСТВА 272*

*Владислав Постернак, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Алла Рудич, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ 274*

*Богдана Потапенко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Алла Рудич, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ОСОБЛИВОСТІ СТАНУ ТА ПРОГНОЗ ПОКАЗНИКІВ ДОХОДІВ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ 276*

*Тетяна Прийдак, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування;
Ольга Лега, к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування;
Людмила Яловега, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет
ПІДЗВІТНІ РОЗРАХУНКИ ЗА НОВИМИ ПРАВИЛАМИ 279*

*Тетяна Решетняк, здобувач вищої освіти;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»
АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА:
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ..... 282*

*Руслана Рибальченко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Валентина Чумак, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
ПЛАНУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА
НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ 284*

<p>Наталія Ривак, к.е.н., науковий співробітник відділу проблем реального сектору економіки регіонів ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» THE INFLUENCE OF THE GLOBAL WORLD CHALLENGES ON THE INVESTMENT SECURITY FOR THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY.....</p>	286
<p>Дарія Ромаши, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Світлана Зоря, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавський державний аграрний університет МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....</p>	288
<p>Алла Рудич, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавський державний аграрний університет ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ГЛОБАЛЬНИЙ І НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....</p>	290
<p>Андрій Савотєєв, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр; Олександр Хіжнюк, викладач кафедри радіоелектронного обладнання літальних апаратів Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба; Дмитро Шигун, старший офіцер юридичного відділу претензійно-позовної роботи Збройних Сил України ЗБЕРЕЖЕННЯ СТАТУСУ АВІАЦІЙНОЇ КРАЇНИ. ШЛЯХИ СПІВПРАЦІ З ПАРТНЕРАМИ УКРАЇНИ.....</p>	292
<p>Olena Salikhova, DSc in Economics, Leading Researcher, Department of Modeling and Forecasting of Economic Development, State Organization Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine STATE POLICY ON THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY IN UKRAINE: ACCELERATING DEVELOPMENT MEASURES.....</p>	294

*Микита Семенов, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Олександр Хіжнюк, викладач кафедри
радіоелектронного обладнання літальних апаратів;
Олександр Суханов, доцент кафедри
радіоелектронного обладнання літальних апаратів
Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
ЕКСПОРТ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ З КРАЇН НАТО.
СПІВПРАЦЯ З КРАЇНАМИ НАТО..... 297*

*Єлена Сердюкова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Вікторія Волошина-Сідей, к.е.н,
доцент кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО:
МОЖЛИВОСТІ ТА РОЛЬ В УКРАЇНІ 299*

*Ганна Скиба, к.е.н,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Навчально-науковий Інститут управління, економіки та бізнесу
«ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВІТНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 301*

*Ростислав Скляр, здобувач вищої освіти;
Галина Кришталь, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДІАГНОСТИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА 303*

*Іван Скляр, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Альвіна Орехова, д.е.н., професор,
завідувач кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової
Сумський національний аграрний університет
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ
НА ПІДПРИЄМСТВІ..... 304*

*Владислава Скорик, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Андрій Дорошенко, к.е.н., доцент, професор кафедри*

*фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
БЕЗРОБІТТЯ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ 306*

*Олексій Співак, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Альвіна Орехова, д.е.н., професор,
завідувач кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової
Сумський національний аграрний університет
КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ
КУЛЬТУРИ..... 309*

*Вікторія Стамат, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу;
Марія Брильова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Миколаївський національний аграрний університет
ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНИЙ МАРКЕТИНГ 310*

*Вікторія Стамат, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу;
Валерія Трифонова, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Миколаївський національний аграрний університет
РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНІ..... 312*

*Сергій Старченко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олександр Поліщук, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олена Крук, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія
ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ
ПІДПРИЄМСТВА 315*

*Ангеліна Стець, здобувач вищої освіти
факультету управління та економіки;
Тетяна Піхняк, к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова
ВИРОБНИЦТВО ЯК ОСНОВА ЖИТТЯ ТА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА 316*

Олександра Стоянова, здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет
ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ..... 318

Олексій Ткаченко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Юлія Бондаренко, к.е.н.,
доцент кафедри менеджменту організацій
Національний університет «Львівська політехніка»
ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 319

Віолетта Фаєнко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Володимир Котковський, д.е.н., доцент,
завідувач кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін
Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія»
ЕКОНОМІЧНІ СТИМУЛИ ДО РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ..... 321

Галина Фербей, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Сергій Рилєєв, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ: ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ В
УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ..... 323

Леся Ходаба, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Людмила Сахно, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТІ: НОВІ ГОРИЗОНТИ
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ 326

Валентина Ходзицька, к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
РЕЛЕВАНТНА КОМПОНЕНТА СТРАТЕГІЇ: НЕФІНАНСОВА
ЗВІТНІСТЬ З УРАХУВАННЯМ ЧИННИКА ВІЙНИ..... 328

*Анастасія Хоменко, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Олена Єгорова, к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
АНАЛІЗ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА 330*

*Андрій Хорішко, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олександр Хникін, здобувач вищої освіти СВО Магістр
Полтавський державний аграрний університет
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ЯК
НАПРЯМОК ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА 332*

*Микола Царевський, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Владислав Олійник, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Галина Нагаєва, к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Державний біотехнологічний університет
НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОЇ КУЛЬТУРИ НАСЕЛЕННЯ.... 334*

*Аліна Чеботарь, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Мар'ян Саприка, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Максим Солярик, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Ольга Лега, к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ 336*

*Ольга Чекан, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Тетяна Ганущак, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Державний торговельно-економічний університет
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ВІЙНИ 339*

*Олена Чернишенко, аспірант;
Тетяна Кобелева, д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу;
Петро Перерва, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ»
СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ 341*

- Liudmyla Chip, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, PhD in Economics, Associate Professor;
Dariia Romash, Graduate of higher education, Bachelor
Poltava State Agrarian University*
**PECULIARITIES OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES OF
UKRAINE'S AGRICULTURE IN WAR TIME..... 343**
- Євгенія Чумакова, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Олена Крук, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія*
**МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ПОБУДОВИ LOGIT-МОДЕЛІ ЩОДО ОЦІНКИ
ВІРОГІДНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ БУДІВНОЇ ГАЛУЗІ 345**
- Юлія Шараєвська, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Оксана Калита, к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Державний біотехнологічний університет*
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 348
- Олександр Штільгойз, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Тетяна Вонберг, к.е.н., доцент,
доцент кафедри соціоекономіки та управління персоналом
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*
ВИКЛИКИ В ЦАРИНІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ 350
- Олена Щербань, к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу
Харківський технологічний університет «IT STEP»*
**АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕНЧУРНИХ ФОНДІВ В
ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ 352**
- Дмитро Щур, здобувач вищої освіти СВО Магістр;
Людмила Юрчишена, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Донецький національний університет імені Василя Стуса*
**ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ..... 354**

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених
«Наукове забезпечення розвитку національної економіки:
досягнення теорії та проблеми практики»
09 листопада 2023 р.

Затверджено до друку
Вченою радою факультету обліку та фінансів
Полтавського державного аграрного університету
(протокол № 4 від 20 листопада 2023 р.)

*Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань
на джерела, достовірність іншої інформації та за дотримання норм авторського
права несуть автори*